שנת שלום, עליה ויצירה

דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מייסדו ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם למרחב

יום ב', כ"ט באלול תשל"ד, 16 בספטמבר 1974 • גליון 15090

בגליון ערב ראש־השנה 48 עמודים • המחיר — 2 ל"י

היום ב"דבר"

ראיון בלעדי עם ראש הממשלה ● שיחה מיוחדת עם ג. מאיר • הקנצלר האוסטרי עונה לשאלות סופר "דבר" • מה הביא רבין מוואשינגטון, מאת נחום ברנע • תצפית לתשל"ה — כתבי "דבר" מנתחים את הצפוי בתחומי הפעילות השונים • בדרך להחלמה: פסיכולוגים מביעים דעתם על מצב נפש האומה • המהפכה הסכנוקרטית במדינות ערב, מאת אהוד יערי • ניתוח צבאי של מלחמת תשל"ד מאת ב. עמידרור • תעודה: עמדת אשכול על עתיד הגדה • טיולים לחג, מאת צבי אילן • חיים גורי, אהרן מגד, יהודה גוטהלף, משה כרמל • ועוד כתבות, רשימות ומאמרים •

304

1288 סמ"ק, 70 או 80 כ"ס, הנעה קדמית. בדגמי נוסעים, סטיישן וספורט.
PEUGEOT

רבין: הושגה גישה משותפת לבעיות מיידיות

אומר בשובו מוואשינגטון: אין חילוקי־דעות ואין שוני בין ישראל לארה"ב לגבי המהלכים המדיניים הבאים

מאת דן פתיר, סופר "דבר"

ראש־הממשלה יצחק רבין סיכם אתמול עם שובו לישראל את ביקורו הרשמי בן שלוש היממות בוואשינגטון, ואת שיחותיו עם הנשיא ג'ראלד פורד וראשי הממשל האמריקאי, בנימה אופטימית, כי אין חילוקי דעות ואין שוני בין ישראל וארה"ב לגבי המהלכים המדיניים הבאים.

"לגבי לטווח הקרוב יש בידינו בסיס משותף לגישה לבעיות המיידיות ולטיפול בהן" — אמר רבין "הסתמנה גישה משותפת לבעיות המיידיות. היו דעות שונות, ואפילו חילוקי־דעות, אך קידמנו הרבה בנושאים משותפים, וארה"ב שותפה בהרבה מאוד לגישתה של ישראל, גם אם יש דברים שאיננו רואים אותם עין בעין."

ראש־הממשלה ידווח היום על ביקורו בישיבה מיוחדת של הממשלה. בנמל־התעופה בן־גוריון קיבלו את פניו — ללא טקסים — שרי הממשלה, יו"ר הכנסת, מזכ"ל מפלגת העבודה, הרמטכ"ל ומי שהוא כעת שגרירות ארה"ב בישראל. "היה זה ביקור בפים עם תוצאות מעשיות חשובות" — אמר רבין בנמל־התעופה. בשיחה עם עתונאים אמר ראש הממשלה:

● במישור המדיני: "לא הייתי זקוק לציור מפות, ואף לא עסקנו בגיאוגרפיה. הדבר החשוב ביותר היה להגיע לגישה משותפת לבעיות מיידיות. אפשר לבסס את היחידות עם ארה"ב ולהמשיך להתקדם בה בלי לפגוע בהמשך העמדה שלנו באשר לצרכיה החיוניים של מדינת ישראל בתחומי הבטחון, כיהוי התמיכה לשלום וכל מה שקשור לבעיות הכלכליות".

● במישור הבטחוני: "גם בתחום הדרישות המיידיות להתעצמותה הצבאית של ישראל וגם בתחום הבטחת דרך מתאימה להספקת נשק לטווח ארוך הגענו להבנה ולסיכומים מעשיים המספקים אותנו".

● במישור הכלכלי: "בשיחות עם שר האוצר ויליאם סיימון, בוועדות המשותפות ובהמשך להן נקבעו הדרכים להמשך הטיפול בנושאים הכלכליים, בוועדות משותפות ובצינורות אחרים".

מדברי ראש־הממשלה השתמע כי הבדלי הדעות בין ממשלות ישראל וארה"ב צומצמו עד מאוד, הן לגבי הצרכים הבטחוניים של מדינת ישראל נוכח חימושן המואץ של סוריה ומצרים בנשק סובייטי חדיש, והן לגבי המשך המהלכים המדיניים. ראש הממשלה כבר הבהיר בעבר שהוא נוטה להעניק עדיפות להמשך המו"מ עם מצרים, ואתמול הסתפק ברמז, שלגבי

(המשך בע' 2, טור 1)

מאת נחום ברנע, סופר "דבר" בארה"ב

ואשינגטון, (מיוחד ל"דבר"). — ארה"ב מצפה, שממשלת ישראל תגיש לה רעיונות ברורים לגבי תוכן השלב הבא במו"מ עם מצרים כאשר יבוא ד"ר קיסינג'ר למזרח התיכון בחודש הבא — אומרים פקידי משרד החוץ האמריקאי בסיכום שיחותיו של ראש הממשלה יצחק רבין.

הפקידים אמרו, כי בפגישות שיקיים עם שרי החוץ ממזרח התיכון, במהלך עצרת או"ם ובמסע לאזור — ינסה קיסינג'ר להתקדם גם בדיונים המוקדמים בשאלת מו"מ עם ירדן.

בין היתר "מסתובבת" בחוגים אמריקאיים הצעה לפשרה טריטוריאלית, שתכלול נסיגה ישראלית מאזור יריחו. אך רעיונות כאלה לא התבטאו בתביעות רשמיות.

רבין עצמו אמר בראיון לטלוויזיה האמריקאית ערב בואו לארץ, כי ירדן דחתה בעבר את "תכנית אלון" ולכן אין הוא חושב, שיהא זה נבון מצד ישראל לנסות לעבד עכשיו תכנית מפורטת בהתבונות זו. "אין טעם תכליתי לדון בתכניות, שהצד השני דוחה להלכותיך", אמר.

בתשובה לשאלה על ערובות בין־לאומיות אמר רבין, כי לדעתו איש אינו מאמין עוד בערובות כאלה ו"ראינו מה קרה בקפריסין".

אשר לתלות בארה"ב אמר רבין, כי כמו הערבים תלויה גם ישראל בגורם חיצוני לאספקת נשק. אך הדבר אינו מגביל את יכולת ההכרעה שלה.

לגבי אפשרות של מכה מקדימה ישראלית אמר: "לא נהיה הראשונים להפר את הסכמי ההפרדה. אנו בקווים, שאחרים לא יפרו אותם". עם זאת העיר, בתשובה לשאלה נוספת, כי במלחמת יום הכיפורים למדנו לקח בענין זה.

שלזינגר שוקל ביקור בישראל

מאת נחום ברנע, סופר "דבר" בארה"ב

ואשינגטון, (מיוחד ל"דבר"). — שר ההגנה האמריקאי ג'יימס שלזינגר שוקל בחיוב ביקור בישראל ובמדינות נוספות במזרח־התיכון בחודש הבא. שלזינגר אמר זאת בשיחה עם סופר "דבר".

הוא הוסיף כי הרמטכ"ל מרדכי גור הזמין אותו עוד לפני זמן רב לבקר בישראל.

סיורו יתרכז כנראה בעיקר בבסיסי ארה"ב ונאט"ו באירופה ובים־התיכון. בעבר דובר גם על אפשרות של מפגש של שר־ההגנה עם נגדים סובייטיים.

אחרי חצות

אסד: אסכים להארכת מנדט או"ם, אם תהיה התקדמות במו"מ

ואשינגטון, (מיוחד ל"דבר"). — הנשיא אסד אמר בראיון ל"ניוזוויק", כי סוריה תסכים להאריך את המנדט של כוח או"ם לחצי שנה נוספת — אם תהיה התקדמות במו"מ המדיני.

אך לדבריו תפקיד הכוח אינו צבאי, אלא רק "להשקיף" על ביצוע הסכם ההפרדה.

אסד הוסיף, כי סוריה אינה מקבלת את קונייטרה. בפני עיר החרבה על־ידי ישראל, ואין לתושבים היכן להתגורר וכבה להתפרנס.

כן האשים את ישראל, כי היא חותרת להכחית על סוריה "כתקפה כקודרה".

מזכיר ההסתדרות ירוחם משל בשיחה עם חברי מערכת "דבר"

מזכיר ההסתדרות בשיחה עם "דבר"

אם תשמר ההאטה ביוקר לא נדרוש הקדמת תוסה"י

"אם תשכיל הממשלה לשמור על המגמה של האטה בקצב ההתייקרות יתרמו העובדים את חלקם ויימנעו מלתבוע הקדמת התשלום של תוספת היוקר החדשה" — הערכה זו הביע מזכיר ההסתדרות, י. משל, בשיחה מיוחדת עם מערכת "דבר".

כמו כל הביע התנגדות מוחלטת להצעות המהוות "לעקר" חלק מתוספת היוקר, על־ידי הוצאת כמה פריטים שבמדד־המחירים מחישובי התוספת. "לא נסכים לשום מניפולציות עם המכשיר לפיצוי העובדים על ההתייקרות שממילא הוא פיצוי חלקי".

עם זאת ציין מזכ"ל ההסתדרות, כי בשבועות האחרונים מורגשת מגמה של האטה בקצב האינפלציה. מאחר ובלימת ההתייקרות עדיפה על פיצוי להתייקרות הדהרת, יהיו העובדים מוכנים לתרום חלקם לכך. לכן לא תדרוש ההסתדרות הקדמת תשלום תוספת היוקר באוקטובר אלא תמתין להעברות בסוף השנה — בתנאי שמגמת ההאטה תימשך.

י. משל הביע בכך את דעתו האישית, מאחר וטרם נערך דיון בנושא זה במוסדות ההסתדרות.

בפגישה עם חברי מערכת "דבר" השיב מזכ"ל ההסתדרות על שאלות רבות ועמד בין השאר על הנקודות הבאות:

● הצורך למנוע שהצעדים האנטי־אינפלציוניים יגלשו למיתון במשק, ויפגעו בתעסוקה המלאה.

● מדיניות השכר לשנת 1975 תיקבע רק אחרי שתהיה תמונה ברורה על מדיניות המסים של הממשלה.

● תיקבע תכנית חומש להשוואת תנאי העבודה של עובדי הייצור לעובדי השירותים.

● תוקמנה מסגרות להגברת ההגנה על הצרכן.

● השלטת נורמות חברתיות ההולמות את מצבה של ישראל בעת הזאת (הראיון במלואו יופיע בגליון ערב סוכות).

שלושה יעדים

בדברי ברכתו לעובדי הועד הפועל אמר אתמול מזכיר ההסתדרות, כי שלושה הם הדברים שבהם תרכז ההסתדרות את מאמציה בשנה החדשה, שנת תשל"ה: היא תסייע לממשלה בהגדלת העוצמה הלאומית כדי לקיים ומתחיים הוגנת; היא תודרך לנורמות חברתיות חדשות של הוי בצניעות ופשטות בהתאם ליכולתה של המדינה; והיא תפעל לביצור רווחתם של השכבות החלשות ובעלי השכר הנמוך.

הנשיא: מי יתן ותהיה שנת שלום

הרמטכ"ל: צפויה שנת אתגרים

בפרוס השנה החדשה אני שולח ברכתי לכל בית ישראל, נאמר בברכת נשיא המדינה פרופ' אפרים קציר לראש השנה, מי יתן ושנת תשל"ה הבאה עלינו לטובה תהיה שנת שלום ושגשוג למדינה ולאזרחיה ושנת ברכה והתעוררות לעם היהודי באשר הוא שם.

במלאות שנה לנפילת בנינו היקרים מתייחד העם עם המשפחות השכולות, שהקריבו את הקרבן היקר מכל. נתייחד גם עם זכר קרבנות הטרור שהתחולל בארץ ובחוצה לה והפיל קרבנות חפים מפשע. ברכה מיוחדת לנכי המלחמה, ואיחולי לפצועים שעדיין לא השלימו החלמתם.

בשנה החולפת התחזק צבא הגנה לישראל ואור חיל בתחומי ההדיסם, הציוד וכוח־האדם. הפיק לקחים ותיקן פגמים שנתגלו במלחמת יום הכיפורים. אני בטוח שאם יחליט האויב, חרף שאיפותינו וציפיותינו הכנות לשלום, לפתוח שוב במלחמה — ימצא את צבא ההגנה לישראל ואת העם מוכנים היטב, ומזימתו לא תצלח בידו. אולם לא בהתמדה צבאית גוססת. סמוך הפתרון למצוקותינו. על אף הניסיונות הקשים לא אבדה תקוותנו לשיתוף פעולה ולחוזי שכנות טובים עם מדינות ערב. בפרוס חג ראש השנה אני פונה אל נשיאי מצרים וסוריה, אל מלך ירדן, אל נשיא לבנון ואל כל שליטי מדינות ערב לנטוש את דרך המלחמה ולעלות על דרך השלום.

ערב השנה החדשה שלוחים מיטב איחולי לאזרחי המדינה ולעם היהודי באשר הוא שם. תהיה זו שנה שנת שלום, בניין ויצירה, צמצום פערים חברתיים, עליה גדולה וקליטה מוצלחת, ובה יתלכד העם ויתחזק רוחו. ומי יתן ויתקיים בנו דברי הנביא "ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד".

ברכת הרמטכ"ל

"שנת תשל"ד היתה שנת מבחנים קשים לעם ישראל", נאמר בברכת ראש המטה הכללי לחיילי צה"ל לראש השנה. את ראש השנה תשל"ד חגגנו בשקט ובשלווה, וביום הכיפורים נכפתה עלינו המלחמה. שמונה עשר יום נמשכו קרבות המערכה וכמה חדשים נמשכה מלחמת ההתשה בגבול מצרים ובגבול סוריה.

במקביל ביצעו המחבלים פעולות הרג ורצח נגד אזרחים שלווים.

כל אלה לא יכלו לנו, ועם הלחימה המתמשכה הוספנו לבנות את צה"ל, להגדילו ולחזקו, תוך כדי מלחמות התשה התחלנו להשלים את החסר בשורות הלוחמים ובמערכות הנשק ולהקים יחידות חדשות.

מאמץ זה גבר, ובחודשים האחרונים כולנו חשים בהתאוששות, בהתחזקות ובהתעצמות. מדינות ערב וארצות העולם יודעות כיום שכולנו דרוכים להגן על עצמנו וכוחנו עמנו.

הנכונות הרבה של כל שכבות האוכלוסיה ושלוחות צה"ל בטנות המבצעית, באימונים ובתרגילים, היא ערובה נאמנה ליכולתנו לעמוד במבחנים.

השנה הבאה תהיה שנת אתגרים מדיניים וצבאיים. נתברך כולנו במסירות, בדריכות ובנכונות לשעות.

שר-הדתות ביקר אצל הרבנים הראשיים

שר הדתות חיים צדוק ביקר בערב ראש השנה אצל הרבנים הראשיים לישראל, הרב ש. גורן והראשון לציון הרב ע. יוסף ובירך אותם לקראת השנה החדשה.

הרבנים הראשיים איחלו לצדוק שנת שלום ועליה.

מזג האוויר

כשרב הקיץ עד בהיר.

הטמפרטורות החזויות: ירושלים 26—18 בצלזיוס, תל אביב 22—29, חיפה 24—29, רמת הגולן 15—26, נהריה 21—31, צפת 21—31, טבריה 22—35, גבעת 19—29, עפולה 20—33, בית שאן 20—35, השומרון 19—27, לוד 20—32, יריחו 21—36, עזה 21—30, באר שבע 20—32, אילת 24—35 ומפרץ שלמה 23—35 בצלזיוס.

הלחות ללא שינוי.

נצחון בכדורסל והפסד בכדורגל
(ראה מדור הספורט)

מחלוקת בין צרפת להולנד בטיפול בטרוריסטים בהאג

האג, (רויטר). — חילוקי דעות נתגלו בין ממשלות צרפת והולנד בענין הדרכים שיש לנקוט, כדי להגיע להסכם עם אנשי "הצבא האדום היפאני" המחזיקים ב־11 בני־ערובה בבניין שגרירות צרפת בהאג.

הצרפתים רוצים, כי ההולנדים ינקטו קו קשוח, בעוד שההולנדים נוטים יותר לפשרה. הצרפתים אומרים, כי על הטרוריסטים היפאנים למסור את כל נשקם לפני צאתם את השגרירות ואילו ההולנדים הבהירו דעתם כי יש למסור את הנשק, אך הבינו שהטרוריסטים היפאנים יחזיקו בעזרת נשקם עד אשר יגיעו ליעדם.

"הצבא האדום היפאני", איים בינתיים בפעולות נוספות, אם — [illegible] אנשיו. [illegible]

פיצוץ בפאריס

פאריס, (עת"י, עפ"י ורויטר). — אדם אחד נהרג ו־34 נפצעו, כאשר רימון יד נזרק למזנון הומה אדם ברובע סן ז'רמן בפאריס.

המשטרה מסרה, כי גבר כבן 30 לפחות הוא שזרק רימון לתוך המקום שישב בו בהלן.

חיל־האוויר תקף מחבלים בפתחלנד

מטוסי חיל־האוויר תקפו בשעות אחר־הצהריים מטרות מחבלים בפתח־לנד. כל מטוסינו חזרו בשלום.

התקיפה החלה סמוך לשעה 3.35 ונמשכה לסירוגין כעשר דקות. במוסדי חיל האוויר תקפו בעבר אתמול הצרב פעם נוספת מטרות מחבלים באזור הפתחלנד. כל מטוסינו חזרו בשלום.

דובר של המחבלים אמר, כי בתקיפה השתתפו 6—8 מטוסי "פאנטום" וכי לא היו אבדות למחבלים. אולם ראש העירה הצביא פואד אבו־סאלח — נהרג. התקיפה כוונה נגד אזור הכפרים אבו־קמחא ואל־מוהלה, כליד הר חרמון שבזת הצבא, ב"פתחלנד", כ־11 ק"מ מצפון לגבול ישראל.

לפי דובר צבא לבנון נפגע ג'יפ צבאי והרוס כמה בניינים.

איסמאעיל: ישראל מתכוננת למיתקפה

כוויית, (עי"ן). — "ישראל מתכוננת לפתוח במיתקפה כללית נגד מצרים, סוריה ולבנון", טוען שר המלחמה המצרי מרשאל אחמד איסמאעיל, בראיון לעתון הכוויתי "אל־סיאסה".

הוא הוסיף "ישראל מתכוננת למלחמה חדשה נגד הערבים, כדי להתייצב בזוית מעמדה של כוח".

"אנו מוכנים לעמוד מול כל אפשרות ולחצות את התעלה בזמן קצר. התיאום בין סוריה ומצרים הינו מושלם", הוסיף. הוא הכחיש — נמרצות, כי "מצרים ביקשה מירדן, בעת מלחמת אוקטובר, לא להשתתף בקרבות. המלך חוסיין ידע כי המלחמה צפויה לפרוץ, אך לא היה בטוח בכך. ההחלטה לפתוח בפעולה בגבולות אכן היתה מצרית בבאה אהודים".

איסמאעיל הדגיש כי אין אמת בהודעותיו של המלך חוסיין, שכן "מצרים מעולם לא ביקשה מחוסיין למשוך אל החזית הירדנית חלק מהכוחות הישראליים. פתיחת חזית על הירדן היתה מושכת לשם לפחות חמש חטיבות של האויב, אשר נלחמו בחזית הגולן. אך לא ביקשנו מאומה מהמלך חוסיין. הוא מצידו לא הבטיח לנו דבר".

בהגיבו על סוגי הנשק השונים חיווה הגנרל איסמאעיל את דעתו, כי "כלי הנשק המערביים מתקדמים יותר מבחינה טכנולוגית מן הנשק של הגוש הקומוניסטי, וקל יותר להפעילם". אך הוא הוסיף כי הנשק הסובייטי "חזק יותר מן הנשק המערבי".

משפט קאפוצ'י ייפתח ביום ו'

מאת סופר "דבר" בירושלים

משפטו של הבישוף קפוצ'י ייפתח ביום ו' בירושלים. צפוי ש[illegible] מרכאלה, המייצג את קפוצ'י, אמר כי מרשו לא יודה בסעיפי האישום.

בגליון זה מתפרסם
צו הפוקד
ראה עמוד

REGINA FELZENSWALBE

בתי היקרה — בואי לאבא, אהרת את פלולה חם והלום להפסיד הכל. בואי לאבא. אני מאחל לך בריאות עד מאה ועשרים, שנה טובה לך, וגם למשפחתך.

[illegible]
ה' בית יעקב 4 ירושלים

לחברי ההסתדרות
ובני ביתם

שנת שלום, בטחון ורווחה כלכלית,
שנת התעצמות, קליטה ופיתוח,

שנת ביסוס וחיזוק מחנה העבודה בישראל,
שנת ביצור הישגי העובדים ופריון היצור במשק,

השנה הבאה עלינו
לטובה ולברכה

הועד הפועל
מועצות הפועלים
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

ירוחם משל
ירוחם משל

ערה"ש תשל"ה

هكذا من الأصل

אחת הלוויות האחרונות במסגרת העברתם של חללי מלחמת יום הכיפורים מקבורת-ארעי לקבורת-קבע

צה"ל השלים העברת 1830 חללי מלחמת יום הכיפורים לקבורת־קבע

נותרו 56 נעדרים בשטחים שבשליטת מצרים

מאת סופרו הצבאי של „דבר"

אתמול הועברו לבתי העלמין הצבאיים 29 חללי מלחמת יום הכיפורים מבתי העלמין הארעיים. בכך הושלמה למעשה קבורת החללים בבתי העלמין הקבועים. בסך הכל הועברו בחודשים האחרונים 1830 חללי מלחמה משבעה בתי עלמין ארעיים ל־216 בתי קברות קבועים.

בבתי העלמין הארעיים נשארו [illegible] חללי מלחמה בלבד. הם יובאו למנוחת עולם בבתי העלמין הקבועים במועדים שיותאמו עם המשפחות. העברת חללי המלחמה מבתי העלמין הארעיים נעשתה על ידי הרבנות הצבאית הראשית, שהפנתה כוח אדם במסגרת המחלקה להנצחת החייל במשרד הבטחון.

במסיבת עתונאים עם הרב תת־אלוף גד נבון נמסר גם, כי המלחמה השאירה 976 אלמנות ובית דין מיוחד שהוקם בהשתתפות הרב הראשי הראשון לציון עובדיה יוסף, התיר את העגונות.

נציג המחלקה להנצחת החייל במשרד הבטחון, שלום סרי אמר, כי היו 20 מקרים שהתעוררו חילוקי דעות בין בני משפחה של חלל לגבי מקום הקבורה הקבוע. הוקמה ועדה במשרד הבטחון שטיפלה בנושא, ושמעה את בני המשפחה. ב־15 מקרים קיבלו קרובי המשפחה את החלטת הועדה המיוחדת ואילו ב־5 מקרים אחרים הושגה הבנה ביניהם, בלי עזרת הועדה. נמסר גם, כי משרד הבטחון מימן הבאתם לארץ של 150 קרובי משפחה של חללי מלחמה מ־25 ארצות חוץ. ההבאה והשהייה של קרובים בארץ היו על חשבון המחלקה להנצחת החייל.

במסיבת העתונאים נמסר גם כי, ישנם עדיין 56 נעדרים ממלחמת יום הכיפורים והכוונה היא שאם המצרים יתירו לגשת לשטחים שבידם ניתן יהיה למצוא את גופות החללים ולהביאם לקבורת קבע בישראל.

ועדת השרים הכלכליים: מס ערך מוסף מאפריל 75

הוועדה המרכזת פתחה בדיון בהנהגתו

מאת סופרו הכלכלי של „דבר" בירושלים

ועדת השרים לענייני כלכלה החליטה אתמול עקרונית להנהיג מס ערך מוסף החל מאפריל 1975. כמה שרים הביעו הסתייגויות לגבי הצעת החוק שהגיש מינהל הכנסות המדינה, [illegible] עם השרים האלה [illegible].

חילוקי הדעות העיקריים הם לגבי דרישה של החקלאות [illegible] על הצרך המוסף [illegible] מוצרים החקלאיים. כבר הוחלט [illegible] את הדרכים לשיפור [illegible] שייצגו [illegible] ההנהגה [illegible].

החלום לבם להודים שלא יפקו בהכהיה של אנשי מינהל הכנסות, ולהביאן להכרעת הממשלה תוך שבועיים, אם יהיו שינויים [illegible] בכתב, ולהביאן להכרעת הממשלה תוך 3 שבועות, כדי שההצעה תונח בפני הכנסת ב־15 באוקטובר, עם כינוס החורף.

החל הדיון במרכזת ההסתדרות

הועדה המרכזת של ההסתדרות פתחה אתמול בדיון לגיבוש עמדת ההסתדרות כלפי הצעות הממשלה להנהיג מס ערך מוסף באפריל 1975.

פתח בדיון יו"ר ועדת־הכספים מטעם הועדה המרכזת יהושע [illegible], שהציג בפני הפורום העיקרי ההצעות בנידון, — כפי שיוכנו בועדה המשנה של ההסתדרות, שבה ישתתף כיו"ר [illegible] אוניברסיטת תל־אביב.

המזכ"ל ירוחם משל הודיע בסיכום הדיונים כי הדיונים יימשכו, ובמהלכם יקוימו גם בירור עם הגורמים הכלכליים המעוניינים [illegible] הנמצאת הד [illegible].

כן הודיע המזכ"ל, כי המזכירות בשלב הנוכחי על־ידי הועדה ההסתדרותית, יועבר בהקדם לעיון שר־האוצר יהושע רבינוביץ, תוך בקשה שמשרד האוצר ייכנע בשלב הנוכחי מקבלת החלטות מחייבות בנושא זה, אלא לאחר הידברות עם ההסתדרות.

המדד באוגוסט עלה בחצי אחוז

מאת סופרו הכלכלי של „דבר" בירושלים

מדד המחירים לצרכן עלה באוגוסט ב־0.5 אחוז — הודיעה אתמול הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

העליה במדד משקפת בעיקר את ההתייקרויות בסעיפי המזון, הרהיטים והציוד לבית, תרבות ובידור. עליית המחירים אוזנה בחלקה בירידה העונתית במדד מחירי הירקות והפירות ובמדד מחירי הלבשה והנעלה, עם כניסת סוף הקיץ.

המדד ללא ירקות ופירות עלה באוגוסט ב־1.1 אחוזים. בשמונת החודשים הראשונים של שנת 1974 עלה מדד המחירים לצרכן ב־23.8 אחוז והמדד ללא ירקות עלה ב־26 אחוז.

בשלושת החודשים האחרונים עלה מדד המחירים לצרכן ב־2.2 אחוזים בלבד, לעומת עליה של כ־21.6 אחוז בחמשת החודשים הראשונים של השנה. אנשי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אומרים כי אין לקבוע שעליית המחירים נעצרה, וכי קצב עליית המחירים הואט מסיבות עונתיות.

רבין: הושגה גישה

(המשך מעמ' 1)

...הוא, עם כי ועל כהן באשר למהלכים הבאים „יש בינינו הבנה". ראש הממשלה אמר כי „יתכן שגם לארה"ב יש צורך בהידברות, ולא רק אנחנו, כדי לגבש הבנה זו", וכי הוא מעריך שתוך שבועות לא רבים אפשר יהיה לדעת דברים ברורים יותר.

יש להניח שדברים אלה מכוונים לביקור המיועד של נשיא מצרים אנואר סאדאת בנובמבר בוואשינגטון, ואפשר ייתכן שיתבררו בו יתר כוונותיה של המדיניות האמריקאית באיזור. עם זאת אמר ראש הממשלה כי כבר עתה יש הבנה בינינו ובין ארה"ב לגבי דרכים דיפלומטיות בהתקדמות לשלום. אך ספק אם אפשר לצפות להמשך הפעילות הדיפלומטית המשופעת [illegible] קיסינג'ר, או לתוצאות מיידיות, כאשר לנהלי המו"מ המיועד יתבקשו תוך המגעים המוקדמים.

אשר לסיכויי כינוס ועידת ז'נבה בחודש, התרשם ראש הממשלה בשיחותיו כי רוב המשתתפים המיועדים אינם רוצים להחישה לפני שתושג התקדמות רצינית ולפני שיתנהלו מגעים מוקדמים.

רבין הביע את תודתו והוקרתו על שיחותיו עם הנשיא ועם שר־החוץ, ההבנה שהושגה, והדגיש את שבחו על סדרת פגישות־עבודה עם הנשיא פורד ועל דו־שיח אינטימי ובלתי פורמאלי שהתקיים ביניהם בסעודת־הערב. [illegible] נשיא ארה"ב לראש ממשלת ישראל בבית הלבן, שבה ישבו זה ליד זה. הוא הביע תודה [illegible] הנשיא [illegible] בהנהגתו ניתנה לו ההזדמנות להידברות עם הנשיא [illegible] לשם המשך העבודה המשותפת בעתיד.

לשאלה על הנושא הפלשתינאי ענה רבין כי עמדתה של ישראל הובהרה במהלך השיחות בוואשינגטון, לפי עמדה זו יש לפתור את הבעיה הפלשתינאית במסגרת [illegible] בין ישראל וירדן. ישראל אינה רואה מקום למדינה שלישית בינה ובין ירדן וארגון המחבלים הפלשתינאי אינו גורם שישראל רואה אפשרות לנהל איתו משא ומתן, ודאי לא כיום. „לא מצאתי [illegible] לעמדה זו בארה"ב", הדגיש ראש הממשלה, אך הוא צופה כי הנושא הפלשתינאי [illegible] הערבית להעמקת [illegible] באו"ם ל־ארה"ב ודאי יעלו בעצרת הבאה, וספק אם ארה"ב תוכל למנוע את העלאת הנושא או לסכל החלטה רצויה לערבים.

דבר DAVAR دافار

העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר המערכת אליהו אגרס
מנהל כללי גדעון נאמן

המו"ל — „דבר" בע"מ
נדפס בדפוס „דבר" בע"מ

המערכת והמנהלה: תל־אביב, רחוב שינקין 45, ת.ד. 199, טלפונים 286141 (6 קווים).

סניפים:
תל־אביב, בית „דבר", רחוב שינקין 45, טלפון 286141. ירושלים, מערכת ומנהלה, רח' הלל 16, טלפונים: 3־232251. חיפה, רחוב הנביאים 27, טלפונים 3־2־642111.

מצרים הבטיחה לארה"ב להפסיק הלוחמה הכלכלית

מאת נחום ברנע, כתב „דבר" בארה"ב

וואשינגטון, (מיוחד ל„דבר"). — הממשל האמריקאי קיבל ממצרים הבטחות, לפיהן חברות אמריקאיות שעושות עסקים בארץ זו לא יוחרמו בגלל את קשריהן עם ישראל. כידוע על הבטחות אלה נמסר לראש ממשלת ישראל יצחק רבין בשיחותיו בוואשינגטון — נודע מפי פקידי ממשל אמריקאיים.

ההבטחות המצריות נוגעות רק להתייחסות מצרים כלפי החרם הערבי, ולא למדיניותן של ארצות ערביות אחרות, בתוכן מדינות הנפט. לדברי הפקידים האמריקאים, החוזים שחתמה מצרים בחודשים האחרונים עם חברות פרטיות אמריקאיות אינם כוללים שום הגבלות לגבי קשריהן של החברות עם ישראל.

המדיניות החדשה של מצרים מתפרשת בפי הפקידים האמריקאים כהיענות לדרישת ישראל להפסקת הלוחמה הכלכלית, כאחד התנאים להסדרים מדיניים ישראליים. בביקורו בוואשינגטון הביע רבין את דאגתו הגוברת של ישראל מהשפעת כספי הנפט על התעשייה האמריקאית. ישראל ביקשה שהממשל יציע חקיקה שתגביל כוח חברות אמריקאיות לחתום חוזים הכוללים סעיפים המגבילים את קשריהן עם ישראל. אך הממשל מעדיף לפעול באורח בלתי רשמי, גם בהנהלות החברות, וגם [illegible].

קיסינג'ר דורש להגדיל חופש התמרון של הנשיא בעניין „תיקון ג'קסון"

מאת נחום ברנע כתב „דבר" בארה"ב

וואשינגטון, (מיוחד ל„דבר"). — חילוקי הדעות שהתגלעו בימים האחרונים בין הממשל לסנטור ג'קסון בדבר „תיקון ג'קסון" [illegible] הנרי קיסינג'ר בתביעתו [illegible] לנשיא ארה"ב [illegible] את המדיניות הסובייטית כלפי [illegible] היהודים.

קיסינג'ר דורש, שבסיסו [illegible] של תיקון ג'קסון יהיה לנשיא חופש תמרון רב יותר לפרש את כוונות הסובייטים.

מוכח הקשיים הציע קיסינג'ר לסנאטורים ג'קסון, יאביץ וריביקוף להיפגש לארוחת־בוקר מחר. בגלל קדושת יום הראשון של ראש השנה דחו הסנאטורים את הפגישה ויתכן, שהפגישה תתקיים במהרה. הצדדים [illegible] על התיקון [illegible] ובגלל רצון הממשל לאשר את חוק הסחר עוד לפני סיום כהונת הקונגרס, באמצע אוקטובר. אילכך יתכן, כי הנשיא פורד יתערב בימים הקרובים שוב במו"מ כדי לאפשר הסכם.

התעשיה האווירית מציעה בארה"ב גדר אלקטרונית

מאת נחום ברנע, כתב „דבר" בארה"ב

וואשינגטון, (מיוחד ל„דבר"). — התעשיה האווירית מציעה למכירה בארה"ב „גדר" אלקטרונית שפותחה בישראל [illegible] של מטוס [illegible]. הגדר מוצגת לראשונה במסגרת של התערוכה האמריקאית לבטחון תעשייתי, שנפתחה בוואשינגטון.

מודל של מערכת ההתראה של הגדר האלקטרונית, הכולל מערכת שליטה [illegible] צבאות ו־אזרחיות יוצג בפני־כאות [illegible] צבאיים ולמומחים לבטחון הכלכלי.

התעשיה האווירית הודיעה שמערכות ההתראה מתוצרת התעשיה האווירית נמכרו כבר בסכום של יותר מ־5 מיליון דולר כאשר הוצאו לייצוא לפני כמספר החדשים. התצוגה בוואשינגטון היא בכוון ראשון למכור את הגדר בצפון־אמריקה.

בהודעת התעשיה האווירית נאמר, שהגדר נמצאת בשימוש כבר בישראל. הגדר מאפשרת לאתר על לוח בקרה מרכזי את מקום [illegible] של כל חדירה. נוסף לכך, החלק האלקטרוני של המערכת ניתן לחיבור על ומחוץ לכל גדר־תיל או עבירה, ובכך מוזלה במידה ניכרת הוצאות ההתקנה.

יתרונות אחרים של הגדר הם: הדירה של חיות, שינויי מזג אוויר, ברקים, שידורי אלחוט או גשם אינם מפעילים את המערכת; הגדר מופעלת על־ידי סוללות, כך [illegible] על הפרעות בזרם החשמל; היא ניתנת לשינויים על פי אורך השטח המוגן וצורתו; אין כמו־עם הבצאות התחזוקה; וניתן לחבר למערכת הבקרה מבנים נוספים בהמשך הרחבת השטח המוגן.

עובדי בל"ל הפסיקו הסנקציות

מאת סופרו הכלכלי של „דבר"

עובדי בנק לאומי הפסיקו אתמול את הסנקציות. לאחר שהתחדש המשא־ומתן בין הנהלת הבנק ונציגי ההסתדרות הפקידים והועד הארצי של עובדי הבנק.

בדיון שהתקיים אתמול הוצגו הצעות פשרה [illegible].

עתה צפוי שהמו"מ יסתיים בקרוב וכי יחתם הסכם שכר חדש לשנת 1974.

מה אומרים!

בקשות

הנה אני סובב ונלך בחצרות האלולים האלה, שמפירות ראשית השנה הארצישראלי, השנה, הלא כתוב בכתב, מלוות באותה רכות אלגנית, המפוכה, אפרפרות של שלהי הקיץ, באותה הבריח המלאה את האוויר.

כמה מילים והי לא, [illegible], באור המציע לעיני, המציף את [illegible] ואת המבדילים. אני עובר בפה בין [illegible] הרודים, קלוח ברוח הבאה מן הים.

וכך, פתאום, אני מבקש לעבור בבת אחת את השנה הזו, [illegible] לגבר כמה מלים לפני שהאסף השנה הכלולית הזאת, המורה הזו.

אני מבקש את רשות הדיבור. עם „שתי מלים" [illegible] הקטגוריה של הדיהר המבקש לעצה, „עשה עמי חסד", בשם [illegible] המקצרים והלכים ונכם המלאכה, המתרבות ההולכות ובשם „חברים נוספים המבקשים להתבטא".

אני רוצה לומר דבר מה באזני אותו ואהודה, דבריבה שיש בו בשמו מן הבקשות ומן התחנון, כשתו של הישראלים.

[illegible]

לא כאן ולא כעת ומי אני?

[illegible]

—ר—ב

ברוב של שני שלישים

המפד"ל החליטה להצטרף לממשלה

מאת סופר „דבר" לענייני מפלגות

מרכז המפד"ל החליט אתמול, ברוב של שני שלישים, להצטרף לקואליציה הממשלתית, על פי הצעת הפשרה, לפיה יוקפא רישומם של כל העולים המתגיירים במירשם האוכלוסין למשך שנה אחת, ובתקופה זו תפעל ועדת שרים להשגת הסכם חוקי להגדרת הגיור שיוסכם על כל הזרמים הדתיים.

הצבעות. ההכרעה שנפלה בהצבעה השנית, היו צפויות מראש לאחר ששתי הסיעות הגדולות במפד"ל — „למפנה" ו„ליכוד ותמורה" (רפאל) — קבעו מראש את עמדתן בזכות הצטרפות לממשלה, ולפי תביעתן, בתקיפה את [illegible] ישיבת המרכז. כפי שהתברר בישיבת המרכז אמש היתה הימנעות של המתנגדים להצטרפות לממשלה — לרבות סיעת הצעירים — מלשלול את הצעת ההצטרפות, וכל חילוקי־הדעות בישיבת אתמול נסבו רק על מהלכים טכניים: ראשי שתי הסיעות הגדולות [illegible] ואילו ראשי הצעירים הסיעה המרכזית (והפסיג) גרסו שיש להעביר את ההחלטה להנהלת המפלגה, בעוד שנציג הקיבוץ הדתי, חייב קבלת החלטה עקרונית חיובית במרכז והסמכת הועד הפועל המצומצם של המפד"ל להחליט לגבי ההליכים ההתרשביים.

בעד הצעתם של ראשי סיעות „למפנה" ו„ליכוד ותמורה" שהובאה למרכז בשם השרים לשעבר י. בורג, י. רפאל, וב. הזני הצביעו 292 מתוך 450 חברי המרכז שנכחו בישיבה (מרכז המפד"ל מונה 501). בעד הצעה המשותפת של ראשי הצעירים וסיעת והפסיג, המבקשת להסמיך את הנהלת המפלגה לקבל החלטה סופית, מבלי לשלול את הצעת ההצטרפות בשלב זה, — ניתנו 146 קולות. בהצעת הקיבוץ הדתי, המחייבת עקרונית את ההצטרפות לקואליציה אולם משאירה את ההכרעה הסופית בידי הועד הפועל המצומצם של המפלגה, תמכו רק שמונה מחברי המרכז.

בצער רב וביגון קודר אנו מודיעים על פטירת בעלי, אבינו וסבנו היקר

מנחם הימלפרב

ב"ר הירש ז"ל

ההלויה תצא היום, יום שני, כ"ט אלול תשל"ד (16.9.74), בשעה 10.45 לפני הצהרים מבית החולים בילינסון, לבית העלמין בחולון.

אוטובוס יעמוד לרשות המלווים.

המתאבלים:
אשתו טובה הימלפרב
בתו רחל ירדן
בנו צבי גיל (גימלפרב) ומשפחתו
נכדיו, נינו וכל בני המשפחה

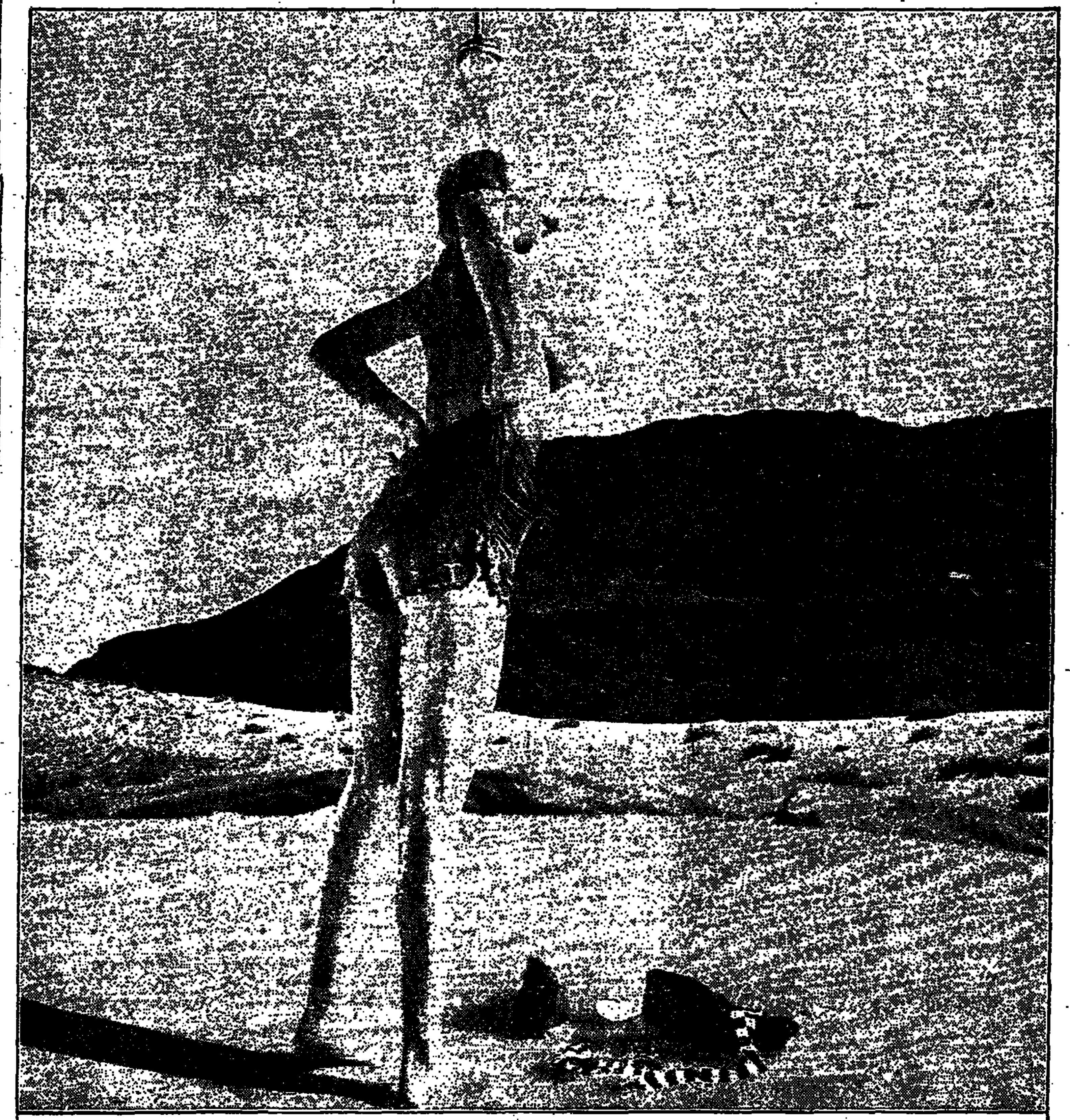

מקלחת מרעננת בתחנת פז החדשה בעין חצבה

הערבה כי 5 תחנות פז מוכנות לשרותך בעין גדי, עין חצבה, אילת, די זהב ושארם א־שייך.
נסיעה טובה בכביש הערבה והתרעננות מהנה בתחנת פז בעין חצבה.

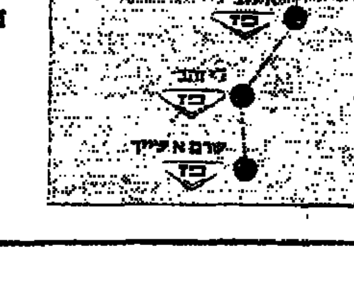

עין חצבה, החדשה בתחנות פז מציעה למכוניתך בנזין או סולר, שמנים מעולים ומבחר מוצרי איכות למכונית. ולך, חויה נעימה יחידה בסוגה, מקלחת מרעננת ומשיבת נפש וגם ארוחה קלה במזנון עם מזוג אויר הנמצא בתוך התחנה.

סע וטייל בלי חשש ש'תתקע' בכביש

פז

הק.ג.ב. בא עם דחפורים

שוטרים השמידו תמונות־שמן בתערוכה לא־רשמית של אמנות מופשטת, תקפו עתונאים ופרצו במשאיות לתוך קהל של אלף איש, ביניהם נשים וילדים

מוסקווה. (יופ״צ). — המשטרה הסובייטית הפעילה אתמול דחפורים והרטיבים, כדי לפזר תערוכה בלתי־רשמית של אמנות אבסטרקטית. השוטרים הרסו תמונות שמן ותקפו עתונאים, שסיקרו את האירוע.

בספר הדחפורים ומשאיות שהמטירו סילוני מים בלחץ גבוה נסעו דרך המון של כאלף איש, כולל נשים וילדים.

האמנים בקושי הספיקו לסדר את התערוכה כאשר הגיעו אנשי משטרה, התחילו את התמונות והשליכו אותן על המשאיות. מכונית אשפה הטילה מטען של אדמה על אחד הציורים, ואחד הפועלים דרס תמונה אחרת במגפיו, כשהוא מטיח קללות.

כתבת הוכתה

השוטרים תקפו מספר עתונאים שסיקרו את האירוע או איימו עליהם. שוטר חרש ניפץ מצלמה בפניו של כתב ה„ניו־יורק טיימס" כריסטופר רן ושבר אחת משיניו. שוטר אחר תקע מכת אגרוף בבטנה של לין אולסון, כתבת סוכנות הידיעות האמריקאית „אסושייטד פרס".

האמנים ביקשו בראשית השבוע שעבר רשות משלטונות העיר מוסקווה לקיים את התערוכה בכרה בלתי מעובד בפרבר כמנבסקיה, דרומית־מערבית לעיר. הם אמרו כי לא קיבלו תשובה ושיערו, כי הם יכולים לקיים את התערוכה. התערוכה אמורה היתה להיות התערוכה הראשונה במוסקבה, שנערכה תחת כיפת השמים.

אמנים ידועים במערב

אולם עוד לפני שהתערוכה אמורה היתה להיפתח, כבר סגרו האזור מעשרות חרש ושוטרים במדים. אמנים הפיצו הזמנות ומאות מוסקואים חורים הגיעו למקום התערוכה. אף אחד מן האמנים איננו חבר אגודת האמנים הרשמית, המכירה רק ב„ריאליזם סוציאליסטי" כצורת אמנות קומוניסטית. אולם אחדים מהם ידועים היטב במערב, כולל ולדימיר נמוחין, שיצירותיו מוצגות במוזיאון הניו־יורקי לאמנות מודרנית.

המשטרה הורתה להמונים להתפזר. ואז, בלי אזהרה, ניגשו את המשאיות ואת הדחפורים, אשר הפכו תוך דקות ספורות את האזור לשדה בוצי, בעזרת הגשם שירד אותה שעה.

נשים עם ילדים נמלטו בבהלה מפני המשאיות אשר הרטיבו עוברים ושבים, כולל כ־20 איש שהכתינו לאוטובוס. המשטרה גם קירבה הדחפורים אל מכוניותיהם של דיפלומטים זרים אחדים, כדי לאלצם להתרחק. לאחר התקפת הדחפורים־והמשאיות, הובאו האנשים בכוח כשבידיהם תמונות קרועות ומסגרות שבורות.

אחד הציירים, אלכסנדר רבין, נעצר שעה קצרה בתחנת רכבת תחתית קרובה. שוטר אמר לו, כי התמונות שהוא נושא בידיו, פרי מכחולו, הן „גנובות".

עדי ראיה ראו שוטרי חרש מכים אחד האמנים ואחרים נעצרו, כולל אחד המארגנים של התערוכה, אוסקר רבין, אביו של אלכסנדר. „זה בדיוק כמו בצ׳כוסלובקיה" — אמר אחד משוחרי האמנות, כשהוא מסתלק מאוכזב מן המקום.

103 מטוסים אבדו במלחמה

ב־18 ימי הלחימה איבד חה״א 33 פאנטומים 53 סקייהוקים, 11 מיראז׳ים ו־6 סופר־מיסטרים

מאת סופר „דבר" לענייני תעופה

ב־18 ימי מלחמת יום־הכיפורים איבד חיל האוויר הישראלי 103 מטוסים לפי הפירוט הבא: 33 „פאנטומים", 53 „סקייהוקים", 11 „מיראז׳ים" ו־6 „סופר־מיסטרים" — פרטים אלה מגלה כתב העת האמריקאי „הגנה לאומית", המסתמך על מקורות מודיעין אמריקאי.

בכתב־העת „ביעף", המביא דברים אלה, נאמר כי חיל־האוויר הישראלי ביצע ב־18 ימי המלחמה 11,233 גיחות מבצעיות עם מטוסים קבועי־כנף. לפיכך, שיעור האבידות הממוצע הוא 0.92 מטוסים על כל מאה גיחות — „שיעור נמוך למדי".

אבידות המטוסים בא״ק הקרקע בחלוקות כדלהלן: 41 מטוסים הופלו בטילי סאם; 31 מטוסים הופלו באש תותחים נגד מטוסים; 3 מטוסים הופלו בטילים או תותחים; 3 מטוסים הופלו בוודאות בטילי ס.א.7, 4 מטוסים נפלו מטילים אלה או בתותחי נ.מ. שלושה מטוסים הופלו בקרבות אוויר ושאר 18 המטוסים שאיבד חיל־האוויר הישראלי הופלו מסיבות בלתי ידועות בוודאות. נוסף לכך, כותב כתב העת האמריקאי, איבדה ישראל שני מסוקים עצמקו במשימות שיבוש מכ״ם של האוייב.

כתב העת האמריקאי מביא גם את חלוקת הפעילות והאבידות בשתי החזיתות: בחזית הסואץ ביצע חיל האוויר הישראלי 5,442 גיחות ואיבד 52 מטוסים, בהם 33 מטוסים בימים 9—6 באוקטובר 1973. בחזית הסורית ביצע חיל האוויר 1,830 משימות תקיפה ואיבד 51 מטוסים, בהם 23 מטוסים ב־4 הימים הראשונים של המלחמה.

אשר לאבידות הערבים מוסר כתב העת האמריקאי, כי חיל האוויר הישראלי השמיד 387 מטוסי אוייב ו־41 מסוקים, בהם 334 מטוסים בקרבות אוויר. יחס ההפלות בקרבות אוויר הוא לפיכך מטוס ישראלי אחד על כל 111 מטוסי אוייב שהופלו בידי טייסי חיל האוויר — מספר מרשים לכל הדעות.

בסיכום כותב כתב העת האמריקאי, כי טילי ההגנה נגד מטוסים הם נשק שאין לזלזל בו, אולם לא מכריע — לפחות בדרגת פיתוחם הנוכחית.

בורגיבה חושף שחיתות בצמרת

שה״ח לשעבר הרוויח מעיסקת המיראז׳ים הלובית ועסק בספסרות קרקע

בואסטיה. (צי״ן). — הנשיא בורגיבה האשים אמש את מוחמד מסמודי, שר־החוץ התוניסאי לשעבר, כי הפיק רווחים ממכירת מטוסי „מיראז׳" צרפתיים, ועסק בספסרות קרקע.

במסיבת עתונאים, לרגל ועידת מפלגת „דסתור הסוציאליסטית" השלטת, רמז בורגיבה בלי לפרט לעיסקת ה„מיראז׳ים" שנערכה בין צרפת ללוב.

הוא אמר כי מסמודי הכריז בפני דעת הקהל, כי הודח מתפקידיו בשל אהדתו לפלשתינאים. אין זה נכון הוסיף בורגיבה. איש לא מנע בעדו מלהתייצב בפני המפלגה כדי להסביר את מעשיו. אך הוא לא בא.

„אין גם לשכוח, הוסיף בורגיבה, כי התנהגותו של מסמודי לא היתה נקיה מרבב. מסמודי לא הסתפק במשכורתו כשר. הוא עסק בספסרות קרקע באמצעות אנשי־בינים אלמוניים. ראיות מפרשיותיו עדיין נמצאות בפני בתי־המשפט. זהו אדם בעל מצפון, הוא שוחר כסף, עיסקות גדולות, כגון מכירת המיראז׳ים".

הערב ייפתח צום הרמדאן

ביהודה ושומרון נעשו כל ההכנות לקראת חודש רמדאן, החודש הקדוש של המוסלמים.

פתיחת הצום תלויה בהופעת הירח. המופתי הערב. אם לא ייראה המולד הערב תידחה פתיחת הרמדאן למחר בערב. הצום יסתיים ב־16 באוקטובר בחג „אל־פיטר" שימשך שלושה ימים.

במסגדי הגדה התכוננו לקלוט את רבבות הצמים. עבריינים על הצום, האוכלים ומעשנים בפרהסיה, נשפטים בבתי־משפט חילוניים מקרביים, על פי החוק הירדני. הם נעצרים בידי המשטרה והיא המביאה אותם לדין.

הצום מתחיל כל יום בשעות הבוקר המוקדמות ומסתיים כל ערב לפי סימן של ירית תותח.

במפקדת יהודה ושומרון נאמר כי בימי הרמדאן תהיה מערת המכפלה פתוחה למבקרים לא־מוסלמים בין השעות 7 ו־11 לפני הצהריים. בימי ו׳ תהיה הכניסה סגורה. כן תהיה המערה סגורה למבקרים ביום הראשון של חג „אל פיטר". בשני ימי החג הנוספים היא תהיה פתוחה לביקורים כמו בימי הרמדאן. (ע)

חוסיין בריאד

רבת־עמון. (צי״ן). — חוסיין מלך ירדן הגיע אתמול לסעודיה לביקור רשמי קצר.

הממשלה שמעה על הפרות הסכם ההפרדה בידי הסורים

אושרה הקפאת התקנים במשרדי הממשלה

שר הבטחון שמעון פרס סקר אתמול עניני בטחון שוטפים בישיבת הממשלה, כולל המצב בקו ההפרדה עם מצרים, קו ההפרדה עם סוריה וקו הפסקת האש עם ירדן ופעולות המחבלים, בגזרות אלה.

פרס וכן שר החוץ יגאל אלון דיווחו בנושא ההפרות הסוריות של הסכם הפרדת הכוחות והצעדים שננקטו על ידי ישראל בקשר לכך בוושינגטון ובשיחות שקיים שר הבטחון עם סגן מזכיל או״ם ועם גנראל סיילסוואו.

נושאי ההפרות הם: סלילת הכביש לשיא החרמון, נסיגות סוריה לצמצם במכוניותיו ודרכי הפיקוח של חיל או״ם באזור החיץ בניגוד להסכם ההפרדה, אחזקת נשק כבד באזור ההפרדה בכמות מסויימת מעל למותר בהסכם, אי שיקומה האזרחי של העיר קוניטרה, וכן אי שיקומם האזרחי של כפרים בקרבת קו ההפרדה.

אלון סקר את ההתפתחויות בזירה הפנים־ערבית בקשר לנושא הייצוג הפלשתינאי לקראת ועידת הפיסגה הערבית האמורה להתכנס בחודש הבא, הנושא הפלשתינאי באו״ם לקראת התכנסות העצרת, ומאבקיה של ישראל למנוע בעצרת דיון בנושא המזרח התיכון בכלל ובנושא הפלשתינאי בפרט.

שר החינוך־והתרבות אהרן ידלין מסר דו״ח ראשוני על החלטת הפדרציה האסיאנית לכדורגל, להרחיק את ישראל מכל פעילות במסגרתה. משרד החוץ יפרסם הודעה בענין זה.

הקפאת תקן

כן הוחלט על הקפאת התקן כוח האדם בכל משרדי הממשלה עד ל־31 במרץ 1975. בכל משרד יוקמו צוותים אשר יבדקו את מצבת כוח־האדם, במגמה לצמצם במספר העובדים על־ידי ביטול תפקידים או מיזוגם וייעול תהליכי עבודה.

ועדה בהרכב נציב שירות המדינה והממונה על התקציבים במשרד האוצר תנחה את פעולתם של הצוותים הללו. ועדת השרים בראשות שר האוצר ואשר חבריה יהיו שר המשפטים, שר התחבורה, השר לקליטת העליה ושר החינוך והתרבות, תנחה ועדה לפרצופים מצד המשרדים. ועדת שרים זו תסכם רשמית שירותים חיוניים, שעליהם לא תחול ההקפאה, כמאת הצורך להרחיבם.

החלטה זו תופעל גם ברשויות המקומיות ובתאגידים הממשלתיים, לרבות החברות הממשלתיות. מטרתה היא להשיג הקפאה וצמצום כוח האדם במיגזר הציבורי על ידי ייעול פעולה וקביעת סידורי עדיפויות במשרדים.

הממשלה גם אישרה את הרכב משלחת ישראל לעצרת או״ם, בראשותו של שר החוץ.

ועדה לענייני המגביות

כן הוחלט למנות את שר האוצר, שר המשפטים ושר התיירות כנציגי הממשלה בועדה עליונה המשותפת לממשלה ולסוכנות היהודית לענייני המגביות למיניהן למען ישראל בחו״ל. ועדה זו הוקמה לפני שנה, אלא שעד כה לא מינתה הממשלה הנוכחית את נציגיה.

הוחלט למנות ועדה משותפת עם הסוכנות היהודית לענין התרומות המיוחדות הניתנות למדינה למימון פרוייקטים מיוחדים בתחומי חינוך, בריאות, סעד ושיכון. הועדה תקבע קריטריונים לקביעת עדיפויות בפרוייקטים שימומנו על ידי התרומות המיוחדות. קריטריונים אלה יובאו לאישור ועדת השרים לענייני כלכלה.

נציגי הממשלה בועדה יהיו: שר האוצר, שר הבריאות, השר ושר החינוך והתרבות. אם וכאשר יוסכם עם הסוכנות היהודית על הרכבת הועדה, תבנה הממשלה נציג או נציגים נוספים. הממונה על התקציבים במשרד האוצר ירכז את עבודת הועדה.

„הפנתרים" ביטלו תפילת המחאה; ממשיכים לשבות־רעב

מאת סופר „דבר" בירושלים

הרב הראשי הספרדי, הראשון־לציון הרב עובדיה יוסף, ביקר אתמול אצל הפנתרים השחורים השובתים רעב ברחבת הכותל המערבי למען ביטול מאסר חברם צ׳רלי ביטון. הסמיך באזניהם דברי עידוד, הודיע להם כי הוא התקשר עם נשיא המדינה, שר המשפטים ושר המשטרה, כדי להבטיח חנינה לביטון, וביקש מהם להפסיק את שביתתם לכבוד החג.

שלום כהן הודה לרב הראשי בשם השובתים, על התעניינותו, ואמר, כי הפנתרים יבטלו את כוונתם לקיים תפילת־אבל בערב החג ליד הכותל, כדי לא לפגוע בקדושת החג, אולם הם ימשיכו בשביתת־הרעב.

המערך חוזר לשלטון בבת־ים

מאת סופר „דבר"

פרשת כהונתו הקצרה של איש „תנועת החרות" יצחק ולקר כראש עירית בת־ים תסתיים בעוד שבועיים ואז יחזור מנחם רוטשילד (מערך) לראשות העיר.

במסיבת עיתונאים שהתקיימה אתמול בבית סוקולוב בתל אביב הודיעו שני אנשי סיעת „הליכוד" בעיריית בת־ים, יהודה שקל ומוריס אבוטבול, כי הם הקימו סיעה עצמאית בעיריה וחתמו על הסכם קואליציוני עם המערך להקמת הנהלה חדשה בראשות מנחם רוטשילד.

חוקת העיריות מחייבת את ראש העיריה יצחק ולקר לקרוא תוך שבועיים לישיבת מועצת העיריה, שתדון בהדחתו ובהחזרת סמכויו ותבחר הנהלה חדשה, בהתאם למכתב חתום בידי 11 מתוך 21 חברי המועצה, שנשלח אליו אתמול.

אם הוא יסרב, יהיו ה־11 רשאים להתכנס ולהחליט על הדחתו ועל בחירת ראש העיר החדש.

עובדי נציבות מס־הכנסה נגד מינוי יולויס

מאת סופר „דבר"

המזכירות הארצית של עובדי מס הכנסה דנה בסוף השבוע בענין איוש משרת נציב מס־הכנסה.

חברי המזכירות החליטו, בהתאם להחלטות קודמות, להתנגד למינויו של יולוס, מועמד המוצע מבחוץ. עמדת מזכירות הועד הארצי הובאה בפגישה עם שר האוצר ובהשתתפות מזכיר הסתדרות עובדי המדינה ת. ברנשטיין וב. דוד, המחזיק בתיק האוצר.

סוכם על פגישה נוספת בנדון עם שר האוצר.

נודע, כי הפרסומים בעתונות על מינויו הצפוי של יולוס לנציב מס הכנסה נתקבלו ב„מורת רוח" בקרב עובדי מס הכנסה הבכירים.

תוך שבוע יתכנסו שוב מוסדות הועד הארצי לדיון בהתפתחויות בנושא זה.

סופרים ערבים מקימים אגודתם

קבוצת סופרים ערבים שהתכנסה ביום ו׳ בבית ההסתדרות בחיפה החליטה להכריז על עצמה כועדה מייסדת שתקרא בקרוב לועידה שתכריז על הקמת אגודת סופרים ערבים שתוכרז באסיפה כללית של הסופרים הערבים.

בפגישה נבחרה ועדה שחבריה הם מוסטפא מוראד מג׳לג׳וליה, סלמאן נאטור מדליית אל כרמל ואבי דרוויש מג׳דיידה. הוועדה תחליט על כינוס הועידה ועל סדר היום של האסיפה הכללית שתקים את האגודה. כן תעסוק הוועדה בהכנת התקנון של אגודת הסופרים הערבים, ותהיה בקשר עם הועדה המכינה את הקמת התאחדות סופרי ישראל. (ע)

סע בקווים המהירים של אגד

קוים ללא עצירה

קוי NON-STOP

תל אביב-חיפה-תל אביב קו 901

תל אביב-ירושלים-תל אביב קו 405

תל אביב-באר שבע-תל אביב קו 369

חסוך בכסף חסוך בזמן סע NON-STOP

המחלקה ליחסי ציבור

לרבינוביץ׳ נודע על מכתב ישעיהו מהעתונים

שר־האוצר דוחה טענות יו״ר הכנסת בענין קיצוץ התקציב

מאת אברהם קוהניה, סופר „דבר"

שר האוצר י. רבינוביץ שלח אתמול מכתב חריף ליו״ר הכנסת ישראל ישעיהו, בנושא ההצעה לקצץ בתקציב הכנסת, בתגובה על מכתבו של י. ישעיהו שלא הגיע ללשכת שר האוצר ושרבינוביץ קרא אותו אתמול בעיתונים.

במכתב שהגיע לעתונים דרך לשכת העתונות הממשלתית התלונן יו״ר הכנסת על שהאוצר „הצר" לבקש שיבוצעו קיצוצים בתקציב הכנסת. על כך עונה שר האוצר:

„אמנם עד עתה עדיין לא קיבלתי את מכתבך בעניין הקיצוצים בתקציב הכנסת. אך למקרא תוכנו, שפורסם הבוקר בכל העיתונים, מצאתי לנכון להעמיד מיד את העובדות על דיוקן.

„אין זו הפעם הראשונה שנערכים קיצוצים בתקציב המדינה על פי החלטות הממשלה. בכל המקרים הזכורים לנו (לרבות הקיצוץ האחרון בשנת 1973 לאחר המלחמה) פנתה הממשלה גם לשלושת הגופים האוטונומיים על פי החוק: נשיא המדינה, מבקר המדינה והכנסת, בבקשה להנהיג קיצוצים בתקציבם, המקביל למשרדי הממשלה.

„בדקתי את פניית הממונה על התקציבים ומצאתי שלא הורה לכנסת או לגופים האוטונומיים האחרים לבצע ריסון בהוצאותיהם אלא שלח להם אינפורמציה על החלטות הממשלה וביקש מהם בהתאם להחלטות אלה, ללכת בדרך שהממשלה הלכה בה ולקצץ 15 אחוז מכלל ההוצאות לפעולות ולרכישות, למעט הוצאות השכר. בפנייתו ליו״ר ועדת הכספים של הכנסת במסגרת העברת פרטי הקיצוצים במשרדי הממשלה לחוות דעת הוועדה, כותב הממונה על התקציבים, כי הכנסת ומבקר המדינה נהנים מאוטונומיה תקציבית בתוקף החוק, לפיכך פנינו אליהם בהמלצה להפחית מתקציביהם, על הבסיס שעליו בוצעה ההפחתה במשרדי הממשלה. שני הגופים הביעו התנגדות להפחתה ולפיכך אנו משאירים את העניין לשיקול דעתה של ועדת הכספים.

„נראה לי כי כמו בשנים שעברו גם הפעם לא היתה כל כוונה לפגוע בריבונותה ומעמדה של הכנסת, ובכל הפעמים פעל הממונה על התקציבים לפי החלטות הממשלה. הממונה על התקציבים פעל מתוך הכרה מלאה במעמד המיוחד של הכנסת ולא היתה לו כל כוונה להוציא לעז על הכנסת."

מולק תומך באגמי לתפקיד מזכיר „העבודה" בחיפה

מאת סופר „דבר" בחיפה

ההתנגדות נגברת למועמדותו של ח״כ מ. שחל לתפקיד מזכיר המחוז במפלגת העבודה בחיפה אם לא יתחייב מראש בכתב להתפטר מהכנסת כשייבחר, הודיע אתמול מזכיר בפועל אליעזר מולק בפגישת עתונאים.

מולק סיפר על ההתחייבות שקדמו להחלטה לבחור מזכיר מחוז במקומו של ח״כ מ. ורטמן, שהודיע על פרישתו. לדבריו אין הוא מאמין ששחל יעזוב את הכנסת כדי לחזור לחיפה, לשמור בה על הטוהר ולהיאבק נגד השתלטויות, בלי שיקבל התחייבויות ורמיזות של אישים מרכזיים. כן טען מולק כי אין מבוס בדיבורים על כך שאלמוגי תומך במועמדותו של אורי אגמי לתפקיד מזכיר המחוז באה מתוך רצון להשתלט על המפלגה.

מולק דיבר נגד המוענים כי בהתנגדותם לאורי אגמי (חבר רפ״י לשעבר) הם מגינים על מפא״י ההיסטורית, וציין כי בין המגינים על מפא״י יש גם אנשים שפרשו מהמפלגה בזמנו ועברו לרפ״י, אך חזרו מיד למפלגה, מטעמים הידועים רק להם. מולק הודיע, כי אם לא יוצב מועמד בעל כישורים יותר טובים מאלה של אגמי עד יום ה׳ (המועד האחרון להגשת שמות מועמדים לועדת התשעה), הוא יצביע בעד אגמי.

מועצת המחוז שתבחר במזכיר המחוז תתכנס ביום א׳ בשבוע הבא.

ח״כ מ. שחל פירסם אתמול באיגרת את הפעולות שהוא מתכוון לעשות כשייבחר. לעתונאים כבר נודע על מסיבת עתונאים שזימן שחל ליום ה׳.

יג׳מאל גוניי, במאי סרטים תורכי אשר ביים את הסרט „ארקוטי" שהוקרן לפני שלוש שנים בפסטיבל קאן — נעצר באדנה שבדרום תורכיה, כחשוד ברצח שופט.

מערכות יוקרה סטריאופוניות KENWOOD

SPECIFICATIONS:

FM USABLE SENSITIVITY: 1.9 µV.
TOTAL HARMONIC DISTORTION: 0.8% (AT RATED POWER INTO 8 OHMS).
POWER BANDWIDTH: 15-45.000 Hz.

DYNAMIC POWER OUTPUT (IHF 8 Ω 4-CHANNEL): 180 W.
R.M.S. POWER OUTPUT (8 Ω 20-20.000 Hz): 4-CHANNEL DRIVEN: 4×20 W.
2-CHANNEL DRIVEN: 2×55 W.
SIGNAL TO NOISE RATIO: 63 DB AT 1MV INPUT/FM, 45 DB AT 1MV INPUT/AM.

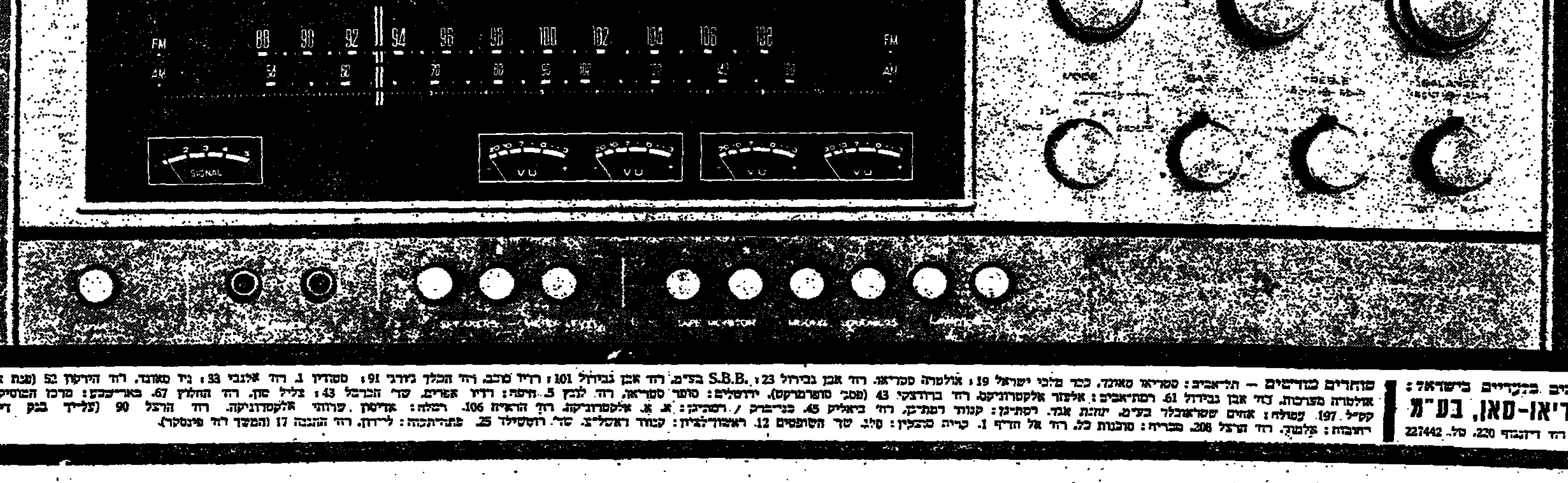

מפיצים בלעדיים בישראל: סטריאו־סאן, בע״מ ת״א, רח׳ דיזנגוף 220, טל. 227442

סוחרים מורשים — תל־אביב: סטריאו סאונד, כיכר מלכי ישראל 19; אולטרה סטריאו, רח׳ אבן גבירול 23; S.B.B. בע״מ, רח׳ אבן גבירול 101; רדיו מרכז, רח׳ המלך ג׳ורג׳ 91; סטודיו 1, רח׳ אלנבי 33; ניו סאונד, רח׳ הירקון 52 (פנת אלנבי); אולטרה מערכות, רח׳ אבן גבירול 61. רמת־אביב: אלעזר אלקטרוניקס, רח׳ ברודצקי 43 (פסגי סופרמרקט). ירושלים: סופר סטריאו, רח׳ לבן 5. חיפה: רדיו אפרים, שד׳ הכרמל 43; צליל סון, רח׳ החלוץ 67. באר־שבע: מרכז המוסיקה, רח׳ קק״ל 197. עפולה: אחים שטראוכלר בע״מ, יחזקאל אגד. רמת־גן: קנות רמת־גן, רח׳ ביאליק 45. בני־ברק / רמת־גן: א. א. אלקטרוניקה, רח׳ הראה 106. רמלה: אדיסון. שרותי אלקטרוניקה. רח׳ הרצל 90 (צליל בנק דיסקונט). רחובות: אלמוג, רח׳ הרצל 208. טבריה: סוכנות כל, רח׳ אל חדיף 1. קרית מוצקין: סלב, שד׳ השופטים 12. ראשון־לציון: קנווד ראשל״צ, שד׳ רוטשילד 25. פתח־תקוה: לירדן, רח׳ ההגנה 17 (המשך רח׳ פינסקר).

פרסום צימם

هكذا من الأصل

תנועת שיא של קונים בשווקים

המחירים היו גבוהים מהרגיל – הכרזות היצרנים על הורדות מחירים לא התקיימו. – 4000 אוטובוסים יסיעו חוגגים למקומות שונים. – המשטרה קוראת לערנות בטחונית

מאת סופרו הכלכלי של „דבר"

תנועת הקונים בחנויות ובשווקים לקראת ראש השנה הגיעה לשיאה אתמול אחר הצהריים. קונים מילאו את השווקים, הסופרמרקטים וחנויות הכל-בו. בניגוד לשנת היוצאת במחירים הכי- תנסה אתמול התייקרות במחירי בשר, מוצרי טבלות מסויימים ופירות, אך בעלי החנויות אמרו, כי היקף המכירות היה קטן מאשתקד.

עקרות-הבית התלוננו על המחירים הגבוהים של כמה כבדים, בעיקר של בשר ובמיוחד בכולה, על אף שפע הירקות והפירות בחנויות ובשווקים.

מחיר הבשר הטרי התייקר מיום ו', והיה מחסור בבשר קפוא בכמה אטליזים שמכרו רק בשר טרי ויקר. על אף המחיר המקסימאלי של 13.5 ל"י, שנקבע לבשר הקפוא, הגיעו תלונות על מחסור בבשר והיו מקרים של הפקעת מחירי הכבד.

ההוזלות לא הגיעו לצרכנים

התייקרויות מצרכי המכולת נמשכו גם אתמול. העלאות במחירים בולטות היו במרגרינה, המדיבשקו, דברי-מאפה ומשקאות קלים, ולא כל ההוזלות שהמפעלים הכריזו עליהן הגיעו אל הצרכן. חנויות מכולת וסופרמרקטים טענו, כי היצרנים לא הודיעו להם על הוזלות אלה. בכמה מקרים הודיעו בעלי חנויות המכולת להפסיק את מכירת המוצרים שהוזלו. כמה מהם אמרו, כי ההוזלה אורגנה בחפזון וברגע האחרון והיצרנים לא הטרידו כדי להודיע לבעלי החנויות על סדרי ההוזלה והזיכויים.

התייקרות בולטת אחרת היא של פרחים. כערוכים, שיעור עליית מחירי הפרחים מסתכמת בכ-15 אחוז לעומת השנים הקודמות.

בחנויות ההלבשה וההנעלה היה פדיון נמוך, בגלל כוגה הקיצי וההתייקרויות. לעומת זאת, היתה תנועת קונים גדולה בחנויות למתנות ולכלי-בית ובחנויות הכל-בו. אחד ממנהלי חנויות הכל-בו אמר, שהפדיון השנה היה גבוה בכ-80 אחוז לעומת השנה שעברה.

משטרת מחוז הצפון קראה אתמול לציבור לגלות ערנות וזהירות בשני ימי החג.

דובר המחוז הצפוני סגן ניצב אריה עמיקם אמר כי המשטרה הגבירה את סיוריה המבוצעים הרגליים ברחובות ובדרכים, בחופי הרחצה, בפארקים הלאומיים, בבתי הכנסת ובמקומות הציבוריים ובצבעוריה של המשמר האזרחי. הניא, היילות חיבה ואנשי המשמרת. הדוברה מבקשת להודיע לה על כל חפץ חשוד. הדוברה הפנה לשיתוף הציבור בתחבורה הציבורית והנה בידיעותיו מבקשים לשים לב להחביב חפצים ברכב שלהם כוזר עם בו.

הוצאים לפיקניקים ולטיולים מתבקשים לבטל את דירותיהם ולנעול בזהירות.

אלוף פיקוד המרכז ביקר ב„הדסה"

אלוף פיקוד המרכז יונה אפרת ביקר אתמול אצל חיילי צה"ל הרי מאושפזים בבית החולים „הדסה" בירושלים. בירך אותם לשנה החדשה ונתן להם סל ספר עם הקדשה.

פרופ' ק. י. מן, מנהל הסתדרות „הדסה", קיבל את פניו, ונתלווה אליו בביקורו אצל החיילים.

תרמו את שי החגים לאגף השיקום

בפעלי המתכת „להבות" של קיבוץ להבות הבשן שבגליל העליון תרמו את כספי השי לראש השנה, בסך 2000 ל"י, לאגף השיקום לחיילים שליד משרד הבטחון.

מנהל המפעל רפאל אילון אמר כי המפעלים השלימו ביומים אלה הזמנת יצוא של מרססים לזמביה בסך 70 000 דולאר, ולבלגיה בסך 150,000 דולאר.

כוננות בתל-אביב

סופרת „דבר" בתל-אביב מודיעה כי משטרת מחוז תל אביב ערוכה לקראת החגים. לדברי דובר משטרת המחוז סגן הניצב עמוס אריכא.

התושבים הצפויים לצאת מהעיר לימי החגים מתבקשים לנעול את דירותיהם והשכנים שיבחינו בתנועה חשודה בלשהי מתבקשים לדווח על כך למוקד המשטרה או לתחנת המשטרה הקרובה ביותר.

הכוננות במשטרת מחוז תל-אביב חלה גם על המשמר האזרחי.

יותר מ-4,000 אוטובוסים

סופר „דבר" לענייני התחבורה מודיע כי „אגד" ו„דן" נערכו להסעת נוסעים רבים המתכוונים לבלות את החג מחוץ למקום מגוריהם. יותר מ-4,000 אוטובוסים של שני הקואופרטיבים יפעלו היום בשעות הבוקר והצהריים של ערב החג עד כניסת החג.

„אגד" יפעיל 3,360 אוטובוסים. ביום הנעלת האוטובוסים למרכזי קניות הנהגים מאילת, מתל-אביב לאילות, בשעת ערבר והצפירה — בשעה 15.00. לאבולות, אשקלון, באר שבע (דרך פלוגות, בתים, חולון, יבנה, ירושלים, רמלה, לוד, ראשון לציון, רבלה, קריית גת, יבנה בשעה 18.00. לאזורים באלים, גבעות, אשקלון, אזה, גבר עם, יד מרדכי וכפר הב"ד — בשעה 14.30. לגליל העליון, יבנאל, עמק הירדן — בשעה 14.30. להרצליה, זכרון יעקב, חיפה, נתניה — 18.00. לטבריה בשעה 15.30. לצפת בשעה 13.00. לגבול העמק בשעה 13.00.

תנועת אוטובוסים הפעיל בכל צאי החג מגבתה, רחובות, חדרה, כפר כנות, גדרה, ניר צבי, כיסופים, נחל עוז, ורביבים. כן הוחה במוצאי החג תנועה נוספת מכל כיוני גדולים יהוה, מאבוה, אשקלון, באר שבע, ירושלים, קריית גת, זכרון יעקב, חיפה — הפסק התנועה במוצאי החג בשעה 23.00 בראשון לציון, רחובות, חולון, בת ים, הרצליה, כפר סבא, נתניה — הפסק התנועה במוצאי החג בשעה 24.00.

התנועה לכל חלקי הארץ בן התחנות בערים הגדולות תתחיל בשעות הבוקר המוקדמות. מתל-אביב לצפולה ובצרת ייצא האוטובוס הראשון ב-05.30. בערב החג יחזו מתל אביב לטבריה — 25 נסיעות; מתל אביב לצפולה — 25, לקריית שמונה — 11 נסיעות.

התנועה באילת לתל-אביב תיפסק בשעה 16.00 (שעת יציאת הק אוטובוס האחרון). מבאר-שבע ייצא האוטובוס האחרון לתל אביב בשעה 17.30, מאשקלון בשעה 17.30, האוטובוס האחרון בצפת ב-13.15, מקריית שמונה ב-14.30, מנהריה ב-14.15.

מחיפה

מחיפה ייצאו האוטובוסים האחרונים: לאילת — 9.30, לבאר שבע — 13.45, לטבריה — 16.45, לירושלים — 14.00, ליבנאל — 16.30, לפרדס חנה ותל-אביב — 17.30, לעפולה — 17.00 ולצפת — 16.15. במוצאי החג תתחיל התנועה הבין-עירונית בשעה 17.30 ותימשך בין ת"א וחיפה עד 23.00. התנועה העירונית בחיפה תיפסק בערב החג בשעה 17.30 ותתחדש עם צאת החג — בשעה 18.14.

בירושלים

בירושלים תיפסק התנועה העירונית בשעה 17.45 ותתחדש במוצאי החג בשעה 18.14. האוטובוס האחרון לתל אביב מירושלים ייצא בשעה 18.00 בערב החג. הד התנועה הבין-עירונית למקומות אחרים תיפסק קודם לכן. התנועה הבין-עירונית במוצאי החג תתחדש בירושלים בשעה 18.00 ותגיע בה האוטובוסים הנוסף. בין ירושלים ותל-אביב עד שעה 23.30 במוצאי החג.

באזור תל-אביב יפעיל „דן" 850 אוטובוסים. בתחנה יעבדו 100 אוטובוסים שיוכנסו לשירות במקרה הצורך. „דן" גייס נהגים רבים מעובדי המשרדים והמוסכים כדי להפעיל את כל האוטובוסים הדרושים.

עליית לירושלים והקיבוצים שופר המקורות המסורתיים

30,000 נרות הודלקו חסידי חב"ד בערב שבת. ו-50,000 נרות יחולקו היום לילדות, לפי הוראת הרבי מליובאוויץ', שקרא להסדיר לאפשר לילדות להדליק נרות בערבי שבתות וחגים.

חסידי חב"ד יתקעו בשופרות בבתי חולים בשני ימי ראש השנה, לפי הוראה מיוחדת של הרב מליובאוויץ'. התוליות של חסידי חב"ד ייצאו לבסיסי צה"ל ויעתפו בתפילות החג עם החיילים.

מבצעי נקיון

מרכז השלטון המקומי הודיע כי הרשויות המקומיות קיימו מבצעי נקיון לקראת החג והציבורו את מיי עובדי הנקיון.

הרשויות ביקשו מהציבור להוציא את הפסולת לפני החג, ובזרים ביהודים אספו את הפסולת במבניות ביהודה. כן הודלקו פעולה טיפה ונזכרה בבתי הספר. הרשויות בבקשת הציבור לא להפעיל במוצאי אשפה בימי החג.

ברכת עיריית נתניה לעולים ולתיירים

לקראת השנה החדשה שלחה עיריית נתניה כרטיסי-ברכה לעולים שהשתכנו בנתניה ובאו לבקר לשנה החדשה ואהולים שיקלטו בקהילה של העיר. כן נשלחו כרטיסי-ברכה לתיירים בבתי המלון. הברכות נשלחו בשפה, כולל בשפות הזרות, מבית העירייה ההולנדית. יוצאי אר צות אלה בעים חלק הכוב בין תיירי נתניה.

קבלת פנים בחיפה

לקבלת הפנים לקראת ראש השנה נמצא ראש העיר חיפה י. אלמוגי. שהתקיימו בשתאר-שבה ואתמול, באו מאות הנצבים, בדי ניהם ראשי עדות, אנשי כבודה בראשותו של הרבישי רייא, נכבדי דרוזים, מוסלמים ונוצרים ובני נוער.

> ## שנת התשל"ה (5735)
>
> שנת התשל"ה הבאה עלינו לטובה היא שנה פשוטה של 12 חדש. ימיה 354, השבתותיה 50, וסימנה גח"ה, לאמר, ראש-השנה חל ביום ג', היא כסדרה, לאמר, חשון חסר (29 יום) וכסליו בוא (30 יום) ופסח חל ביום ה'.
>
> תשל"ה היא שנת ט"ז למחזור של 19 שנה שבו חלות 12 שנים פשוטות של 12 חדש, ו-7 שנים מעוברות של 13 חדש. השנים המעוברות הן שנה 3 למחזור, 6, 8, 11, 14, 17, 19 (סימן: גוח אדזט).
>
> תשל"ה היא 1905 לחורבן בית שני, שנה 27 למדינת ישראל המחודשת.

מניות ושערים

נמשכות הירידות בבורסה

גם ביום האחרון של המסחר בבורסה בשנה זו נמשכו הירידות. פרסום מדד המחירים לאוגוסט אבל כנראה לא הפתיע, אבל הביא לירידות נוספות בכמוסידכה. היו גם ירידות בשערי המניות.

מחיר ההולירבנת"ר נקבע ישיר. ביקוש קטן של 16.000 דולר סוסק ללא שינוי בשער של 4.58 ל"י, היקף במחזור של 330.000 דולר.

בשוק המניות היו שינויים קלים ובכמם ברוב המניות. המחזור היה 876 אלף ל"י, מתוך זה בשלב משתנים 371 אלף ל"י.

במניות הבנקים בשוק כבור על יציבות שערים. ירידות קלות נרשמו בהספר מניות הקעה, בגדר יחד הקעה, פריון והפוחה וכן בכמה כניות תעשיה — פוליגון, נייר חדרה, „דובק" ו„עלית". כבר יות „שמן" נסחרו ללא דיבידנד 8% במזומן — ושערן ירד ב-8.5 נקודות; מניות חברת החשמל היו גם היום הפעילות ביותר, ומחיר נמסחר עד במשתנים — ירדו ב-2 נקודות ל-91.

במניות המקרקעין — היו המרבלות — הכברית הישוב, ונכסים — ירידה הדה של 8 נקודות.

שערי צמודי המדד נסר, לרדת גם אתמול. עיקר הירידות הפלם היו במלוות הבטחון 6.5% — כי אשר אהוזות מרשמו „בכירה" — ובד"כ ירדו בשיעור של 3 נקודות במסמצע. המחזור 11.1 מליון ל"י.

במילוות הפיתוח — היו ירידות קלות יותר, ומספר סדרות אף עלו במקצת. במילוות הקליטה, במלוות הבטחון 1969 וכן במלוות ל-6 שנים — היתה מגמה מעורבת. במילוות בטחון 1968 ובמילוות ל-10 שנים — היו ירידות של 2 נקודות בממוצע.

דלק ב'	130	
קידוד 10 ב'	145	+1.0
ספנות. הספקה	143	+1.0
מקרקעין ופיתוח		
אזורים	158.5	−0.5
אפריקה 10	249	−2.0
הכל' חיפוש ב'	133	−1.5
ישפרו	123	+3.0
ישרם	129	
נאות אביב	77	+0.5
רסקו ב'	80.5	
תעשיה		
אלקו 2.5	86	
אלקטרה 5	163	−2.0
אתא ב'	102.5	+1.0
דובק ב'	412.5	−2.5
כבלים	157.5	−2.5
מבע ע"ש	850	−20.0
מפעלי נייר	238	−2.5
עלית	257	−3.5
תפל	182	+2.0
חברות השקעה		
אלרן ב'	130	
פרולים ב'	230	
„פז"	81.5	
וולפסון 10 ב'	78.5	
דיסקונט ב'	148	−0.5
המזרחי	111	−1.2
לאומי	163	
כלל השקעות	210	−1.0
אגרת חוב ההמרה		
א. די. ב. ש.ח.	85	
מילווה בטחון בנקאי 68		
א'	143	
ב'	106	−1.0
כ"א	129	−0.1
מילווה בטחון בנקאי		
י"א	142	+0.5
מילוות, קיימה 64		
(138.5) 64	360	−5.0
(110.1) 65	330.5	+0.5
מילווה קיימה 65		
(118.7) 66	265	−1.0
(116.7) 67	266.5	
קיימה 67		
	254.5	−2.0
	247.5	−2.5
מילווה בטחון 69		
א'	109	−1.2
ה'	101.5	+0.5
כ"א	103.5	+1.5

מוסדות בינקו		
אוצר לתעשיה	192.5	−1.0
ביטוח		
איית	237	−3.0
הסנה	225	−2.5
כוזר	223.5	
צור	192	−1.0
מסחר ושירותים		
בית הרכב	71	+0.5

מודעות משפחתיות מאזור חיפה

ניתן להעביר גם בטלפונים 718018 כל יום כולל שבת וחג בשעה 6.00 בערב עד חצות.

תל-אביב

משרדי עיריית ת-א סגורים היום

משרדי עיריית ת"א סגורים היום. לטובת המודיעין העירוניות תהיינה פתוחות לקהל עד שעה 12.00 בצהריים. השירותים העירוניים, באמצעות טל. 22-22-22 יפעלו כרגיל. בן הקיות בת"א יהיו סגור לבבקרים בשני ימי ראש השנה (17.18.9.74).

סדרי נקיון בת-א–יפו לקראת החגים

הגבבי ת"א נדרשים לא להוציא להרחב ביום עצים ופסולת גינה עד לאחר יום הכיפורים (29.9.74). בימי החג מתבקשים התושבים לאסוף את פסולת האשפה הבריות בשקיות פלסטיק ולאחר מכן לסגרן ולהניחן בפחי האשפה בחצרות. בימי החג תקויים הדרכות לפינוי אשפה רק במבצרים גדולים שעבודתם חיונית בימי החג כגון בבתי חולים וכד'.

בכל מקרה של משרד תברואה המודים בימי החג, ניתן להודיע על כך לאגף התברואה העירוני, טלפונים: 26044, 258389. בין השעות 7 בבוקר עד 1 אחה"צ.

בית התנ"ך

● התערוכה הקבע של התנ"ך בתצים ובאמנות, שנוסדה בהכנת דוד בן-גוריון, פתוחה בבית התנ"ך, רח' רוטשילד 16, כל יום — פרט לשבת — בשעות 9.30—1.30.

בתערוכה ספרי תנ"ך מכל הדורות, שהודפסו בארץ, וספרי התנ"ך גדירים בלשונות שונות. כמו כן יצירות של אמני ישראל בציור, פיסול וקראמיקה. לקבוצות מאורגנות ניתנת הדרכה כל בעות היום והערב, לפי הזמנה מראש. טל. 57760.

שנה טובה
לצה"ל
לקהל לקוחותינו
סוכנינו
ולכל
בית ישראל

ירדניה
חברה לבטוח בע"מ

הלבנון
חברה לבטוח בע"מ

פרסום תבל

לכל קרובינו, מכרינו וידידינו
שנה טובה
לריבה ביום הולדתה ה-70
עד 120 כה לחי
משפחת ינאי - כפר הס

אווים
השכרת רכב

הצעות השנה!
מכוניות 1973 למכירה מיידית
* פטנט 127 * פיאט 124 ספיישל * אסקורט 1100 (2 דלתות) * סונבארז 1400 * פיג'ו 304 * פיג'ו 404 (מודל 1972) * דודג' דארט אוטומט ÷ מגן * פולקסווגן קבינה כפולה.
נא לפנות אישית: בתל-אביב: מוסך אוויס, רח' גיבורי ישראל 93 * בחיפה: משרד אוויר, רח' העצמאות 20 * בירושלים: משרד אוויס ע"י מלון המלך דוד
המקדים זוכה!
AVIS: WE TRY HARDER!

EIN BOKEK Hotel מלון

ים-המלח
ההנהלה והעובדים
מברכים את
ידידינו והקשורים אתנו
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה
שנת בריאות ושלום
מלון „עין בוקק" – 4 כוכבים, פתוח כל השנה,
מזוג אויר מרכזי, רדיו וטלפון בכל חדר,
מטבח כשר, מועדון לילה ובריכת שחיה.
דואר-נע ים המלח, טלפונים: 86076, 86060, 86038, 86024 (057)

הטכניון מכון טכנולוגי לישראל
המכון ללימודי חוץ
מודיע על פתיחת
לימודי תעודה
אשר יתקיימו בשעות הערב בשנת הלימודים התשל"ה 1974/75
בירושלים, בחיפה, בתל-אביב ובבאר-שבע
ניהול
* ניהול עסקי-הנדסייתי (בחיפה ובתל-אביב)
* ניהול הייצור (בירושלים, בחיפה, בתל-אביב ובבאר-שבע)
* ניהול הבדסי (בתל-אביב)
* ניהול כח אדם (בירושלים, בחיפה בתל-אביב ובבאר-שבע)
* ניהול שיווק (בתל-אביב)
* ניהול אספקה (בירושלים ובתל-אביב)
* ניהול סחר-חוץ (בירושלים ובתל-אביב)
* ניהול תחזוקה (בתל-אביב ובבאר-שבע)
* ניהול נכסי מקרקעין (בתל-אביב ובירושלים)
* קורס מתקדם לניהול משרד (בירושלים ובתל-אביב)
* מינהל בתי מלון (בחיפה ובתל-אביב)
כלכלה
* כלכלת מערכות (בתל-אביב)
בקרת איכות
* אבטחת איכות ואמינות (בתל-אביב)
מדעי המחשב
* הנדסת למחשבים אלקטרוניים (בחיפה ובתל-אביב)
* מהנדסי מערכות למחשבים אלקטרוניים (בחיפה ובתל-אביב)
* הפעלת מערכות מחשבים (בתל-אביב)
הנדסה אזרחית
* פיקוח על הביצוע בבנין (בתל-אביב)
תקשורת
* קורס מתקדם ליחסי ציבור (בירושלים ובתל-אביב)
* קורס מתקדם לפרסומת (בתל-אביב)
* כתבות טכנית (בחיפה)
הכשרת מורים
* השתלמות לרישיון הוראה למהנדסים (בתל-אביב)
שמאות
* הנדסת השמאות (בתל-אביב)
* שמאות רכב (בחיפה ובתל-אביב)
התחבורה
* קורסי בטיחות בתחבורה (בירושלים, בחיפה, בתל-אביב ובבאר-שבע)
* קורס לתחבורה ולתנועה (בתל-אביב)
* קורס מתקדם להנדסת דרכים ושדות תעופה (בתל-אביב)
צילום
* צילום כטני מתקדם (בתל-אביב)
עיצוב ושרטוט
* עיצוב פנים וריהוט (בתל-אביב)
* גרפיקה (בחיפה ובתל-אביב)
* שרטוט לכבי ותכנון חלקי מכונות (בחיפה ובתל-אביב)
* שרטוט בנין (בחיפה ובתל-אביב)
* שרטוט בנין בהתמחות עיצוב פנים וריהוט (בחיפה)
* שרטוט אלקטרוניקה (בחיפה ובתל-אביב)
חשבל
* חשבלאים מוסמכים (בחיפה)
* חשבלאים ראשיים (בחיפה)
לידיעת החיילים המשוחררים!
חייל משוחרר הזכאי למענק לימודים, מתבקש להביא עמו בעת ההרשמה תעודת אישור מתאימה.
פרטים והרשמה:
בירושלים: הטכניון, השלוחה בירושלים, בנין העירייה, רחוב יפו 22, טלפון (02) 232251,
בימים שני ורביעי בין השעות 17.00—19.00.
בחיפה: הטכניון, בנין ראשי, הדר הכרמל, טלפון 667818, 661151.
בתל-אביב: הטכניון, רחוב ליטין 14, טלפון 268126/7, 266992.
בבאר-שבע: הטכניון, השלוחה בבאר-שבע, בית יציב (ת.ד. 524 באר-שבע), בימים ראשון, שלישי וחמישי בין השעות 17.00—19.00.

מחצבות
כפר גלעדי
ציוד הנדסי ושרותים מכניים
ציוד מגוון לבניה, מתקני מגון לבטון מוכן,
משאבות בטון, מתקנים לייצור אספלט וייבושו,
ציוד למחצבות, מכבשי דרכים, מחפרים

לידידינו, לקוחותינו
ולכל בית ישראל
שנת שלום
בטחון ויצירה
תל-אביב,
דיזנגוף 30
288943 • 297019

הופמן מרדכי יושב-ראש הארגון
חבר הנהלתו:
אהרן איזנברג, אשר גרינוולד, ברוך סבו, שושנה דננברג
וצוות עובדיו
מברכים את
ציבור נכי רדיפות הנאצים
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת
ארגון נכים ניצולי רדיפות הנאצים
תל-אביב, שדרות מסריק 5, טל. 235985
סניף חיפה, רח' הרצל 23, טל. 666068

הלוח החדש דרושים

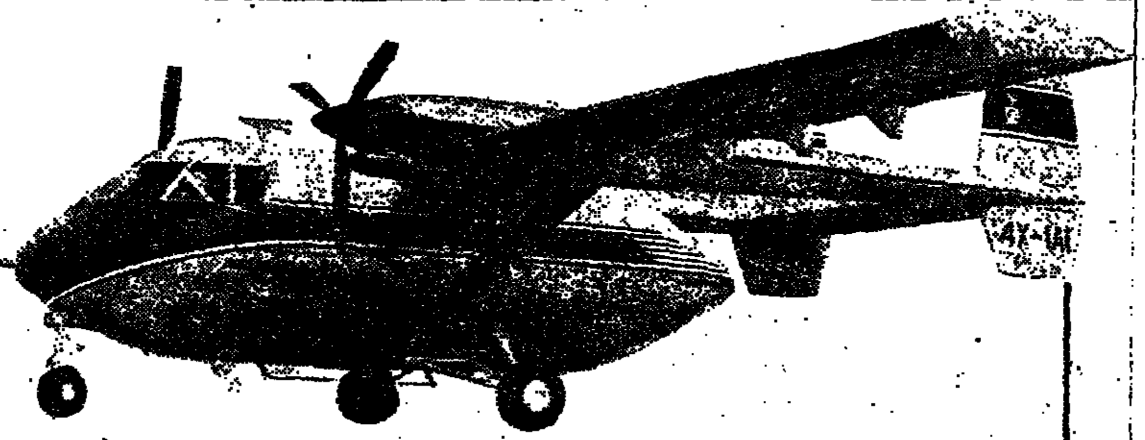

התעשיה האוירית לישראל בע"מ

כאן צוות העתיד!

בעל מקצוע בתעופה, במתכת או באלקטרוניקה
בנה עתידך המקצועי והכלכלי במפעלנו המתפתח

פנה אל יחידת התעסוקה, התעשיה האוירית, נמל תעופה "בן גוריון"

לשכת הפרסום הממשלתית

קופת חולים
של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל

לבוגרות שמינית!

נותרו מקומות מספר

למועמדות לבתי ספר לאחיות מוסמכות דלהלן:

1. ביה"ס לאחיות ליד המרכז הרפואי סורוקה בנגב באר-שבע 057-72111
2. ביה"ס לאחיות ליד בית חולים קפלן רחובות 03-956981
3. ביה"ס לאחיות ליד בית החולים השרון פתח-תקוה 03-907575
4. ביה"ס לאחיות ליד ביה"ס המרכזי לעמק עפולה 065-23061
5. ביה"ס לאחיות ליד ביה"ח מאיר כפר סבא 03-923317

נא לפנות ישירות לבתי הספר.

מרכז קופת חולים

בהלאות עשר שנים לפטירתו של

דוד השל ז"ל
בן ר' משה-שייקן ז"ל

נעלה את זכרו בבית הקלמין בחיפה, ביום חמישי ג' תשרי תשל"ה, 19.9.1974, בשעה 3.00 אחה"צ. פגישה ליד השער של בית הקברות.

ידידיו ומוקיריו מתבקשים להשתתף.

המשפחה

אזכרה ראשונה תתקיים על קברו של יקירנו

שמעון אופנבך ז"ל

תערך ביום חמישי, ג' בתשרי תשל"ה 19.9.74 בשעה 5.00 אחה"צ בבית הקלמין בקרית שבתאי.
אוטובוס מיוחד ייצא בשעה 4.45 מצומת קרית-דינ"ל
ע"י הדאר.

המשפחה האבלה

ראשי הרשויות המקומיות בישראל

מתאבלים על מותו של

ישראל הוכמן ז"ל

ראש המועצה המקומית אבן יהודה בעבר

ומשתתפים בצער המשפחה והמועצה המקומית

פנחס אילון
יו"ר מרכז השלטון המקומי

למר שמשון ברש
מנכ"ל "פרי-תנובה"

תנחומינו הכנים באבלך הכבד במות עליך

אביך ז"ל

אריזות ישראליות בע"מ
חברה ליצור קופסאות פח
פתח-תקוה

למר שמשון ברש
מנהל פרי תנובה בע"מ

עמך באבלך במות

אביך ז"ל

ההאגודות למוצרי הדר ושמורים
ההנהלה והעובדים
והמפעלים המאוגדים בה

עם מלי והמשפחה

מתשתתפים בצערכם במות

האם והסבתא

בית מחניים

על סבא

יהודה סטול

שאיננו

מתאבלים

רחל ויונתן מולר
מאיה, אלי, איתן ותמר
והמשפחה

הלויה התקיימה ב-15.9.74.

אנו מודיעים בצער על פטירתו של
עובדנו המסור והותיק

ישראל רפאלי ז"ל

ומשתתפים בצער המשפחה

בית יכין

למשפחת ברש

השתתפותנו הכנה בצערכם
על מות אבי המשפחה

יוסף ז"ל

עובדנו הותיק בגימלאות

בית יכין

הצעות עבודה

● דרושות בהדיסטריות בהדפל-מות. טלפון 856769 בין השעות 10—14, 20—18.

● לעבודה מגוונת במעבדה הע-נים כמוכללת במפעל בדרך לוד, דרוש הנדסאי או טכנאי אלקטרו-ניקה, בעל נסיון בתיקון ובכיול ציוד בדיקה אלקטרוני.
המעוניין יפנה לטלפון 757211 לק-ביעת ראיון.

*

● לעבודה ביחידת ביקורת איכות במפעל בדרך לוד, דרוש הנדסאי או טכנאי אלקטרוניקה, בעל נס-יון בעבודות בקרה ספרתיות.
המעוניין יפנה לטלפון 757211 לק-ביעת ראיון.

*

● לעבודה במעבדה לבדיקה סד-רתית של ציוד אלקטרוני בתחום במפעל בדרך לוד, דרוש טכנאי אלקטרוניקה או אלקטרונאי, הע-בודה בתנאים נוחים ביותר.
המעוניין יפנה לטלפון 757211 לק-ביעת ראיון.

אולמות

● כל עסקי אולמות! קנית, מכי-רה והשכרה. "ברקאי" 6, 734155.

שרותים

● 49 ל"י בטקה שנתי חשמל בים וגגות ותריסים. "ראשי" בע"מ טלפון 280706.

חקלאות

● שתילי הדרים בכיכרים ונלווי כרס, פקן, זנים הדשים, אפרס-מון, אבוקדו, גפן, הפוח. ראשי הקורים, דרויאן יצחק, כפר-סבא, טלפונים: 923166, 928137.

תריסים

● כבירת פרפסות בהריסים, ויט-רינה, הלונות, דלתות, כסגרות רשת. עבודה משלה ובאחריות. טל. 880780.

וילות ובתים

● בונים וילות ותוספות בכל חלקי הארץ לפי תכנית הלקוח או לפי תכנית שלנו. כתבו לת.ד. 36973 ת"א ובציגנו יתקשר עכבם.

● "אירום 80" — שכונת וילות יוקרה מתוכננות להפליא, ברעננה בתי הדיסים באיזור וילות. 4—3 חדרי שינה, סלון, שרותים כפו-לים, מטבח ברווח, גינה, חדר פירות ובירב החידושים השכלו-לים. "מבנים" ניהול תכנון פיתוח, פנקס 28, ת"א טלפון 450270, 451319.

למוסד בנקאי
דרוש
כלכלן חקלאי

העבודה קשורה במשקים חקלאיים ובעריכת סקרים לניתוחים כלכליים שונים.

העבודה תהיה בתאום עם צוות קיים ותדרוש מגע ישיר עם לקוחות הבנק, הן במשרד והן בשדה וכרוכה גם בנסיעות.

הנתונים הרצויים:

1. ידיעת המשק החקלאי בארץ.
- השכלה ברמה אקדמאית בכלכלה חקלאית ו/או בניהול עסקים.
3. שליטה בשיטות ההדישות לעריכת ניתוחים כלכליים ברמת המשק, הענף והכלכלה בכללה.
4. ידיעת חשבונאות המשק החקלאי.
5. כושר דיון וניהול מגעים עם לקוחות.
6. שליטה בעברית ובאנגלית והופש ביטוי בכתב ובע"פ בעברית ורצוי גם באנגלית.
7. הגיל הרצוי 25—33 שנה.

על המעונינים להגיש הצעות עד יום 30.9.74 בצירוף תולדות חיים, העתקי תעודות (כולל ציונים) לפי הכתובת: ת.ד. 1736 ת"א, עבור כס' 169.

סודיות מובטחת

למוסד ציבורי בירושלים
דרושים
מנהלי חשבונות

1. בעלי סוג מקצועי 2 יתקבלו בדרגה יא—יב בדירוג האחיד.
2. בעלי סוג מקצועי 1 יתקבלו בדרגה ט—יב בדירוג האחיד.

מעוניינים מתבקשים לפנות בכתב לת.ד. 71 ירושלים בציון פרטים אישיים וקורות חיים (נא לציין מספר טלפון).

— רק פונים מתאימים ייענו —

נציבות שירות המדינה

מודיעה על

מכרז קיבוצי חוזר מס' מק 74(א')2

להכשרת מפקחי מס הכנסה

באגף מס הכנסה ומס רכוש, משרד האוצר כמפורט להלן:

המשרות הן בדרגות יג—טז של הדירוג האחיד או בדרגות 1—4 של דירוג האקדמאים למדעי החברה והרוח.

מקומות העבודה:

ירושלים	נתניה	רחובות	נצרת
תל-אביב	עפולה	טבריה	חיפה
באר-שבע	פתח-תקוה	עכו	

דרישות המשרות:

מועמדים בעלי רשיון בראיית חשבון וכן מועמדים בעלי השכלה אקדמאית במדעי החברה, משפטים, הנדסה, מדעי החיים, מדעי הטבע, חקלאות, מתמטיקה, ראיית חשבון (תואר ראשון מוכר בארץ) אשר יסיימו את הקורס ואת תקופת המבחן בהצלחה, ישובצו בדירוג האקדמאים במדעי החברה והרוח בהתאם.

א. השכלה של 12 שנות לימוד (יועדפו מועמדים שסיימו בחינות ביניים בראיית חשבון או תלמידי האוניברסיטה בראיית חשבון);
ב. ידיעות ברמה של סוג 2 בהנהלת חשבונות כפעם מבחן העבודה;
ג. ניסיון בהנהלת חשבונות;
ד. ידיעה בביקורת חשבונות;
ה. התמצאות בבעיות מסחר ותעשיה והכרת המשק הישראלי;
ו. ידיעת שפות מדוברות בארץ;
ז. כושר לקיים מגע נאות עם קהל; כושר לנהל משא ומתן.

המועמדים יידרשו לעמוד במבחן בכתב ובבחינות בעל-פה

השתתפות בקורס למפקחי מס ההכנסה

א. המועמדים שייבחרו יתחייבו לשרת לפחות שלוש שנים באגף מס ההכנסה ומס הרכוש. הם יצאו לקורס מרוכז בתנאי פנימיה שיתקיים בירושלים לתקופה של כ-4 חודשים, לאחר מכן לתקופה של 6—4 חדשים, להתמחות בעבודה, המהווים חלק בלתי נפרד מהקורס.
ב. תכנית הקורס תכלול לימודים עיוניים ותרגילים מעשיים בנושאים: חוק מס הכנסה; הנהלת חשבונות; חוק החברות והשותפויות; גיותה מאזנים; חישוב עלות; ביקורת לצורכי מס הכנסה; סדרי שלטון ומשפט; יחסי ציבור, ובדומה.
ג. למשתתפים בקורס, שאינם עובדי המדינה, ישולם במשך הקורס כלכלה והדיור בקורס, וכן ישולם להם דמי כיס לפי דרגה יד בית אחד.
לבעלי השכלה אקדמית (תואר ראשון מוכר בארץ) במדעי החברה, משפטים, הנדסה, מדעי החיים, מדעי הטבע, חקלאות, מתמטיקה, ראיית חשבון, ישולם דמי כיס לפי דרגה 1 בהד"ר.
בדמי הכיס של המשתתפים בקורס, שאינם עובדי המדינה, בתקופת ההתמחות המעשיים, ישולם מסים בהתאם לחוק. התקופה זו לא תיחשב כתקופת עבודה לאיזה צורך שהוא (גם אם עבדו המועמדים בשירות המדינה במעמד ארעי, ערב השתתפותם בקורס).
ד. לעובדי המדינה המשתתפים בקורס יינתנו כלכלה ודיור במקום, וכן תשולם להם במשך ההדיר הקורס משכורתם הרגילה. עובדי המדינה, המשתתפים בקורס, תיחשב להם התקופה זו כתקופת עבודה לכל דבר, ומשכורתם יינתנו הניכויים הרגילים.
ה. הנהלת משרד האוצר ונציבות שירות המדינה שומרות לעצמן את הזכות להפסיק את המשך ההשתתפות בקורס של מועמד אשר לא ישיג את הרמה שהתבקשה.
ו. מועמד שיסיים בהצלחה את הקורס, את תקופת ההתמחות ואת תקופת הנסיון הבאה אחריה, יוצב לעבודה באחד ממשרדי מס ההכנסה בהתאם להמלצת הוועדה ובכפיפות להחלטת נש"מ ביום 11.2.73 בדבר בסלול הקידום למפקחים במס הכנסה.
ז. מועמד, שאינו עובד מדינה ואשר יבחר להשתתף בקורס, יהיה חייב להמציא מקופת חולים או מהרופא המטפל בו תעודה המעידה על מצב בריאותו התקין לשרות בתור עובד המדינה.
ח. רשות המחוקים בהם הקורס יהיה רשאית להחליט על הארכת ההתמחות לתקופה של עד 6 חדשים נוספים. תקופת ההתמחות הנוספת תהיה חלק בלתי נפרד מהקורס.
ט. כל מועמד מתבקש לציין בטופס הבקשה למשרה לפניה את מקום העבודה הרצוי לו, מבין מקומות העבודה שצוינו לעיל.

הגשת בקשות

בקשות יש להפנות בצירוף מסמכים באמצעות הדואר בטופס 2115 לאחת הלשכות המחוזיות של נציבות שירות המדינה כדלקמן: בירושלים, הקריה, בניין משרד ראש הממשלה, הדר 429; בתל-אביב, הקריה, רחוב ה' בס' 5; בחיפה, בית הממשלה; בבאר שבע, בבניין משרד הפנים.
ניתן לבקשת להגיש מועמדות גם במכתב רגיל ולאו דווקא בטופס הנ"ל, ואז יציין בקצרה פרטים אישיים, השכלה וניסיון.

היום האחרון להגשת בקשות הוא:
כ"ד תשרי תשל"ה [10.10.74]

נציבות שירות המדינה

מודיעה על

משרות פנויות
בלשכת היועץ לעניני ערבים
במשרד ראש הממשלה בירושלים

מכרז פומבי מס': 1252

המשרה:

סגן יועץ לעניני ערבים

הדרגה: 7—6 מח"ר

תאור התפקיד:

בתאום הפעולות עם משרדי הממשלה השו-נים הפועלים במגזר הערבי.

בטפל בנושאי פיתוח הכפר הערבי והדרוזי ובנושאי תוכניות מתאר לכפרים הנ"ל.

פועל להדוק השילוב בין היהודים והערבים בערים המעורבות מקיים מגע עם כלי התקשורת ומופיע בשידורי הטלוויזיה הדרוזית הערבית בהתאם להנחיות היועץ.

הדרישות:

השכלה אקדמאית מושלמת (תואר ראשון) עדיפות תנתן לבעלי תואר שני. נסיון של שנים רבות בעבודה במגזר הערבי. ידיעת השפה הערבית והעברית על בוריין, רצויה שפת אם ערבית. ידיעת השפה האנגלית.

* * *

מכרז פומבי מס': 1253

המשרה:

עוזר ראשי ליועץ לעניני ערבים

הדרגה: 5—4 בהד"ר.

תאור התפקיד:

בטיפול לטיפול בעניני קרקעות, נכסי נפקדים, כספי הממשלה והשלטון בקווים.

בטיפול לסגן היועץ בנוגע עם המגזר הערבי והבדואי עם משרדי הממשלה השונים.

משתתף במגעי בית הסגירה וקשרים מגע הדוק עם מוסדות ציבוריים.

הדרישות:

השכלה אקדמאית מושלמת (תואר ראשון). נסיון של כמספר שנים בעבודה במגזר הערבי. ידיעת השפות הערבית והעברית על בוריין, רצויה שפת אם ערבית, ידיעת השפה האנגלית.

בקשות בצירוף מסמכים יש להגיש על גבי טופס 2115 ללשכה המחוזית של נציבות שירות המדינה קרית בן גוריון, רחוב קפלן 3 ירושלים.

התאריך האחרון להגשת הבקשות הוא: 29.9.74.

פרסם בלוח החדש דרושים

בחברה תעשייתית באזור תל-אביב נפתחה ההרשמה לקורסי

מכונאות מטוסים
חשמלאות מטוסים

מתקבלים

- מסוהררי צה"ל
- השכלה של 10 שנות לימוד לפחות
- עדיפות לבעלי רקע במכונאות ובחשמל.

מובטחים

- תנאי עבודה טובים
- אפשרויות קידום
- מלגה גבוהה בזמן הקורס

על המעוניינים לפנות אל: ת.ד. 9050 תל אביב ויוזמנו לראיון אישי בשעות אחה"צ.

הודעות לציבור

מכרז מס' 2123-74
משרד החקלאות

האגף לנכסים בינוי ומשק מזמינה בזה הצעות מחיר לבי-צוע איטום ושיפוץ גגות המבנים במשרד והקשר בתנאים הבאים: (1) כ-1700 דצם מהם 1500 בשטח פתוח, בבית דגן. (2) 150 דצם בשטח פתוח בגלילית.
כפרס והסבר השתתפות בכמרז אפשר לקבל באגף לנכסים בינוי ומשק, משרד החקלאות, הקריה, תל-אביב, רחוב ד' 10, חדר מספר 12 בכל ימות השבוע בשעות העבודה.
את ההצעות יש להגיש במעטפה סגורה אשר עליה יש לרשום: "מכרז 74-2123" ולהכניסה לתיבת ההצעות הנמצאת במשרד החקלאות האגף לנכסים בינוי ומשק, הקריה תל-אביב רחוב ד' בית מספר 10 קומה ג'.
להצעה יש לצרף ערבות בנקאית או ערבות מהמוסדה לשנה על סך 110.000 ל"י לפקודת משרד החקלאות לתקופה של חו-דש מהמועד האחרון להגשת הצעות.
המועד האחרון להגשת ההצעות הוא 3.10.74 שעה 11.00.
אין משרד החקלאות מתחייב לק-בל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

כרטיסים להשיג: במועצות האזוריות ובמועצות הפועלים.
בעפולה: יחיאל ורקל. טבריה: אלחדף, לחיילים: קצין העיר עפולה ובערב ההצגה בקופת האמפי.

● מעין הרוד "אמפי" "מיקהל" מחר, יום ג', 17.9, א' דראה"ש ●

בסיפורי פוגי

להקת כוורת

هكذا من الاصل

בכל ספורט

איראן נהנתה מנבחרת צללים ומשער עצמי אומלל של שום

מאת ברוך שיינברג
שליחנו למשחקי אסיה

אם אמנם היה זה המשחק הד־אחרון של נבחרת ישראל במי־דהוצל ביבשת אסיה, הרי שי־אפשר לומר בבירור שהיתה זו פרידה מאוד מאכזבת ואפילו מבישה. נבחרתנו, שהפילה את תתוהה על כל הנבחרות שהשתתפו בטורניר, התגלתה אמש, לעיני 100.000 צופים באיצטדיון „אריהמר" בטהרן, כ„נמר של נייר" ומזלנו שנוצחה בגמ־עיי איראן רק בתוצאה 1:0, דווקא משער עצמי של שום.

קשה להבין מה בדיוק קרה ל־שחקנים הישראלים. כמעט כולם בעלי נסיון בינלאומי והצעירים ביניהם הספיקו במהלך הטורניר ללמוד על האווירה האסיאנית. מ־שום כך יש לדחות כבר עתה את התירוצים על הופעת הנפל של ה־נבחרת. דווקא במה שהיה צריך להיות המשחק בהא הידיעה של ישראל בטורניר, לעיני קהל עצום, שמילא עד אפס מקום את כל יציעי האיצטדיון, דווקא לאחר שלשלום הקבלה המהולה על הרחקת כדור רגלינו מהזירה האסיאנית, סברנו לתומנו, כאן בטהרן, ובוודאי גם אתם בבית, כי שחקנינו ידעו להתעלות על עצמם וילחמו על כל כדור וכדור במטרה לחזור לישראל, בערב ראש השנה, עם מדליית הזהב ולהוכיח למחרימים ולמנידים אותנו, כי מבחינה ספורטיבית אנו הטובים ביותר.

אולם על המגרש התנפצו כל התקוות. לא היתה זו נבחרת לוחמת, לא נבחרת בעלת שיטת משחק, לא נבחרת שהפילה את מוראה על היריב ובוודאי לא נבחרת שהצדיקה את המוניטין שיצא לה ברחבי היבשת.

אין ספק לאיין לזלזל בקהל ה־מאגמי של האיראנים ובשיפוט ה־חד־צדדי של השופט ההודי האום. כבר היו דברים מעולם, אבל יש להדגיש כי לא הקהל וגם לא השופט הם שהכריעו את גורל המשחק. יותר נכון לומר כי ישראל הפסידה במשחק יותר מאשר איראן ניצחה בו.

נבחרת איראן נתגלתה אמש כ־נבחרת בינונית למדי עבים רגיל של נבחרתנו, ובמגרש בישראל, בוודאי היתה יורדת מנוצחת ואולי מובסת. אמנם לשחקניה כושר גופני מעולה ואמש הם ניצבו לעיני משפחת המלוכה והעם האיראני, בפני אתגר עצום והם הצליחו לבסוף לשמח את אוהדיהם — אך כאשר המדובר ביכולת על המגרש, הרי שלאיראנים יש עוד הרבה מה ללמוד ובעיקר הדברים אמורים לגבי התכליתיות.

אבל נחזור לנבחרת ישראל. היחיד הראוי לציון הוא השוער יצחק ויסוקר שביצע את המוטל עליו ללא דופי. לשאר השחקנים אין כל מקום להתנחמות, אלא להיפך: כולם שיחקו בפיק ברכיים. לא הצליחו להחזיק בכדור או לזכות בקרבות הבגע וכמעט ולא איימו את השער. היה זה אמש הנבוג מאוד בפוקפק להיות ישראלי באיצטדיון „אריהמר" ולהוות, דווקא במעמד כה חשוב, באחת מהצגות הנפל של נבחרתנו בשנים האחרונות — בוודאי ביכולת גרועה מזו שהפגינה הנבחרת בראנגון (1972) ובסיאול (1973) ושבגלה „בצרוף" ראשו של המאמן הקודם, אדמונד שמילוביץ'.

המאמן הנוכחי, דוד שווייצר, יכול להתנחם בעובדה שהוא נמצא ב„חברה אחת" עם כל המאמנים שרצו להצליח במפעלים באסיה, אך הפעם, להבדיל, יש קודם כל לבוא בטענות כלפי צורת המשחק של נבחרתנו ורק אח"כ לחפש תירוצים, אם אמנם ישנם.

אין ספק כי המשחק הגרוע של נבחרתנו לא נבלם מעיניו של שווייצר והוא ביצע את החילופים האפשריים בהחצית השניה כשהיה צריכה היתה להכריע את גורל המשחק — שורת החלוצים. אמנם דמתי ופיינגבאום הוחלפו באוננה ובסוארי, אך הישגם של השניים — כמו של שאר שחקני הנבחרת — יכול להתבטא רק בציון ששיחקו משחק בינלאומי נוסף בשורת הנבחרת...

מהלך המשחק

איראן זכתה בכדור הפותח וכבר מן הדקה הראשונה החלו שחקניה בלחץ כבד על השער הישראלי בו ניצב איתן יצחק ויסוקר. בדקה ה־11 הרים אבדלהי לשוזוקן כדור מסובך וגבוה כשמאל לעבר השער אולם ויסוקר בזינוק אמיץ הדף באגרופו מעל המשקוף לקרן.

מן הצבר השני פרץ שוויך המהיר משמאל ושלח כדור לרוחב השער. דריגאזי, השוער האיראני, לא הצליח לקלוט את הכדור שניתן בנגיחו של פיינגבאום למשקוף ומשם שלחה אותו רגל איראנית לקרן בלתי מנוצלת.

לכרות נסיונותיהם של האיראנים להבקיע שער הם כשלו בעיקר משום שחלוציהם ניסו את כוחם בהרמות כדורים למרכז הרחבה שם הצליח שוגר ורוזן להרחיק. גם בעיטותיהם של החלוצים האיראנים היו בלתי מדויקות והלכו בדרך כלל במרחק רב מהשער.

שאכר עוד הספיק „לחטוף" כרטיס צהוב בדקה ה־19 לפני שספגנו שער שירד על הכדורגלנים הישראלים כרעם. אבדלהי פרץ משמאל, הצליח להסתפת בצורה יפה את לב ומבוזה קשה שלח כדור לרוחב השער. אף חלוץ איראני לא ניצב ברחבה הישראלית, אולם יצחק שום שירד לעזרת ההגנה, שלח רגל ארוכה והסיט את הכדור למרכז השער וקבע 0:1 לאיראן.

כיבוש השער עורר דווקא את השחקנים הישראלים אולם · חרף מסירותיהם בשדה הרבה לא הצליחו להגיע לסיכון השער האיראני.

בהחצית השניה החליף אזנה את דמתי הפצוע אולם נפצע וחזר לשחק כשראשו חבוש. בדקה ה־54 ניתנה הזדמנות מצוינת לאירן כאשר מאלובי, החלוץ המרכזי, ניצב לבדו מול השער הישראלי אך ההגנה הרחיקה כמעט מקו השער. בנגה בעט פיינגבאום כדור ששוח מרחוק לחוץ.

בדקה ה־75 שוב ניתנה לאבולהאני הזדמנות להבקעה אולם בעיטתו הוצלה בקלשה בידיו הבטוחות של ויסוקר. דקה לאחר מכן שבה לחגור בעוסורו כדור „בדייק" לבאולומי אך זה נכשל בבעיטתו.

בדקה ה־60 „ההזדמנות הגדולה" של ישראל. שוויך פרץ מימין, הרים כדור מתוך לברכה, ופיינגבאום נגח בדיוק לידיו של השוער היג'אזי.

פיינגבאום הוחלף בדקה ה־60 ע"י בסוארי אולם גם כניסתו של האחרון לא הוסיפה תקבוצה הישראלית המשיכה בשנתקה הכושל הגרופה.

בדקות האחרונות הירבו השחקנים הישראלים במסירות קצרות במרכז השדה במקום לנסות ולפרוץ לעבר השער האיראני. נפני הספיק לספוג כרטיס צהוב (70) לפני שאבליבאני בעט במרכז הרחבה להורץ. 11 דקות לפני הסיום ניתנה הזדמנות לפלי באבר להבקעה עצר אולם בעיטתו נקלטה בצורה נאה ע"י השוער ויסוקר.

* ישראל: ויסוקר; לב, רוזן, שוגר, בלו; שום, ניגני, שווייצר; דמתי (אוננה), פיינגבאום (בסוארי), שוויך.

שפט ההודי האום לעיני 100.000 צופים באיצטדיון „אריהמר".

הוועד הפועל מגנה ההחרמות

הוועד הפועל של הפדראציה למשחקי אסיה בתוחו: אתמול ביקורת על ספורטאים ונבחרות אשר לא הופיעו לתחרויות במשחקים שהתנהלו בטהרן.

במושב שלא מן הבביץ הביע הוועד הפועל את דאגתו הרבה ואת אי שביעות רצונו נוכח גישתן של אותן נבחרות שלא השלימו את השתתפותן בתחרויות מסויימות ופרשו מהן. מעשים אלה מנוגדים לעקרונות היסוד של הפדראציה למשחקי אסיה ואין הם תואמים את חובותיהם כספורטאים. הוועד הפועל הביע תקווה שבעתיד לא ייכנו מקרים מסוג זה.

„הנקמה המתוקה": נצחון על קוריאה (85:92) ומדלית זהב

מאת ברוך שיינברג
שליחנו למשחקי אסיה

נבחרת הכדורסל של ישראל הצדיקה אתמול את כל התקוות שתלו בה, כאשר זכתה במדליית הזהב אחרי שניצחה במשחק הגמר את נבחרת דרום־קוריאה בתוצאה 85:92 (43:50).

בכך גמלה ישראל לנבחרת קוריאה לניצחון אותה בגמר האליפות הקודמת בבאנגקוק בכבור 67:81. הדרך של ישראל למדליית הזהב לא היתה קלה כלל. הכל ציפו כי ישראל תזכה בנצחון קל נוסף כמו בשלבים המוקדמים. בשלב המוקדם ניצחנו בקלות גם את קוריאה בשעור 93:116.

הפעם לא נפלה המדליה בידי הישראלים כפרי בשל. היינו צריכים לעמול קשה מול נבחרת נמרצת, להוטה ומדוייקת. העליונות הישראלית לא התבטאה הפעם — משחק גמר הוא יוצא דופן ולו חוקים משלו. ישראל נאלצה להילחם לאורך כל הדרך כי לא היתה בשיאה. הישראלים לא הודרו הפעם על היכולת הטובה שהפגינו בשלבים הראשונים של הטורניר. הפעם נקטנו במשחק חזק וקבוצתי בצד רצון עז לנצח. גם הנסיון העדיף שלנו איפשר לשחקנים להחזיק ברסן בשלבי הסיום להשיג סלים חשובים שסללו את הדרך לנצחון. בשלבים אלה התעלה כצל כולם השחקן הותיק האדמוני שמואל אבישר. המאמן שמר הכבוב בזמן את אבישר שפרץ כזוב רחוב בינות ההגנה הקוריאנית ואמצעה השיג נקודות חשובות.

הישראלים לא הצליחו להפעיל בהצלחה את נשקם החזק — הבנה. אוחדות להוצאת באכצבותנה אפכר להחסף כדורים ולהשיג סלים בהתקפות מתפרצות. הקוריאנים ידעו להתעיק בכדור ולהכתיב לנו את הקצב. בהתקפה הבעו הקוריאנים את הכדור בהוידות משחקן אחר למשנהו, עד שנמצא השחקן המופשי אליו נמסר הכדור שהתרומם וקלע במדויק. הקוריאנים שרכשו את רוב נקודותיהם מטווח, דייקו בקליעות החוץ והשרו על פער סביר ולא איפשרו לנו „לברוח" כדי ליצור מקרבה מבטיחה.

בנבחרת הישראלית, פרט לאבישר, לא היה השחקן שהצטיין לאורך כל הדקות. לכל השחקנים שהופיעו היו דקות עליות וירידות, כך למשל תנן קרן היה הראיש החזק שלנו במחצית הראשונה כאשר רכש 14 נקודות [illegible] 2 נקודות בלבד במחצית השניה. ה„קפטן" של ברודי לא הצניע את כושרו הרגיל ונסיונו לא עמד לו בדקות הראשונות כאשר היה פזיז ואיבד כדורים. חולשה פקדה גם את השחקנים הגבוהים שלנו אייזנר ויגאי ולא יכלנו לנצל את עדיפות הגובה.

„40 הצופים היו חלק נכבד בנצחונה של ישראל. קהל נוהר זה נתן להמרים הרגשה ביתית ולעידוד דומה לזה שהיה אתמול לא זוכה ישראל גם בבית ביד־אליהו. הקהל הרעיש עולמות, הניף דגלים ועודד ללא הרף.

השופטים [illegible] מתורכיה והולנד קליה בקנה היו מצויינים וניהלו את המשחק ללא דופי.

ישראל פתחה במשחק בחמישיה הקבועה — קרן, מרזל, ברודי, אייזנר ויגאי. קרן קבע 0:2 וזר קוריאנים זכו ביתרון היחיד במשחק — 2:4. אייזנר השווה 4:4 והעלה ל־4:6. אחרי שוויון — 8:8 בדקה ה־4 רכשה ישראל יתרון בן 10 נקודות כאשר ברקוביץ נכנס במקום ברודי ונתן תנופה לחבריו — 8:18. הקוריאנים לא נשברו, הכפיצו להילחם, ובקליעות מרחוק צימצמו — 20:24. כך התנהלה המחצית הראשונה כאשר היתרון של ישראל נע בין 4 ל־10 נקודות ובסיומה הולכנו 43:50.

החמישיה הפותחת התייצבה גם לפתיחת המחצית השניה. ישראל שמרה על יתרונה הוליכה 49:56. כאן ביצע המאמן המוחיר לוף מוצלח כאשר הוציא את קרן וברודי והכניס את בוסקוביץ וברקוביץ. שני שחקנים צעירים אלה הכניסו תנופה למשחק הישראלי, חספו כדורים, והוקר בין הוציא לנופל הצלה ל־51:63.

יתרון זה נשמר עד לדקה ה־28 כאשר שוב „ברחו" המשחק הישראלי והקוריאנים הכתיבו את הקצב הכיצימו בדרכם — ניהול משחק בטוח והתבססות על קליעות מרחוק. הם הצליחו להקטין את ההפרש שוב ל־4 נקודות — 69:73, בדקה ה־31. המתח הגיע לשיאו ולזכותם של הישראלים יאמר כי הם לא איבדו את עשתונותיהם וברגע הקריטי, בזיתו על אבישר, גדל ההפרש עד לציון הסופי 85:92.

נקודות לישראל: אבישר (18), קרן (16), אייזנר (15), ברודי (13), ברקוביץ (12), יגאי (9), מרזל (8).

שמחת היהודים האיראנים לא ידעה גבול

כאשר השמע המנון „התקוה" ודגלנו עלה לראש התורן הגיעה שמחתם של 3000 היהודים הבקרביים (מתוך 5000 שנכחו בבגרים) לשיאה. אותם יהודים הגיבים שליוו אותנו לאורך כל המשחקים הרבו רבות בביחוד בגמר. הם ממש השתוללו בשמחה. משריקת הפתיחה ועד לסיום הם שאגו ללא הרף „ישראל לשנה טובה, דוד מלך ישראל ועם ישראל חי".

שחקנינו ידעו להעריך את התמיכה הציבורית של היהודים. בסיום המשחק הם הורידו את גופיותיהם בצורה ספונטנית והוליכו אותם לעבר אוהדיהם.

נהדות שמחה פרצה בפיה היהודים כאשר זינקו לעבר הגופיות דוזיות הזיעה בפגמה לזכות במזכרת יקרה זו. אך רק כמעטים זכו לגופיה שלמה, כי בשעת המאבק נקרעו אלה לגזרים אך עובדה זו לא הפריעה על היהודים לנבות ולזכות ולו גם בפיסת בד.

נבחרת כווית בכדורגל שלא התייצבה במוצ"ש למשחקה נגד ישראל הופיעה אמנם במגרש, אך רק כדי לנפנף לקהל לשלום ולרדת מיד מכר הדשא

רוט ותאילנדי זכו כ"א ב־3 מדליות זהב בריצות

אסתר רוט מישראל ואנאט סאמאנפה מתאילנד זכאים ללא ספק לתואר הספורטאים המהירים באסיה בזכות הישגיהם בריצות הקצרות, שניהם צברו שלוש מדליות מוזהבות.

סאמאנפה זכה במדליות זהב בריצה 100 מ' וב־100X4 מ' (בה הוקנה בסיום נפלא את המדליה לתאילנד) הוסיף לעצמו גם את המדליה ב־200 מ' כשעבר את המרחק ב־21.09 שניות ושיפר את שיא אסיה.

עוד עשרה שיאי אסיה נשברו במהלך היום האחרון של התחרויות האו"ק, רק בריצת 100 מ' לנשים לא הצליחה להתנודה שלנו לשבור את השיא.

תוצאות בענפים אחרים

● כדורסל: במאבק על מדליית הארד גברה סין על הפיליפינים בתוצאה 102—89 (47—42).

● כדורגל: מאליה הדרגה מקום השלישי לאחר שגברה על צפון־קוריאה בתוצאה 1:2.

● הוקי: במשחק גמר הוקי ניצחה נבחרת פקיסטן את יריבתה ההודית מהודו בשיעור 0:2.

● טניס־שולחן — זוגות נשים (גמר): ציאנג ואי יאנג ודאנג לי (סין) — יוקי אוהאקי ומוכו אואנו (יפאן) 14—21, 21—18, 19—21, 21—18. זוגות גברים: ביקו האסגוזה ונישמורו קונו (יפאן) — לי צ'אן סין ולי אנג קי 12:21, 16:21, 21:9, 21:23.

הערב טקס נעילת המשחקים

מאת ברוך שיינברג,
שליחנו למשחקי אסיה

טקס הנעילה של אליפות אסיה השביעית יפתח היום רשמית בשעה 18.00 לפי שעון ישראל, כאשר הנסיך גלאם ראוה פאהלאבי, אחיו של השח ונשיא פדרצית משחקי אסיה, יכנס לאיצטדיון „אריהמר" ויתפס את מקומו בתא הכבוד.

תוך דקה לאחר כניסתו יחל מצעד המשלחות, כמו הראה — בניגוד לטקס הפתיחה — יצעדו הספורטאים בקבוצות מעורבות של לאומים שונים. דגלי המדינות, איראן ופקיסטן (מארחת האליפות ה־8) — יורדו מהתורן. נשיא הפדרציה האסיאנית, בגדל הגדאש, ישא דברים קצרים ויזמן את הנסיך גילאם ראוה להכריז רשמית על נעילת המשחקים.

בנגינה ביהודת שהוכנה ע"י התזמורת הלאומית של איראן, תלווה את הורדת דגל המשחקים. האנדות יכובו באויסות ואש המשחקים הכובה. האיצטדיון יואר והתזמורת תנגן את הימנון האליפות הסביבית ולאחריו יירדו הבלחות מכר הדשא. לאחר מכן יופיעו 800 אנשי הצבא המלכותי בתרגילי סדר.

האורות באיצטדיון יעוכבו וכרזה מוארה תופיע על לוח התוצאות: „באתכם לשלום ולהתראות שוב ב־1978 בפקיסטן".

את ישראל בטקס הנעילה תייצג משלחה בת... איש מצומצמת.

השלישית של אסתר

מדליית הזהב הנוספת שלה ב־100 מ'. – מדליית כסף לוישניצר ב־5000 מ'. סיגורה רביעי בכידון

מאת ברוך שיינברג
שליחנו למשחקי אסיה

מדליות זהב (שלישית של אסתר רוט), מדליית כסף (של וישניצר) ומקום רביעי (של סיגורה) — אלה הם הישגי האתלטים הישראלים, ביומם האחרון של התחרויות האו"ק באליפות שני אסיה.

אסתר רוט היתה אתמול לאשה המהירה ביותר באסיה, לאחר שזכתה במדליית הזהב השלישית שלה בריצות הקצרות ב־100 מ' גבר תהבה אסתר ראשונה את קו המטרה בזמן של 11.90 שניות (שיאה — 11.34), לאחר שגבאה את 50 המטרים ב־7.9 שניות. היא פרצה ראשונה והובילה בראש קבוצת הרצות ולאחר 75 מטרים יצרה לצבורה הפרש של 6 מ'. ב־25 המטרים האחרונים התחילה הסינית הה'צ'ילפן לצמק את ההפרש, אך אסתר סיימה ראשונה כשיריבתה מפגרת אחריה ב־2—3 מטרים.

לאחר הריצה אמרה אסתר כי ערב הריצה חשבה כבר להודיע כי לא תשתתף, בגלל שסבלה מחום. לפני השינה לקחה כדור ואתמול בבוקר התעוררה ללא חום. לפני הריצה קיימה חימום טוב היותה שבעתידכן כמגדלת המסלול הראשון. „כאשר הייתי בסוגה, תוך כדי הריצה, כי הנצחון מונח בכיסי. לא שמתי יותר לב להרבאות, אלא למקום הראשון" — הסבירה אסתר את הסיבה לזמן שקבעה. באמפר דבריה אמרה עוד, כי הזמן שקבעה הוא טוב יחסית, בהתחשב בעובדה כי בזמן הריצה נשבה רוח נגדית.

אחר לשלוש הזכיות, אמרה אסתר, כי בארץ לא האמינה כי זכיות אלה יהיו קלות, גם אתמול נראה היה כי אסתר לא השקיעה בריצה מאמץ רב. „כבשיז... אני חוזרת עם שלוש מדליות זהב ואביא לעצמי בשיבה קשה הרבה יותר — יעצב נאה בצד שנתיים במונטריאול" — סיימה אסתר.

יצחק, כי כל שלוש הרצות הראשונות בריצה אתמול הן אותן השלוש — ולפי אותו הסדר — שניצחו בריצה 200 מ', הסינית הה'צ'ילפן סיימה שניה (13.10), לפני היפאנית יאבאווה קייקו (12.42), הפיליפינית אלאגס (12.43), היפאנית יאמטו סאיו (12.44), ההודית הארגאס (12.47), הסינית סיאודרצ'ר (12.50) והאיראנית קררסגאני (12.50).

שוב נוגן הימנון „התקוה" באיצטדיון וכשב הונף הדגל הישראלי אל ראש התורן, אלא שהפעם נשמעו קריאות בוז בזמן נגינת ההימנון. בסיום הנגינה ירדה הסינית ראש מדוכן המנצחים ומיהרה להסתלק מאסתר. סירדה אף היא יחד עם שתי יריבותיה שלא לחצו ידיים, וגשו לרכון לחדר ההלבשה מבלי להחליף ביניהן ולו גם מלה אחת.

יובל וישניצר זכה במדליית הכסף בריצת 5000 מ'. לאחר שקבע זמן של 14:21.5 דקות. תוצאה זו מפגרת בשניה מלאה מההודי סינג שיבאנלגו (14:20.5) שגבר על הישראלי ב„פיניש" לאורך 150 המטרים האחרונים.

„לא יכולתי יותר להמשיך. הרגשתי כאילו רגלי נתקבעו בגביזן. פשוט לא יכולתי לעשות מאומה" — סיפר יובל על הרגשתו ב־100 המ' האחרונים. לדבריו חוסר הזמם מנע ממנו את הנצחון שכה היה קרוב אליו. יובל סיפר כי מאמנו של ההודי אימן במשך שלושת החודשים האחרונים את הניכו בתנאי גובה הזהים לטהרן. „חשבתי כי אצליח להסתגל לתנאי הגובה. אך הדבר לא יצא אל הפועל" — אמר יובל שנראה מאוכזב. לשאלה, אם הוא שבע רצון בהופעה כי בבאנגקוק זכה במדליית ארד וכאן בכסף, השיב יובל: „לגבי רק צבע אחד של מדליה קובע..."

יובל פתח את הריצה, לאורך 12 וחצי סיבובים, במקום הראשון החזיק בו לאורך 1800 מ', אותם צבר ב־5:22.5 דקות. כאן עבר על פניו ההודי והיפאני אוסאווה ויובל רץ אחריהם. עד 2400 מ' (זמנו: 7:38.7 דקות) וכאן צבר למקום השני, בניגוד קטן מההודי.

את 4000 המ' עבר יובל ב־11:41.9 דקות ובעבור 600 מ' נוספים היה זמנו 13:23.5 ד' וכאן התחולל ההודי ויובל להגביר את המהירות. 200 מ' לפני הסיום, תוך כדי פיניש, עבר יובל למקום הראשון, אותו איבד ב־100 המ' האחרונים לאחר שההודי, שרץ יותר, חצה ראשון את קו המטרה.

תוצאתו של וישניצר רחוקה משיאו (13:39.8). אך נוכח תנאי הגובה, להם יובל אינו רגיל, יחשב המקום השני כהישג בלתי מבוטל. כאשר סיים את הריצה התמוטט יובל על המסלול. קם, פנה לכר הדשא, השכב שוב ועברו כמה דקות עד שהתאושש.

יובל הקדים פני יפאנים, שבצבדו אליו בתרבות שלבי הריצה.

יצחק סיגורה, מטיל הכידון שלנו, גם אם היה מטיל את הכידון למרחק השווה לשיאו (72.72 מ') היה הפסד גם כך את המקום הרביעי, כפי שדווח אתמול. אך למרבה הצער לא הצליח סיגורה להתקרב לשיאו, וקבע 66.74 מ' (בזריקה החמישית). בזריקה הראשונה קבע 66.74 מ' בזריקה השניה קבע 63.94 מ', בשלישית 65.56 מ', ברביעית 56.30 ובאחרונה פסל. כל שלושת הראשונים עברו את גבול 70 המטרים. כאשר היפאני יאמאהה הטיל ל־76.12 מ'. בן־ארצו אונדה הוא שני — 76.04 מ' והסיני צ'אנג שלישי — 73.64 מ'.

מכללת בית-ברל

לימודים אקדמיים בשנת תשל"ה

נפתחו מקומות
בבית הספר
להכשרת עובדי הוראה וחינוך

* החוג למחנך (חינוך חברתי, תנועתי ומשלים)
* הכשרה להוראה בבתי-הספר העל יסודיים במקצועות:
– היסטוריה כללית ותולדות עם ישראל וארץ ישראל.
– יהדות (מקרא, לשון הגדה שבע"פ)
– ספרות עברית וכללית
– אנגלית
– גיאוגרפיה
– מדעי הטבע (ביולוגיה, פיסיקה וכימיה)

נמשך הרישום
לבית הספר למינהל
4 שנות לימוד במסלול אקדמי
הכשרה אקדמית ברמה גבוהה למנהלים במוסדות ציבור ובמשק הפרטי ע"י שילוב לימוד עקרונות במינהל עם בדיקת יישומם המעשי. התווית דרכי חשיבה במונחי המינהל המודרני ע"י הוראה בין-תחומית המגלמת לימודי חברה, לימודי התנהגות וחקר הביצועים ליחידה תיפעולית יעילה אחת.

נמשך הרישום
ללימודי ארץ-ישראל ותיירות
הכשרת מורי-דרך ברמה אקדמית. רשיון "מורה-דרך מוסמך" (2 שנים) ו"מורה-דרך בכיר" — מסלול אקדמי — (4 שנים)

נמשך הרישום
לחוג לספרות
החוג מאפשר לך
– לרכוש תורה לשמה
– להכשיר עצמך להוראה בבתי-הספר העל-יסודיים
בחוג תלמד
– ספרות ברמה אקדמית בלי לייחד את הלימודים למחקר האקדמי
– ספרות עברית בשילוב עם ספרות העולם ועם יסודות של תורת הספרות
– ספרות בדרכים חדשות

נמשך הרישום
למתורגמנות
לימודי השוה לתרגום בכתב ובע"פ
ליד הזוגים לאנגלית ולצרפתית
הלימודים כוללים רקע והשכלה כללית הדרושים למתורגמנים במוסדות ציבור, בעתונים, במפעלים כלכליים, במשרדי מקצועות חופשיים וכו'.
משך הלימודים 3 שנים
תיהכן שנה רביעית לתרגום בו-זמני (סימולטני)
תנאי קבלה:
– השכלה תיכונית: ידיעה טובה בעברית ובאנגלית או בצרפתית
– בחינת כניסה.

נמשך הרישום
ללימודי ספרנות
הכשרת ספרנים ברמה אקדמית לספריות ציבוריות, לבתי-ספר ולמרכזים קהילתיים.
משך הלימודים 4 שנים.
התלמידים יוכלו לעמוד בבחינות [illegible] בסוף שנת לימודיהם הראשונה.

קורס דו-שנתי חדש (לימודי תעודה)
לארכיונאות
– הכשרת ארכיונאים ברמה עיונית וטכנית גבוהה לניהול רשומות וארכיונים היסטוריים כלליים, ארכיונים כלכליים, מינהליים ותעשייתיים.
– הקורס נועד לבעלי השכלה תיכונית ולעובדים בתפקידים, ברשומות ובמוסדות המעוניינים לרכוש תעודת ארכיונאי.

* רוב הלימודים מתקיימים בשעות אחר הצהרים והערב. בדבר פרטים נא לפנות ליחידת הרישום, מכללת בית-ברל, בשעות 08.00–14.30 (בימי ו' עד שעה 13.00). טלפונים 03-925051, 03-923124. אוטובוס מס' 17 לבית-ברל בכל חצי שעה מהתחנה המרכזית בכפר-סבא.

מכללת בית-ברל

לנשיא המדינה, לממשלה, לצה"ל
לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים
ברכת שנה טובה
שנת שלום בטחון
ושגשוג כלכלי
חב' ביסקויט
כפר סבא בע"מ
אזור התעשיה ב' כפר סבא

לנשיא
לממשלה
לצה"ל
ולבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים
תהא השנה החדשה
שנת שלום
בטחון ושגשוג כלכלי
ברכת
הנהלת שטראוס
נהריה
יצרני גלידות וגבינות

molett
לממשלת ישראל
לצה"ל
לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודת צרכנים וסופרמרקטים
ברכת שנה טובה
שנת שלום ובטחון
וביסוס בלכלי
מונטנה
יצרני מולט MOLETT
ומוצרי ניר
לשימוש חד פעמי

לממשלה, לצה"ל, לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
על כל שלוחותיה
ברכת שנה טובה
סוכנויות קופמן בע"מ
יבואן בלעדי של
משחקי המרכבה הנפלאים
המרתקים את כל ילדי כל העולם
תל־אביב רח' החשמונאים 105
טל. 268155/6

לממשלה ל צ.ה.ל.
לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים
ברכת
שנה טובה
שנת יבולים
ורווחה כלכלית
שנת שלום ובטחון
"תפוד"
מפעלי עיבוד תפוחי אדמה
בשער הנגב בע"מ
יצרני „תפוגן" ו„תפוחית"
דאר נע חוף אשקלון

למנהיגי ומנהיגי המולדת
לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות הצרכנים וסופרמרקטים
ברכת שנה טובה
ומבורכת
רקס מוצרי ניר

לממשלת ישראל ולבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
ואגודות צרכנים וסופרמרקטים
ברכת שנה טובה
אחים גמזו
בע"מ
ביח"ר לביסקויטים
ועוגיות
בני־ברק
רח' הירקון 15

לממשלה, לצה"ל, לכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים
ברכת שנה טובה
פזכים
יצרני תומרי חיטוי וניקוי

24 שעות · 24 שעות · 24 שעות · 24 שעות

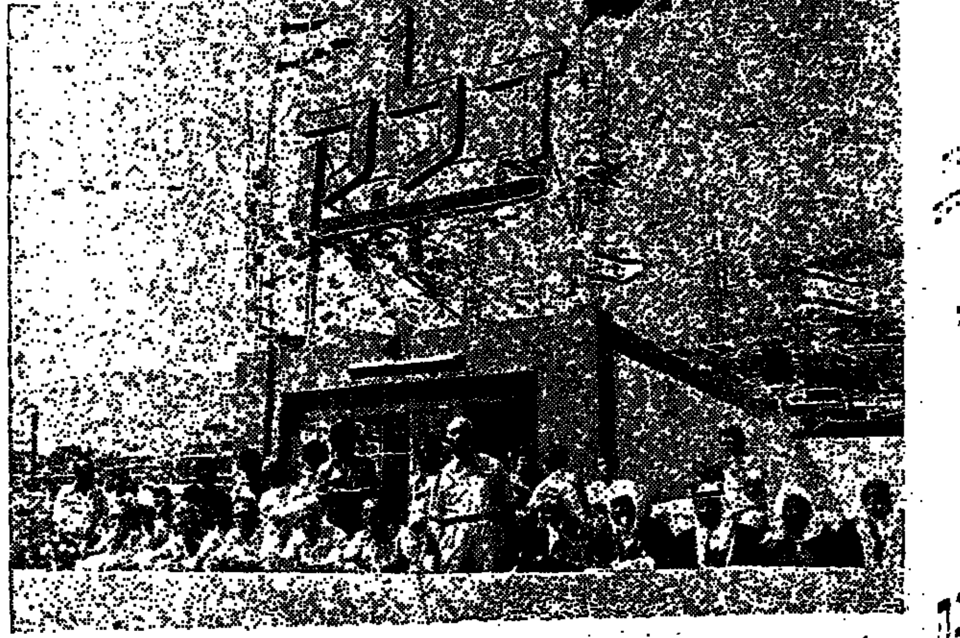

מנכ"ל חברת „דלק" מר ע. רשין נושא ברכתו בטכס פתיחת תחנת „דלק" במג'דל שאמס, אשר נבנתה ע"י משפחה דרוזית מקומית.

לחברינו
יונה ובן־ציון אופז
ברכת מזל טוב
להולדת הנכד שי
בית „דבר"

מדע
עתון מדעי לכל

הופיעה החוברת הששית בכרך י"ח

ובה:
* הביולוגיה של ההזדקנות * „מינוס כפול מינוס נותן פלוס" — מדוע? * אהבה ונשואין של בני־הקיבוץ * מיקרוסקופ־האלקטרונים מתקרבות מעולמו * צילום תת־מימי * תלליות למגנה ולכוכב־חמה *

וכן חדשות מן העולם, ומן הארץ במיכלול ההחלות והרשימות והמדורים הקבועים.

מחיר החוברת הבודדת 5 ל"י וניתן להשיגה בוכני העתונים.

החל את השנה עם חתימה על „מדע"

חדש כבר עכשו את חתימתך לכרך י"ט

מחיר החתימה לכרך י"ט (6 חוברות) 30 ל"י. עד סוף השנה ניתן עדיין להזמינו במחיר הישן, 25 ל"י בלבד.

בהוצאת
מוסד ויצמן לפירסומים במדעי הטבע ובטכנולוגיה
ירושלים, רח' המלך ג'ורג' 33, טלפון 227373

גזור ושלח

לכבוד
מוסד ויצמן לפירסומים במדעי הטבע ובטכנולוגיה
ת"ד 801
ירושלים 91000

אבקש לחתום על כרך י"ט של מדע
מצ"ב סך .... ל"י (בשיק או בהמחאת דואר)
לפקודת מוסד ויצמן לפרסומים
שם משפחה .... שם פרטי ....
כתובת .... מיקוד ....

זה עתה הופיע

ספר התעשיה תשל"ה

כולל סקירות, מאמרים ומחקרים מפורטים על התפתחות התעשיה הישראלית לכל ענפיה

סקירות המשרדים הכלכליים של הממשלה

המחיר — 25 ל"י

בהזמנות לפנות:
מנהלת „ספר התעשיה", תל־אביב
רח' הטרון 21, ת.ד. 1199, טלפון 33090

האופרה הישראלית

מייסדת ומנהלת: א. דה־פיליפ
הקבועה לחיילי צה"ל השנה

פתיחת העונה ה־28
1974/1975
מוצ"ש 5.10 ● 8.10 ● 12.10

הרוזנת מריצה
אופרטה מאת קלמן

הצגות מיוחדות
ת"א 6.10 ● 29.10 ●
חיפה 10.10 ● ירושלים 14.10

לוצ'יה די לאמרמור
אופרה מאת דוניצטי

10.10 ● ריגולטו ● ורדי
20.10 ● לה טראוויאטה אופרה מאת ורדי
27.10 לה בוהם ● פוצ'יני
31.10 נישואי פיגארו אופרה מאת מוצרט

כרטיסים: אלנבי 1 טל. 57227

פרסם בלוח החדש

לחברנו **שנוני שלמה**

בהגיעך לגבורות

שא ברכת מוסדות ההסתדרות בחדרה

בה מסרת את מיטב שנותיך להרמת קרנה של תנועת העבודה ולמען קדומה של חדרה ברוח העבודה והיצירה.

מברכים:

מועצת פועלי חדרה	קרן ביטוח לפועלי בנין
ארגון הפנסיונרים	
קופת חולים כללית	קרן ביטוח לפועלים חקלאים
סולל בונה	
חרות בע"מ	יכון חקל
המשביר לצרכן	
אגודת הצרכנים	תנובה
בנק הפועלים בע"מ	מבטחים

תאטרון ירושלים רח' מרכוס 20 טלפון 67267
THE JERUSALEM THEATRE

קנה מנוי לתיאטרון
* 5 הצגות לפי בחירת המנוי
* הנחות למרבית המופעים והקונצרטים
* עלון הינם לפני כל הצגה ישלח הביתה
מספר המקומות מוגבל
פנה עוד היום
הקופה פתוחה כל יום בין השעות 16.00 - 20.00

מרחב תכנון מקומי, הגליל המזרחי

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מיתאר

נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה—1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הצפון ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה הגליל המזרחי שבטבריה הגליל בטבריה הופקד שינוי תכנית מיתאר הנקרא „תכנית מס' 1736 — שינוי לתכנית מיתאר מס' 194 הגלילית — שינוי יעוד חלקה 21 גוש 16622 להקמת דלק במג'דל־שמס", ביחד עם התשריט המצורף אליה.

ואלה השטחים הכלולים בתכנית:
גוש 16622 חלקה 21.
מטרת התכנית:
יעוד חלקה 21 כמבנים הנ"ל להקמת תחנת דלק ומסעדה.

כל מעונין בשינוי התכנית רשאי לעיין בו ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל מעונין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה את עצמו נפגע על ידי שינוי התכנית, וכן מהנדס ועדה מקומית שמרחב התכנון כולו או חלקו כלול בתחום התכנית או גובל אותו, רשאי, תוך חדשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות לשינוי התכנית במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה הגליל המזרחי, רח' הגליל, טבריה.

ד' באב תשל"ד (23 ביולי 1974).

י. קניג
יושב־ראש הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הצפון

מדינת ישראל

חוק התכנון והבניה תשכ"ה—1965

מרחב תכנון מקומי מחוזי

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה—1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז הצפון ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה מחוז הצפון שבנצרת עילית הופקד שינוי תכנית מפורטת הנקרא „תכנית מפורטת מס' 1920 שנוי לתכנית מפורטת מס' 1690 ערב־סלבירה — חלוקת מגרשים לבניה בערב הגיג'רה" ביחד עם תשריט המצורף אליה.

ואלה הם השטחים הכלולים בתכנית: —

חלקה 15 גוש 17581, מטרת התכנית: חלוקת הקרקע למגרשים הבניה ברחובות ובשבילים.

כל מעונין בשינוי התכנית, רשאי לעיין בו ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל מעונין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה את עצמו נפגע על ידי שינוי התכנית וכן מהנדס הועדה המקומית שמרחב התכנון כולו או חלקו כלול בתחום התכנית או גובל אותו רשאי תוך חדשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות להגיש התנגדות לשינוי התכנית במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה מחוז הצפון.

י. קניג
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז הצפון

ד' באב תשל"ד, 23.7.74

קופת־חולים של ההסתדרות הכללית · מחוז תל־אביב · לוח התורנויות

א. תורנויות לילה
מתקיימות ערב ערב, כולל שבת וחג, בשעות 8 בערב עד 12 בלילה (פרט לחדר יוסף מ־8 עד 11).
1. מרפאת התקוה ב' רחוב ווי פינת רח' ברוידע טלפון 41122 — לחברים בסניפי: התקוה אף רבי בנימן וכפר שלם.
2. מרפאת הדר יוסף, רחוב קהילת ורשה מספר 12—10, טלפון 478095 — בשעות 8.00 עד 11.00 בלילה. לחברים בסניפי הדר־יוסף, נוה שרת, צהלה רמת החייל, תלביוץ וכן לחברים המשתמשים במרפאות הקרובות לסניפים הללו.
3. מרפאת נוה שאנן, רחוב יסוד המעלה פינת חיכנשטיין טל. 37483 — לחברים בסניפי: נוה שאנן ושיכונים הסמוכים.
4. מרפאת קטוביץ, רחוב יהודה קטוביץ 36 פינת הנדיב. טל. 444454 — לחברים בסניפי: קטוביץ, רבינוביץ ורמת אביב.
5. מרפאה תל־גבורים, רחוב רב חח 1 טל. 243243 — לחברים בסניפי: תל־גבורים, אלי־הוד באר אברהם, בלפור, כפר חיים.
6. מרפאת קרית שלום, רחוב ויסוטסקי 12 טלפון 822715 — לחברים בסניפי: קרית שלום וקרית שלום (שכון צבא קבע).

הערה
א. איתורי השעה 12.00 בלילה ועד 8.00 בבוקר מתקיימת תורנות לילה במרפאה, רח' בזאת 18, טל 101.
ב. החברים מסניפי: אילת, יד אליהו רמת הב, עמק ב' רכת ישראל בנילברג, בורוכוב אף לפנס, שכון יונה הנביא וסביב כישורי — המקום לרופא בין השעה 8 בערב עד 7 בבוקר יפנו למגן דוד אדום, רח' סאעה 13, טלפון 101.
ב. תורנויות ערב שבת בימי שישי משעה 2 אחה"צ עד 8 בערב מתקיימת תורנות במגן דוד אדום, רח' מזאה 13, טלפון 101.

1. ביח מרקחת במרפאה זבני הנה, רח' זבנגוף 42, טלפון 289221, בין השעות 2.30—5.00 אחה"צ במרפאה בנילברג, רח' אלנבי 73, טלפון 614467, בין השעות 2.30—5.00 אחה"צ.
2. מעבדה, במרפאה זבנגוף רח' זבנגוף 34, בין 4—5 אחה"צ.

ג. תורנויות שבת וחג
1. מתקיימות בין השעות 9.00—11.00 לפנה"צ במרפאות:

בלבים	טל' — 242870
התקוה א'	טל' — 32579
רשינגטן	טל' — 836180
הדר יוסף	טל' — 478095
יד־אליהו	טל' — 34218
יונה הנביא	טל' — 50670
כפר שלם	טל' — 31546
בנילברג	טל' — 614467
נוה שאנן	טל' — 33483
קרית שלום	טל' — 822715
קטוביץ	טל' — 444454
רמת אביב	טל' — 412244
רמת חייל	טל' — 471162
תל גבורים	טל' — 243233

בשעה 1.00 בצהרים עד 8.00 בערב בתקיפה: תור בית במגן דוד אדום, רח' מזאה 13, טל' 101.

2. רופאים מקצועיים — לכל סניפי המחוז, במרפאה מנדלי בר, רח' אלנבי 73, טל' 614467.
א. רופאי א.א. וגרון ורופא עיניים בין השעות 9.30—11.30 לפנה"צ.
ב. רופא כירורג: בין השעות 9.00—12.00 לפנה"צ.
3. תורנות מעבדה — לכל סניפי המחוז במרפאה זבני הנה, רח' זמנהוף 34, טלפון 284242 בשעה 9—11 לפנה"צ, 4—5 אחה"צ.
בית מרקחת במרפאה בנילברג, רח' אלנבי 73, בין השעות 9.30—12.00 לפנה"צ, 4.00—5.00 אחה"צ.

הערה:
בית מרקחת במדברת, רח' אלנבי 25, פתוח בימי א'—ה' משעה 8 בבוקר עד 8 בערב ללא הפסקה.

„רפואפון"
שירות מידע על תורניות רופאים, בתי־מרקחת, כוננים, בתי־חולים ותורניות לילה לחברי קופ"ח בשכונות תל־אביב. דן, ויפו טל. 229771. פעיל בכל ימות השבת מ־8.00 עד 22.00 בלילה ובימי ו' מ־8.00 בבוקר עד 17.00 בערב.

במחנה

הופיע

גליון ראש השנה

ראיון עם שמעון פרס
הנוסח המלא של הראיון שנתן שר הבטחון ל„במחנה" הלבי צה"ל לקראת ראש השנה

הפריצה לסוריה
תאור ראשון של תכנון וביצוע הפריצה של צה"ל לשטח סוריה במלחמת יום הכיפורים

תיק טנק 237 נסגר
ספור מפורט על חיפושו של צוות טנק ישראלי בקרבות הבלומה בסיני

צילומים מחציית התעלה
פרסום ראשון של צילומים שצולמו בעת הבריחה אל התעלה והציית

הדקוטה שהתרסקה ביוון
גלוי: נסיבות נפילתו של מטוס דקוטה צבאי ב־1949, שתאונה בשעת התאונה

הזמנה ל„חתונה"
המחזאי־הסופר יוסף בר־יוסף על הבנת מחזהו „החתונה" להצגה ב„הבימה"

הגליון הבא של „במחנה"
שיופיע ערב יום הכיפורים
גליון־מזכרת כפול:
ראיון עם הרמטכ"ל
רב־אלוף מרדכי גור משיב לשאלות על צה"ל היום ובעתיד

מלחמת יום הכיפורים
אנשים, מצבים, דגעים, מקומות
מבט לאחור, כעבור שנה אל פניה הרבים והקשים של המלחמה, כפי שהשתקפו בשעורי להבים והדיווחים של כתבי ובצלמי „במחנה"

תאטרון ישראל
מוצאי ראש השנה 18.9
הבימה:
הן, זה יהיה —
הל"אביב האולם הגדול
משחק השחקנים —
תל־אביב האולם הקטן
הבימרתף:
מי הוא כה?
17.9 ב־9.30 ● 18.9 ב־9.00
הקאמרי:
השפוי — תל־אביב
התיאטרון העירוני חיפה:

נהג!
עשה את המינימום למען אלה העושים את המכסימום.
תן טרמפ לחייל!

טלויזיה כללית

ערב ראש השנה

15.30 תכניות ילדים: „חג לי — הכנות לראש השנה, תכניות סרטים. 18.30 קיצור החדשות. 18.32 ספורט. 19.17 זרקור. 19.27 סקירת תכניות. 19.30 חדשות. 20.00 מודיעים לחג. 20.10 חדשות. 10.15 ערוץ לך ארצי. 21.15 המר בין הגבה. 22.05 קונצרט כנר 5 לסמנתר ולהזמורה — „הקיסר" — מאת בטהובן.

א' דראש השנה

18.30 קיצור החדשות. 18.32 כוח אדיר. 19.00 לשמשת. 19.20 הירדן רפאון. 19.30 חדשות. 20.00 שירים לחג. 20.10 חדשות. 20.15 סיפורן של ארבע קהילות. 21.15 סרט קולנוע: „אני אהוב אוהב דווקא".

ב' דראש השנה

18.30 תכניות ערבית: קיצור החדשות. 18.32 „סיפור של...". 19.05 כרטיס בקורה. 19.20 הירדן רפאון. 19.27 סקירת תכניות 19.30 חדשות. 20.00 שנה טובה. 20.30 מבט לחדשות. 21.00 המבכך שלה (סרט).

קולנוע

תל־אביב

משעות 4.30 — 7.30 — 9.30
אופיר — אהבה היא עדיין האבודה

[illegible]

גלי צה"ל

ערב ראש השנה

5.58 ברכת השחר. 6.05 צלילי בוקר. 8.05 יומן הבוקר. 9.05 דו"ש עם ציור. 9.55 צבאות עולם. 10.05 המשך דו"ש עם ציור. 10.55 מלה בסלע. 11.05 חמים ושפים. 11.55 פינתו של חיים גורי. 12.05 יומן הצהרים. 12.30 המשך חמים ושפים. 13.30 על אש קטנה. 13.35 המשך חמים ושפים. 13.55 הודעות לחיילים. 14.05 שירים וברכות לחג. 16.05 שעת הבן. 16.50 ברכת הרב הראשי לצה"ל לשנה החדשה. 17.05 יומן קולות השנה. 18.05 שירי חג. 19.05 בריאת העולם. 20.05 שירים שלא האיר להם יום כל בתשליך. 21.05 כאלה היו הימים ההם — 1925—1924. 22.05 שירי סתיו. 23.05 מסיבת ריקודים. 1.30 מבזק ידיעות (מבזקי ידיעות גם ב־2.30, 3.30, 4.30, 5.30). 2.00 שעה קטנה של נגינות. 3.00 פזמונים אל תוך הכנה החדשה עד השעה 5.58 (כל חיבבה חדשות כל שעה).

א' דראש השנה

5.58 ברכת השחר. 6.05 צלילי חג. 8.05 יומן הבוקר. 8.20 המשך צלילי חג. 9.05 סמסדרין לחג. 11.05 זו היותה השנה המשנה של היות. 12.05 ראיון מיוחד עם ראש הממשלה יצחק רבין. 13.05 שאלות אישיות. 14.05 שתים עד ארבע. 16.05 חיים ארם. 17.05 יומן הערב. 17.40 פזמונים לחג. 18.05 בימת הדיו — צליסה בארץ הבראה. 19.05 מסיבת הפתעה ליצחק ליבני. 20.05 שלושה של ילדות. 21.05 אין אהובה שמחות. 22.05 אבנים בקורים. 00.05 יומן חצות. 00.30 צעורי לילה. 1.30 מבזק ידיעות (מבזקי ידיעות גם ב־2.30, 3.30). 3.00 פזמונים אל תוך השחר עד השעה 5.58 (כל חיבבה חדשות כל שעה).

ב' דראש השנה

5.58 ברכת השחר. 6.05 צלילי חג. 8.30 טיול של חג. 8.35 המשך צלילי חג. 9.05 משלנו. 12.05 ראיון מיוחד עם גולדה מאיר. 13.05 בית דוד 74. 15.05 סיפורי פוני. 16.05 מבצר המרגבית. 17.05 יומן הערב. 17.40 פזמונים לחג. 18.05 בימת הדיו — צליסה בארץ הבראה. 19.05 להתחיל בחרם. 20.05 הד קונצרט השבוע. 21.05 במוצאי יום חג. 22.05 דיוקן רגוע וכל הצאר. 23.05 שרוני לך ארצי. 23.53 על חת קצות. 00.30 צעורי לילה. 1.30 מבזק ידיעות (מבזקי ידיעות גם ב־2.30, 3.30, 4.30, 5.30). 3.00 פזמונים אל תוך השחר עד השעה 5.58 (כל חיבבה הדשות כל שעה).

בתי־מרקחת

ערב ראש השנה — 4

גיבור הארי 12 טל' 33676; אל בתרא רחוב צאלח אדין טלפון 284123.

א' דראש השנה

הרצל רחוב יפו 36 טל' 225059.

ערב ב' ראש השנה

באיר רחוב יפו 44 טל' 233592; אל ארז רחוב באב אל זהרא טל' 282682.

ב' דראש השנה — 4

בפון הבריאה — ברכו מכתיר, קרית יובל טל' 415081.

מוצאי ראש השנה

כרם אברהם רחוב צפניה 19 טל' 286950; אלקדס אלבגרא רחוב הורון אל רשיד טל' 203333.

בתל אביב

ערב ראש השנה

גרינברג, רח' המלך ג'ורג' 46 טל' 226208; שלמה המלך, רח' שלמה המלך 78 טל' 246461; „מעין הזיזי" שד' ירושלים 49 יפו טל' 821607.

א' דראש השנה

נורדאו, רח' בן־יהודה 183 טל' 242673; יאנג, רח' יהודה הלוי 67 טל' 612474.

מוצאי א' דראש השנה

הבריאה, רח' המלך ג'ורג' 72 טל' 286740; הרומה, רח' דיזנגוף 217 טל' 223488.

ב' דראש השנה

כיכר המדינה, רח' ה' באייר 48 טל' 258046; כרשקוביץ, רח' המלך ג'ורג' 25 טל' 282650.

מוצאי ראש השנה

בורגשוב, רח' בוגרשוב 60 טל' 293889; „מעין הזיזי" שד' ירושלים 49 יפו טל' 821607; יאנג, רח' יהודה הלוי 67 טל' 612474.

בחיפה

רדיו רשת א

ערב ראש השנה

8.05 מיגון אבנים עם המנצח אדוארד ואן ביינום. בקהלת חילה. הפסנתרנית גרטה ארהריך, הכנר יגאל וולדמן, רביעיית מאראמרו עם כלרים קלוק ומיכה שבייל. להקת המרים האמברוזיאניים. להק „בלוזר" ההזברת קתי ברבריאן. 9.05 קלאבי הקל. 10.05 נגינה ב' צוותא — רביעייה תלאביב (סאוב „ביקו" בנימינר ורוז). 11.15 עברית לבל. 11.00 161 טפ. 12.05 בגישה לראש השנה. באך: „המנחה המוסיקלית" (המזמורה הקאמרית של שטוטגארט בנצח: קרל מינכינגר). 13.05 קונצרט צהריים — ראבל: אלבורדה דל גרציוזו.

א' דראש השנה

8.05 שחרית לחג — מיצירות פאול בן־חיים, הירדן וסבסטאה. 9.05 ערכים, כדרע ומרגינאות — דברי בגישה הבדיכה. 9.30 פרקי בקר חולה. 10.05 החינוך בישראל בי צנת שלמה. 11.05 המסך שלה — „להם השמים". 12.40 המקלטות הו הזמורה הסימפונית ירושלים — השנה היהודי (סטראו) — בוסקר.

ב' דראש השנה

8.05 שחרית לחג — מיצירות באך, בוכרלקן וברביזי. 9.05 ערב ביום כדע ובריאות. 9.30 דיסיבל יונה אליגנר — קלרניה, פבינה לצבן — פסנתר, בביצוע: 4 סור בגוף (בנסיכייה) לאורבן (בכור יונה אשלינגר), פולנק: סונטה. 10.05 לכללות ישראל בשנה שחלפה. 11.05 בריאת העולם — מאת חיידן. 13.05 המדינה התגוררה. 14.10 רצף מוסיקלי. 15.05 המורה ההיכל. 16.05 לקט מבנך „בשנה ואחרין" — באת לטבבר. 18.05 דרכים שנצאנו בארץ. 19.05 נגינה בצהרה — בהתבון: שלישיה ברהמנגיר לקלרינטה, אופוס 2 מס' 9 — יצחק פרלמן — פסנתר — ברנארד (פיאטיגורסקי) הקלטה מתוך הפסטיבל הישראלי 1974. 19.50 פרקי היום בתנ"ך: דברי הימים א', פרקים כ"ג. 20.05 הכנה למוצאי ראש השנה. 21.05 פרקי חזנות „בבוקהרי". 22.05 בסיבת החינוך בישראל בבגה לצבורה. 23.05 כלי הות בניסה יהדי קולדיסקן.

הגל הקל

ערב ראש השנה

6.00 זה סוכו. 6.10 התעמלות. 6.20 שעון מוסיקלי. 6.59 רגע של עברית. 7.00 הבוקר הזה + סקירת עתוני הבוקר. 7.25 זמר זמר לך. 8.10 בוקר טוב. 8.55 בעקבות הר החדשות. 9.05 המשך בוקר טוב. 10.05 כאן בבית. 11.40 לאן הר ערב. 12.05 במקצב יוצר. 13.30 שירים כשלנו. 13.05 בחצי היום. 14.10 כאן אהוד מנור. 16.05 רגע של עברית. 16.06 אנשים ומידות. 17.05 השנה שעברה. 18.05 עם קשה צורף. 21.05 הצדעה לאולפן. 22.05 אני עושה לי מנגינות. 23.05 מוכבים ובזלות. 00.05 פזמונים לא גיה עד שעה 1. (כל חיכבה חדשות כל שעה).

א' דראש השנה

7.00 אזוק עולם. 7.10 זמר זכר לך לחג. 8.10 שירים בבוקר בבוקר. 8.55 לאן נטייל בחג. 9.05 שירים בבוקר בבוקר. 10.05 ניחוח הי הביה. 11.05 ניסים בצמרת. 14.10 מכר והביב. 16.05 מחוזה לצעירות לשירים עבריים. 17.05 הר שנה הסכמה שלי. 18.05 עם קשה צורף. 21.05 שלכם לשנה טובה. 23.05 אני עושה לי מנגינות. 00.05 שנים על ראש השנה. 00.05 פזמונים לאג יום עד שעה 1. (כל חיכבה חדשות כל שעה).

ב' דראש השנה

7.00 אזוק עולם. 7.10 זכר זמר לך לחג. 8.10 שירים בבוקר בבוקר. 8.55 לאן נטייל בחג. 9.05 שירים בבוקר בבוקר. 10.05 תפל"ד על בימות הבידור הקל. 12.05 דו רה וכו' עוד. 13.30 עם קרב הר בזמר. 14.10 מכר והביב. 16.05 צוות השנה בשיר ובזמר. 17.05 שלכם לשנה טובה. 18.05 עצה סכולה ספרס. 21.05 אני הדיב בארץ. 21.30 פינת הג'אז. 22.05 עד הצות בחיפה. 00.05 לילה של כוכבים עד שעה 1. (כל חיכבה חדשות כל שעה).

مكتب امن الاهل

חידוש שעדיין אינו קיים בעולם

רפת החלב תופעל ע"י מחשב משוכלל

מאת א. מרדכי, סופר "דבר"

השלב הראשון בפיתוח מע־רכת־מחשב משוכללת לרפת־החלב, הושלם באחרונה על־ידי צוות משותף בהנחייתו של האגרונום מיכאל גיל, הפועל במסגרת מערכות "בורי".

המערכת הוצגה והודגמה בש־בוע שעבר לפני באי הקונגרס הבין־לאומי לביקורת החלב, ש־התקיים במלון "השרון" בהרצליה, ובימים אלה היא תוכנס לפעולת הרצה ברפת של קיבוץ גרשמו־אל. באמצעות מערכת זו יקבל ה־עובד האחראי לרפת דו"ח יומי וחדשי על התפוקה של כל פרה (כמות החלב, אחוז השומן הצליח במשקל, ההתעברות, מספר הלי־דות, ועוד), וכן על כמות המזון הנאכל על־ידי כל פרה; כן הוא יקבל התראה מוקדמת על תאר־יך ה"דרישה" של כל פרה.

לפי נתוני המחשב יידע רכז הרפת מה "טוריה" האמיתי של כל פרה, מה כמות המזון שכדאי לתת לה, איזוהי הפרה שיש להוציא למכירה, ועוד. המחשב הראשון מיועד לרפת קיבוצית גדולה (כ־300 ראש ויותר), אך במרוצת הזמן תפותח גם מערכת מתאימה למשק המשפחתי הקטן במושב, כ־אשר חלק מהנתונים ייאסף בכל משק לחוד וחלק ייאסף ויעובד במרכז לכל יחידות־הרפת במו־שב. השימוש במחשב עשוי להכ־ניס "מהפכה" בסידורי העבודה היומיומית ברפת. הרעלתו הוד־אית היא באפשרות לחסוך אחו־זים ניכרים מהמזון המוגש לפ־רות, ועם זאת להעלות את תנו־בתן, וכך לשפר את הרווחיות הכ־לכלית של הענף. מערכת־מחשב כזו לרפת־החלב עדיין אינה קיי־מת בשום מקום בעולם.

בריכת שיקום מיוחדת במינה הובאה להר הצופים

בריכה מיוחדת במינה ה־גיעה לישראל בשביל המכון לשיקום של "הדסה" על הר־הצופים. גדלה של הבריכה 8 על 4 מ' (32 מ"ר) ועמקה המירבי שני מטרים.

הבריכה עשויה מיקשה אחת מ־גירוסטה. קיימים בה שיפועים מ־יוחדים המאפשרים להכניס לתוכה חולה עם כסא גלגלים. כן יש בה פילטרים לניקוי ואביזרים שונים, כולל מיתקן־חימום מיוחד ומיתקן לניסוי. תחתית הבריכה עשויה בלישוש מיוחד למניעת החלקה. הבריכה היא יחידה מסוגה בארץ. ובצרים סולו קיימות בעשות כבה. היא הגיעה בנמל חיפה להר־הצופים בליווי משטרתי.

מכון השיקום, ההולך ונבנה ב־בית החולים המשוקם של "הדסה" על הר הצופים, יכיל 60 מיטות והוא יהיה הגדול ביותר בכל ה־מזרח התיכון. (ע)

51 משוטרי הבירה הועלו בדרגה

51 שוטרים ושוטרות במשטרת ירושלים הועלו אמש בדרגה.

את הדרגות הענק מפקד מרחב ירושלים, תת ניצב היינץ ברייטב־פלד, במסדר חגיגי לרגל ראש השנה. (ע)

פועל התחשמל בשעת עבודה ומת

פרצל, בן 23, הרצל סילורה, מרמלה, התחשמל בשעה שעבד בסוף השבוע במפעל מסגרות ב־אזור התעשיה בחולון. הוא הובא לבית חולים "דונלו" ושם נקבע מותו. משרד העבודה פתח בחקי־רה לבירור סיבות התאונה. (ע)

1975
העידן החדש של SUBARU
פרטים בקרוב
אב חקנה מבונית שראית את לפני סובארו

שני שייטים ניצלו מטביעה ע"י סיור של משטרת ת"א

שני שייטי סירת מפרש, שנקלעו למצוקה והיה חשש כי יטבעו, ניצלו ביום־שבת לפנות ערב על ידי סירת־סיור משטרתית ליד נמל תל אביב.

בסירת המפרש היו שני צעירים, יאיר גרדיל, בן 22, מחולון, ואריה בלנק, בן 22, מתל־אביב. תוך כדי שיוט הציפו גלים גבוהים את סירתם והיה חשש כי הסירה תטבע. השניים צעקו לעזרה ובעק־בית זאת הוחשה למקום סירת־סיור של משטרת תל־אביב, בפיקוד רס"ר י. סמוכה ואזרח תל־אביבי בלם סימן מזרחי. שני אלה התק־רבו בסירה לעבר המפרשית והינ־קו סימה בניסיון לחלץ את שני הצעירים הלכודים. לאחר ש־התקינו כבל בין הסירה ומלפר־שית, הצליחו לחלץ את הצעירים ולגרור את המפרשית למעגן המרי־נות בצפון תל־אביב. (ע)

60.000 חברי קופ"ח מקבלים טיפול בבתי רופאים

מאת שמעון פינס, סופר "דבר"

60.000 חברי קופת חולים בחרו בשיטת הביקור אצל הרופא בבי־תו, שהוחל בה לפני 3 שנים. מספר המצטרפים לשיטה זו השנה גדול פי־שניים ממספר של אלה שהצטרפו אליה אשתקד — אמר לי חבר מרכז קופ"ח ס. גראייק.

באוגוסט על התשלומים לרופ־אים המקבלים את המבוטחים ב־בתיהם ב־40 אחוז. מספרם של רופאים אלה מגיע ל־300, ביניהם רופאים בכירים בבתי החולים, רו־פאים פנימיים, רופאי ילדים ורו־פאים מקצועיים.

מספר חברי קופת חולים הערבים הנזקקים בישראל הוא כרבע מיל־יון, אמר גראייק. בכפרי המיעוטים יש 65 מרפאות. בני המיעוטים מקבלים טיפול גם במרפאות שב־ירושלים, יפו, חיפה, עכו, נצרת, באר־שבע, רמלה ולוד.

ברכת הנוכחן יש צלוש מרפאות למבוטחים. השנה יוחל בבניית מר־פאות בטייבה, כפר־ריינה, ראמה, אום־אל־פחם ושפרעם. שהמרפאות בהם שוכנות כיום במבנים שכו־רים. ההשקעה במבנים אלה תהיה כ־8 מיליון ל"י.

בן־ציון שוחרר לחופשת חג

שופט בית המשפט העליון ב־ירושלים חיים כהן ציווה אתמול לאפשר ליהושע בן ציון, העצור בקשר לפרשת בנק ארץ־ישראל בריטניה, לצאת לחופשה לכבוד ראש השנה מהיום עד יום ה' בבוקר. בכך נענה השופט לצו על־תנאי שהגישו פרקליטי העצור עורכי־הדין יצחק טוניק ויצחק אדרה.

לפני כן נתן בית המשפט העל־יון צו על־תנאי נגד המפקח ה־כללי של המשטרה, נציב שירות בתי־הסוהר, מנהל כלא רמלה ונגיד בנק ישראל, בהרכב השופ־טים חיים כהן, יצחק כהן ויצחק קיסטר.

המפכ"ל ונציב שירות בתי־הסוהר נדרשו לנמק תוך 15 יום מדוע לא ירשו לבן־ציון להיפגש עם עורכי־הדין המייצגים אותו בעניניו האזרחיים ללא נוכחות איש משטרה או איש שירות בתי הסוהר. נציב שירות בתי־הסוהר ומנהל כלא רמלה נדרשו לנמק מדוע לא יעבירו את בן־ציון לבית חולים ממשלתי, מאחר שהוא סובל מהפרעות בדרכי הנשימה ורופא בית הכלא ממליץ להעבירו לבית החולים. נגיד בנק ישראל נדרש לנמק מדוע לא יתן לעותר ולפרקליטיו אפשרות לעיין בכל מסמכי בנק ארץ־ישראל בריטניה הנמצאים בידו או תחת מרותו. (ע)

ששה וסמל משטרה נפצעו בתאונה

סמל תנועה של משטרת אשק־לון, נהג טנדר מצוה ושתי פוע־לות בגיבליה, נפצעו קשה בתא־ונת דרכים שאירעה ביום ו' אחה"צ בכביש יד־מרדכי—אשק־לון. 3 פועלות אחרות נפצעו קל.

הסמל, ששת טבלות, נהג ב־רכב בהיותו בתפקיד התנגש חזיתית בטנדר שהוביל פועלות לכיוון הרצועה, נהוג בידי סמיר אשבור, בן 22 מעזה. שני הנהגים נפצעו קשה. כן נפצעו קשה 2 פועלות שנסעו בטנדר, עמירה בביאן, בת 36, ועמניה עבדול חדר, בת 50. שלוש פועלות אחרות מבוססות הטנדר נפצעו פצעים קלים.

התאונה אירעה כאשר הטנדר ניסה לעקוף בדרך לא פנויה ל־עקיפה. לשני כל הרכב נגרמו נזקים חמורים. (ע)

מתה מכוויותיה

צעירה, בת 18, מהכפר בני סו־הילה בדרום הרצועה, שנכוותה קשה בראשית החודש מפתילייה בוערת בעת שעסקה בבישול, מתה מפצעיה.

הצעירה, חסון אבו עסי, אוש־פזה בבית־החולים בחאן יונס, אולם מאמצי הרופאים להציל עלו בתוהו. (ע)

מפלגת העבודה הישראלית
מברכת
את חבריה ואוהדיה,
את כלל צבור העובדים
וכל בית ישראל
בארץ ובתפוצות
בברכת שנה טובה,
שנת בנין, עזרה והתעצמות,
שנת אחוה ורעות.

האזינו
לשידור
"נחוחי חציר"
1974
בראש השנה
יום שלישי 17.9.74
בשעה 10 בבוקר
בגל הקל

דרושים
סוכנים ומחלקים לחלוקת עתונים
באזור חדרה, זכרון יעקב, ופרדס־חנה.
למתאימים תנאים טובים!
לפנות: סניף "דבר" חדרה, טל. 22930
הרברט סמואל 66, חדרה.

לרגל החג
צומצמו ימי המכירה
פרס ראשון
2 × 250,000 ל"י
כרטיסים אחרונים, ביום חמישי 19.9
ליד אולם המפעל, רחוב הפטמן 3,
ת"א, עד שעה 6.55 בערב.
מפעל הפיס

יד טבנקין אפעל
הודעת דחיה
לכל המוזמנים:
שיחת העיון בבעיות חינוך שנועדה ליום ה', 19.9
נדחית
על המועד החדש תשלח הזמנה.

מפלגת העבודה הישראלית
מחוז חיפה
ביום ראשון, ד' תשרי תשל"ה — 22.9.74
בשעה 6 בערב בבית מפלגת העבודה כבר סולל־בונה
מועצת המחוז
על סדר היום: **בחירת מזכיר המחוז**
מועמדים יש להגיש לועדה בלשכתו של מזכיר המחוז,
עד יום חמישי, 19.9.74 בשעה 12.00 בצהריים.
הכניסה לחברי מועצת המחוז בלבד.

לרפאל בש
משתתפים באבלך הכבד
על הבן
שמואל ז"ל
שנפל במלחמת יום הכיפורים
עם הבאתו למנוחת עולמים
המרכז לתרבות ולחינוך וחבר עובדיו

אבלים על מותו הפתאומי ללא עת
של חברנו בעבודה
מתתיהו ברקוביץ ז"ל
ומביעים את השתתפותנו בצער המשפחה
ההנהלה והעובדים
נתניה, 15.9.74 בלשכת המס המקומית נתניה

בית הסופר ע"ש חיים הזז
התחילה הרשמה
לסדנא יצירת החוגים
לשנת תשל"ה
1. שירה יהודה עמיחי, חיים גורי דן פגיס
2. פרוזה יורם קניוק, דוד שחר
3. דרמה רינת בריים מילר
4. סדנא לנוער — שירה ופרוזה — אהרן אפלפלד, מנחם בן
5. כתיבת תסריטים ויצירת פרטים — מיכה שגריר
6. ספרות ילדים, מרכז: יהושע ביבר
7. הספרות והקולנוע מרכז: ד"ר יהושע גיד בכל פגישה יוקרן סרט באורך מלא.
מנהל: שמאי גולן
ההרשמה: אוטובוס מס. 1
הועד הציבורי, רחוב הרב ... 282, ת.ד. ... טל' 288128
אגודת הסופרים העברים בישראל · משרד החינוך והתרבות
עירית ירושלים־המחלקה לתרבות

על מות
יוסף ברש
מתאבל
בית כפר ביל"ו

לחבר **אלברט רוצבי**
אתך באבלך במות אביך
אביך
בנק הפועלים
סניף שלמה
ההנהלה והעובדים

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של חברנו
חיים סגל ז"ל
שהיה ממיסדי כפרנו
הלויה התקיימה אתמול, 15.9.74, כ"ח באלול תשל"ד.
המשפחה
ובית כפר־הס

הננו מודיעים בצער רב על מות חברתנו
אסתר שוורץ ז"ל
הלויה היום, יום ב', כ"ט באלול תשל"ד, 16.9.74,
בשעה 14.00 בקבוץ דפנה.
המשפחה
ובית דפנה

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של חברנו הפנסיונר
ברוך צבי ז"ל
ומשתתפים באבלה הכבד של המשפחה
ועד עובדי חברת החשמל לישראל בתל־אביב והמחוז
והחברים הפנסיונרים בחברת החשמל

לזיוה ועמוס הרפז
ובני משפחתם
משתתפים באבלכם הכבד על מותו
של האב
יוסף ברש
עובדי מנהלת הכנרת

לידידנו אהרון בר־צילה ומשפחתו
אתכם באבלכם הכבד במות האם
צילה וינילובר ז"ל
משפחות:
גפן, מזוביצקי, ציקמן,
קופלביץ, שטרק

בצער רב אנו מודיעים על
פטירת דודתנו היקרה
מירה ויינרייך ז"ל
ומשתתפים ביגונה של המשפחה
על מועד הלויה — להתקשר בטל' 450797
משפחת א. מילר

להברתנו **אהובה הלברטל**
אתך באבלך הכבד עם מות אחותך היקרה
שרה ז"ל
אופק מינה ומשה
ברמן גניה ודוד
גברים רחל ואברהם
גן מרים ושמואל
דובשני מינה
הילמן הדה ויעקב
זילברשטיין שושנה ויעקב
חרותי רבקה
טפנר רחל ונתן
פרידמן חנה וזיב
פריטק מינה וצבי
פלד עתליה
קופינסקי אילנה ויהונתן
רוזנמן הדסה ואריה
שפרן מריאנה
שטיינר מרים ויוסף
הרן דבורה ויהושע
חדרה

רבין מביא כמה תשובות חיוביות וכמה סימני־שאלה

מאת נחום ברנע, סופר „דבר" בארה"ב

בכל הטקסים המפוארים, שנער־כו השבוע בוואשינגטון לכבוד ראש־הממשלה יצחק רבין, נדמה היה שהיחיד שאיננו מרגיש במה הוא רבין עצמו. כל בשמר הכבוד הססגוני של חיילי הצי, או על כרי־פסת הנפנופים של הבית הלבן, כל שכן ברחבת הריקודים ובתפקיד ה„סהאליאר" של אשת הנשיא, ההבנס רבין המופנם אל עצמו ובחר להצניע את נוכחותו ולמעט בדברים. המימשל סיפק לרבין „שי־טיח אדום בתקן כלאי". אולי לא יותר, אבל בוודאי לא פחות ממה שניתן בעבר לברז'נייב. או ממה שייתן לסאדאת בנובמבר. רבין, שוודאי היה צר לערך העצום של הטקסים האלה להדמיתו בישראל, לא הראה סימני התלהבות.

בצורתם של הטלוויזיה ושל טורי הרכילות, ביקור רשמי בוואשינג־טון אולי נראה, מרחוק כסידרה של מפגשים חברתיים לבני־אופ־רה, ובגודש אנקדוטות לא־חכמות, שמשמיעה אישיות רמת־מעלה אחת לרעותה, על רקע מרשים וואלסים וינאיים. כך, מסתבר, מנסה הבית הלבן להידמות לבית מלכות. ב־מושגים שהיו מקובלים במרכז אי־רופה במאה ה־19. רק אמנו מסו־גלים להפוך את הקצפת הזאת ל־כותרות מדיניות.

אך הדברים החשובים באמת לא קרו מול המצלמות. הם קרו בשלו־שת הדיונים במשרדו הפרטי של הנשיא ובשתי הפגישות בקומה השביעית של בניין ה„סטייט דפרטמנט". רבין הלך לשם כדי לד־בר קודם כל על נשק ועל מימונו, ואחר־כך על המשך המהלכים המ־דיניים. הנשיא וקיסינג'ר ראו לפ־ניהם בדרך הטבע. סדר הפוך. עיקר עניינם היה בדיון המדיני. בבחינת הביקור כדאי לומר, ש־האמריקאים הם שביקשו לקיים את הביקור דווקא עכשיו. לפחות חו־דש מוקדם מכפי שישראל רצתה. רבין קיבל. לפי כל הסימנים, הר־בה תשובות חיוביות לבקשות ה־ישראליות לסיוע, ובראשן אלה העומדות בראש הכנית־הרכש ה־מיועדת, על פי ה„ניו־יורק טיימס", להשלים את הכנות צה"ל למתקפה סורית עד האביב הבא. איננו יודעים אם כמה מהבקשות האלה הושהו במכוון כדי לתת לנשיא הזדמנות להשיב בחיוב דווקא בזמן הביקור. איננו יוד־עים גם מה תשובתם של הפרי־סים שעליהם קיבלנו תשובה שלילית, או שלגביהם טרם נת־קבלה תשובה. אך אנו יודעים, כי להבדיל בשרים שדנו כאן בשנה האחרונה בבעיות רכש, הביא עמו רבין לארץ כמה תשו־בות חיוביות סופיות, שיעשירו את צה"ל בחודשים הקרובים. אנחנו יודעים גם שקיבל הבטחה, שבראשית השנה הבאה יגיש ה־מימשל לקונגרס הצעת־תקציב ל־סיוע מיוחד לישראל. זה רק שלב בהליכי אישור תקציב־סיוע ב־קונגרס, אבל שלב חשוב. רבין,

מכל מקום, אמר בסיכום שהוא „שבע רצון". בעיקר הדגיש את ההישגים ברשימת־הרכש המיו־דית.

התוצאות המדיניות של הביקור היתה בוק. לכאורה, הפתעה: על־אף הרושם שנוצר בשבועות ה־אחרונים, כאילו מעוניינים האמ־ריקאים ללחוץ על ישראל להק־דים משא־ומתן עם ירדן לבו"מ עם מצרים. או לקיים מו"מ מקביל עם שתיהן, הסכים המימשל לב־חות את ה„אוריינטאציה" המצ־רית של רבין. נראה שבעניין זה צדק שגריר ישראל בוואשינגטון שמחה דיניץ, שטען עוד לפני חודשים שהמימשל מסכים להקד־מת מצרים ושכל התבטאויות ה־אהדות אינן אלא ערפל מילולי שנועד לפצות גורמים ערביים אחרים. לפיכך תהיה מצרים ה־שלב הבא. הדבר יוסכם בעיקרו של קיסינג'ר עם שר־החוץ המצרי־התיכוניים בעצרת או"ם ב־שבועות הבאים, ובביקורו באיזור באוקטובר. עם זאת אין ספק ש־

בכל המגעים האלה יגלגל קיסינ־ג'ר גם רעיונות שונים הקשורים במו"מ עם ירדן. המטרה האמרי־קאית היא לשמור במו"מ כזה עוד לפני סוף השנה, אם יהיה הדבר אפשרי. רבין הסכים בשם ישראל שהמו"מ ייפתח מיד ל־אחר שיושג השלב הבא עם מצ־רים.

נראה כי בשיחות בוואשינגטון הוחלפו כמה רעיונות לגבי תכנם של הסדרים עם מצרים ועם יר־דן. ישראל, החותרת לקבל תמו־רת נסיגה משטחים ויתורים מצ־בר לצעם פירוק השטח הטבועה הערבית צבאית מוגבלת, פיר־סמה כמה מדרישותיה לצעדי אי־לוחמה כגד מצרים. שתיים מהדרישות מרחיקות־הלכת יהיו הפסקת הלחימה הכלכלית והפולי־טית בישראל. לגבי הנושא הרא־שון יש סימנים שרבין קיבל ה־פעם, באמצעות המימשל, רמזים לנכונות מצרית לריכוך החזית הערבי.

אך עם כל ההסכמה לגבי סדרי־הקדימויות במו"מ ולגבי שכירת הנופת השיחות, אי־אפשר להת־עלם מהפער הבסיסי בהערכות של שני הצדדים: רבין פסימי לגבי סיכויי הסדר נוסף עם מצרים, כל שכן עם ירדן. הוא איננו רואה, כנראה, אפשרות להסדר עם סור־יה. סכנת מלחמה בגולן, באביב הבא או אולי קודם לכן, בהסגרת של מלחמת־התשה, נראית לו מוחשית ביותר. ואילו קיסינג'ר אופטימי לגבי הסיכוי להסדר עם מצרים ועם ירדן, ואיננו סבור שיש סכנה למלחמה השנה. הב־דלי־ההערכות, גם אם הם כוש־פעים במידה מסויימת מדרישו־תיה של ישראל להגברה מיידית באספקת הנשק, מצביעים גם על הבדלי גישה ביחס למו"מ המת־חדש: רבין רואה בו קודם־כל גלגלה־הרגעה זמנית — קיסינג'ר מקווה שיהיה צעד נוסף בתה־ליך הריפוי.

נכוח לוח־הזמנים שקבעו לעצ־מם נראית בקשת האמריקאים ל־הקדים את ביקור רבין סבירה ל־מדי: עכשיו, לאחר הביקור, פתו־חה הדרך לפני קיסינג'ר להצביע את עמדות ישראל לשרי החוץ ה־ערביים הצומדים להגיע לניו־יורק לפתיחות העצרת. אחר־כך יוכל ל־צאת למזרח־התיכון ולקשור את החוטים לקראת פתיחת המשא־ומתן המסשי.

בשלב זה נראה הביקור מוצלח בות חיוביות בתחום הסיוע וב־ במה שאלות אחרות — הדרך בה סוכם שיילך קיסינג'ר בהמשך ה־ מאד מבחינת ישראל: ניתנו תשו־ מו"מ היא הדרך המקובלת ביותר היום על הרוב בממשלה — ה־נשיא החדש נקשר בינתיים לכמה התחייבויות מילוליות — אמנם לא מפליגות ביותר — לתמיכה בבטחון ישראל ובקיומה.

הצרה היא — ונסיון של שנת פעילות דיפלומטית קודחת ב־וואשינגטון מוכיחה זאת — שלא תמיד נבחנים ביקורים כאן ב־תוצאות המיידיות שלהם. כדאי להמתין ולראות כיצד יתממשו הסיכומים בתחום הסיוע, ולא פחות מזה איך יגלגל קיסינג'ר את המשך המשא־ומתן. העובדה שבמהלך הביקור לא נדונו קווי־נסיגה ולא צויירו מפות איננה אומרת שיש הסכמה בין ממשלת ישראל וארה"ב לגבי קווי ההס־דר. להיפך: גם אם נמשכת מדי־ניות המימשל, הנודעת שעל ארה"ב להימנע מלהגיש הצעות מכילה נוסח תכנית לדברים. הרי ככל שאנו מתקרבים אל החלטות הנוגעות לשטחים בלב סיני וב־גדה המערבית ולמהות הפוליטית של השלום, בולט הפער בגישה היהן של שתי הממשלות.

לא במקרה בירך רבין בראיון ב„דבר" היום את תושבי ישראל קודם־כל ב„שנת מבחן" ורק אחרי כך ב„תחירה לשלום".

שיחה על רכש עם שר־ההגנה האמריקאי ג'יימס שלזינגר. ליד ראש הממשלה — שגריר ישראל שמחה דיניץ ועוזר שר הבטחון מרדכי (מוטי) הוד.

על סף שנה חדשה

עם ישראל נפרד היום מאחת השנים הקשות ביותר בתול־דות המדינה. שנה אשר בראשיתה פרצה מלחמה גדולה וקשה, שהפילה הרבה קרבנות יקרים. גם בשוך הקרבות, אחרי נצחון, שכן מבחינה הצבאית הטהורה היה מן הגדר לים בקודות המלחמות, נשארה ישראל שרויה במאבק על בטחונה השוטף, שהופר בטבח האכזרי בקריית־שמונה, במעלות ובנהריה, ובמאבק, שעדיין נמצא בשלביו הרא־שונים, על עיצוב העתיד.

ייתכן כי הדברים הקשים ביותר בתשל"ד היו לא המאורעות עצמם, אלא השפעתם הפסיכולוגית המדכאה, היקיצה הפתאומית מבהאן עצמי מופרז שהוטאנו בו עד אז, הסבך הנפש הקולקטיבי הנוקב. הפצעים הנפשיים שנפ־גענו בהם ההרהורים שההייסרנו בהם.

האמת ניתנה להיאמר, כי הפסדו של סבל זה עלול לצאת בשכרו. במה דברים אמורים? אם נדע לשמור על התעודדות מפוכחת, אם לא נהיר ונשקע באשליות עצ־מיות, ובאותה שעה לא ניהפס לקיצוניות שניה וניפול קרבן לפסימיות משתקת.

בתחום הבטחוני והמדיני יש סיכוי, כי הערכה מאוזנת של המציאות תנחה אותנו בדרך הנכונה של חתירה לשלום או להסדרים המקרבים את השלום בד בבד עם המשך התעצמותנו המתחייבת מתהליך ההתעצמות של מדינות ערב. הדרך הנכונה הזאת איננה דרך קלה, מכיוון שהגורם שסייע לערבים לחפות על תבוסתם הצבאית במל־חמת יום הכיפורים — ההשפעה המדינית של אוצרות הנפט שבידיהם — מוסיף לפעול ולאיים, ואליו מצטרף כוחם של כספי הנפט המצטברים. אולם מעולם לא היה הייתה של מדינת ישראל דיום. ותמיד ידעה להבטיח את האינ־טרסים החיוניים שלה. כוחה ותבונתה. ועזרתו של העם היהודי יעמדו לה גם במבחנים הצפויים בשנת תשל"ה.

אולם הסכנה שהאשליה העצמית תחזור תשתלט עלינו. קיימת דווקא בתחום הנמצא במידה רבה בשליטתנו — הוא תחום הכלכלה והחברה. אין אנו חרדים לדמוקראטיה הישראלית. היא הוכיחה את חוסנה בשנה שעברה. חרדים אנו להתנהגותנו הכלכלית בתקופה שבה הקשיים האוב־ייקטיביים עצומים. החובה לייצר ולעבוד יותר — ושוב יותר — היא מצווה לאומית ותבונה לאומית עליונה. מידת התעצמותנו הבטחונית תלויה בחמרון הכלכלי שלנו. יכול־תנו להימנע בהעמקת פערים חברתיים ולקלוט את העליה החיונית המקווה, תלויים בכוכוהנו להסתגל לחיי־היום־יום בפריון־העבודה ובהגבור־החיים הנדרש לתקופה זו.

דברים רבים המשפיעים על גורלנו אינם בתחום שלי־טתנו. אנחנו ניבחן בדרך שבה ננהג באותם עניינים גורליים שאכן הם בשליטתנו ובסופו של דבר הם־הם אשר יכריעו.

ניאו־אימפריאליזם ערבי בספורט האסייני

גירוש ישראל מאירועי הכדורגל הרשמיים של אסיה הוא סיום „הולם" לשערוריות, שנתגלו במישחקי טהראן. המוגלה הפולי־טית הלכה ופשטה ככל שארכו המישחקים ובכך מזכירים הם את אירועי ברלין ב־1936. התקדים שיצרו הספורטאים והמנהי־גים הנאצים — בין היתר בסירובם ללחוץ ידי ספורטאים צב־עוניים — נעלם אחר מיגור הנאציזם. מתברר, כי היה זה כי־בוד זמני בלבד. הנוהג התחזר על־ידי הערבים כאן החלה יש־ראל להשתתף באירועי ספורט בין־לאומיים, והלכו בעקבותיהם המדינות הקומוניסטיות. יחס זה התמסד עתה עם ההחלטה להרחיק להבא את ישראל ממשחקי הכדורגל האסייניים.

איש לא ניסה להסתיר אפילו בעלה תאנה כלשהו, כי ההחלטה היא פוליטית בלבד. אחר מה שהודרכה לערבים ולקומוניסטים בהרכבות בטהראן, תוך הרכנת ראש מצד המארגנים, לא יכול היה הסוף להיות שונה. הניאו־אימפריאליזם הערבי החל לנגוס בשורשי הספורט והצליח להרעיל את האווירה כפי שלא הצליחה לעשות שום גורם — החכוך ביותר.

מובן שישראל תיאבק נגד ההחלטה המבישה, אך אין צורך בפסימיזם יתר כדי לחשוש שההחלטה לא תשונה. הערבים ימשיכו בהרעלת עולם הספורט וכמו ב־1936, כך גם עתה עלול העולם להתעורר בשעה מאוחרת מדי.

פני המלחמה הבאה

מאת משה כרמל

מפי סמכות צבאית רמה נשמעה לאחרונה הערכה, כי המלחמה ה־באה אמורה להיות דומה ביסודה למלחמה שהיתה. זוהי הערכה תמוהה מאוד בעיני. נראה לי כי יסודה בשיגרה מחשבתית. בקריאה לקיחה של המחזורה סביבנו וב־קוצר ראות.

לאמיתו של דבר. ההיה, המל־חמה הבאה שונה מאוד מן המל־חמה שתארנו לעצמנו ערב יום־הכיפורים, ואף ממלחמת יום־הכי־פורים עצמה.

כשם ששום סיטואציה היסטורית קונקרטית לא חוזרת על עצמה ב־שלום, כך שום מלחמה בין עמים לא דומה לקודמתה. התורה הג־דולה של הפקת לקחים ממלחמה שהיתה, עיקרה ביישום המסקנות מן הדבר לגבי נסיבות שונות, חד־שות ואחרות של המלחמה שלע־תיד, כפי שהיא תהיה, ולא בהתע־קה לקודם אל תנאי מלחמה ידו־עים ומוכרים מימים עברו, אשר לא יחזרו על עצמם.

תמורות רבות־משקל מתחוללות לרוב בעקבות מלחמה ובתקופה שבין מלחמה למלחמה. בחלקן הן תולדה ישירה מן המלחמה עצמה ותוצאותיה. ובחלקן הן תולדה עקי־פה מן התפתחויות הלאומיות והבין־לאומיות. הנתונה יותר לאיבריציה של יגועה, ואשר תנאי מלחמה, על כל שהיא מחוללת, מאיצים בה ומטרים אותה, אם בכיוון זה ואם בכיוון אחר.

הכמת המדינאים והאסטרטגים, אם אמנם חכמים הם, היא לקרוא כראוי ובזמן את התמורות האו־בייקטיביות והסובייקטיביות האלה. לצפות את הסיטואציה ההיסטו־רית החדשה, המדינית הצבאית, הי עשויה להתייצב בעקבות התמורות שנתינו ולחזות נכונה את דמותה ואת מהלכיה האפשריים של המל־חמה שתהיה.

בתולדות המלחמות שהיו נוכחנו, כי הכושר לנחש את ההתרחשויות, היכולת להפעיל את הדמיון ה־ראיה לרחוק לא עמדו להם תמיד. למדינאים־אסטרטגים. אשר יש שהיו קשורים יותר מדי ב־עברים אל נסיבות המלחמה שהיתה ותנאיה; ובהיותם שקועים בהפקת לקחים ממלחמה שהיתה. לא השכילו לייסם אותם למלחמה שעתי־דה; וכך נמצא, כי תחת להת־כונן אל המלחמה הבאה — הת־כוננו, בעצם אל המלחמה שעברה...

אין צריך לומר. כי דבר זה, אם הוא קורה, הוא הרה־אסון.

לפיכך חייבים אנו להסכים כתה־שבה דבה בליבה נכון של לקחי העבר; להתעסק באורח יסודי ב־שינויים הצבאיים, הכלכליים, החב־רתיים, התרבותיים, הטכנולוגיים, המדעיים והישראליים שנתחוו ומת־חוים אצל האויב; להתחקות אחר התמורות המדיניות בעולם ה־ערבי, המהוללה הערכתה חדשה בקואליציה הערבית הניצבת נג־דנו בבצבצתה; להתוודע היטב אל השינוי בזירה הבין־לאומית ואל השפעתם המדינית והצבאית על מלחמת ישראל — ערב; ובעקבות כל אלה — ליצור לעצמנו את דמות המלחמה הבאה. תוך הסקת המסק־נות הנכונות מכך לגבי העצמה ה־צבאית ההכרחית כדי להתמודד עמה. לגבי הערכותנו הכוללת לפ־גוש בה ולגבי האסטרטגיה שתכוון את מערכת פעילותנו הצבאית ואת אופיה של הטקטיקה שלנו במלחמה עצמה, לכשתפרוץ.

האלמנט הבסיסי ביותר באסטר־טגיה של ישראל במלחמה. שהד־ריך את מצביאי מאז קום המדינה, היה: העברת המלחמה. כשהיא פורצת, אל אדמת האויב והכתש־תו בשטחיו שלו. לאלמנט יסוד זה היתה זו השפעה דומיננטית על בניין הצבא, על מה־דרכת ה־יחידות שלו. על סיפוחי החילות השונים וסדר העדיפות ועל רוח הלוחמה של צה"ל לכל זרועותיו. תוך סיכה־רבש חזק על חלקה בשלוו והפקיד של חיל־האויר במלחמה כשעתה הראשונה; ומ־אוחר יותר — גם על חיל־השריון.

אסטרטגיה זו, אף שהיא תגו־תית במהותה, ביקשה לא לבכד דרכי־לוחמה התקפיות שסיכוי טוב עם; להדוף כל פלישה בראשית להתקיפה, באיבה ולהסילה מיד ב־תורה אל מעבר לגבולנו; היא גם שאפה להרחיק את מראות המל־חמה מן הארץ ויושביה ולמנוע מעצמנו פגיעה באוכלוסיה הבלתי לוחמת, במערך הכלכלי האזרחי ובתשתיתה הארצית הכללית; כאר־דך, היא היתה מכוונת להטיל על האויב את המחיר הכלכלי־מגבע של המלחמה, שהוא עקא באחריות לה. וזאת, תוך הימנעות מפגיעה באוכלוסיה האזרחית הערבית. עת שחילות האויב נתונים למאמץ ה־מוחץ של כוחותינו הבאים, ה־חותרים לשבור את כוחם ולהרסם, ככל שרק ניתן.

אסטרטגיה זו עמדה לנו, ביסודו של־דבר, בכל המלחמות שידענו עד עתה, על כל השוני הרב שבי־ניהן, אך שבכמה ממהלכי האויב ב־מלחמת יום־הכיפורים; בצפון ובד־רום גם יחד. נסתמנה אזהרה חמורה לקראת הבאות, שחובתנו לתת עליה יפה את הדעת.

בראשיתה של מלחמת־השחרור, בסוף 1947. היתה המלחמה נטושה בכל מקום על פני הארץ כולה. ואף שלקראת הפלישה הערבית בעבר לגבולית, שהיתה צפויה ב־15 במאי 1948, עלה בידנו לייצב כמה גזרות־חזית פנימיות, עוד ני־צבנו עם הפלישה לפני מלחמה מפנים ומאחור. בתוך הארץ ומע־בר לגבולותיה גם יחד. במרוצת מלחמת־השחרור, מאז מבצעי „עש־רת הימים", ביולי 1948, הצלחנו לא רק לייצב קו חזית איתן לאורך גבולותינו. אלא גם לחרוג מהם ולהעתיק את המלחמה אל שטחי האויב בדרום, במרכז ובצפון. אף שלא בכל החזיתות (הסורים הו־סיפו להחזיק בשטחים בגליל ה־מזרחי, ממערב לירדן, עד סוף ה־מלחמה), מאז, כל איפה שנתחוללה מלחמה — במבצע סיני, במלחמת־ששת־הימים ובמידה גדולה גם ב־מלחמת יום כיפורים — עלה בידנו להכתיב לאויב את שטחי הקר־בות. כשהם מרוחקים ממרכזי ה־אוכלוסיה הבלתי־לוחמת העצמה האזרחית הישראלית.

אולם כל שידוע לנו על היקף התעצמות האויב לאחר המלחמה ועל סוגי הנשק וטיבם, שבהם הוא מצייד והולך — מחייב בחינה מדוקדקת של ההתפתחויות הצפו־יות והמהלכים האפשריים במלחמה הבאה וההערכות נכונה בהתאם לכך. מעבר. אף שצריך להמשיך ולדבוק בתפיסה הנכונה והיסודית בדבר הרחקת המלחמה מתחומנו והעברתה אל שטחי האויב, צריך להיות מוכן לכך, כי לבירות זאת תהיה עלולה לפגוע בהת־כנו. לגרום לנו נזקים ואבדות ב־תוך הארץ ולהיערך נכונה כדי לפ־גוש מצב חדש זה.

על כל פנים, חלילה לה להיות כי הבגבה של העתקת הקרבות אל־אדמת האויב היא ודאית בכל מק־רה עשויה להתבצע בכל גיזרה־ה החזית ותלויה בנו בלבד.

במלחמה הבאה נהיה ניצבים בפ־ני כמה סוגי נשק חדיש, כה־קדם ומתוחכם יותר מאלה שהופע־לו על ידי האויב במלחמה האח־רונה. כגון טילי קרקע־אויר, טי־לי קרקע־קרקע, ואמצעים של לוח־מה אלקטרונית משוכללת. וכן בפ־ני מאסות גדולות בהרבה יותר של אדם ציוד ועצמת־אש באלה. שי־דענו בעבר. שתן עצמן בזירות כמות שהופכת לאיכות.

אל גורמים חדשים אלה צריך להוסיף את האמונה של הפיקוד הצבאי הערבי לדרגותיו השונות בכוחו. שלימוקה בעקבות המלחמה שהיתה. ואת המורל של הלוחם הפרטי שעלה אף הוא. עובדה היא. כי הפיקוד הערבי והלוחם הער־בי גם יחד חודרים עתה יותר בטי־חון. עצמי ביכולתם להתמודד עם עצמתה הצבאית של ישראל. יו־תר מאשר אי־פעם בתולדות הסכ־סוך הישראלי־ערבי. ואין לזל־זל כלל בערכו על גורם סובייקטיבי זה במלחמה, בנוסף לגורם האו־בייקטיבי שבהתעצמות הכמותית והאיכותית הערבית.

כל אלה מציבים בפני הפיקוד הישראלי אתגרים חדשים של הצי־מידות רבת היקף — הבנוי אופ־סיבי מקיף. היערכות מתאימה לנ־סיבות החדשות והכוונות להפעיל את הכוחות. באופן. כדי לשבש בשלב מוקדם ביותר את היערכות האויב והכבליהו ולהרוס את כוחו.

התעצמות ערבית זו, בכמות וב־איכות — באדם, בציוד ובמתקנים בבאים — שלא ידענו דוגמתה ב־עבר, לקראת מלחמה נוספת, נר־שאת בעיקרה, מבחינת מגמותיה ומבחינת תכונותיה, אופי התקפי מובהק. אין זה בלתי אפשרי, כי במלחמה הבאה נהא עומדים בפני התלקחות אש בו־זמנית לאורך כל גבולותינו, בצפון, במרכז ובדרום, כשכמה ממדינות־ערב הגדולות וה־חשובות, שאין להן גבול משותף עמנו, מחזירות את כוחותיהן המ־זויינים אל אזורי הקרבות ונוטלות חלק פעיל ומשולב במלחמה. כפי שעשתה בעיקר עיראק במלחמת־השחרור ובמלחמת יום־כיפורים, ואף במידה עצמה והיקף רבים לכעו־בות גדולה יותר. הלחץ הצבאי ה־התקפי בכל החזיתות בעת ובעו־נה אחת עשוי להציב בפנינו את־גרים חדשים ובעיות סבוכות של חלוקת כוחות ושל קביעת סדרי־צים עיקריים מאלה שידענו במל־חמת יום־כיפורים, כשהחזית המז־רחית, לאורך גבולנו עם ממלכת ירדן, דממה.

הציוד החדש שבידי מדינות־ערב, בעיקר מצרים וסוריה, נותן בידיהן לא רק נשק רב יותר ומ־שוכלל יותר, אלא גם נשק בעל תכונות שונות, אחרי מאבצים של־בהעבו טנים — והם היו גם ב־מידה גדולה מקור להיכלכים בין מצרים לבין ברה"מ בעבר — יש בידי אויבינו נשק שבכוחו לפ־גוע בעומק שטחיה של ישראל ולגרום נזקים ואבדות לאוכלוסיה האזרחית ולכלכלת הארץ, במידת אפקטיביות זו או אחרת.

התביעה המצרית הבלתי־נלאית כלפי ברה"מ לספק לה נשק הת־קפי לאורך פגיעה בעומקה של ישראל — אם טילים קרקע־קרקע ארוכי־טווח ואם מטוסים במעמיקי החדר — שבתהתה זמן רב, באה לבסוף על סיפוקה. אין ספק עוד, כי מצרים וסוריה מצוידות עתה בטילים ארוכי טווח בכמות ני־כרת. וסבוראות כתיר לעצמם לאו־דרונה לאיים בהם על ישראל, בכך רה שזו הגעת בצרו התצלה הכב־ריות הכספקות המלחמה.

בתנאים חדשים אלה חייבים אנו לדבוק בכך, כי בקדות מלחמה האיסטרטגיה היסודית של יש־ראל, אף שמגבהה הנגנות ביסו־דה, באכות, תיכלפ על פעילות התקפית כדרפת ונרהבת ובתור־אבה, בתכליתה: (א) להעתיק את הקרבות אל שטחי האויב בפקר בות שהדבר ייקבע כמאמץ עיקרי לסבירת בזה התוקף ופגיעה ב־כתקניו הצבאיים החיוניים; ליצב אה הגבולות בדרך מיגננה פעילה ויזומה להדיפת פלישה בקטעי ה־חזית האחרים; (ג) מאמץ מרכזי להריסת עיקר כוחו הצבאי של האויב והיטול גמור של עצמתו בכל מקום שם היא מצויה ומשם היא עלולה לסכן את בטחוננו.

אולם הואיל והמלחמה היא ההת־מודדות דו־צדדית, הואיל ועצמת האויב אינה עוד זו שהיתה כעב־בר, הואיל וביוזד נשק לפגיעה ב־עומק ישראל — תיתכן בהחלט התפתחות שונה של המלחמה, ב־שלב משלביה. שלא הורגלנו לה בעבר ושלא תהיה תואמת את ה־„סצנריו" האידיאלי הרצוי לנו. אנו חייבים בהחלט להביא אפ־שרות זו בחשבון ולהיערך לה. לבל נהיה מופתעים ונבהלים ל־אובדי פעולה כשהדבר יקרה. ואם יקרה.

היתכן אפשרות, שעם פתיחת פעולות־איבה מצד מדינות־ערב, או בהמשך להן, יתרחשו התפתחויות שליליות. כגון: (א) האויב ישלח טילי קרקע־קרקע אל ריכוזי אוכ־לוסיה, מרכזי כלכלה או אתרים בעלי ערך אסטרטגי בתוך הארץ; (ב) מטוסים בודדים, או יחידים, יחדרו אל עומק החזית של ישראל כדי להטיל בהם את פצצותיהם, במגמה לגרום הרס, הרג ואבדה, גם נוכח סיכון גדול ואפשרות, עד כדי ודאות, של היפגעות; (ג) בקטע בין הקטעים של החזית — ... המפורזה, מהלבנון, או ערב־אישיה, יפרצו הגבול ותת־הם הדירות של כוחות אויב, בכיוון ובגליל, אל מרכזי ישוב ישראלים, הגם שאנו הבנו התוקפים בקטעי החזית, אחרים, כשהקרב מתחולל, בקטע זה, ביוזמת האויב, בעטות כלצע שנבחר על־ידו. אולי אף ב־אזור מאוכלס; (ד) התפתחות הק־רבה ותבליחם תאפשר לארגוני ה־חבלה לגלות פעילות מוגברת בעו־מק שטחינו, ובאופן שיהיה עלול לפגוע במהלך התקין של הנהלת המלחמה, או לזרוע מבוכה בקרב האוכלוסיה האזרחית.

אין לי ספק, כי העצמה הצבאית הישראלית, כהיא בעלייה בתמוה, במקביל לעליית העצמה הצבאית הערבית. ההיה מסוגלת בעתיד, כפי שהיתה מסוגלת בעבר, להכ־ריע את צבאות־ערב במלחמה, לשב־בור כליל את כוחם המזויין ולהטיל באורח יסודי את הפוטנציאל ה־הרסני שלהם לתקופה ארוכה. אם תיטב באתגר החמתות, אם אלה יהיו מטרות המלחמה ואם לכך נהיה ערוכים.

לשם זה נחוצה לא רק עצמה צבאית־טכנית גדולה. אלא גם ערות בשהונית גבוהה, אסטרטגיה בלי־חטבית נכונה, תכניות אופרטיביות נתונות, תיאום משוכלל בין החי־לות השונים, היערכות לאוגית כו־ללת של עת הירום נוכח הצפוי ורוח איתנה של העם והצבא גם יחד, שיעמדו כתף אל כתף במל־חמה, אם תקרה.

כשם שהיגיגית ביותר דבקות בגד־לה בבמטרה המלחמה הראשית הכ־מוכנת להכרעת האויב בשטחיו ול־הריסת כוחו הצבאי הכולל, תוך הרחקת הסכנה מן האוכלוסיה ה־אזרחית של ישראל, אם תיכפה עלינו מלחמה הרבה — כן הכ־רחיים והחברדתה, ראיית האפשרויות השונות של המלחמה בהתפתחותה, בגישה במחשבה הצבאית והדינות בפעולה המאקטית, כדי לקדם התשליל־שלות שליליות אפש־רית, שאינה עולה בקנה אחד עם מהלך המלחמה המתוכנן.

ראייה כזו של המלחמה, על כבר רותיה המנודדות ועל אפשרויותיה הצפויות, מחייבת התארגנות עמ־מיה כוללת לעבודה במערכות הצ־באיות, תוך מיצוי שלוה המשתנ־יאל, הפיסי והנפשי, הממון בעצמה של ישראל, אשר צה"ל אינו אלא חלק ממנו; והיא מצריכה עיבות בתמודה, היערכות מקדמית ותכניות פעולה מדוקדקות. שיהיו תואמות את מהלכי המלחמה הרצויים ויאפ־שרו לנו להטביע עליה את חותמנו ולכוונה בהתאם לצרכינו. אך היא מחייבת גם ראיה־ראש של קשת האפשרויות שטומנת בה ה־מלחמה המשתוללת, גמישות במח־שבה, כושר לפעולה מאולתרת, ה־היערכות מתאימה לפגוע גם את ה־הכלה־הצפוי, המפתיע והבלתי ב־תוך המלחמה.

אפשר לבטוח בעצמתה הכוללת של ישראל וברוחה הבלתי־נשברת. כי יעמדו לה להכריע את האויב ולהרוס כוחו הצבאי אם יכפה ה־מלחמה עלינו מלחמה במוקדם או במאוחר. אך, הדבר ייעשה בהכ־לתה, ביעילות מירבית וברסכת ב־כוחות אם יופקו נכונה לקחי ה־מלחמה שהיתה, כשהם מיושמים כראוי אל הנסיבות הצפויות של המלחמה שתהיה, דבר המחייב מא־מץ אינטלקטואלי רב כדי לראות נכונה את פניה האפשריים המשת־נים, ובבוד זמן.

שנה טובה מכל סניפי
בנק הפועלים בע"מ

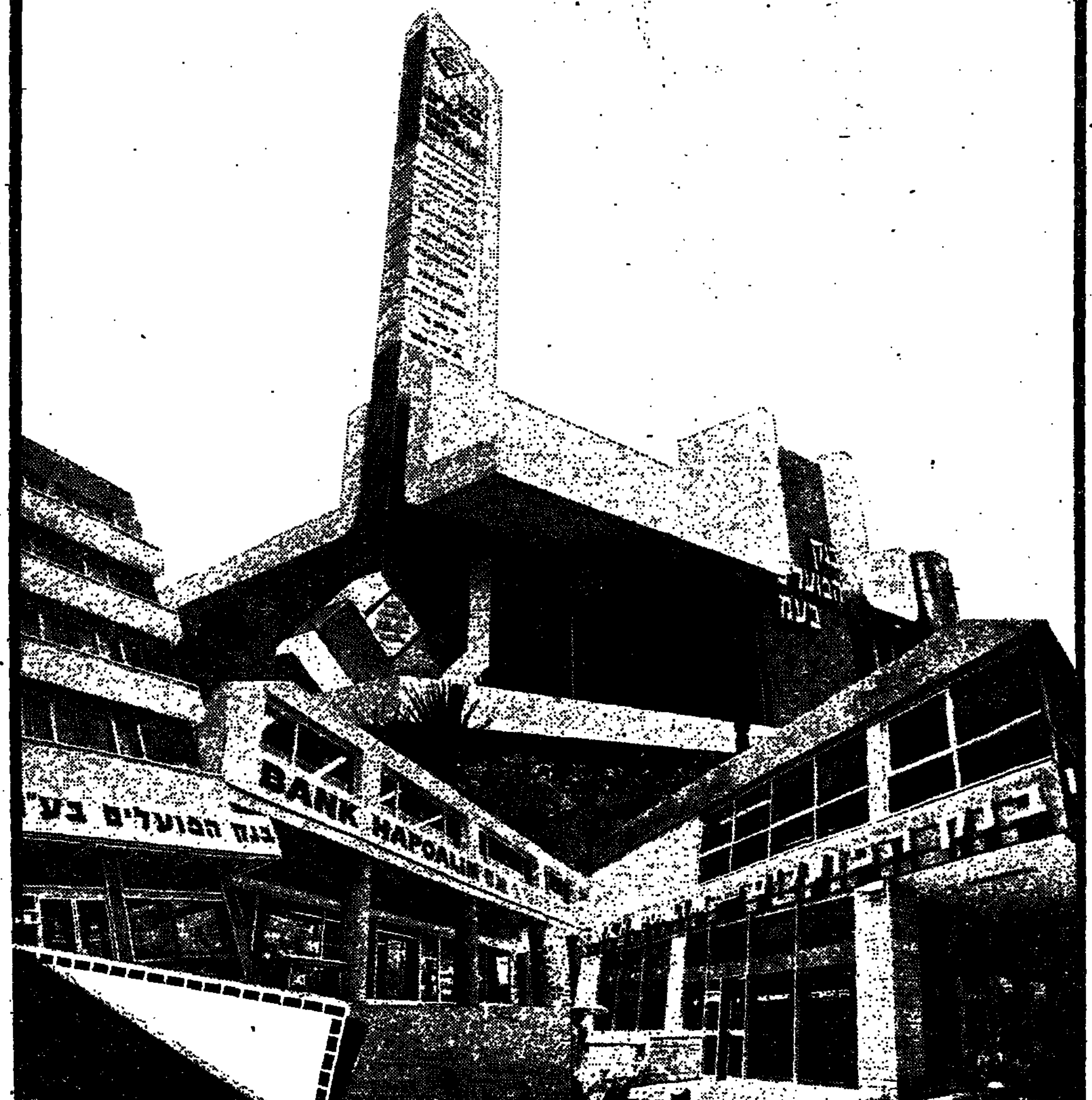

ערה"ש תשל"ה

קאנצלר אוסטריה ברונו קרייסקי:

הערבים חייבים להכיר בישראל ויש להקים מדינה פלשתינאית

מאת זאב ברט
סופר „דבר" בוינה

שאלה: אדוני הקאנצלר, איך אתה מגדיר, על פי השקפתך האישית, את היחסים בין אוסטריה לישראל?

תשובה: היחסים בין שתי ארצותינו חלקים לגבי. יש הבנה הדדית של יחסים בין הארצות, יחסים הדוקים בין יהודים, היחסים הכלכליים טובים מאוד. וכן גם היחסים התרבותיים, ובעצם איני מכיר שום תחום, שיש בו קשיים ביחסים בינינו.

ש: בקרת בישראל כראש המשלחת של האינטרנציונאל הסוציאליסטי לאיסוף עובדות, ובמשלחת הדיון לך, השגת את היחס שיש לה עם קצר מבחי להכיר המלחמה את הארץ האמיתית. כלום לא הגיעה השעה, שתבקר בישראל גם בתורת הקאנצלר של הרפובליקה האוסטרית?

ת: אני מתכוון לעשות זאת. גם הודעתי על כך בפומבי. עוד בזמן שגב' גולדה מאיר היתה ראש הממשלה, ולהזמנה שמסרה לי אז נעניתי בחיוב. עכשו, כך נדמה לי, צריך לקבוע, באיזו מידה עומדת אותה הזמנה בתוקפה. ואז אפשר יהיה להסכים על מועד, אולי באביב.

ש: אדוני הקאנצלר, מה פשר ביקוריהם של נשיא מצרים סאדאת וראש ממשלת סוריה אצלך בוינה? מה תכליתם של ביקורים אלה, ומהו ביקורך שלך אצלם? השאלה במשמע: האם מתכוון אתה, לקיים האיזון, להזמין לאוסטריה גם את ראש-הממשלה רבין?

ת: קודם כל צריך לומר, כי ביקור אלה שלא נשיא הרפובליקה האוסטרית הזמנה לנשיא מצרים לבקר באוסטריה, ובשרת המבקר היא להוסיף עוד יותר את היחסים הקיימים בין שתי ארצותינו, בין אוסטריה למצרים. בהזדמנות זו יתקיימו גם שיחות מדיניות בין נשיא מצרים לביני.

אשר לביקורו הקרוב מאוד של ראש ממשלת סוריה, בתוכו בהדד בנותו להזמנה, שבמשפחה לכלחתי לו. המטרה היא גם קודם כל לי לספר את היחסים הכלכליים בין שתי הרפובליקות. קיימת כאן אפשר רזות כלכליות ניכרות. יש לנו יחסים טובים מאוד עם כמה ארצות ערביות, ואשר לסוריה יקנם, כאך עוד, סיכויים.

על כך יש להוסיף, כי לביקורו של ראש ממשלת סוריה יש גם חשיבות פוליטית-מדינית, שכן לפי ביטוי ידיעתי, יהיה זה ראש ממשלה ערבית ראשון שיבקר באוסטריה. יש לנו יחסים טובים מאוד עם סוריה, וחילוי אוסטריה גם בשורות כחיילים של או"ם על אדמת סוריה. כאן תהיה גם הזדמנות להעלות את כל השאלות החליות והנוגעות.

ש: ואשר להזמנת רבין?

ת: מבחינה זו אין כלל כל בעיה. גב' גולדה מאיר ביקרה פעמים קרובות מאד באוסטריה. ביקוריה היו מבצעים כל כך, שכלל לא היה צורך להזמין אותה לביקור רשמי. ואנחנו עשינו מאוד, שהיא תרגישה אצלנו טוב מאוד. אשר לראש הממשלה הנוכחית, הייתי שמח מאוד, אילו היה מוכן לקבל הזמנה לבקר באוסטריה. הזמנה כזאת גם הגשתי לו בעיקרה, בר בעת כשפגשנו שם בועידת ראשי המפלגות של האינטרנציונאל הסוציאליסטי. ברבורג שיודע לו, כי הוא מוכן לבוא. הועלה לו הזמנה רשמית. (אל בזכרון הפר פשי:) בבקשה לרשום את הדבר.

ש: בישראל כבורים, כי לפי פתגם מבחינה מברית חייבת אוסטריה לקיים יחס מיוחד כלפי ישראל, עם כל השאיפה ליחסים טובים עם העולם הערבי, שאנחנו צריכים להיפגע בכל כך שום כך. האם רואה אתה צפיה כזאת של ישראל — בדחור של אוחד אוסטריה לשעבר — במציאות, ומה ההסק אליה?

ת: בעיני לא נכונה הערכה כזאת של היחסים בין מדינות. כלומר שמדינה אחת מכניסה לאחרת, מה צריך להיות אופי היחסים ביניהן. היחסים בין שתי בנות יכולים להיפתח רק על בסיס של כוחות גבור וכיבוד הדדי. ר שום ארץ אינה יכולה להגיע לזכויות בה זכות ביהודה ליחסים מיוחדים. אין כל זכות לישראל לקבוע סוג מיוחד של יחסים — דבר כזה אינו קיים! איני מכיר בכך. קיימים יחסים טובים, ידידותיים. ומעולם גם לא שמעתי מפקד רשמי, ש"י קיימת הביעה בסוג כזה כלפינו. מכבה בדוגמת עושים אנו יותר בשדינות אחרות, ואנו יכולים לעצב את היחסים בינינו כפי שאנו רואים לנכון.

ת: תפיסה זו קשורה בעצם בהשקפה הציונית, שבכל אדם שבר צאו יהודי יש לו מלכתחילה יחס ביהוד למדינה מסויימת. אין הדבר כך. יש ציונות שיסודה את מדינת ישראל, וזו הגישה נהדרת המייצגת קודם כל אנשים רבים מאוד. אבל

כלים בצורה קיצונית ביכולתנו לסלוק. עכשיו כל כה עיכולנו לציונות, וזה שמתהגבן שבשו הוא בגדר בסיון במיים להגיע לכלל סילוק ערבים (ואין חסיבות לשם שמתגים לדבר), הנבנה כאן יפלה אף הוא באות כליותים. בכל מקום איני יכול לקבל את ההשקפה, כי ארץ כאוסטריה לסבלה הרבה בשר גות השלטים, חייבת לשאת מקרי גות כעבורו ליכולתה. דבר זה איני אפשרי, ואני גם לא אסכים לכך.

ש: בציבור הישראלי מתפרשים בפירה מסויימת של ארגונת לכללי הפקידים בבתים במוצא יהודי, שכן תשישים הישראלים, כי הולך עלולים לגבות ולהפריז בתודעת אליטרפיותם ובוינדאליזמם, ומפקדה הצורך על השבונה של ישראל. דבר זה נבון לגבי ד"ר הברי קרייסקי כשם שהוא נכון לגבי ד"ר ברונו קרייסקי. מה דעתך על כך?

כן יכנם רבים, שאינם רואים את הציונות כפתרון שכחר יפה לכל היהודים. כל זאת זכותו בתפיסה מיוחדת לגבור, שאיה, אין אני יכול לקבל אותה.

ש: ואתה גם איני מבין, כי אתה איננת ההשקעה בין העד הקומבוטי?

ת: קיימים סוגי איכות שונים. קודם כל מבין אני דבר אחד יפה מאוד, והוא שלאחר כל מה שקרה יש בצד היהודי רגישות חזקה. אבל לי אין צורך לספר מה שקרה, שכן בבהונה זו עברה עלי רדיפה כפולה — מצד אחד מתחת מוצאי ומצד אחד בהבח השקפתי הפוליטית. ולכן גיתנו לפני הברית, אני נרדפתי קודם כל בתחום עמדתי הפוליטית. וכן רב עוד קודם להדברים הגיעו באוסטריה לרדיפות מכוח מוצאי. אני מכיר את הדברים, אני מכיר את הגסטאפו, ואני יודע אדמה, רדיפות מה הן, אני יודע מה קרה ליקרים לי, לשארי בשרי הקרובים. לכן איני רוצה לבטוע דבר כפי

זולתי, ואיש לא יוכל לקחת ממני רק בכוחים המוסריים. כאני בעצמי נותן לי על סמך גישתי האנושית, ואיני לבירר באמונה כשלה. אני אוסטרי ומכיר רק באמונות לארצי שלי. ומצד אחר מכיר אני באינטרנאציונאליזם ד" בזיקה לאנשים הקשורים אלה כי אלה בשיתוף-פעולה בינלאומי. וכי הזרה שבתה אני לעצמה, שכי בזיקה קשורה במפלגת-העבודה הישר ראלית, במפלגת הסוציאליסטית — אבל איני מקבל באבחנות בכל כבנ אחד, כפי שמפעלים טוב וטוב בישראל, או כאלה שמפעלים ציונים. ואני דוחה באמונות כאלה.

ש: מה דעתך על סיכויי השלום במזרח התיכון לאור השיחות שהיו לך עם מנהיגים ערבים כאחרי זה, ומכה ההנהגה הערבית של ביקרים אלה?

ת: הערכתי אינה אופטימית כי יהיה, ואני שבבירתו, שהמצב לפתוח. עקב לדעתי לא יהיה מכוח

(המשך בעמוד 12)

יומנו של אורח

אהרן מגד

שתי פגישות עם אלכסנדר גאליץ'

הידיעה על בואו של אלכסנדר גאליץ', משורר המחתרת הרוסי שעזב את ברית-המועצות, עוררה התרגשות בקרב באי הכנס של הגרעת „התאחדות-המוסרית" בקר שבשוויצריה. בכל המאורעות שהתי רחשו כאן במשך שבעת השבועות של קיום הכנס, זה אפשר היה להיות גולת-הכותרת: הרצאתו של גאליץ' הנועפתו בערב קריאה, שירה ונגינה על שירו, שרבים מהם כבר נודעים בכבוד.

אנו ראינו לבנבו מעין קונטר-שפשוטה של האורח. כן כיהודים והן כמי שאמנים — ואולי גם בבתים — על „קליפת צליה" רוסית. כה גם שירתיו כדבלת רוסית, שוספת, ובאן היו רק אנשים ספורים שידעו שפה זו, באנו, אם כן, לקום את פניו.

אלכסנדר גאליץ' — איש בשנות התמישים הראשונות, קומה חיה, כרוך ובהתרצגבי — בא עם שפליה קטנה על בגילוויה: אשתו הרוסיה, כצלב גדול הלוי על חזה, הצייר הנודע ויקטור ספארה, שאחזו בעדרוגיה, (הוא האיש שהציג מקלט בארצו ובביתו גם לסולז'ניצין, ועמד בקשרים הדוקים עם „המוסרים" בברית-המ"ם), וכן פרופסור סאמארוב ואשתו (לא סאטארוב הנודע, אלא רוסי שעזב את ארצו עוד בשנות העשרים, ומלמד באוניברסיטאות בארצות-הברית, זו הנדסה והן פילוסופיה יהודית). שלושת האחרונים משתתפים זה שנים רבות, לתנועת „התאחדות המוסרית".

קיבלנו את פני הבאים בחמימות, אך נתקלנו בהסתייגות, אפילו בהתיפה מסויימת. אמרנו לעצמנו: האיש לא בחר לו להיפגש עם ישראלים, לאחר שבקשים לבוא לישראל, פנה לארץ אחרה. אמרנו: בניח לו.

אך להנהרת היפש הוא אוהבו ועלה בקשת להודיד פניניה.

הפגישה הראשונה היתה אכרון בחבורה במוסמנת: הוא ורעייתו, ויקטור ספארה (איש הכיב מאוד, בפסק טובלב ופשטות), רעייתי ואני. אלכסנדר גאליץ' מדבר אנגלית די טובה, וזה מה שסיפר לי:

„הוא נולד" ב־1920 בעיר יקאטרינוסלב (כיום דניפרופטרובסק) שבאוקראינה, בקהותו ילד, עברה המשפחה לסבסטופול (שהיתה גמל יציאה של רבים מאנשי החלוץ הרוסי לארץ-ישראל, בתקופת העליה השלישית), עד היום זכור לו הוויכוח בין אביו ואמו, בוקר אחד, כשתאב אבר שכל הלילה נדדה שנתו והחליט שכל המשפחה לעלות ארצה. והאם, שהיתה פטריוטית גדולה, אמרה: לא. כאן ארצנו וכאן עלינו להישאר, לטוב ולרע. האם הכריעה, אך רבים מקרוביו עלו. ביניהם לאחר גרלובסקי, שהיה שנים רבות מנהל משרדי המכס בתל-אביב, ולו הוא בבקש למסור דרישת-שלום.

ב־1925 עברה המשפחה למוסקבה. אביו עבד במפעל תעשייתי ואמו כפקידה בהוצאת הפילהרמונית. את עצמו הוא בוקר כבעל כשרון קריאה: בן ה„פיונרים" נדחה כי לא הכפים עם דעת המדריכים; בבית-הספר נדחה בשנה התשיעית, כי לא ביית למדרים; לבד בנפתך לספרות. אבל הכשדר בגרעזקי, רבשגם נמר, כי לא היתה לו פבלבות ללמוד; לבד משחק והאיאטרון בבית-הספר ש"ש סטניסלבסקי — אך באמצע לימודיו פרצה המלחמה.

בכל שנות המלחמה עירה בלהקה צבאית, ואתה נדד ברחבי רוסיה, בסמוכה לחזית, מבצר לעיר. עם תום המלחמה כשהתחזרו בן הצבא, החל לכתוב.

מה כתב?

„בהבצי שבונות" — אומר גאליץ' — „קומדיות, וודבילים, מחזות יאזי, שבוחבים".

אבל נפשה פופולארי, מחזותיו הוצגו בבאות ערים ותיאטראות. הם לא היו סאבדיים ולא ביקורתיים, הם היו טפלטכים, היתה לו רווח גדול מהם. מתוך עשעה לו כבר, נתקבל להכשרת הפילם והסק בכתיבה ובערכת הפרימים.

המפנה חל ב־1957.

באותה שנה כתב מחזה בשם „מגרושקה סייבאי", שעלילתו בספרות על דלותה הורוה במשפחה יהודית בעיירה אוקראינית: סבא, אב, נכה, ובגלגוליהם כשנת 1929, דרך שנות המלחמה, כשאחד מהם נרצח על-ידי הנאצים, ושנית אחר המלחמה. המחזה התקבל על ידי אולג יפרבוב, כנהל התיאטרון האגבוה במוסקבה, התיאאטרון החל לעבוד עליה, כדי לפתוח בו את „התיאטרון הסטפודאורי".

לאחר הורות שנבשסו קרוב לשנה, נאסרה הצגת המחזה ע"י הצלי מונות.

כך אירע גם לסחזה שני, שכבב לאחר שנתיים.

דברים אלה הביאהו להשקפה על „חידה לפתגרית". אם הפלוטונה מטלים כהוה שאין בו דבר נגד המשטר, רק בשום שכל גיבורים — שהם גם גיבורי המלחמה האנטי-נאצית — הם יהודים, הרי שאינו יכול לדבר אבה בתיאטרון.

את האמת שכלבו החל באז להשמיע בשירים. אך שירים כאלה אי אפשר היה לפרסם בהתב-עת ולא לקוראם בציבור. ואז עלה בדעתו רעיון הרעש-קיק. הרעש-קיק נעשה הפך פופולארי מאוד ברוסית בשנים האחרונות, מכשיר זוני של תקשורת, כדי להפיץ את שיריו בין הבריות, החליט למשר להם בנגינה. עד בצעיריו קבל חינוך מוסיקאלי ולמד לנגן בפסנתר, עכשיו כר את שיריו בלחניות גיטארה, הקליטם ברשם-קול. הקליטם. סרטי קול אלה החלו עוברים מיד ליד, מבית לבית, מעתקים ומתפשטים באלפי חדרים.

ב־1962 נעשה דבר זה מקורי העיקרי: חיבור שירים ומנגינות והקלטתם. שוב הכנסה לא היתה לו בזה, כמובן, אך השירים זכו לפרסום עצום בבריה המועצות והגיעו שגורים כמו עדי"עם. בכותל שקבר לא הוכר בשום מקום ככותבי השירים המגובבים, היתה זהותו ידועה קודם רק לקרובים ולמקורביו. אך ב־1968 הוא נודע לשלטונות. הוא נקרא אל ועד אגודת הסופרים ושם התרה בו לבל יפסיק בהפצת השירים. הוא הכביח, ואז סירשהו בעבודתו כבעשיית הסרטים. בכל זאת יכול היה עדיין לקבל כה מקוראים ברוסית (הקוספוספית) „עבודות כושר" — עבודות שבחוץ להקן ובחות לדלפק — ולהתפרנס כהן. אך ב־1971 לא יכלו השלטונות לשאת זאת יותר. הוא גורש מאגודת-הסופרים, באי ברית התסריטאים, מהתאחדות האיגודים המקצועיים, ונשאר ללא עבודה וללא כל אפשרות לקבל עבודה, כבודרון נאסר עליה לצאת ממוסקבה, כדי להתקיים מכר בעפרים את כל רכושו.

באותה שנה, 1971, נתקבל כחבר-כבוד, יחד עם סולז'ניצין, ל„ועד להגנת זכויות האדם" שבראשו עומד המדען סאכארוב. כמו אחרים באותו ועד, כתב גם הוא מכתבי-מחאה רבים לשלטונות המערב, בהם התמרמרנו על דיכוים והגם עזמלוך בתגבת הראשית.

לאחר שרבים מחבריו יצאו לישראל או למערב, החליט גם הוא לצאת, וביקש רשיון לנסוע אל קרובו בארצות-הברית. רשיון לא קיבל, ואנשי הקג"ב הסבירו לו שאפשרה לא יוכל לצאת את ברית המועצות — שהרי הוא איננו המשטר — אך יכול לצאת אם יוותר על אזרחותו. משלא הסכים לצאת — לחצו עליו על ידי הפרדת: הקידות, ביקורים הכושים, צתוע לשיחות הטלפון, עיקוב.

בסוף מאי שנה זו נכנע, ויתר על אזרחותו הסובייטית וביקש רשיון יציאה לישראל. להפתעתו הרבה קיבל רשיון זה תוך זמן קצר מאוד — בשבוע כשבוע — כמה ימים לפני ביקורו של ניקסון בברית-המ"מ. ביום עליו לעזוב את הארץ תוך 4 ימים, ולא — יאסר. בחסוך רב מכר כל כה שהיה לו, לא הספיק להיפרד מכל קרוביו ורעיו, ועם 90 דולר בכיסו נסע לוינה.

מוינה יצא לנורווגיה, אל ביתו הפתוח של ויקטור ספארה (בינתיים, רעיונו של גאליץ' מפליגה בשבתו של ספארה בפני רעיוני: הוא ואשתו אבכים יבאים מן הכלל, המוכנים למסור את כל אשר להם לעזרת ידידים. וספארה מספר שגם הוא, אחד מאבות-אבותיו היה יהודי, אם כי הוא עצמו נוצרי מאמין).

כבלי כשאלו על כך, מסביר לי גאליץ' מדוע לא עלה לישראל:

הוא משורר, ומשורר רוסי. אין הוא יכול להמיר את כפת כתיבתו. לדעתו, לא יביא שום תועלת לישראל. אלא רק נזק: הוא משורר מפורסם מאוד בין כל עלי רוסיה, המילא יתווה נקודת משיכה לרבים מהם.

אלה יתרכזו כביבו וסביב שירתו הרוסית ונגינתו. ישראל ודאי אינה מעוניינת שיתהוה בה מין מרכז כוח של תרבות רוסית, של שפה רוסית.

אבל — מוסיף הוא — הוא מעריך את ישראל. מוכר חביון במצאים בה. קהלו הטוב ביותר הוא שם. הוא יבוא לביקור של הופעות, ואם יהבורר לו שאכן יוכל להיקלט — ייבאר.

שנינו יוצאים לטכון בבינה (כי העישון בין כהלי הבכיין אסור) בכפי תלמידי בית ספר בהרים. גאליץ' מסביר לי, בדוע יש סיכוי להמי פתוחות של תנועת הגבי בברית-המ"מ: כי אכבהי התקעורת ההתבללו כל כך בעשורים האחרונים, שהעולם נחבה פתוח, ואי אפשר עוד לעבור על החוק האשום. בין רוסיה המערב, ה„ארכיפלאג גולאג", לבעל, עבר מיד ליד בין מאות אנשים עוד לפני שיצא בדפוס במערב. שיודוי הואר דין נשבבים, הקשר הטלפוני קיים, קשה להסתיר וקשה לדכאה.

זו היתה פגישתנו הראשונה במכלדונה והדרהאוכל היינו בבד"ם זה את זה כבברבריה.

הפגישה השניה היתה להחרת, בקהל רב, באולם הועידה, בפני כ־800 איש, נשא גאליץ' את הרצאתו כן הכתב, ברוסית, הדבריו תורגמו לאנגלית.

שני דברים עלי לזכור על הרצאה זו: ראשית, שהותה מבריקה, שנונת, סאטירית ותוקפנית כלפי ברה"מ והקומוניזם בכלל; שנית, שהיתה נגדית יותר מכל הרצאה אחרת שנישאה בכנס זה (שהרוב הגדול על כשהתפיו הם נוצרים), אך אף פעם לא הדגישו את נצרותם, ודומה שאף אחד לא היה צריך להזכיר את זה כאן. אבל פעם אחת לא הזכיר את היהדות, או את היהודים בכלל.

גאליץ' פתח בכבנה משפטים סאטיריים שכבשו ביד את לב הקהל:

„על הגעת ההתאחדות המוסרית — אמר — למדוי רק בתוך העגתנת הסובייטית. לבחנו שקיא בורכנת מארח-דיאקציוניים, שבגאי השלום והרוגאש, אויבי האנושות, הבנים ריאקציונרים בכל המנגנים הגמונים, גברים שולדים וגסים ואבות — אני כבה להיות ביניכם! אני שבח שלאחר שנים כה רבות נפגשתי כן הסיפורי התנגוי המצבול של הקגי"ב ואנשי עולמם".

אחר כך סיפר על שיבאותו כבריה המועצות — עם היה בהיות שבא, אסור בנגע ואסור בביטוי. עם שלילו כמעו את זכות העבודה ואת זכות השימוש בשמו — ואיך, בבריקה שערכו בו לפני עבור את הגבול — ההריבו את צלב הפגילה שלו (ככך נודע לי לראשונה שקיבל את הדת הנוצרית).

אחר-כך עבר להתקפה חוצבת ונבורצת — רצופה בצלים ודימויים ומשופעת בפאתוס רב — נגד המשטר בבריה המועצות: על הצביעות שבנשיאה הסיסמאות של צדק, כיוון וחופש-החשב; על רמיסת הבצפון וכבוד-האדם; על חיסול כליליו אחוזים תוך כדי דיבורים על „אידיאלים"; על השתלה לבצחת-ספלות בגופם של אנשים, „כתוסרים בבקום לבבות", וכו'.

דברים אלה, לא היה הידוש רב בתוכנם, כיוון שנכמעמו לאחרונה מפי רבים מן „המוסרים" שיצאו כרוסיה, לבודינו כשנה, או כפי אברים שביקרו בה. החידוש היה בכוח הריטורי שבהם נאמרו, בנאבים „הרוחי" (אפשר אפילו לומר, על דרך הפבאתוס — „הנוביאי") שבהם.

אך להלן הדהים גאליץ' ללבת גם בכל קודמיו: בהתקפות רבה דיבר נגד כל בנקשי השלום, הדטאנט, המעידה עם בריה המועצות. „לכן אמר: כשהקפיטליסטים יתחילו לשחר אתנו — הם יתרבו בזה את אבדנם", וראשי השלטון יודעים זאת ונוהגים בהתאם לכך. הם מבכרים על דטאנט, על קיום-יחד בשלום, ומטיפים סיסמאות אלה לצם כבתוך עורמה, כדי לקבל את הדמוקראטיות המערביות. כשאני רואה בטלוויזיה את החיוכים, את ההידברות, בין אנשי השלטון הסובייטי ובין שליחי המערב הבאים למוסקבה, אני רואה איך תבה לוחץ את ידי קברנו. אני שואל את עצמי, האם המדינאים המערביים, הם טיפשים או ציניים? האם ניקסון טיפש? פולברייט טיפש? האם התעשיינים הבאים לסחור עם ברה"מ — טיפשים? אני מדבר לובר לעצמי — הם ציניים! הם אומרים: אחרינו המבול! בנינו הבדינו ישלכו בעד שתשובה הפשאלית! אומרים שהשלום רע טוב ממלחמה טובה. לא! שלום עם ברה"מ — הבבינה רק את שפת הכוח — הוא אבדון לאנושות!

מה התשובה לאידיאולוגיה הקומוניסטית הטמבת והמרשעת?

שתי התשובות יש כנגדה, לדעת גאליץ': הנצרות והאמנות.

הנצרות — כ„אידיאולוגיה של הלב", של האהבה, הטוהר, ערכי הי בוסר הנעלים; אידיאולוגיה זו גכלה על הקומוניזם, ובתנועה „התאחדות המוסרית" הוא רואה את כיתהחלוץ המגויים שלה, ועל כן על תנועה זו להרחיב את השפעתה ולהחדיר אל לב ההמונים בברית-המועצות עצמה.

והאמנות — גם היא כאמצעי ל„השיבת הלבבות", היא בעלת-הברית של הנצרות ושל האמונה באלוהים. אמנות אמיתית יש רק אחת — זו המאחדת בתוכה את הטוב, את היפה, ואת האמת. אם הטוב אחת מצלוש תכונות אלה — אין זו אבנות. ואמנות אמיתית — בבקיבה את התוכה האמונות ביותר (כאן דיבר, כבורה כאמירה, על המוסיקה „אורחת תשובה מאוד בצרפת", שאיש בראשי השלטון לא בא להקביל את פניה, לא ערכו לה סעודות עם קבלת-פנים עם קבראה, ולא הראו אותה בטלוויזיה — אבל המונים כמוה בתוך הצריכים כדי לראותה, להאזין לשתיים-שלוש דקות — זו היתה המתמלית, בהגיעה כשלו, „לבורי" אל כוהאן פרייקן במוסקבה).

האמונה הנוצרית והאמנות — כתייב אלה, לדעת גאליץ', כמגן בפני הקומוניזם ותרפאנה את הנפשות החולות, „כיבור צדל חובת כדליץ'".

„אזמן דוחק ת'קרא לבחק — „ועלינו לרדת מבורסי קן (הבכורי האלפים) אל עמק-הבכא, ולהביט את כל הכוחות לבלוחמה מצויפת נגד הדיכוי, השחיתות, האליפות הסבגבן!"

אם כי גאום מלא-פאתוס זה ניבא בבגוג שלא נשבע כבוהו בכנס (הכנבון הסולם בו היה כל הזה, בהגיעה, דברי שלום ופיברת, הכל דיבוק „בשר" ואיש לא דיבר „בגדי") — עם הברים רושם עז על הקהל, שקם על רגליו וכיבד את הנואם בתשואות ממושכות.

אפשר שגאליץ' לא הזכיר כלל יהודים והיהדות בהרצאתו. ובכן, לא דייקתי, בכל זאת הזכיר פעם אחת שמו של יהודי.

בירבורו על תחילת הנצרות, אמר:

„בכה נפלא הדבר שבדור ראציונאליסטי זה, באבחי הכוחות בכל זאת אל האמונה ואל הדת. אלברט איינשטיין — גאון המדע, איש הנגיון הצרוף — נתן את לבו לנצרות!"

כבבם קפצתי ממקומי, קהל של 800 איש בכל העולם, בני הכס דתות והמישים לאומים, — קהל שמקבל כוונתב דבריי — דומם את הדברים יהדאי מקבלם כאבת!

בתום ההרצאה ותהשואות ניגשתי אליו ואמרתי: איך יבולה לזבור דברים אלה על איינשטיין? אינך יודע שהוא היה יהודי גאה כל ימיו, תומך נלהב בציונות ובישראל, ושאלו הציעו לו כהונת נשיא המדינה? — עליך להכחיש מה שאמרת!

גאליץ' נרתע כפני, מלבל: „אבל הוא הלך לכנסיה בסוף ימיו". אמרתי: „אלי הספרים והתעודות הסובייטיים, עדיבו אותך בהרבה עניינים, כפי שסיפרת, ריבו אותך גם בזה?"

„איזה עניין היה להם לרמות בבריין זה? לי אכל וביהור להתחבק. לסתרת בקרב היה עליו להופיע בשירה ונגינה, בפני אותו קהל. אך למתרת בבוקר היה עליהם לצאת.

הבצאתי לו במתב זכר הבבעתי בבנה שלבבן האמת, לבבן כבוד הכבת שאינו יכול להכחיש את הזה, ולמען כבוד העם שבגבו יבא — יורה בטעותו בפני אותו קהל, בערב הופעתו שלו. הוספתי וכתבתי שאם אבבם מכבד הוא את עקרונות „ההתאחדות המוסרית", שאחד מהם הוא „יושר מוחלט" — חייב הוא לעשות זאת.

אם אכבם עשה זאת — איני יודע. ודאי יוודע לי בימים הקרובים.

שנה טובה שנת בריאות ושלום

לכל חברי קופת חולים ולכלל ישראל

קופת חולים של ההסתדרות

מאחלת

קופת חולים של ההסתדרות

חוק שירות בטחון, תשי"ט-1959 (נוסח משולב)

צו בדבר התייצבות לבדיקות ולשירות בטחון

בתוקף סמכויותי לפי סעיפים 3, 4, 7, ו־9 לחוק שירות בטחון תשי"ט — 1959 (נוסח משולב) (להלן — „החוק"), אני מצווה לאמור:

1. בצו זה —
„בר-רישום" — אזרח ישראלי או תושב קבע, גבר שנולד בין י"ב בשבט תרפ"ה (1 ינואר 1920) לבין י"ז בטבת תשט"ז (1 ינואר 1956), שני התאריכים בכלל — והוא איננו נמנה עם הכוחות הסדירים או עם כוחות המילואים של צה"ל.
„הודעה אישית" — הודעה בכתב של פוקד או מטעמו המיועדת לבר-רישום פלוני המסורה לו אישית, הנרשמה בתעודת ההתייצבות שלו או הנשלחת אליו בדואר.

2. (התייצבות לבדיקות על פי הודעה אישית) כל בר רישום נקרא להתייצב לבדיקות לשם קביעת כושרו לשירות בטחון, במקום ובזמן שהודעו או שיודעו בהודעה אישית.

3. (התייצבות להשלמת בדיקות על פי הודעה אישית) כל בר-רישום שהתייצב לבדיקות לקביעת כושרו לשירות בטחון ואשר כושרו לא נקבע נקרא בזה להתייצב להשלמת בדיקות לקביעת כושרו, במקום ובמועד שהודעו או שיודעו לו בהודעה אישית או בהודעה חתומה ביד יו"ר ועדה רפואית או מטעמו.

4. (התייצבות לשירות סדיר על פי הודעה אישית) כל בר-רישום פרט למי שנמצא בלתי כשר לשירות וקיבל על כך הודעה באת יושב ראש ועדה רפואית, נקרא בזה להתייצב לשירות סדיר, לאחר הגיעו לגיל 18, בהתאם לשיטת הישוב הגילים הקבועה בסעיף 2 לחוק במקום ובזמן שהודעו או שיודעו לו בהודעה אישית.

5. (השם) לצו זה יקרא „צו שירות בטחון (התייצבות לרישום, לבדיקות ולשירות בטחון) תשל"ד — 1974".

י"ד אלול תשל"ד
1 ספטמבר 1974

יצחק רבין, אלוף
ראש מטה כללי
פוקד

ת.ב.ר.ה: צו זה פורסם בקובץ התקנות מספר 3221 מתאריך 1 ספטמבר 1974.

צעדת ירושלים
תשל"ה
3 אוקטובר 1974

התחלת ההרשם לצעדת ירושלים.

טפסי הרשמה ניתן לקבל בכל בתי הדואר בארץ

מטפקדת הצעדה
ד.צ. 1010

מכוניות למכירה

● מכונית בהזדמנות — קנה רק במקום הקבל מכונית מחודשת לכ' כבל בקונחרות אחריות, בחירת מכונית הקוצים ואחריות, הובלה בפלוח חינם!!! מיבל 1000 ביבל 3000 חינם; ואחריות במשך חלקים הבכבים לחברה. פנה עוד היום לק.ה.ב. רח' בני שבן 10 ת"א (כינוי הבבר נחלת יצחק) כל. 251280 מוכר מכונית קודדמות, אחר המכוניות פתוח תקוה, רח' אריה שנקר 3, כלפון 914725.

מכירות

● למכירה מכונת כביסה, לסר כיבוש, מכונה חשמלה לבליה. במספר כרונו 823165.

מבני תעשיה

● קבוץ הכביתי! ביסודית ובי ניהולות נבבור עבודך אוליה, בבנים „בריקים" 734155/6.

ראש הממשלה יצחק רבין בראיון בלעדי ל„דבר":

מעמדנו בארה"ב מבוסס אך שוב אין אנו „בן יחיד"

כדי להגיע לשלום צריך ליטול סיכון סביר ● לדעתי מו"מ עם מצרים קודם לירדן וזה גם אינטרס אמריקאי ● היקף הסיוע האמריקאי המבוקש גדול פי־חמישה מאשר לפני יום הכיפורים ● מאז מלחמת העולם השניה הורגלה ארה"ב לתת סיוע רב בלי להכתיב מדיניות למקבליו ● נצטרך להיאבק בהתמדה על קבלת העזרה תוך שמירת חופש התמרון המדיני שלנו ● לארה"ב חשוב לחזק את עמדותיה בארצות ערב וגם אנו מעוניינים לקדם התרחקות מצרים מברה"מ ● צריך להישמר מעמדות נוקשות, העלולות לפגוע בנכונות ארה"ב לסייע לנו ● המימשל יבהיר לחברות אמריקאיות התנגדותו לסחטנות החרם הערבי ● שלום בשלבים אפשרי עם מצרים וירדן אך לא עם סוריה ● כל שלב מחייב מתן תמורה באי־לוחמה ● הסכמה ישראלית להקמת מדינה שלישית תהיה משגה חמור, אולם הסדר עם ירדן חייב להבטיח פתרון הבעיה הפלשתינאית ● ארה"ב לא תוכל למנוע רוב באו"ם למען אש"ף, אבל שום החלטה לא תשנה את מדיניותנו השוללת שיתוף אש"ף במו"מ. ● ברכש הצבאי יש התקדמות טובה

פורסמו ידיעות שונות, שלפיהן קבעו האמריקאים את המועד לביקורך בארה"ב. האם תוכל להבהיר את נושא העיתוי של הביקור?

ראה"מ: הוזמנתי לביקור בארצות הברית על ידי הנשיא ניקסון, כאשר הוא ביקר כאן ביוני. הנשיא רצה להקדים את הביקור ככל האפשר והציע לקיימו באוגוסט; הוא מסר, שסאדאת יבקר בוואשינגטון בערך באמצע נובמבר השנה, ובצדק, שלישראל יש עניין שהביקור הישראלי יהיה לפני ביקורו של סאדאת. נתתי תשובה, שאוגוסט אינו מועד נוח, ומוטב שאבוא קצת יותר מאוחר. חשבתי לבוא בערך בסוף ספטמבר, אך מראש־השנה, החל ב־16 בספטמבר, ועד 8 באוקטובר — זו תקופת החגים. ובתקופת החגים אין זה נבון לבוא אם רוצים להיפגש גם עם יהודים. ואז הביקור צריך היה להידחות לאמצע אוקטובר. בינתיים התחלפו הנשיאים. הנשיא פורד שלח אלי שדר ביום השבעתו שלו — והזמין שאבוא לביקור בסוף הקיץ. השגריר האמריקאי חייב היה לדחות בו ביום עד 12 בלילה, ששדר נמסר לי. הקיץ באמריקה מסתיים, לפי הלוח, ב־21 בספטמבר. השיבותי לנשיא תשובה חיובית, שהוא יכול להבין מכאן, שאני מגיע בספטמבר, בלי קביעת תאריך. התכוונו לנהל משא־ומתן ולבדוק פה תאריכים. אז אמר קיסינג'ר את מה שאמר בעניין ביקורי בתחילת ספטמבר.

האם אין זה נראה קצת יוצא־דופן, שממש בשעות הראשונות לכהונתו הנשיא שלח הזמנה?

ראה"מ: אני מניח, שהוא חידש את ההזמנה לא רק לי, אלא גם לסאדאת ולאחרים. גם הם וגם אני הוזמנו לבוא לארה"ב בעת ביקור ניקסון. אני בטוחני, שלאור חילופי הנשיאים, כדאי היה להקדים את הביקור במידה סבירה. אם קודם הסכמתי על סוף ספטמבר, או באלטרנטיבה על אמצע אוקטובר, הרי היום אני חושב, שהמועד שנקבע בסופו של דבר הוא מועד טוב מנקודת הראות הישראלית. אם נוסיף לכך, שעד היום היה הנשיא החדש השקיף רק לערבים, הרי השנה היה לדעתי, להגיע למגע ולהידברות אתו במועד קרוב יותר.

המניעים לסיוע האמריקאי

לאחר 26 שנים של עצמאות תלויה ישראל יותר מאשר אי פעם בעבר באספקת נשק מארצות־הברית, לרבות סיוע כלכלי. מהו, לדעתך, גבול התלות, שמעבר לו עשויה להישלל מישראל האפשרות להתנגד לרצון אמריקאי, האם אתה רואה סיכוי לצמצום התלות הזאת, באיזו דרך ומתי?

ראה"מ: מערכת היחסים בין ארצות־הברית לישראל מושתתת על מרכיבים רבים. אני חושב, שיש עניין בעם האמריקאי מושפעים של שיקולים, הערכות ומושגים, שאינם רק על בסיס אינטרסנטי. ארצות־הברית הוכיחה בשתי מלחמות עולם, (ובודאי אחרי מלחמת העולם השניה) שהיא פועלת בתוך שיקולים בעולמים של אינטרסנטיות ממלכתית ותפיסת עולם שלישית, המשקפת את הלכי הרוח של העם האמריקאי. יסוד מרכזי אחד לגישת ארצות־הברית לישראל הוא שהאמריקאים רואים בישראל מעין ביטוי לאורח המחשבה החפשי ולדרך־החיים הדמוקרטית המקובלים עליהם. בקרב חוגים לא־יהודיים רבים אתה רואה גם את הזיקה הדתית. כשגריר בארה"ב נקלעתי, לעתים, לאזורים שאין בהם יהודים, ומצאתי בהם יחס אוהד לישראל, שאיננו מונע על־ידי שיקולים אינטרסנטיים, בעיקר בדרום, באזורים שיהודים לא תמיד היו אהודים שם. מצאתי חוגים דתיים, כגון הפונדמנטליסטים, הרואים בחזרת העם היהודי לארצו חלק מעיקרי האמונה שלהם. אתה נתקל בכנסיה של הבפטיסטים הדרומיים — הם מאמינים בזה. הם מונים אמנם רק 11—13 מליון נפש, ובארצות־הברית זה לא הרבה, ובכל־זאת באזורים מסויימים יש להם משקל ניכר.

מצאתי גם, שהיחס לישראל משקף לעיתים כעין הערכה כלפי ישראל, בעיניהם כמדינה חלוצית, כפי שהיתה פעם אמריקה. הנה אמריקה איבדה מאז אותן תכונות, שהפכו, לדעתם, את אמריקה למדינה גדולה. אין זה מקרה, כי כשקנדי עלה לנשיאות, הוא השתמש בביטוי הלקוח מאורח־החיים האמריקאי בעבר, ה„ניו־פרונטירס" (גבולות חדשים) כסיסמה למימשל שלו. הוא רצה לעורר תחושות והערכות הטבועים בעם האמריקאי, כדי לכוון אותם להשגת יעדים חדשים. בציבור האמריקאי יש גם חוגים, הרואים בישראל מעצור נגד התפשטות קומוניסטית. המגמה לא רק להתפשטות של ברית־המועצות, אלא גם של תפיסת־העולם הסוציאליסטית, המנוגדת ביסודה לאורח המחשבה האמריקאי. ויש עוד שיקולים שלא אפרט אותם.

אין לי ספק, שהגישה הזו, בצירוף של מימשל הרואה, בתנאים מסויימים, אינטרס בחיזוקה של ישראל מנקודת־ראות אמריקאית — יצרו את הבסיס להבנה האמריקאית—ישראלית שהלכה וגדלה במרוצת השנים מאז הקמתה של מדינת־ישראל. העובדה שארצות־הברית נטתה לסייע סיוע הולך וגדל לישראל — סיוע הנשק קודם־כל מהמצב במזרח־התיכון, מהעובדה שהערבים התעצמו בבחינה כלכלית וצבאית — עובדה זו מוכיחה, שעדיין יש בסיס איתן לידידות בין שתי הארצות. צריך להכיר, כי בארצות־הברית, שהיא מדינה דמוקרטית, נקבעת התפיסה הפוליטית־אינטרסנטית לא רק על־ידי השיקול האינטרסנטי של המימשל, אלא גם על־ידי הערכת המימשל לגבי מידת התמיכה הציבורית למדיניות של סיוע לישראל. הייתי אומר, שבתוקף הנסיבות הקיימות במזרח־התיכון ועמדת הנשיא הסיוע האמריקאי לישראל. אינני חושב, בשום פנים, שסיוע זה צריך להכתיב לישראל מה היא תעשה. יחד עם זאת לא הייתי אומר, שבאיזה מקום, שהוא ברקע המחשבה שלנו אפשר להתעלם לחלוטין בהתדברה ריאלית על מידת הסיוע הכולל של העם האמריקאי לישראל.

הייתי רוצה להוסיף, שארצות־הברית הרגילה במשך השנים לתת סיוע רב ולהכביד בעזרה, שאין הדבר מקנה לה במהרה זכות להכתיב למקבלי הסיוע את מדיניותם. הנה נבחן את הרחבת הסיוע האמריקאי מאז מלחמת העולם השניה. לולא הסיוע האמריקאי וההתערבות האמריקאית המאסיבית במלחמה, ספק אם היה מושג הנצחון על גרמניה. אירופה נבנתה ושוקמה בבחינה כלכלית על־ידי סיוע אמריקאי גדול. יפן נבנתה בלעדית, כמעט, על־ידי ארצות־הברית ושוקמה מבחינה כלכלית והברתית על־ידי ארצות־הברית. האם בארצות־הברית יש היום תביעה להכתיב לשני חלקי עולם אלה את מדיניותם? ארצות־הברית לחמה בקוריאה, לחמה בדרום־וייטנאם. אני לא רואה, שאמריקה מכתיבה סוציאלית את מדיניותן של ארצות אלה. ודאי כך כשמדובר בישראל, כאשר אין לנו הבינה להתערבות אמריקאית: ההבינה היא בסך־הכל לסיוע, שהעם האמריקאי הרגיל לתת אותו והרגיל גם לאכזבות יותר גדולות ממקבלי הסיוע מאשר בישראל.

לכן אין לי ספק, שנימצא במאבק מתמיד לקבל סיוע כספי, בטחוני והדיני, תוך שמירת חופש התימרון המדיני הישראלי. אין זה דבר שמבטיחים אותו פעם; זהו מאבק מתמיד — וכך צריך לראות את הדברים. אם ננהל את ענינינו בתבונה — אני רואה אפשרות להמשך במצב זה, כי הגענו להבנה גדולה יותר מאשר אי־פעם במערכת היחסים הכוללת בינינו לבין ארצות־הברית. אינני מדבר על פרט זה או על פרט אחר.

המעמד של ישראל בארצות־הברית, בהבדל שאפשר להגדיר אותו מבחינה רעיונית, רגשית ודתית היה בעצם מעמדה עד שנת 1967. מ־1967 ועד 1973 נתוסף לכך הערך האסטרטגי שלה, כמדינה יחידה באיזור בעלת כוח ממשי, היכולה לעמוד נגד סכנות של התרחבות הסובייטית והתפשטותה. עם התקרבות של מצרים לארצות־הברית וההתרחקות המקבילה מברית־המועצות — האם אנחנו לא מאבדים את המעמד האסטרטגי וחוזרים למעמדנו הקודם של ערך סנטימנטלי, חברתי, דמוקראטי? אילו היה בידינו לעשות משהו לכאן או לכאן — מהו האינטרס האמיתי שלנו? לעודד תהליכים, המרחיקים את המצרים מהאמריקאים, על־מנת לשמור על מעמדנו האסטרטגי בעיני ארה"ב, או להשלים עם התקרבות האמריקאית־מצרית גם אם פירוש הדבר, למשל, שאנחנו לא נוכל למנוע אספקת נשק מערבי למצרים, כי מצרים לא יכולה להישאר בלי נשק?

ראה"מ: לפי דעתי, האינטרס שלנו הוא לנצל את המצב שנוצר משום שמשמעות השינוי היא — סיכוי שמצרים תבחר בדרך המשא־ומתן המדיני ותהלך עליה יותר מאשר על דרך האופציה הצבאית. כלומר, לו יכולנו להביא לתמורה במדינות ערב, שתתבטא בכך, שהן יסתמכו על אפשרות מדינית של משא־ומתן במגמה להגיע לשלום — תהיה זו התפתחות רצויה מבחינת ישראל. לא הייתי רוצה לחזור למצב, שבו העולם הערבי יפנה לברית־המועצות, כי פניה לברית־המועצות משמעה חזרה להתירה לבניית אופציה צבאית.

אני מאמין, כי ארצות־הברית לא שכחה את הלקח העיקרי מהתקופה שלפני מלחמת יום־הכיפורים וכי היא יודעת, שקיום ישראל חזקה הוא הערובה העיקרית להבטיח את המשכו של התהליך. כלומר, כדי להבטיח התפתחות חיובית מבחינה ישראלית (ואני מקווה, כי גם מבחינה אמריקאית), יש לצבור תנאים, שיביאו את מדינות ערב להכרה, כי הדרך לפתרון הסכסוך היא בתהליך מדיני. כדי להבטיח זאת צריך לקיים התהליך המדיני מצד אחד, וישראל חזקה מצד אחר. כי בלי ישראל חזקה אין שום סיבה להמשכו של התהליך המדיני.

האם אתה חושב, שגם ארצות־הברית סבורה זאת כך?

ראה"מ: אני חושב, שמבחינה עקרונית — כן. בתחום חיזוק ישראל הוויכוח הוא אולי בכמויות או לגבי מועדי אספקת הנשק, ובתחום השני השאלה היא מה צריכה להיות הדרך לפתרון המדיני. כלומר, אין פה ויכוח על העקרונות. הוויכוח הוא על הדרך הנכונה למימוש עקרונות אלה.

יש אומרים בצורה אולי קצת גסה, שמאז 1973 חזרה או הדיחה ארה"ב לעולם הערבי על גבה של ישראל. פרופ' גריפית מ„ה.ב.ה." היה כה הוא היתה בפיו התשובה לשאלה, מה עושה ארצות־הברית עם האינטרסים ה„נפט" הגדולים בארצות ערב, כאשר ישראל כאמצעות תיבנק, הדיהלך, והחזיר את השטחים. האם במימשל קיימת לפי הערכתך התחושה, כי הדרך היה להנחות ישראל או באמצעות ישראל מבצרה ארצות־הברית את מעמדה בארצות ערב?

ראה"מ: אין לי ספק, שהמימשל בארצות־הברית סייע לישראל גם מתוך הערכה אינטרסנטית אמריקאית. המטרה האינטרסנטית האמריקאית היתה להביא לידי כך, שהסכסוך הערבי—ישראלי יתבטא בתהליך מדיני, כי באופן טבעי הכתובת היא אז וואשינגטון ולא מוסקבה. לא אתכחש לעובדה, שהסיוע האמריקאי לישראל נועד כדי להשיג את המטרה הזאת. כפי שאמרתי קודם־לכן, אני מאמין ואני מקווה, שהאמריקאים די מפוכחים כדי להבין, כי התהליך צריך בתוחלתו, וכי בלי ישראל חזקה, אבל ישראל שנכונה למשא־ומתן (לא בכל תנאי), גם הם לא ייבנו אפילו בעולם הערבי.

האם אתה חושב, שהציבור במדינת־ישראל מבין במידה מספקת את התלות שלנו בארצות־הברית? כלומר, יש אולי איזו סתירה בין ההסברה כלפי חוץ, כפי שהיא נהוגה, לבין ההסברה כלפי פנים, כפי שהיא נהוגה. אבל האם הציבור הישראלי מעריך מה אנחנו דורשים מארצות־הברית, מה אנחנו לא יכולים לדרוש משום גורם אחר ומה מידת התלות שלנו? מידת ההבנה של הציבור מתבטאת ביחסו לעבודה ובנושאים חברתיים אחרים.

ראה"מ: אני לא אוהב את המלה תלות. אני חושב, שההגדרה הנכונה היא — הסתייעות בארצות־הברית. כפי שאמרתי, הסתייעות בארצות־הברית בנשק ובסיוע כספי הולכת וגדלה, והסיבה לכך היא התעצמות הערבית והמשבר הערבי. אינני חושב, שהציבור מעריך בצורה מלאה את מידת ההסתייעות בארה"ב, שישראל זקוקה לה. יש נסיון להסביר, בעיקר על־ידי מפלגות האופוזיציה, כי בעצה אשר נעשה — ההסתייעות מבטחה. הנו בעות — ומשות במיסית. כשם שיש לנו חופש מסילה בהידברות לשלום, כך השלטת מצב של קשאן על־ידי הצגת עמדות נוקשות של „אף כצל" יכולה לפגוע בבסיס של הנכונות האמריקאית לסייע לנו. יש תחום בו קנוטר בשאלה, והוא: „האפשר לחזור לצבאות בדינית ולספח אותה בלי לעשות את הכל כדי להבטיח, שהדרך בהסתייעות אמריקאית לא יגזל לביתים כאלה, שיתעורר ספק אם נקבל את הם; כניה. באיתשני בזרח בכל־זאת יש לאמריקאים הרגשה, שיש להם יותר מה לומר בכל שבירה הסיוע גדלה.

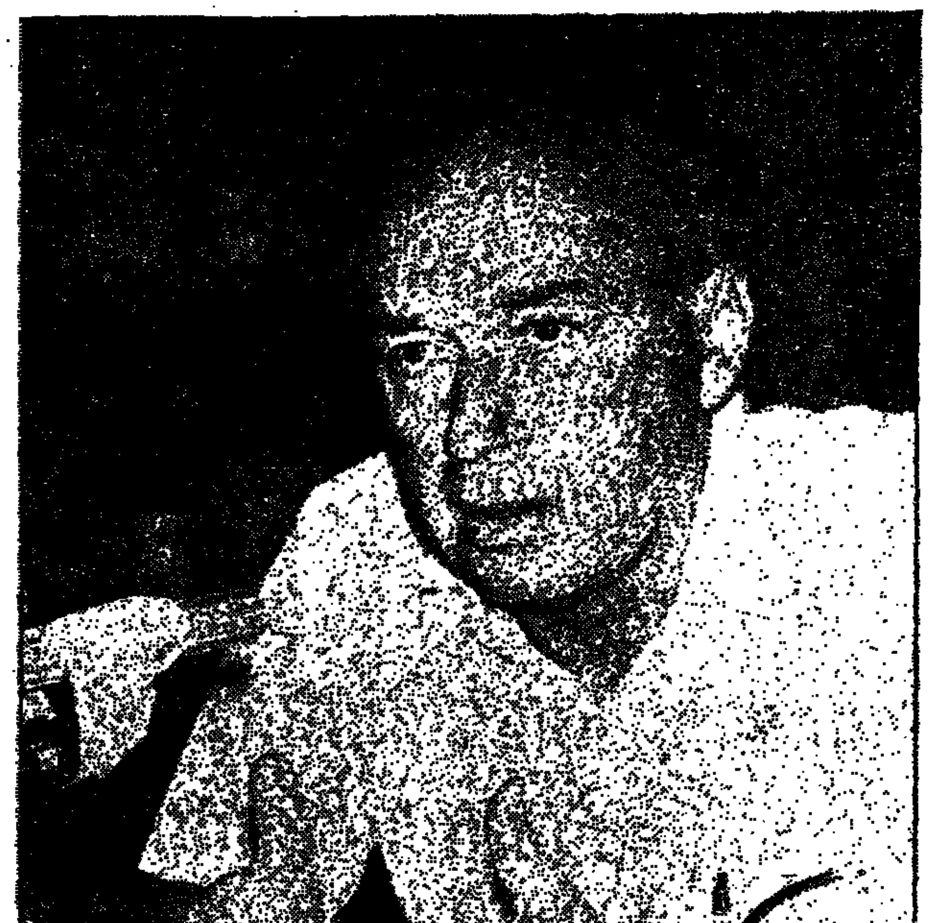

סיבו של המו"מ הצפוי

האם תוכלים, שגישתך לגבי התהליך האמריקאי נוקשה או ספקנית יותר משהיתה עמדת הממשלה, שניהלה את המשא־ומתן וההפרדה עם קיסינג'ר?

ראה"מ: הייתי אומר, שיש להבחין בין המשא־ומתן הקודם למשא־ומתן לפנינו. המשא־ומתן על הפרדת הכוחות היה בעיקרו משא־ומתן על הסכם, שהערבים, לפעמים, יכלו להגדיר אותו כהסכם צבאי. לכן גם עמדו מצרים וסוריה על כך, שהחותמים על ההסכמים יהיו אנשי צבא. המשא־ומתן הצפוי מעתה — עם מצרים, עם סוריה, לדעתי גם עם ירדן, ועם לבנון — בכל עת שתרצה בכך — הוא משא־ומתן שבעצם מהותו הוא מדיני. כי אני רואה את המשא־ומתן לעתיד כמשא־ומתן מדיני, שתכליתו להביא את השלום. בעיית טריטוריה פה ושם תיבחן במכלול ההתקדמות לשלום.

משא־ומתן כזה הוא מעצם מהותו יותר קשה, יותר מורכב, ויותר מסובך מהמו"מ על ההפרדה. הבדלה היא לא ביחס ישראל לארצות־הברית. השוני הוא בנושא, במהות העניין, ולא בטכניקה של ניהול המשא־ומתן.

אחרי כניסתו של פורד לתפקיד נשיא יש דעה, כי חלק ותרו קרנו של קיסינג'ר והוא עשה הכל, כדי להופיע כמנהיג עצמאי, ויתכן גם, כי ימיו של קיסינג'ר ספורים. מהי ההערכה שלך לגבי אפשרות זו — והבירה שאתה יכול לומר אותה?

ראה"מ: אני מקפיד לא לעסוק בנבואות לגבי גורלם של אישים, כאלה או אחרים. במערכת האמריקאית, בארצות־הברית קיים משטר נשיאותי. במשטר נשיאותי הגורם המחליט הוא הנשיא. כמובן, הנשיא נעזר במזכירים, לעתים, יש מזכיר מוכשר יותר, יש מזכיר מוכשר פחות. למערכת היחסים בין נשיא לבין מזכיר יש, כמובן, השפעה. אבל אינני רוצה לעסוק בהערכת העתיד בעניין זה.

דיברת קודם על האלמנטים האידיאולוגיים, מוסריים, דתיים במדיניות האמריקאית. האם האלמנטים האלה של יחס העם האמריקאי יש להם השפעה על המימשל? האם האלמנטים האלה עשויים להתחזק במימשל החדש, לאחר שהמימשל הקודם הבליט דווקא את השיקולים הריאל־פוליטיים?

ראה"מ: מימשל מחליט לרוב לפי שיקולים אינטרסנטיים. מימשל במדינה דמוקראטית מושפע הרבה ונקבע גם לפי גישת הציבור. כלומר, לא בהכרח אותם שיקולים, המביאים מימשל להחלטות במדיניות אינטרסנטית, הם השיקולים שיוצרים דעת ציבור אוהדת לישראל בארצות־הברית. אבל יש זיקת־גומלין בין גישת הציבור ובין השיקולים של המימשל בקביעת מדיניותו המעשית.

האם הניגוד הזה, הקיים לעתים, בין רגשות הציבור ושאיפותיו לבין מה שהמשטר רואה כאינטרס לאומי בתקופה מסויימת — האם זה קיים גם בישראל ומהווה מעצור רציני לפעולות הממשלה בתחום זה או אחר?

ראה"מ: אני חושב, ששום מימשל במדינה דמוקראטית לא יכול להתעלם מעמדת ציבור. ברגע שמימשל מאמין, שיש ניגוד בסיסי — גדול או קטן — תפקידו הוא לעשות הכל כדי לשכנע, שהמדיניות שהוא מאמין בה היא המדיניות הנכונה ולנסות להשפיע על דעת הציבור.

יחסי הכוחות הצבאיים

מתי לפי הערכתך תהיינה מדינות ערב מוכנות מבחינה צבאית לסיבוב הבא?

ראה"מ: אינני מאמין, שיש מצב צבאי, שבו הכנה מושלמת למלחמה. אינני מכיר צבא בעולם, שנכנס למלחמה מתוך הכרה שהוא מוכן לגמרי למלחמה. יש מידה רבה יותר של הכנה ויש מידה פחותה יותר של הכנה. החלטה של מלחמה, גם במדינות ערב, מתקבלות על־ידי דרג מדיני, המעריך גם את הסיכוי הצבאי וגם את השיקול הפוליטי. לכן אינני מאמין, שיש מי שאומר: בתאריך זה וזה הצבא יהיה מוכן למלחמה; לכן עלינו להתכונן לאותו מועד, שבו תחיל מלחמה.

אולי תוכל להשיב מבחינת השיקום של צבאות ערב בציוד ובאנשים, כדי להשלים את האבידות שסבלו במלחמה.

ראה"מ: אין מצב שבו צבא גומר שיקום התארגנות. לכן כל נסיון שלנו לנסות ולנחש מתי תהיה מלחמה על סמך הקביעה — מתי צבאות ערב יהיו מוכנים למלחמה — הוא מוטעה. השיקולים שיקבעו הם גם הערכה צבאית, אבל בעיקר — שיקול מדיני.

אני סבור, שאחד הלקחים הערביים מההתפתחויות בזירה — הוא, שבתנאים הקיימים במזרח התיכון מלחמה יכולה להיות מיועדת לא רק להשגת הישגים צבאיים, אלא גם להחשת תהליכים מדיניים. ואז צריך לצרף לאלמנט הצבאי גם שני מהלכים אחרים: מהלך מדיני, שתכליתו בידודה של ישראל, ומהלך כלכלי — שימוש בנשק הנפט. אם־כי הערבים, או לפחות המנהיגים של מצרים וסוריה, יודעים, שמבחינה צבאית היו הישגיהם מוגבלים ביותר — וזה בלשון המעטה — הרי הם חושבים, שמלחמה צבאית, עם המערכת המדינית והכלכלית שליוותה אותה, הביאו לתוצא מדיני. אינני יודע ואינני רוצה לנסות לקבוע מה תהיינה מסקנותיהם לגבי העתיד.

מאז מלחמת יום הכיפורים חל תהליך של התעצמות בשני הצדדים — גם אצלנו וגם אצל הערבים. האם אתה יכול לומר אם יחסי העוצמות היום טובים מבחינתנו יותר משהיו בתקופת מלחמת יום־הכיפורים? ואולי אתה מוכן גם להעריך את יחסי העוצמות הקונבנציונליים לטווח רחוק יותר.

ראה"מ: תכנית ההתעצמות של צה"ל בנויה, כדי לקיים את מאזן הכוחות, ובתחומים מסויימים גם לשפר אותו. תכנית ההתעצמות — ודאי שלא אפרט אותה כאן. כדי להגיע למימוש התכנית בכלליותה נצטרך להיאבק בארצות־הברית (וגם להתבצע מעצמנו) והצבאות הקדשה כמו"אים, כדי להפוך את הציוד לכוח. כשכל אלה יתממשו, נעמוד במצב תקין.

מהו מרכיב הגבולות במצב הבטחוני של ישראל בתקופה זאת, לאחר כל ההתפתחויות המדיניות והטכנולוגיות? ולשם ההמחשה — כמה אחוזים אפשר לייחס למרכיב הגבולות?

ראה"מ: אין לי ספק, שלתנאים גיאוגרפיים וטופוגרפיים יש חשיבות — וחשיבות ממדרגה ראשונה — גם בתנאי המציאות של נשק קונבנציונלי כמקובל באיזור. יחד עם זאת אין לי ספק, שכדי לסלק או לצמצם את סכנת העימות הצבאי חשוב להתקדם לשלום — ולא תהיה התקדמות לשלום בלי פשרה טריטוריאלית.

אתה חושב, שגבול יותר טוב להגנה של ישראל עשוי להיות עמדת מוצא יותר טובה להתקפה של הערבים?

ראה"מ: צריך להבחין פה בין שני התחומים. מבחינת התחום הצבאי הגבול ברור, שהקווים הנוכחיים טובים יותר מכל קווים אחרים, שנצטרך אולי להגיע אליהם, אם נגיע לשלום. אבל באחר כשהמטרה היא לפתרון יסודי של הבעיה, אין ברירה אלא ליטול גם סיכון סביר, כדי להגיע לשלום.

מדובר באחרונה על הקמת עוד נחלה, שתבנה באיזורי הגשבים. למה זה נדרש? האם זה מקל את האפשרות למשא־ומתן להסדר? ובכלל — האם ההתנחלות ברמת־הגולן יש לה ערך בטחוני, או רק משמעות מדינית? יש דעה האומרת, כי מבחינה בטחונית ההתנחלות בגולן היא מגדר מיותר.

ראה"מ: ההתנחלות בגולן נעשתה על בסיס החלטת הממשלה, מתוך הנחה שהיא מבטאת את ההחלטה להשאיר את רמת־הגולן בידינו.

החלטת הממשלה הזאת?

ראה"מ: לא. החלטת הממשלה. ההתיישבות עשרות לרושאי בתחום כזכר ההתיישבות משתלבת גם בהערך צה"ל בזמן מלחמה. היסוד העיקרי שיקבע את המצב הבטחוני ברמת הגולן בזמן מלחמה יהיה — עצמת צה"ל.

מה תקבל סוריה מישראל

איך אתה מעריך את הסיכוי, שסוריה הקיצונית, שלכאורה אין לה מה לקבל מישראל — תגרור את מצרים, המתונה יותר מבחינה זו, למלחמה?

ראה"מ: סוריה יכולה לקבל מישראל שלום, אם היא מוכנה להיכנס למשא־ומתן על שלום עם ישראל. ישראל אמרה תמיד, שאנחנו מוכנים לנהל משא־ומתן על שלום בלי תנאים מוקדמים עם כל אחת משכנותינו.

לא אתפלא אם אחת המטרות של סוריה בשלב כמויים תהיה, אולי, לגרור את מדינות ערב למלחמה נוספת. ושוב, אינני רוצה לקבוע כהו. אני לא מאמין, שזה יהיה לפני שיוכח, שאין שום סיכוי להתקדמות מדינית. אני מקווה, שהמצרים לא יחשבו כך. אך אין לי בטחון. הייתי רוצה להאמין, שבמדינות ערב יבינו את הסיכוי להתקדם לשלום לפני שיתפתו על־ידי סוריה, אם אכן סוריה חושבת כך.

מה סוריה יכולה לקבל מישראל?

ראה"מ: שלום.

איזה שלום? הם לא מסתפקים בשלום. הם רוצים שלום ועוד משהו.

ראה"מ: לו הסורים היו באים ואומרים: אנחנו מוכנים להיכנס למשא־ומתן על שלום — אפשר היה לשאת ולתת. אם כי על רמת־הגולן אינני רואה אפשרות לוותר. אני חושב, שגם בהסכם שלום רמת־הגולן צריכה להיות בתחום ישראל. אני מדגיש: רמת־הגולן.

האם אתה מניח אפשרות, שהמצרים לא יוגררו מרצון למלחמה אחר הסורים, אם הם לא יקבלו מאתנו את מה שהם רוצים בירדים?

ראה"מ: רבותי, אני חושב שביסודו־של־דבר כדאי לנו להפריד בין הערכה מה הם חושבים ובין בחינת ההערכה הזו במשא־ומתן. גם לי יש הנחות מסויימות. ברור, שיש בינינו לבין הערבים ניגוד מהותי בעמדות, כפי שהדבר נראה היום. השאלה היא אם צריך לומר לעצמנו: אנחנו יודעים את העמדות כולן, אין טעם לנהל משא־ומתן, אין צורך לחפש דרכים, כי לפי הערכתנו אין אפשרות להתקדם. לדעתי, צריך לזכור את ההערכה, אבל צריך לבחון אותה במשא־ומתן. אם לא ניתן לנו לעשות זאת היום ישירות — אני מעדיף לעשות זאת באמצעות ארצות־הברית. אני לא רואה כתובת טובה יותר מארצות־הברית כחליף למשא־ומתן ישיר. אני חושב, שצריך להמשיך ולבחון מה המדינות הערביות מוכנות לכך. אבל כשהתם הבסיס הוא — משא־ומתן מדיני, שתכליתו הבנה כלום או הגעה לשלב חשוב בהתקדמות לשלום.

כיצד אתה מעריך את יחסי ברית־המועצות ומצרים? האמנם הנשיא מוסכמה עם הזיקה רצויה מקאהיר, או שמא הורשת היא הויכוח הישנה, כדי להפר את הרשת, המסייע, אולי, על קיסינג'ר?

ראה"מ: לא אתפלא אם בהתמודדות הבין־מעצמתית על השפעה בעולם הערבי תמשיך ברית־המועצות לחפש דרכים, כדי להחזיר לעצמה את מעמדה גם במצרים. זה רק טבעי להניח שתעשה כן.

האם אנחנו צריכים להיות מעוניינים שהיא תצליח בזה, או שאנחנו צריכים לעשות כל מה שאנחנו יכולים לעשות, כדי שהיא לא תצליח בזה, גם אם פירוש הדבר לעודד התקרבות מצרית—אמריקאית?

ראה"מ: אין לי ספק, שככל שמדינות־ערב תהיינה נתונות פחות להשפעה סובייטית במציאות שבה אנחנו חיים היום — כן פוחתת סכנת המלחמה.

אין לנו כל התנגדות לכך, שיחסי מצרים עם ארצות־הברית או עם מדינות אחרות ישופרו, בתנאי שהשיפור הזה נעשה כדי לחזק את סיכויי השלום ואין הוא על־חשבון היחסים עם ישראל ועמדת ישראל.

מצרים קודמת לירדן

האם יש לך כבר עדיפות במשא־ומתן המדיני עם ירדן או עם מצרים?

ראה"מ: אנחנו רוצים בשלום. במקרים שבהם ניתן להגיע להסדר כולל — בבקשה. אך אני יודע, שהערבים ירצו זאת היום. יש מדינות, שאפשר להתקדם אתן בשלבים. השאלה אתי: האם עם סוריה אפשר בשלבים? וביחס אליה אני לא רואה אפשרות לשלבים. עם מצרים ועם ירדן אפשר בשלבים? — לדעתי, כן. בשלבים לשלום, כחלק במשא־ומתן הסדר מדיני.

סדר עדיפויות? אנחנו מוכנים לשאת ולתת גם עם אלה וגם עם אלה. המדיניות האמריקאית, תבוא איתנו, לדעתי, לדבר שגם אנחנו רוצים בו. ובכלל אינך אני רוצה בו: קודם־כל בדים עם מצרים. מדוע? כי ההישג האמריקאי המרכזי כתוצאה ממלחמת אוקטובר הוא במצרים. יש ספק כמה זמן יוכל סאדאת לעמוד (ואני לא מדבר בנושא על חודש—חודשיים) בלחץ הצבא, בלא מקבל נשק, או שבינתיים לא מקבל נשק.

לכן סבור, שהאינטרס האמריקאי, וזהו, לדעתי, גם האינטרס שלנו בהמשך בידודה של מצרים מברית־המועצות — יביא לחתירה למו"מ עם מצרים. יכול להיות שהמצרים יאמרו: קשה לנו להגיע להסדר אם אנחנו לא יודעים, שאתם מוכנים להיכנס להסדר גם עם ירדן. אנחנו מוכנים להיכנס גם למשא־ומתן עם ירדן. וכי אנחנו פוחדים ממשא־ומתן?

ישראל מוכנה למשא־ומתן ללא תנאים מוקדמים על הסכם שלום עם כל מדינה ערבית. בתנאים הקיימים אני רואה אפשרות להתקדם להסדר כולל, או בשלבים — בלי לפרט איזה שלבים — גם עם מצרים וגם עם ירדן. מבחינת עדיפות — אנחנו מוכנים גם לכך וגם לכך.

האם הדחיה הירדנית של רעיון ההסדר הפונקציונלי היא היתה סופית ומוחלטת?

ראה"מ: במידה שידוע לנו עומדים הירדנים היום על הפרדת כוחות. הפרדת כוחות לפי פירושם — נסיגה ישראלית חד־צדדית לאו־הבורה, כחלק מהסדר צבאי — וצבאי בלבד. לכך אין כל סיבה שישראל תסכים.

לא מן הנמנע, שהירדנים מחכים לראות מה תהיינה תוצאות הביקור. יתכן שהירדנים התרשמו (והודעת חוסיין—פורד נותנת להם בסיס לכך), שעדיין יש סיכוי שזה יהיה השלב הבא עם ישראל. אם זהו השלב הבא עם ישראל — למה להם לוותר על הסיכוי הזה לפני שיהיה ברור להם בודאות גם מתוך שבילה מהאמריקאים, ולא רק מהצהרות פומביות, שאין סיכוי כזה?

אם האמריקאים הירדנים יעמדו בתוקף על נסיגה סמלית כזירוזה — האם קיימת אפשרות כלשהי להתקדם בתחום זה גם בלי לפנות לבוחרים?

ראה"מ: זה לא שייך לציין בחודות. אינני רואה סיבה מדוע תהיה נסיגה ישראלית חד־צדדית, ויקראו לה איך שיקראו, שאין עמה תמורה מדינית והתקדמות לשלום.

האם מצרים הספים ללכת למשא־ומתן לפני שזו כשהו עם ירדן?

ראה"מ: קודם־כל, אין לי ראיות שלא. שנית, אינני חושב שאנחנו יכולים להסכים לכך, שכל עמדה ערבית חייבת להתקבל. גם העמדה שלנו, במידה שהיא הגיונית, במידה שהיא חותרת לשלום — עשויה להתקבל. במשא־ומתן על הסדר הפרדת־הכוחות לא קיבלנו את כל התביעות הערביות — ובכל־זאת הושג הסכם. לכן טעות היא לבוא מתוך הנחה, שאם אתה לא מסכים מראש לעמדה ערבית — אין משא־ומתן. זו הנחה מוטעית, ויותר: הנחה מסוכנת.

האם יש לנו אילו שאלות לגבי לוח זמנים כללי להתקדמות להסדר או יש איזו הבנה עם האמריקאים בעניין זה? מדברים על שני דגמים, לפי אחד מנסים לגמור מה שאפשר לגמור בתנועה, ההסדרים, ההסכמים תוך שנה־שנתיים, ולפי השני תוך חמש שנים. תמיד שומעים על שתי האפשרויות האלה. האם יש לנו איזו שאלה, שהעניין יהיה איפוי יהוד; האם יש לנו איזושהי הבנה כללית עם האמריקאים בנושא הזה של הקצב העיתוי או לא?

ראה"מ: לו ניתן היה להשיג הסכם מקובל על ישראל — לא הייתי רואה את שאלת הזמן כגורם בו. לכן הייתי אומר, שהמפתח לשאלת הזמן הוא בסיכוי להגיע להסכם. לא הייתי מגדיר שום דבר באשר למושגי הזמן. בעיני השאלה היא האם יש סיכוי להגיע להסכם. ואינני מאמין, שבירור הנושא הזה הוא עניין לכמה שבועות. אני חושב, שתהליך הבירור הוא יותר ממושך. הייתי שמח לו היה מסתבר, שאני טועה.

אולי אתה מוכן להיות יותר ספציפי. היה סיבוב ראשון של הערכים בוואשינגטון. יש

(המשך בעמוד 12)

סיכום הביקור בפי רבין

בתום ביקורו בארה"ב השיב ראה"מ לשאלות השלמה לראיון שנערך ערב צאתו לשם. את השיחה עם ראה"מ בניו־יורק קיים סופר „דבר" בארה"ב נחום ברנע.

האם ביקורך בוואשינגטון שינה את הערכותיך שהבעת ערב צאתך בראיון עם „דבר" ולפיהן רצוי שהמו"מ המוזה היכרי יתחיל עם מצרים?

ראה"מ: הביקור בוואשינגטון לא רק שלא שינה את דעתי על סדר הקדימות, אלא אף חיזק אותה.

האם התרשמת בוואשינגטון שהציפיה הישראלית בתחום הסיוע הצבאי, כולל הדבשבה, יתמלאו? האם יש יסוד להנחה שהסיוע הכלכלי יתקרב להיקף שביקשנו?

ראה"מ: בנושא הרכש יש בעיות הטעונות פתרון לטווח קצר, ויש צורך לבנות גם תכניות רכש לטווח רחוק. בביקור התרכזתי בנושאים הקונקרטיים הכלולים בטווח הקצר ונקבעה הדרך לטיפול בסיוע לטווח ארוך. כדאי לזכור שבנושא הסיוע הצבאי כמו בסיוע הכספי הדרוש למימון תכניות הרכש, וכן באשר לסיוע הכלכלי, יהיה צורך בעתיד — כפי שהיה בעבר — בהתמודדות ובמאבק המדיים כדי להשיג את כל מטרותינו. אינני רוצה להיכנס לפרטים באשר לכמויות או לפריטים שנקבל. בסך הכל המצב משביע רצון.

בביקורים של שרים ישראלים בוואשינגטון התבשרנו לא פעם, שנפתרו הבעיות העיקריות בתחום הרכש ואח"כ התברר, שהבעיות הלוו ועומדות. האם יש נושאים שישארו פתוחים גם לאחר ביקורך?

ראה"מ: בביקורי נפתרו נושאים רבים. נקבעה הדרך לטפל בנושאים שטרם סוכמו, ונשארו נושאים שיצריכו טיפול נוסף ואף מסובך, כדי למימשם.

האם התרשמת, כי ההתקרבות שהחלה באחרונה בין ארה"ב למדינות ערביות המתונות מצרים פוגעת במעמד ישראל כ„מבעלת ברית" של ארה"ב?

ראה"מ: המדיניות האמריקאית חותרת מזה שנים להחזיר לארה"ב מעמד חזק יותר במדינות ערב. גם בתחומי שגריר ישראל בארה"ב ניסיתי מדי פעם להזהיר, שאין ארה"ב רואה בקשריה עם ישראל את מדיניותה המזרח־תיכונית הבלעדית. בצד הפסך התמיכה בישראל התחזק מעמד ארה"ב בקרב חלק במדינות ערב לאחר מלחמת יום הכיפורים. יהיה זה בלתי נכון להתעלם משיקול אמריקאי הקיים כעת שיש לבסס הישגי ארה"ב בקרב מדינות ערב. מבחינה זו ב..ריה התמיכה בישראל, כפי שהיתה קיימת עד מלחמת יום הכיפורים, נשתנתה. אנחנו לא הצגנו לארה"ב בצורה את התביעה לא לבור בצע הדוק יותר עם מדינות ערב — כל עוד אין הדבר בא על חשבון האינטרסים החיוניים של ישראל.

האם ארה"ב וישראל עודן בדיעה אחת בקשר לפתרון הבעיה הפלשתינאית?

ראה"מ: אני מאמין, שגם ישראל וגם ארה"ב רואות את הדרך לפתרון הנושא הפלשתינאי במסגרת ברית ישראלי־ירדני. לא הבחנתי בביקורי בשינוי בשלב זה בגישה האמריקאית. אשר לאו"ם, מסופקני אם ארה"ב יכולה למנוע את הדיון בנושא הפלסטינאי בעצרת. אני מקווה, שארה"ב לא תתמוך בתוך מעמד מיוחד לאש"ף. נושא זה עלה בדיוני בוואשינגטון.

האם תפעל ארה"ב למנוע החלטה באו"ם בנושא הפלסטינאי בזכות אש"ף?

ראה"מ: לדעתי ארה"ב לא תוכל למנוע החלטה ברוב גדול באו"ם בנושא זה מכיוון שיש להניח שהגוש הקומוניסטי, הגוש האפרו־אסיאתי ובמידה רבה מדינות אירופה יתמכו בעמדה שהגובש על־ידי מדינות ערב. יש לזכור, כי החלטות עקרוניות אנטי ישראליות בנושא הפלשתינאי כבר התקבלו בעצרת או"ם בדצמבר 1972.

כל החלטה שתתקבל באו"ם בנושא אש"ף לא תשנה במאומה את מדיניות ישראל, השוללת את שיתופו של אש"ף בכל מו"מ על פתרון הסכסוך הישראלי ערבי.

מה מוכנים האמריקאים לעשות לסיכול החרם הערבי? כיצד משפיעים, לדעתך, עוצמת הנפט והקה הנפט האיום בחידוש האמברגו, על מדיניות החוץ האמריקאית?

ראה"מ: קיומו של האיום לחידוש האמברגו על אספקת נפט בעתיד במיוחד על מדיניות החוץ האירופיות והיפאנית, ובמידה, מוגבלת יותר על מדיניות החוץ האמריקאית. מחיר הנפט, האיום בשימושים באספקת הנפט, וכן העצמה הכספית הערבית המצטברת במדינות המייצרות נפט, מהווים גורם הנשקל במסגרת מדיניות החוץ האמריקאית. יחד עם זאת אינני חושב, שהוא הגורם היחיד, או העיקרי, במדיניות המזרח תיכונית של ארה"ב. אין צורך להוסיף, שגורם זה איננו פועל לטובת ישראל.

לגבי החרם הנפט יש להפריד בין השפעתו על חברות אמריקאיות לבין מדיניות הממשל האמריקאי. במסגרת הדיונים, שהתקיימו בעת ביקורי זה בארה"ב, נקבעו נושאים ודרכים לטיפול בצד הממשל האמריקאי בעולם זה — במגמה להדא שהחברות האמריקאיות ידעו בבירור את התנגדות הממשל לסחטנות. אם תהיה פעולת תחיקה בשאלת החרם ברשות המחוקקת האמריקאית היא תהיה רק בקונגרס הבא. בינתיים מחפש הממשל דרכים

לאחר שיחותיך עם הנשיא פורד ועם קיסינג'ר האם אתה סבור, שהחרד בישראל על גילויים אחרונים ביחסי ארה"ב עם המדינות הערביות היה מוצדק?

ראה"מ: אני מניח שהסיבות לדאגה, במידה שהן ידועות לי, קשורות בשינוי שחל בהערכת יחסי ארה"ב עם המזרח התיכון לאחר מלחמת יום כיפור. עד המלחמה היתה הדאגה בציבור שאנו „בן יחיד" לארה"ב במזרח התיכון. עובדה היא, שהיום אין זה נכון. יתכן, שכמה התבטאויות של דוברים אמריקאים אף סייעו להעמיק הרגשה בציבור הישראלי. עלינו לראות את המציאות כמות שהיא — והיא, שלארה"ב יש היום עניין מבסס רב יותר גם בטיפוח יחסיה עם מדינות ערב.

האם חשת בפועל באהדה ובתמיכה בישראל בחוגים שונים בציבור האמריקאי, בתוכם גם בציבור היהודי?

ראה"מ: לא חשתי בחוסר באהדה ובתמיכה בישראל בציבור האמריקאי, ובודאי לא בציבור היהודי. אני אומר זאת כמובן במסגרת יכולתי לעמוד על כך בזמן הקצר ששהיתי בארה"ב. צריך גם לזכור את המשמעות המעשית של האהדה ותמיכה בישראל היום — ביחוד בכל הקשור לסיוע כספי, המקבל ממדים גדולים בערך פי חמישה מאשר היה מקובל עד מלחמת יום כיפור. אני מאמין, שעל אף זאת האהדה הציבורית הקיימת בארה"ב תאפשר לישראל להשיג גידול זה בדרישותיה.

ראש הממשלה בראיון ל„דבר" (המשך)

מבחני תשל"ה יקבעו דמות ישראל יותר מהרבה שנים קודמות

חודו של חרם הנפט יקהה לטווח רחוק אבל השפעתם של כספי הנפט תגבר ● באירופה עלולות להיות תוצאות פוליטיות למעורבות כספית ערבית ● ישראל ערה לסכנה של השתלטות ההון הערבי ונערכת לפעולה ● עלינו לשנות את חלוקת כוח האדם במדינה, לשפר את היחס לעבודה ולהגביר פריון העבודה ● אפשר להשיג זאת רק באמצעות תמיכה של ההסתדרות והבנה של הציבור ● אם אנו רוצים לקיים עוצמה בטחונית וחופש מדיני עלינו לייצר יותר ולייצא יותר ● התחילה הרפורמה בקהיליית המודיעין ובריבוי גופי מחקר ● כשם שצריך להאמין בחזון כך צריך להיזהר מהבטחת מימוש החזון כתכנית לשלוש שנים ● בחירות לכנסת עתה עלולות להטיל אותנו למריבות פנימיות ואם אפשר להימנע מכך — מוטב.

(המשך מעמוד 11)

[illegible]

הפרת הסכמי ההפרדה

[illegible]

ירדן ומדינה פלשתינאית

אתה מתנגד למדינה שלישית (פלשתינאית) בין הים לבין המדבר. מה ההבדל בין הקמתה, לבין השתלבות פלשתינאית על ירדן או אחרי הסדר על הגדה בנפרד?

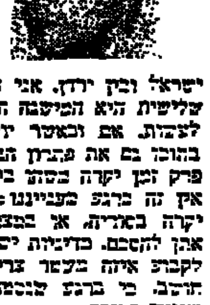

[illegible]

שינוי מערכת כוח האדם

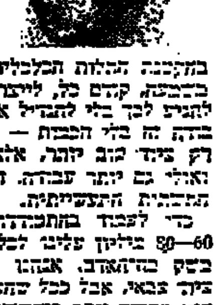

[illegible]

נשק הנפט ונשק הכסף הערבי

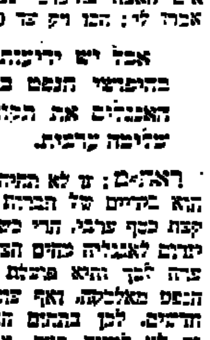

[illegible]

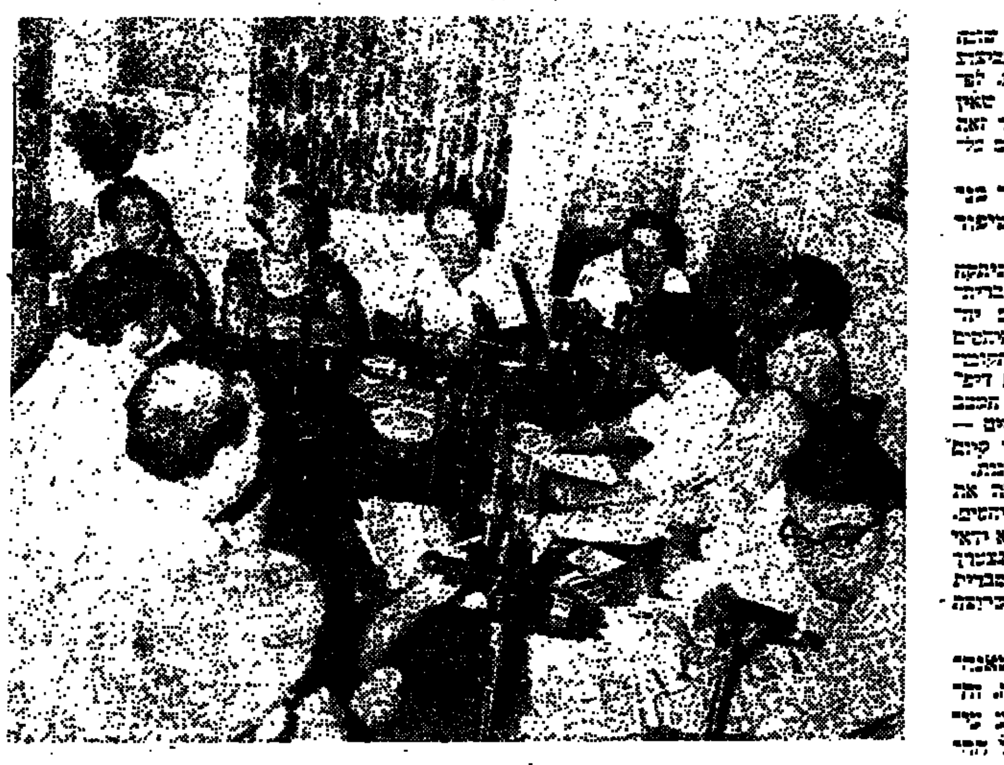

ראש הממשלה עם מערכת „דבר"

[illegible]

שיפור תהליך ההחלטות

[illegible]

הצילומים: יגון צדוק

הערבים חייבים להכיר

(המשך מעמוד 10)

[illegible]

נפג,
לא כל אחד יכול
להיות בחזית,
אבל כל אחד
יכול להוסיף
חיילים באום
משק!

משרד התקשורת מודיע

למנויי הטלפון המחוברים לרשת החיוג הבינלאומי הישיר

עם הטלפון שלך מחובר כבר
לרשת החיוג הבינלאומי הישיר
ואתה מעונין לדבר עם מנוי בחו"ל-

אנא חייג בעצמך

בכך תקל על הגישה לשירות הבינלאומי „18" — למי שעדיין אינו מחובר לרשת החיוג הישיר או הנזקק לשירות הניתן ע"י הטלפונאיות בלבד.
כיום מחוברים לרשת החיוג הבין-לאומי הישיר המנויים הבאים:

בירושלים: כל הטלפונים

בתל-אביב: הטלפונים שמספריהם מתחילים בספרות:

20 4 74 84
230 75 85
237 76 86
238 78 87
239 5 79 88
24 89
25
28
29

בחיפה: הטלפונים שמספריהם מתחילים בספרות:

73; 71; 57; 8; 2

השירות ניתן בימי חול מ-19.00 בערב עד 07.00 בבקר ומשעה 19.00 ביום ו' עד 07.00 בבקר ביום א' ברציפות.

קוי התפתחות של המשק הקואופ' בשנת 1973

מ. בסקי אייזנק רו"ח, מנהל ברית הפיקוח

בימים אלה פורסמו ע"י ברית הפיקוח, נתונים סטטיסטיים אשר מתוכם אנו יכולים ללמוד, במידה מסויימת, על התהליכים הכלכליים והחברתיים במשק הקואופרטיבי בסוף שנת 1973.

מלחמת יום הכיפורים אשר פרצה ברביע האחרון של השנה, הגיוס הכללי אשר הכרוך בעקבותיה, השפיעו, ללא ספק על תוצאות פעילותם של הקואופרטיבים לענפיהם השונים, בשנת 1973.

המספר הכולל של הקואופרטיבים, הגיע בסוף שנת 1973 ל־145, לעומת 151 קואופרטיבים שהיו בסוף שנת 1972. אך לצורך זאת יש לציין כי מספר הקואופרטיבים שהיו בראשית שנת 1974, אינם כלולים ברשימת הקואופרטיבים אשר נתוניהם עובדו ע"י ברית הפיקוח, כגון הקואופרטיבים החדשים, אל גם הדרום.

כאמור, היו מסונפים לברית הפיקוח ביום 31.12.1973 145 קואופרטיבים המחולקים לפי ענפים: יצרנות (83) תחבורה (23) ושירותים (39) ובס"ה 145 קואופרטיבים פעילים. אצל המאוגדים שלהם מבוקרים ע"י ברית הפיקוח.

עם סיום השנה, היו בכל 145 הקואופרטיבים 18598 עובדים, וביניהם 10708 חברים. ישנה, איפוא, גידול במספר חברי הקואופרטיבים בשנת 1973 לעומת שנת 1972. אך יש לציין כי מקור הגידול הוא בענף התחבורה, אשר בו עלה מספר החברים ב־3.35% לעומת זאת חלה ירידה בשני הענפים האחרים: יצרנות ושירותים, ומקור הירידה הוא בהתפרקותם של מספר קואופרטיבים כתוצאה ממלחמת יום הכיפורים והשלכותיה הכלליות על המשק הישראלי.

ברבע האחרון של שנת 1973, גברה הצריכה הציבורית, פירושו של דבר שהוצאות המלחמה של המדינה גדלו, ומאידך, השפיעו בצורה רבה על הפדיון התעשייתי ובתחום על פדיון התצרוכת הביתית, באשר חלק ניכר מהפדיון התעשייתי בענפי מתכת בשרות הבטחוני, ומדוברי ההוצאה לא בוצעו, על כלל הפדיון בשנת 1973.

הפדיון הכולל של כל האגודות השיתופיות המאוגדות בברית הפיקוח, עלה מ־716 מליון בשנת 1972 ל־800 מליון בשנת 1973. שעור העליה הגיע ל־11.75%. התפלגות העליה בפדיון, לפי ענפים היא כדלקמן: התעשיה הייצרנית (יצרנות) 19.27%, התחבורה — 9.04%, שירותים — 20.09%.

בענף התעשיה השיתופית (יצרנות), היתה אמנם ירידה קלה בהון העצמי של חברי הקואופרטיבים מ־30.7 מליון ל־30.3 מליון ל"י שהם 1.3%. לעומת זאת היתה עליה גדולה ברווחים, המתבטאת ב־206.6%. הנתונים הנמצאים בידינו, אינם מאפשרים לנו לחשב את הערך המוסף כלל התעשיה הקואופרטיבית. הנתונים אשר חלו בערך המוסף לעומת השנה הקודמת.

את הערך המוסף, אפשר להגדיר כהפרש בין התפוקה הגולמית לבין צריכת התשומות. לפיכך כולל הערך המוסף הוצאות לשכר עבודה, מסכרות, מיסים עקיפים נטו, פחת, הוצאות כלליות כגון פרסומת, ביטוח ריבית, שירותים שונים אחרים. זאת הגדרה כל המפעלים.

בהתאם לכך הגיע הערך המוסף של התעשיה הישראלית בשנת 1971—72 ל־43.38% מכלל התפוקה הגלמית של התעשיה במדינה. בהנחה כי התנאים הסוציאליים מהווים כשליש, במוצע מהשכר והמשכורת, עולה כי השכר, והתנאים הסוציאליים והרווחים ביחד, מהווים בשיעור כ־37% מהתפוקה הגלמית של התעשיה הקואופרטיבית.

לאור הסימנים המצביעים לכבירת התמיכה התנהגת כם ערך בהיסף מחל כ־1 באפריל 1975, בהתעוררות המחשבה שרצוי לשנות את מתכונת הדיווח הסטטיסטי הנכתב ע"י המפעלים הקואופרטיביים לברית הפיקוח, באופן שיתן לנו תמונה על הערך המוסף של המפעלים הקואופרטיביים.

את שעור העליה המהותי בפדיון הקואופרטיבים לתחבורה, יש להקיף בעיקר למלחמת יום הכיפורים, אשר היו לה השלכות רציניות על תפוסת הנוסעים ברבע האחרון של 1973.

בפדיון לקואופסק קיימת עליה בשנת 1973 לעומת שנת 1972. בחטיבת היצרנות עליה של 13.1% בחטיבת התחבורה היתה עליה בפדיון לקואופסק בשעור של 8.3% ובחטיבת השירותים הגיעה הצ' ליה ל־40.5%. העליה הכוללת בכל המפעלים הקואופרטיביים הגיעה ל־12.1%.

הננו להכיר כי הנתונים בדבר התעסוקה לעובד המבוססת על מנבות העובדים במפעלים הקיימים בימים 31.12.1973, ולא על ממוצע שנתי של העובדים, אך באיזון לאור ההשוואה בין שתי השנים — 1972 ו־1973, נראה כי קיימת יציבות מסויימת במספרי העובדים, התנסות אינן משמעותיות.

לסיכום יש לציין כי הלו פעילות גיכרות בכל שלבי הפעילות הקואופרטיבית. בתחום ההשקעה ברכישה הקבוע חלה עליה של כ־35.5%. בתחום הפדיון הגענו כתקבים למיליארד ל"י. הגנו צפוים כי לבחות תקיים הכלכליים הנוכחים כזה על המשק הישראלי, יעמדו הקואופרטיבים לקראת היעדים נוספים, בכל התחומים.

קואופרטיב „אגד"

3 תחנות חדשות נפתחו לקראת ראש השנה

לקראת ראש השנה תגף „אגד" תחנה מרכזית חדשה בעכו. תוך כך זו מוסיפה את מעגל התחנות החדשות של „אגד" בצפון הארץ. תחנה חדשה נוספת נחנכה לאחרונה באילת. סה"כ הוקמו בארץ 23 תחנות חדשות הן נותנות לנוסע סידורים ברמה אירופאית מודרנית ביותר.

כל אוטובוס שלישי — חדש

כ־1022 אוטובוסים חדשים התקבלו בקואופרטיבים בארץ, בין השנים 1972—1974. עובדה זו מצביעה על כך שכל אוטובוס שלישי ב„אגד" הוא חדש. לכן לרשות הקואופרטיב עומדים כ־3000 אוטובוסים. ההשקעה שהיתה כרוכה ברכישת צי האוטובוסים החדש הגיעה לרבע מיליארד לירות. השקעה כה גדולה כבבירה על ה־גזרה המספית של „אגד" בתוך המשק היום.

ברכישת האוטובוסים החדשים יצר „אגד" עידן חדש של סוג האוטובוס. הדגם הנרכש היום הוא כשלכלל ביותר ומשמש דוגמא כמל לשכלולים הנהוגים באוטובוסים באירופה. דגם זה מצטיין ברכות בנסיעה כתוצאה מקפיצים רגילים, כנוע עקס, כרוב פנימי, ביוזו"אוויר או מיזקנים לאיוורור וכן מתקנים המשפרים את נוחיותו של הנהג.

„אגד" רוכש בחו"ל שלדות אוטובוסים וגם אוטובוסים מורכבים. בארץ כרכיבים על השלדות את מרכב האוטובוס באחד משני בתי־הייצור הגדולים: „הארגז" ו„מרכבים". בצד השלדות רכש „אגד" גם ידע אשר על פיו נבנים את המרכב.

לקראת הדורש התמכב עם הממשלה

באוקטובר 1971 פתח „אגד" דף חדש במערכת היחסים בינו ובין משרד התחבורה בנושא תעריפי הנסיעה. בחודש זה נקבעו הכללים למדידת התייקרויות תעריפי הנסיעה ע"י ועדת קשתי. הוו הוא המחירים והדורשים לפיכך, כהנים הקואופרטיבים, לקראת תחימתו של חוזה חדש עם הממשלה, לשנות את הסעיף הזה בהתייקרויות ובהעלאות המחירים.

בחוזה בין „אגד" והממשלה הופיע גם סעיף לפיו יסופג „אגד" 25% מההתייקרויות שכר החברים. לפני שלוש שנים, על אף התנגדויות, יכול היה „אגד" לעמוד בכך. אולם כיום, בעקבות ההתייקרויות האחרונות אין אפשרות לחדש את תוקפו של סעיף זה.

מרכיב נוסף שיש להתחשב בו הוא ירידת ההכנסות של הקואופרטיבים. על אף העלאות המחירים הגיעו הכנסות חודשי הקיץ של השנה — יוני יולי ואוגוסט — לדרגה נמוכה ביותר בהשוואה לחודשים המקבילים בשנה שעברה. לכך יש להוסיף את הירידה בענף התיירות. אשר רק לאחרונה החל לגלות סימני התאוששות.

עד האיחוד...

את נושא האיחוד עם קואופרטיב „דן" העלו כל שרי התחבורה הם

התחנה החדשה שנפתחה לפני כשבועיים באילת. סה"כ פתח „אגד" בתקופה האחרונה שלוש תחנות חדשות, שהגדולה בהן היא בחיפה.

התחנה של „אגד" החדשה בעכו אשר נפתחה לפני ימים מספר. שטח התחנה 23 דונם, ובה 19 רציפים לקליטת נוסעים. כמו־כן מצויות בה 19 חנויות, 2 קיוסקים ומסעדה גדולה. התחנה היא מעין מתנת ראש־השנה של „אגד" לתושבי עכו.

זה שנחתם אז בין הממשלה ובין „אגד" לתקופה של שלוש שנים, ואשר תוקפו פג בסוף אוגוסט הנה, קבע את הבסים לשינוי מחירי הנסיעה. נקבע, כי הקואופרטיבים יקבלו כתחור את שיעור ההתייקרויות החל מבעבר התהליכן. הסדר זה הפסיק את ההתמקעויות עם הממשלה. שיעורי ההחזרים הושבו בהתאם לדיווח הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה העוברו לקואופרטיבים. אולם לא היה בהסדר זה כדי להשביע את רצון הקואופרטיבים באופן מלא, שכן ההחזרים לא המיד הגיעו כל כבד עם תחילת ההתייקרויות. מצב זה מעורר קשיים, שכן תנאי האשראי במשק הורעו בצד ההתפכות נוספות בתחום הכלכלי ובראשן עליית

שהפעילו להצים במשך כל השנים, כאן נוצע המיזוג עם „המקשר" ב־1967. ברור, כי כדי להועיל את רשת התחבורה הציבורית בארץ, להסוך בכסף, בכוח־אדם, בחמרים, בציוד וכו' צריך לאחד את שני הקואופרטיבים. אין זאת יצירת קרטל או איחוד פשוט של שתי חברות. זאת בניה מחדש של קואופרטיב. המכלול אלף חברים ומובדים. יש בדרך הזה גם בעבודה המסבת ובמבצב. אך לם יש למצוא פתרונות מבוססים לבעיות המתעוררות בכסף.

75% מכלל חברי „אגד" הביעו באסיפה הכללית את הסכמתם לכך שההנהלה תנהל בירים עם קואופרטיב „דן" הגורמים המתאימים והאחים, לגבי הבעיות הקשורות על הפרק בדרכו של האיחוד.

„בפרוס שנת תשל"ה

בפרוס שנת תשל"ה סבורים אנשי „אגד", כי עליהם לחתור להשגתם של כמה דברים: העלאת רמת השירות של „אגד", כלומר, מכיון שבעיית התחבורה של כל אורח במדינה, ובעיקר של בעלי הרכב הפרטי, בעיית התנועה בכלל, עומס התנועה וכבישים מתוכנים שאינם בנויים כהלכה, הוצאת אחזקה גבוהות, מחסור בכקומות חניה וכיו"ב — מצייג „אגד" את האוטובוס, לא כמכונית כפר אלא כבחירה והודעה של נוסע על פני הרכב הפרטי. ב„אגד" מחרים לכך, שהנהג שיעמיד את רכבו הפרטי ויסע באוטובוס יגיע למסקנה כי הדבר משתלם לו בכל הבחינות.

אולם, כדי שיוכלו להגשים את שאיפותיהם, מוטל על חברי „אגד" לשפר את השירות בקואופרטיב. גם לממשלה יד וחלק בהגשמת שאיפות אלה. יוגברו פעולות משרד התחבורה למען הקואופרטיב, ותושג הבנה לכל בעיותיהם הגיתנות לפתרון ע"י הממשלה.

„שלב" הקואופרטיב המאוחד להובלה הצועד עם הזמן

לרשות קואופרטיב „שלב" 220 כלי רכב ובהם משאיות, מיכליות, גוררים נגררים וציוד מכני לעבודות עפר.

„שלב" — קואופרטיב מאוחד להובלה — רואה את עצמו כמודרני ותיק, אחראי וקובע בענף ההובלה בארץ ולאור אופיית זו, הרד בגת עליה. הוא מכלכל את צעדיו כל השנים. „שלב" משמש עשרות בשנים כגורם מכובד של מטעני יבוא ויצוא בנמלי הארץ, מוביל דלק ושמנים של החברות „דלק" וסונול. כמו־כן בולט חלקו של „שלב" בהובלת גרעינים בתעבורת לסוגיה, בעבודות עפר ובאספקת חומרי בניין מכל הסוגים (לרבות הובלות עבור מע"ץ). לקואופרטיב „שלב" כלי רכב וציוד מכאני נוסף, כי שוכללים ומותאמים במיוחד לכל הצרכים הללו. כן עומד לרשות הקואופרטיב צוות, עובדים, שהתמחו בכל סוגי העבודות.

„שלב" — קואופרטיב שיתופי — מונה 130 חברים ומעסיק כ־300 שכירים. בראש הקואופרטיב מכהנת מועצה של 15 חברים, בבחירות אחת לשנתיים ובוחרת מתוכה הנהלה בת חמישה חברים. לצדם פועלות גם ועדות בבחירות לעניינים כספים, ביקורת, כוח־אדם, פרוצות ובשק.

לרשות הקואופרטיב צי כלי רכב — כמשאיות, מיכליות, גוררים ונגררים שמספרם מגיע ל־220. כמו־כן עומד לרשות הקואופרטיב צוות המפעל במוסך, בתיקוני כלי הרכב. שני הסוגים העיקריים של המשאיות המופעלות הם „מאק" ו„פיאט". לקואופרטיב גם ציוד להובלת רכב כבד וציוד לעבודות עפר. כ־85% מכלל כלי הרכב של „שלב" נרכשו בחודשים לאחר מלחמת יום הכיפורים. למעשה, רכש הקואופרטיב עוד לפני המלחמה סדרת כלי רכב וציוד מכאני חדיש. אולם, עם פרוץ הקרבות גויסו כלי הרכב והציוד הכבד, ובגלל בלאי גבוה בעת המלחמה היה צורך להשקיע, לאחר שחרורם, בשאבים נוספים בשיפוץ וברכישת כלי רכב חדשים. ברכישה זו היה משום צורך, כדי לייעל ואף להרחיב את תפעול ההולכה שהקים הקואופרטיב ופיתח במשך השנים. מחלקות אלה כוללות: הובלה כללית, ובכלל זה גם הובלה גרעינים, הובלה בבר כולות, הובלת דלק, ציוד להובלת כלי רכב כבדים, ציוד כבד והובלת אבן ועפר.

מעודדים חברים חדשים

בקואופרטיב „שלב" מוכנים לקלוט היום כ־40 חברים חדשים, שכן בעיית המחסור בכח־אדם מעיקה מאד. דרך מקורית לפתרון בעיה אלה היא פתיחת בית־ספר ללימודי נהיגה על רכב כבד, אשר יופעל בתיאום עם משרד העבודה. מורי בית־הספר יהיו אף הם חברי הקואופרטיב. הם יוכשרו לתפקידיהם, הן כמורים והן במתן מטעם „שלב" במסגרת הקיימים עבור הקואופרטיבים שונים. הנהלת מקצועית של

שנה כבוהים כבשים בבחינות הנהיגה למנים החדשים. כאמור, תתבצע כל הפעילות של הכשרת המורים, לימודי הנהגה והבחינות בפיקוח ממשלתי. של אנשי כ"ס דרך העבודה והשרד התחבורה. בדרך זו של לימוד נהיגה על רכב כבד, מקווים אנשי „שלב" להתגבר, ולו אף בכפם, על הקשיים בהשגת חברים חדשים. במצב ההשורר היום בשוק העבודה מסתמנת בקרב הצעירים המשתחררים מהצבא דחיה מפני התעסוקה בסוג זה, הה עוד שתנאי העבודה ב„שלב", מבחינת השכר והתוספות הקשורות בו אינם יכולים לעמוד בתחרות עם מעסיקים אחרים באותו ענף. בשל סיבות אלה ואחרות קיימים קשיים בהשגת עובדים והברים חדשים לקואופרטיב.

ההאגה להנאי העבודה ולהכורה של החבר התוצבד הן מראשית היסוד של המהלת „שלב" בשנים האחרונות. עלידי הנבון ההשקעות ברכב, ציוד חכשים ממוזגים, בעקבות הפעלת שיטות יעילות בהחזקה והתפעול המשק והחזה לשאבים מלוכדים של כל חברי הקואופרטיב — הצליחו לירצור, בשנים האחרונות, בסים איתן להבטחת עתידו הריאלי של בעיות החברים במפעל ובבירת כל פירות העבודה לכמבם. כך הגיעו למצב שכל חבר קואופרטיב מקבל בצורות שונות פיצויים הולמים עבור המאמצים שהשקיע ולכן מובטח העתיד הכלכלי, שלו ושל בני משפחתו.

הישג זה של הקואופרטיב גרם לחבריו להצטרף עידודם של צעירים להצטרף לקואופרטיב, אשר יותר עם הוותיקים בו יכו סייעו לבסס ולפתחו מבחינה כלכלית וחברתית.

כאמור, עוסק „שלב" בהובלת מוצרים המיובאים ע"י ממרד הטחור התעשיה. כמו־כן מוביל הקואופרטיב את המוצרים המיוצרים באים עבור משרד הבטחון בקירוב עם שני גורמי התחבורה נוספים: „ההתחדה" ו„יוזל", במסגרת איגוד קואופרטיבים — „משאות". לקואופרטיב „שלב" הסכם נוסף — עם „רכבת ישראל" — להובלת מטענים מסוגים שונים, תוך כיסה דגש על הובלה במכולות.

„שלב" — במאבק ההתחדשות

סוגי המשאיות והציוד המשמשים ב„שלב" הם „פיאט", „מאק", „ליילנד" ו„סקאניה ואביס". עד שנכנסו הרכישות הגדולות של החידושים היו כלי הרכב של הקואופרטיב מיושנים, ולפחות בהיסטורית לא עלה על 15 ק"מ בקירוב. השלב הראשון של הרכישות היה משאיות בנזין, אולם עד מהרה נוכחו להחליף במשאיות דיזל הכבדים ברכישתן של משאיות דיזל, כיום כל צי הרכב של „שלב" מבוסס על משאיות דיזל.

במלחמת יום הכיפורים גויס כל צי הרכב של הקואופרטיב. כן גוייסו כל החברים והעובדים של הקואופרטיב שהצטלבו באמצע הבלחמתי כנהגים ומפעילים של כלי רכב וציוד מכאני. גוייסו גם כלי רכב חדשים, כאשר הגיעו לקואופרטיב, ובהם 25 משאיות „מאק" אשר לא הספיקו את הרצה. במשך כל המלחמה ואחריה היו משאיות הקואופרטיב את חוד הנדירה של הרכבת היבשתית שנעשתה בין מרכז הארץ אל מרכזי החזיות בסיני ובאפריקה.

חברי הקואופרטיב ידעו, כי כל אשר יתחורר כלי הרכב מגיוס, יהיה ערכם הבסיסי ומצבם התפעולי קטן בהרבה מזה שהיה לפני המלחמה, ובעיקר אמורים היו הדברים לגבי הרכב החדש. ואכן, בתום המלחמה הם החזירו של כל צי הרכב, נוכחו אנשי „שלב" כי עליהם להשקיע שוב בשיפוץ הרכב שחזר וניתן לשיפוץ בר־סף ובכרישת רכב חדש נוסף. סה"כ נרכשו, כאמור, אחרי המלחמה כ־85% מכלל כלי הרכב העומדים היום לרשות הקואופרטיב כבחדה. כי בשל כך גדלו ההשקעות בפירות, בעל והמעבר למה שניתן היה לעשות לפני המלחמה.

תכניות הפיתוח ובעיות אקטואליות

חלק מרכזי בתכניות הפיתוח של הקואופרטיב תופס התכנון החדש בצע של הקמת המוסך החדש באיזור ראשון־לציון, ולאחרונה הוכלה הכרת הקרקע באיזור שבו עבר להרבעה הבוכך, ובשלב זה מבתינים לאיחוד התכנית ע"י עיריית ראשון־לציון, כיום עוסק, כאמור, לרשות הקואופרטיב מוסך לתיקונים ולטיפולי אחזקה ובמוסך החדש בראשון־לציון מתכוננים להרחיב את המהלקות ואז להתחיל בטיפול בכלי רכב פרטים.

שאיפתם של החברים היא להמשיך לפתח, להרחיב ולחזק את „שלב", להביאים, הורות הכבירה הקואופרטיבית לצורתה ביחידה לארגונים הכלכלה, אך עם זאת עדיין קיימות בעיות רבות הדורשות פתרון מהיר.

כדוגמא, מביאים חברי „שלב" את ההחרות הפרועה הקיימת בענף הובלת המשאות בארץ. ההחרות שהיווה קיימת תמיד, אך גברה בעיקר לאחר בהחכת לשם הזימים. לדעת חברי הקואופרטיב, יש להביים למסגרת דפנית וחוקית את כל הגורמים העוסקים בהובלה ובכך לבצור את ההחדרדרות של הענף ולמנוע פגיעה בגורמי ההובלה ובים הקשורים בענף כמה עשרות שנים. חברי הקואופרטיב מקווים, כי בעיות אלה ואחרות המבצאות את פתרונן המהיר.

של „שלב" כמשתה על כשאיות דיזל.

קואופרטיב „עזרה" בשנת העשור לקיומו

על קואופרטיב „עזרה" ניתן ללמוד, בראש וראשונה, מדברי מנהלי המוסדות שבהם מבצעים חברי הקואופרטיב עבודות ניקיון ואחזקה:

„אלה הם אנשים בעלי מצפון, הדואגים לבניין שלנו מאז פתחנו את האולם הגדול. בדרך כלל אין לנו כל טענות אליהם", אומר מנהל התאטרון „הבימה", מר גבריאל צפרוני.

„אנו מרוצים מהשירות. הוא טוב ומשביע רצון אבהנו עובדים אתם מאז נפתח בית הכלבו שלנו ב־1968; מצב כזה תלונות בדרון הגיעו אלי", אומר אליעזר קדוש, מנהל בית הכלבו של המשביר לצרכן ברח' אלנבי בתל־אביב.

אפשר להמשיך ולצטט דברים של מנהלים נוספים של המבנים והמוסדות שבהם עובדים חברי קואופרטיב „עזרה". בין אלה נכללים מגדל שלום, כלבו שלום, בית אמריקה, אוניברסיטאות תל־אביב ובר־אילן, בית „אגד" החדש, בית „המשביר המרכזי", בית הנועת העובדים, התיאטרון „הקאמרי" ורבים אחרים.

קואופרטיב „עזרה" הוא מוסד בו"המאוחד בתוכו מספר קואופרטיבים, המספקים שירותי ניקיון ואחזקה בתל־אביב והסביבה. הנהלת האגודה מורכבת מנציגי ציבור — נציגי מרכז הקואופרציה, נציגי מועצת פועלי תל־אביב ונציגי הקואופרטיבים. מבחינה הניקיון מבוצעת ע"י חברים במוסדות ציבוריים ומבנים ממשלתיים, בבנייני משרדים גדולים, בתי כלבו, מוסדות תרבות ולימוד וכד'. כמו־כן מבצעים הקואופרטיבים עבודות ניקיון בקבוצות שבהם מותקנים במכשירי אלקטרוניקה עדינים, כמו מרכזיית טלפונים, אשר בהם מחייבת העבודה מומחיות ודיוק מיוחדים.

לרשות הקואופרטיבים עומד ציוד חדיש, מכונות ומתקנים לשטיפה, ניקוי, מירוק וקרצוף.

כשבעודה יש שיתוף ברווחים

„עזרה" איננו מעסיק עובדים שכירים. כל העובדים הם חברים שווי זכויות אשר רכשו בזיה במשך זמן עבודתם בתוך החלק ברווחים שתוקצה עבורם בקואופרטיב. מספר החברים בקואופרטיב הגיע היום ל־600. במהלך השנים

כללי של הקואופרטיב, במטם ברכן הקואופרטיב. הוא מר יצחק פייניק. עבודת חברי הקואופרטיב מבוצעת לפי מיכסה הנקבעת ע"י ההנהלה. מפקחים — חברי הקואופרטיב — ממונים על ביצוע תקין של העבודות. נוסף לשכר המשולם לחברים, הם שותפים גם ברווחים. החברים נהנים גם מהתנאים סוציאליים כמו תשלום פיצויים, דמי מחלה, דמי חופש ופנסיה, דמי הבראה, פנסיה יסוד, ולאחרונה הוחל אצל

חבר קואופרטיב „עזרה" מפעיל מכונה חדישה לשטיפת רצפות באולם „המשביר המרכזי" בתל־אביב

הלק מהחברים גם בפנסיה מקרפה. כל התנאים הסוציאליים נינים באמצעות „מבטחים".

כרוכים אהבם — להחברת בקואופרטיב

קואופרטיב „עזרה" הוקם לפני כ־10 שנים. הקמתו באה בתגובה על ההתארגנות של חברות קבלניות לניקיון, שהחלו פועלות באזור תל־אביב, אז התרבו בנייני המשרדים הגדולים והבאה הדרישה לעבודות האחזקה הניקיון. הקבלנים הפרטיים העסיקו עבודות הניקיון בתנאים בלתי נוחים שגלשו במקרים רבים עד כדי ניצול. קואופרטיב „עזרה", שנוסד אף הוא באותה עת, הגיע עשר לוחר כנבדלן. אך עובדיו — חברים בקואופרטיב — מבצעים את העבודה כהלכה, בתנאי שכר נאותים תוך שיתוף ברווחים וקיום תנאים סוציאליים.

קואופרטיב „עזרה" בא גם לפתור את בעיית עבודות הניקיון אשר היו נאספות בידי יום. מדרגות רחוב אלנבי בסביבת כיכר מגדלי, בתחילה נעשה נסיון לפתור את הבעיה באמצעות משרד העבודה ושירות התעסוקה, אולם בהבכשלה, הוחלט על הקמת הקואופרטיב. ומועצת הפועלים נכנסה לענין במלוא הכרה, יחד עם מרכז הקואופרציה. כך הוקם קואופרטיב „עזרה" אשר אסף לתוכו עשרות רבות של נשים, עובדות ניקיון, מבין אלה לתוך מאספה בכיכר מגדלי.

בבלאות עשור ראשון לקואופרטיב, כוכיחים הישגיו ומצבו הכלכלי כי אכן צדק מרכז הקואופרציה כשהחליט לשוף עירותי הניקיון, שההתרחבותו והתפתחותו אינן משולה בספק. צרכי המכבן בתחום זה כשרדים ב„עזרה" אם הגבוה למגוון את שירותי הניקיון עם שירותים נוספים לאחזקה בניינים, כגון הפעלת מעליות, כתקני חימום וקירור, עבודות שמירה ואינטון וכיו"ב. לאבעכה, כבר היום מפעילי הקואופרטיב את כירב הכספנתו כדי שכבבים היציבים למוסדות הסודרותיים ימסרו לידיו הגן־אבשות, כי יידע את שירותיו לכל השטחים שבהם יידרש.

קידום ופיתוח בקואופ' „דן" למען רווחת הנוסע

לפני ימים מספר התכנסו חברי „דן" לאסיפה כללית, שבה דנו בנושא איחוד הקואופרטיבים „אגד" ו„דן". אסיפה זו היתה בחינת תחנה בדרך המובילה לשינוי פני הקואופרטיבים להתחברה הציבורית, זאת, מתוך מטרה לשפר ולהסיר את המכשולים העומדים בפני מתכנני התנועה הציבורית בעיקר באזור גוש דן, ע"י השגת חיסכון ויעול למדינה ולקואופרטיבים עצמם.

התועלת הנובעת מהאיחוד, כפי שהיא נראית היום, מתרכזת בשלושה כיוונים: התועלת לקואופרטיבים, תועלת למדינה והתועלת לציבור הנוסעים.

התועלת לקואופרטיבים מתבטאת בשיפור קיצוני ביהול בדרך הכהכה האינטגרטיבית עסקית. כך ישלבו בידיעה המקצועית של שני אוטובוסים הפועלים במקביל בקו כמוים. אך נוספים ריקים להנעה רק בפני ששני הקואופרטיבים רוצים לשמור על נוכחות באיזור.

תועלת נוספת תצמח לאחר תכנון מתאים שיאפשר בצמצום ההנהלה לייעול והתולכן של פעולות המנגנון, ע"י איחוד המשרדים ליוצנו על דרישות קואופרטיב גדול יותר, אך בצורה מרובה של עובדים — אנשי שני הקואופרטיבים, ניתן אף לאחד מוסכים ולנצלם ביתר יעילות עלידי מתן שירות למספר אוטובוסים גדול יותר בכל מוסך בזה הניתן היום.

לדוגמא, יש לקוות כי תתחסל התופעה האבסורדית האפיינית לימי שיפוי, כאשר התחבורה הפנימית בתל־אביב משתחררת בעומס עד שעות אחה"צ המוקדמות ואילו הלחץ על התחבורה הבינעירונית איננו בתלים למעשה עד כניסת השבת. לאחר האיחוד ניתן יהיה לווסת את התחבורה ביתר יעילות ולהפנות את, האוטובוסים הפנויים להסעות נוספים לצרכים אחרים. כן יוקטנו הלחצים הן בתוך העיר והן בנסיעות שמחוצה לה.

עם האיחוד יהיה גם להכנן קווים ארוכים יותר בלי להתחשב בגבולות אזורים שנקבעו בבריחות ואינם מתאימים לתקופה ולצרכי הציבור. השכדי הערים שמסביב לת"א — מרוחבות בדרום ועד כפר־ש ורעננה בצפון יוכלו ליהנות מקווי התחבורה ארוכים של קואופרטיב אחד.

הסכמת ההסתדרות והחברים לאיחוד

זאת לבוסף, הסיבה לפיה כבר לה כ-משרד התחבורה ענין כה רב בהגשמת האיחוד. זאת במדעתו של משרד משלמי הבכונה על מילוי צרכי הציבור. אולם, במבצבו (מצב הקואופרטיבים) קשה לכפות על ציבור גדול של חברי קואופרטיבים להודר על כשחי בגיה שבהם רגילים היו לפעול, ולחלק את עבודתם וזכויותיהם והזכויות עם חברי קואופרטיב גדול נוסף. יחוד כי כל קואופרטיב בנה וביסס את עצמו מכל הבחינות (כח־אדם, הרכב וכו'), התרבות זו היתה קצירה במדיניות השקעות, שהתבססה על אומדני הכנסות והוצאות. לפיכך קשה לשנות במגרה בלי שיתגרמו זעזועים רציניים. עם כל ההבנה לצרכי הציבור, הנהלכים ובוטים דוחפים בכיום לידו, קיימים הקשיים ויש להשקיע מאמצים רבים כדי להתגבר עליהם.

לאחר דיונים רבים, ובהתחשב בעמדתם של ראשי ההסתדרות ל התנגדויות, הסמיכו חברי הקואופרטיב „אגד" את שלוחותיהם לחפש דרך לאיחוד הקואופרטיבים ולהכפל בו.

הסכמה של הנהלה קואופרטיב „דן" עלידי החברים להתחיל בבדיקת הנושא תביא לכמה דיונים עם חברי קואופרטיב „אגד", ובעקבות מסקנות ולקחים שיסכמו ע"י התכנסו חברי „דן" כדי להכריע הנושא. בהתאם לכך, נבדק ונקבע בעיתות עם אגד אם ילכו לאיחוד, אם לאו.

בעיית העייפות עד הפרק

הנושאים הנוקאים לפיך, יחדו בהם ההנהלות הקואופרטיבים כרלים: איחוד תקנוני עבודה ונוהל, שיווי חברים בקווים השונים, הערכה כנחושת ההשוואה לכבר, כביאות דרך בהוספה לחברים היוצאים לגימלאות ותנאים נוספים אשר יעלו על הפרק כדי ישובה סביב שולחן הדיונים.

הבעיה המרכזית, אשר צריכה חייב לבוא על פי הסכם עם הממשלה — הערבונות הכספיים שנצברו במשך השנים אצל שני הקואופרטיבים. ברור לכולם כי אפשר סבם להתחיל את הדגו של קואופרטיב חדש והמשולב על יסוד הון האיוב נקי.

הקואופרטיבים אף מדפיסים לאפשרות בביאה פתרונות אחרים מיבים נוספים לצרכים ההסעה הצבורית, והם דורשים להתחתף ולהשתלב בכל פתרון כזה. יתר על כן, הקואופרטיבים דורשים הקיקתו על הוק אשר יכניס סדר בהובלת נוסעים, בעיקר כבפני כל הרב נוצר כבב לכך כל בעל משאית מוביל נוסעים כבל בקשה לכל בקום בארץ באין גורם המבטיח, ממפקה ומכוון.

גם בגד בעלי „המוניות" יוצאים אנשי הקואופרטיבים, שכן אלה, לדבריהם, אינם מיועדים להובלת כמאות אלא לנוספים, ולכן הן עלולות לפגוע בקואופרטיב החדש לכשיקום.

מעשיהם בפיתוח הרבי...

בצד הבניות האיחוד לא הזניח קואופרטיב „דן" את תכניות הפיתוח, הרחבה והשיפורים והוא עומד בפני הגשמתן וביצוען הבאה. בשבוע שעבר כבר הגיע לבה, ואף פורק, האוטובוס הראשון בסדרת האוטובוסים החדשה כתוצרת „בי.אס.סי", הנבנה במפעלי „באס אנד קאר" בבלגיה. בניית האוטובוס נעשתה לפי התכנון ישראלי אשר התבסס על הנאי ה־אקלים בארץ, הרגלי הנוסעים ודרישות כלליות לאוטובוס, האופייניות לארץ.

עד לסוף שנה זו מתכוונים עוד ל־20 אוטובוסים להודש. עם סיום השנה הנוכחית יגיעו ל־50 אוטובוסים ובבהלך השנה הבאה צפויים להיכנס לשירות 100 אוטובוסים נוספים מסוג זה. הדגם באוטובוסים החדשים ניתן לאוויר חר וקוגרואויר. גם אוטובוסים פירודניים, שבהם יותקן תרמוסטאט שיכוון את הודרת הלחות באוטובוס ויבטיח את הנסיעה. כמו־כן הותקנו באוטובוס קפיצי אוויר המבטיחים את התעופים והנכונה עיופידים רבים נוספים.

עיכובים בשיפור תנאי התנועה

בעיה מרכזית העומדת בפני שני הקואופרטיבים היא הקצב האיטי בשיפור מבב התנועה בעיר. אמנם באחרונה חלה תנודה, אך נראה כי דרוש זמן נוסף עד שינוצו לכלל ביצוע הגשמת ההבטחות. הובטח להתחיל בבנית גשרים לבעבר הולכי רגל ולהרחבה בבר שוים הנעצפת „מסלולי" נסיעה. כן מדובר על הפיכת רחובות נוספים לחד־סיטריים. שיפור ברמזורים ופעולות נוספות, כאמור, חלים שיבובים מכיוון שאין הסכמה ר התיאום בין הכמדות העוסקים בפעולות אלה, וכן בגלל מחסור ממר בכוח־אדם מקצועי, שתפקידו להקפיד על מילוי התקנים התקנות התדעות לשיפור הנאי התנועה בעיר.

„קליד" שרות למכונות כתיבה, חישוב וצילום

מכונות כתיבה, חישוב וצילום מיובאות ונמכרות ע"י „קליד"

בשנת 1971 פקדו את המדינה שביתות רבות. אחת מהן היתה שביתת עובדי הדואר, אשר גרמה קשיים ותקלות לגופים רבים בדינת. שר התקשורת אז — שמעון פרס — הציע הצעה לעובדים מקצועיים בשירות המדינה להתאגד בקואופרטיבים ולשמש מעבדים העובדי מדינה לחברי קואופרטיב התקשורת.

עובדי הדואר, שירותי הטלפון ותוחזוקה לא נענו להצעתו של שר התקשורת. אולם, עובדי מחלקת השירות למכונות כתיבה וחישוב במשרדי הממשלה, שהיו סייעים או לבדוקים ממשלתיים, נענו להצעה.

באוקטובר 1971 פרשו עובדי המחלקה בבדפים הממשלתי בשירות המדינה והקימו את קואופרטיב „קליד". בהסכם שנחתם בין הקואופרטיב לבין הממשלה דובר על אופציה, שהיננת לקואופרטיב, ליתן שירות לכל משרדי הממשלה למשך מספר שנים, תוך אפשרות להידוש בתום התקופה.

בין המייסדים היו אנשי המחלקה בירושלים ותל־אביב ובשלב מאוחר יותר הצטרפו גם אנשי המחלקה בחיפה.

קואופרטיב לפי כל הכללים

בתנופת ההתארגנות, כהיותה מיכנה, נצרכו קשיים בפני הקואופרטיב הצעיר. אולם, לדברי מר יוסף ההנבאים, גזבר וסגן מנהל האגודה, ניצב היום הקואופרטיב על בסיס איתן.

15 חברים הקימו את הקואופרטיב ואליהם הצטרפו במשך כשנתיים וחצי ראשונות עולים חדשים ותיקים כמו חדרי צבא. לקראת קליטתם בקואופרטיב נערכו הכשרה יסודית במסגרת קורסים ובעבודה מעשית. היום עובדים בקואופרטיב „קליד" 15 המייסדים ועוד 18 עובדים, אשר גם הם בני אנשי שירות, מכבאים וכן גם הפקידות והמזכירות. ביניהם גם גם כבר מעמדים להברה בקואופרטיב.

הח' יוסף ההנבאים כמסר על דרך ארגונו של הקואופרטיב: „הכל לפי עקרונות הקואופרציה המקובלים. התמנת הנוהלה הכללית המורכבת כארבעה חברים הבהלים בפועל הם מהל האגודה, מר יצחק קורנט וסגנו שהוא גם הגזבר. ארלם על רוב ההחלטות מתקבלות במהלך הם על כל החברים". לאחר מכן הההנהלה, מנהל ההנהלה לעניפים בירושלים, תל־אביב וחיפה.

תיקון ואחזקה במקום ובבית המלאכה

קואופרטיב „קליד" מספק, כאמור, שירות למשרדי הממשלה ולמוסדות אחרים בכל הקשור ביכונות כתיבה, במכונות חישוב ומכונות צילום. אנשי הקואופרטיב בקיאים בכל סוגי המכניקה הקרובה האלקטרוניקה.

פעילות הקואופרטיב, המשתרעת על פני כל הארץ, מחולקת בבר הינה אדמיניסטרטיבית בין כליכה במשרדי המחוזות: ירושלים, תל־אביב וחיפה. השירות, הכולל ציוד החלפת חלקים ואף החלפת מכונות, מבוצע בידי מכבאים קבועים האחראים בפעולותיהם על אזורים מוגדרים ומטפלים בשירות בכל פניה המדוברת אליהם כמצד משרד זה או אחר. שירות ניתן ביבוסף לביקורים שגרתיים אלה, לתקופה קבועה, עבמתם ביקורת קבועה, טיפול אחזקה קבוע ושמירה על סדר הדיק עם הלקוחות.

כאמור, מקיף הקואופרטיב את כל אזורי הארץ, ברמה הגליל ועד אילת. בבתן השירות ללקוחות. על פי ההסכם שנחתם עם הממשלה, לפי הסכם זה, על הקואופרטיב לבצע את התיקון 72 שעות באזור המרכז לכל היותר ותוך 24 שעות בתחום אחת הערים הגדולות.

המכנאים נבחו להשתלם באלקטרוניקה

האלקטרוניקה, אשר כבשה בשנים האחרונות כעתה זה של מכונות הכתיבה, חישוב וצילום, הפגישה את אנשי הקואופרטיב בפני בעיות אשר לא ידעו אותן קודם לכן. רבים מהם, ותיקים בענף, עברו אז את כל שלבי ההתקדמות הטכנולוגית המכונות. עם כניסתן של המכונות האלקטרוניות לשימוש, נצרכו לשינוי התהליכים. עובדים במכונת אלקטרוניקה נתקבלו לעבודה ולשני מכבאים נשלחו לגרמניה, ללמוד אלקטרוניקה של מכונות כתיבה וחישוב. עם שובם יחזרו נקלטו כיד בעבודה. האחד בתל־אביב והשני בירושלים. בקרוב יחל בעבודה מכונאי נוסף בחיפה.

כאו נכנסנו להתחום האלקטרוניקה, מספר גזבר הקואופרטיב, הח' גם בבכרדה במכונות כתיבה וחישוב והצלחנו אף להגיע להספק עם אחד מספקי מכונות הכתיבה, החישוב והצילום, שלפיו הוא לנו בלעדיות בבכירה המבודה המיובאות על ידי למשרדי ממשלה.

„במקביל נספק גם שירות לאלה מבין המשרדים שירכשו מכונות אלה. לגבי מכונות של ספקים אחרים, אנו קשורים עם רובם בסידור המאפשר לנו לספק שירותים לאחזקה ותיקונים, וקיים שיתוף פעולה עם רובם בנושא של ידע מקצועי".

התרחבות גם לשוק הפרטי

באחרונה החל גם במתן שירות לחברות ולמשרדים פרטיים, בנוסף על משרדי הממשלה. זהו שלב ראשון בהתפתחות הקואופרטיב, לאחר שהתבסס במתן שירות למשרדי הממשלה.

לדברי גזבר הקואופרטיב, קיימת עתה האפשרות לצאת לשוק הפרטי. הקואופרטיב מבצע להחדיר לשוק המכונות הפרטיים עוד לפני מלחמת יום הכיפורים. אך המלחמה עיכבה את התהליך בכיוון שרוב החברים והמכנאים גויסו להקופות ממושכות של עד 6 חודשים. המצב בהתקפה לקוחות מוסש על מוסדות ההסתדרות והארגונים הכלכליים הקשורים עמה. מבחינת הנאי העבודה עם המכורים החדשים, אלה בתהים למדי. לדברי החבר הרכבאים, כדבר במשרד גדול, תקנים למכורים ממשלתי, כבצב הקואופרטיב את העבודה בתנאים הדים לאלה של משרדי הממשלה.

הצעיר הראה לחברי קואופרטיב „קליד" ולשכירים בו בעתיד בפנים קדימה, שכן בהיותו כבר הגיעו לכצב שבו כל קריאה שלפונית כצד לקוח זוכה לטיפול בבור.

איך לאכול בשמונה לירות ולהישאר שבע

מאת דב זאבי

בימים שארוחת צהרים במסעדה בינונית למדי עולה 29 לירות לסועד (במקרה הטוב), נשמע סכום של 7.90 לירות עבור ארוחת כלכית מתוך מהירון של בית־התמחוי, בעידן האינפלציה הדוהרת, כאשר מנת חומוס בפיתה עולה שתי לירות, ולפעמים יותר, קשה להאמין שבעבור כהות משמונה לירות ניתן לאכול — ולצאת שבע.

ובכן, לא בית־תמחוי, ובכל זאת שבע. נראה הוא ב„סובב" — המסעדה שבבית „כור", בסדרות שאול המלך בתל־אביב. המסעדה בת השלום, הגדולה והמרווחת, עם ציוד מהודר ודרוש חדיש, מספקת כדי יום מאות ארוחות, במחירים הראויים במחלט לתואר „עממיים".

לקוחותיה של „סובב" הינם בעיקר עובדי המשרדים שבבית „כור" הענק, בבניין, בן 17 הקומות, בו שוכנים חברות וגופים גדולים במשק הישראלי, כגון „כור", „אלדא", המרכז החקלאי, תנועת המושבים ועוד. בנבאים מאות פקידים ופקידות, המלבשים לקוחות־נוכח כל בקמדות „כור" בעי שבקומת הקרקע.

מחיר הארוחה המבוך מוסבר גם בעובדה, שההסתדרות השוכנת בבניין משתתפת אף הן בחלק ממחיר הארוחה. אבל גם אורח כחוץ, המבקש לסעוד את לבו ב„סובב", לא ישלם הרבה יותר: אחת־עשרה לירות. לבכך תדייק, בהחלט לא הרבה.

• 8 מנות בשר

ארוחת צהרים, אותה מקבל ה"סועד ב„סובב", איננה ארוחת בסים, באותו מיגר שהיא גובה

שמעדלית, דוגמת הארוחה בבר קיבוצי אחרים. בהן ניתן לקבל את „תפריט היום", ללא שום בחירה. 7.90 לירות ניתנות עבור ארוחה הכוללת מנה ראשונה — סלט או מרק, מנה עיקרית — הכוללת בשר, אחד משמונה סוגים (!) וכן שתי תוספות, ומנה אחרונה — לפתן או פרקה קר.

נכנה בהחלט כאתה, הן ההספרים הן המחיר. ההיבה, איפוא, בה עומד מאחורי זה, אתה ליתר דיוק, בה.

אם כן, „סובב" נוסדה לפני כשלוש שנים. ביוני 1971, לקואופרטיב בו חברים בבנה אנשים. קודם לכן החזיקו ארבעה מהחברים לקואופרטיב. זו לוויית מסעדת „סובב" בירושלים, והם המעילו את המסעדה בתל־אביב. אחר־כך פרצה, וביחד עם עוד שלושה הקימו קואופרטיב בבילום — ואת המסעדה הגדולה שבבית „כור".

• איך לירות יורח

חברי הקואופרטיב, ואיתם שמונה העובדים השכירים, עובדים כלאכה קשה כדי יום, בכדי לספק במיסתם: אספקת לבעלה מהבוקר־שאות ארוחות־צהרים ליום. ואכנם, יש בפי אנשי „סובב" סבנות. לא על העבודה הקשה, אלא על מחיר תוצרתם.

אומר יצחק ברנשטיין, הבגהל האדמיניסטרטיבי של „סובב": „85 אחוז מהארוחות שאנחנו מבינים כדי יום, הינן הארוחות במחיר המיוחד לעובדי הבית, דהיינו, במחיר 7.90 לירות לארוחה. כל אחד שמבגם אליוו, עולה לנו שתי לירות רק עבור שכר־דירה. יותר מזה: עוד לפני שאנחנו פותחים את דלת המסעדה, כשאנחנו באים בבוקר, יש לנו הוצאות של יותר מאלף לירות ליום".

כך ברנשטיין־סגב במספר, כי עיריית תל־אביב גובה ב„סובב" ארנונה

בעקיקיה ברחוב דיזנגוף. כמהירה הכספי זולה בהרבה על זה של „סובב". גם התכלולים האחרים, עבור השמל, מים, גז, שכר־דירה — גבוהים מאד, ומרבים לסבכים גיבוהים.

אנשי „סובב" כבהלים עתה משא־ומתן עם הנהלת בית „כור", בבשרה לסבכם כי העלאת מחיר הארוחה תכוה חקית לאם שמירה על ריווחיות הוגנת, יחד עם זאת לא תפגע בעובדי הבית.

• הירידות עמביות

המסעדה הגדולה הנקיבה, העוקה בהחזקה של כרבע מיליון לירות. כל ציוד, „הכל — תוך מתקינות", כיף לסבבת חברי הקואופרטיב. בשנה האחרונה „גילה „סובב" במחור כספי של כמיליון ורבע לירות.

ערב השנה החדשה, מבקיים אנשי „סובב" לעתיד. יש במדם לפתוח את המסעדה, לשפור שתעבוד במלוא תפוקתה. כבר המבבה הגדול והמשוכלל, מסוגל להוציא אלף, ואפילו אלף וחמש מאות ארוחות ליום.

קבוצת הירים שהזדמנה לאכול באקראי ל„סובב", הוליקה רפיון אצל אחד החברים. „מדוע לא נצשה להוצאת קבוצות תיירים, העוברות בתל־אביב, שיסעדו את ארוחת־הצהרים שלהם כאן?" — שאל. הרעיון „התבשל" עתה, ואם יצא אל הפועל, יהיה בו כדי לסייע במשהו לצידוד התיירות העכבית בארץ, המוזרה במצוקות כבדות — חוולות.

הנה כי כן, הבריה הבורצים של קואופרטיב „סובב" אינם קופצים על שמריהם, הם עושים גם לשיפור מהמיד של השירות והאוכל עבור האורחים הקבועים — עובדי בית „כור". „כשאורחינו מרוצים — גם אנו מרוצים". הם אומרים. „ועם קביעת מחיר ריאלי יותר לארוחה — נהיה מרוצים יותר..."

هكذا من الأصل

על־סף השנה החדשה

מאת ישראל זיו
יו"ר מרכז הקואופרציה

בסוף שנת תשל"ד היו מאוגדים במרכז־הקואופרציה 145 קואופרטיבים, עבהם 18,598 עובדים, מהם 10,706 חברים (57.6%) והשאר שכירים ומתלמדים.

החלוקה לפי שלוש המשיכות היא כדלקמן: (בסיכומי לירות)

מס. סד.	התחום	קואופרטיבים	עובדים	חברים	הכנסה שנתית	שכר עבודה
1.	יצרני	83	3051	1079	1796	479
2.	תחבורה הובלה	23	13721	8804	5777	3108
3.	שירותים שונים	39	1826	825	438	189
	סה"כ בסוף 1973	145	18598	10708	8001	3776

בהתחבורה השיתופית (הקואופרטיבים „אגד" ו„דן") יש קליטה בלתי־פוסקת של חברים חדשים, שחלק גדול מהם נקלט בקרב העובדים השכירים. המספר הכולל של החברים בשני הקואופרטיבים הללו הגיע בסוף תשל"ד ל־8,064, לעומת 7,73. חברים בתשל"ג.

גם מספר העובדים השכירים בכלל הקואופרטיבים ירד מ־8,149 בתשל"ג ל־7,890 בתשל"ד. כן פחת חלקם של השכירים בכלל הקואופרציה והגיע לאחרונה ל־42.4% לעומת 44% בסוף תשל"ג.

145 הקואופרטיבים הקיימים מקיפים כ־50 מקצועות ביצרנות, תחבורה ושירותים. הם פזורים ברחבי־המדינה מקרית־שמונה בצפון ועד אילת בדרום.

לידם ובאמצעותם של קרוב ל־20,000 מועסקים בקואופרטיבים ובמוסדותיהם מתפרנסים קרוב ל־100,000 נפש.

ההכנסה השנתית (ברוטו) של הקואופרטיבים היא יותר מ־800 מיליון ל"י ועוד כמאתיים מיליון ל"י הם המחזור הכספי השנתי של קרנות הקואופרטיבים ומוסדות־העזר של התנועה (קופת־הקואופרטיבים, חברת „נתיב", קרן־פנסיה „מבטח"). מכאן, שבקואופרציה כולה מגיע המחזור הכספי השנתי לסכום של מיליארד ל"י.

היזמה של הקואופרציה גורם כלכלי חשוב במשק הלאומי ובגישה יהוד ציבורי וחברתי חר בעת בן הממשלה להעמיק ולהרחיב את עזרתו לפיתוחה של הקואופרציה בכל שטחי־פעולתה, וכן להעניק למפעליה הקלות בתחומים פיסקאליים שונים. שר־העבודה הכריז בוועידת־הקואופרציה האחרונה, כי ממשלת־ישראל תגביר את עזרתה הפיננסית — באמצעות קרנות שונות — לבסוס הקואופרטיבים הקיימים ולזינוק תנופה להרחבת הקואופרציה. כן הכריז שר־העבודה בנאומו, כי הגיעה העת לקבוע „מעמד־חוקי" למושג „חבר־קואופרטיב". כלומר, בדומה של שני המעמדות (עצמאי ושכיר), המוגדרים עתה בחוק, יש לקבוע מעמד נוסף של „קואופרטור". כיוצא גם הוא בעל זכויות וחובות מוגדרים בבירור על־פי החוק.

ישראל זיו

הבעיות הפיקוליות העומדות על סדר־היום של מוסדות הקואופרציה, בהרכבת כולן בבי־כנ הקא: עתידה הכלכלי והעדפיה החברתי של הקואופרציה. בתחומי החיים הפנימיים והבין־קואופרטיביים בולטות בהזה בעיות עיקריות:

1. עיצוב המסגרת הכלכלית והבעלות של המשק הרכושי בקואופרטיבים הקיימים.
2. קביעת דרכים וצורות חדשות להקמת קואופרטיבים חדשים.
3. צמצום העבודה השכירה וסיגור היצוב עדר־הטבה בקואופרטיבים.
4. הידוק היחסים הבין־קואופרטיביים במסגרת הפנימית ובמוסדות התנועה.
5. הידוק יחסות הקואופרציה המסגרת ערכית בתוך ההסתדרות והתנועה לה.

בתקביל להמש בעיות עיקריות אלה פועלים מוסדות־ההנהלה של מרכז־הקואופרציה במימוש מסלולים עיקריים:

א. להתאים מבנים ומסגרות במוסדות־התנועה והקואופרטיבים להתפתחויות שהתהוו לזל במשק ובכלכלה, תוך שמירה על יחודה החברתי והעיקרי־היסוד של הקואופרציה.

ב. ליצור „קואופרציה" עצמאית, בעזרת חברת־העובדים והממשלה, לצרכים של ביסוס ופיתוח, השקעות ותנועה.

ג. לגלות דרכים ויזמות חדשות בהקמת קואופרטיבים ובקליטת עולים, בשיתוף עם גורמים הסתדרותיים, ממשלתיים וציבוריים הנוגעים לעניין זה.

ד. להגביר מאמצים בפיתוח כוח אדם מקצועי להעסקים אחראים בתנועה — בתחומי המשק, הארגון והחינוך.

ה. לקדם את פעולות ההדרכה, ההסברה והחינוך הקואופרטיבי, ברחבי התנועה וכתוצה לה.

תוך כדי פעולה משולבת בהרבשת המסלולים הללו ממלאה הקואופרציה את תפקידה הביתה, בחברה ובמשק — בשיפור רמת־החיים של העובד, בהעלאת פריון־העבודה, בקליטת עליה, בפיתוח כושר־הייצור, בשיתוף העובד בניהול הגבורה, זיקתו לכבש ואל מקום־עבודתו, בהעמקת מר פר־העבודה, בניהול מלא כיצרר היצור של המפעל.

במקלה הייחודי של הקואופרציה היצרנית היא בשירותים בכלכלה הלאומית ובחברה הישראלית. הרי מדינת ישראל חייבת בייחודה זה, והיא גם נודעת בייחודה, לבנות חברה וכלכלה על יסודות של שיתוף־פעולה, כיוון וצדק סוציאלי, אחוות וזכויות הדדית.

בעבר הספיק עצם התארגנותם של חברים מספר בעל־מקצוע ובעל־יוזמה כדי להקים ולגבש מסגרת קואופרטיבית. גם הביקוש אבטלת־היצור היתה ברמה סבירה של מבצעי כסף, המצב בשוק המדינה איפשר את ההשתלבות הקואופרטיבית בתוכו.

כיום, מקיים אמצעי־הייצור היקרים על העובדים לרכוש בעצמם לכשבם את אמצעי־הייצור ולהקים מפעל.

בתנאים של היום נעשתה הקמת מפעל או יצירה כקום עבודה יצוגג בלי־די לקונצרנים הגדולים או לקרנות הכספה, אשר עיסוקם העיקרי בספי רווחים ודווידנדים.

אולם הוך מצניק הרווחים הספים והחלק הכלכלי־משקי קיים הצורך הרחוב לעסוק גם בחלק הכלכלי־חברתי.

מדברים כיום הרבה על איכות החיים איך מגיעים לכבב שבר הבתפר איכות החיים של האיש העובד ועל־ידי כך ישתפר גם בעמדו ויגדיל פריון עבודתו. הליך אהד נודעה לו חשיבות רבה למצבו של העובד במדינה ולמצבה.

הקואופרציה, שהיא תנועה חברתית־כלכלית, משיבה לפתור על חלק מהשאלות ובעלה את תנור מה המסורתית־חברתית־כלכלית.

הזהות העובד עם מפעלו, במערכת הייצור, ואחריותו הישירה הם אלה שבכוחם לשפר את המצב ולתת לעובד את ההרגשה כהוא בעל־הבית ואינו משרת מר סר או קונצרן זה או אחר.

מדינת ישראל חייבת, בייחוד מסוים, עליה לכונן חברה כלכלית־חברתית בעלת איכות חיים גבוהה.

התנועה הקואופרטיבית בארץ, על כל סעיפיה, מקפמת מעין דגם ליצוג למדינות רבות ואנו יצואנים גדולים בנושא הקואופרציה. הרעיון נלמד ומיושם בארצות רבות כאחר שממשלות בכל הנוגנים הגיעו למסקנה, שרעיון זה מסוגל לשפר את רבת אורחיו ולהעלות את איכות החיים באותה מדינה.

בשום כה, דווקא בארץ אין מקדישים את תשומת הלב המספקה ואין מנצלים את האפשרויות הטמונות בקואופרציה לצורך קליטת עולים וארגון העובדים במסגרות אשר ישפרו את איכות החיים.

ממשלת ישראל חייבת להקנות עדיפות להקמת קואופרטיבים, לעודד את התנועה הקואופרטיבית ולעזור לפרט אשר רוצה להצטרף להנועה הקואופרטיבית.

יש לקבוע מעמד ברור לחבר הקואופרטיב ומעמד ברור לקואופרטיב עצמו במסגרת התקנות הפיסקליות.

כפרים קואופרטיים תעשייתיים

מאת א. רקח
מנהל המח' להכפר, היגוד הכשרה קואופרטיבית — מרכז הקואופרציה

הרעיון שהעלה כעגן וייץ על הקמת כפרים קואופרטיביים לא חקלאיים. היה אותו הרעיון שהועלה במרכז הקואופרציה עוד לפני שנים רבות. אבל אז לא היה אוזן קשבת. לאור התנאים הקשים אשר המדינה עומדת בפניהם כיום — חוסר קרקע חקלאית במקומות מסוימים, וחוסר מים — נדרשת גישה שונה להתיישבות, וטוב עשה ד"ר כעגן וייץ, ובמיוחד הסוכנות היהודית, אשר ביכולתה הודות לנסיונה הגדול בעבר, יכולה לקדם לרעיון חשוב זה עוד וגידים.

מבנה הכפר צריך להיות שונה ממבנהו של מושב, אשר בו מטפל בכל הנושאים ועד המושב. יש להקים אגודה נפרדת לשיכון, אשר תטפל בכל השירותים המוניציפאליים. יש להקים גם אגודה להשקעות ולחיסכון. ניתן לעשות זאת בשתי צורות: אגודה בכל כפר בנפרד, או אגודה אזורית להשקעות ופיננסו. כל מפעל המוקם בכפר יהיה יחידה כלכלית נפרדת, כאגודה שיתופית המנהלת את ענייניה באופן עצמאי.

תושב הכפר הוא חבר באגודה לשיכון. הוא גם חבר באגודה להשקעות, אם מקימים אותה בכל כפר. מובן מאליו, כהוא חבר במפעל אשר בו הוא עובד. חבר הגר בכפר חייב לעבוד במפעל הכפרי או האזורי, כנודרים. לא יכול אדם לגור בכפר בלי לעבוד בו. אבל במקרים מיוחדים יכולה האגודה לשיכון לקבל חברים שהם בעלי מקצועות נדרשים (רופאים, עובדי ציבור וכו'), כי יהיו חברים, אם ירצו, באגודה להשקעות בלבד.

א. רקח

מפעלי הכפר מוקמים על־ידי האגודה להחסכון־ולהשקעות, לשען החברים העובדים במפעלים. החברים באגודה זו הם כל בני הכפר העובדים במפעלי הכפר. מטרת האגודה היא ליזם ולהקים מפעלים, להבטיח בדק סוציאלי בחלוקת ההכנסות, לאפשר הבטחת רבת שירותים ציבוריים בכפר, לזמם מפעלי שירות לתעשיית הכפר. בגון הנהלת חשבונות, תשתיות שיווק, אשראי וכו'. אגודה זו יכולה להיות אזורית, וחבריה הם הכפרים כיחידות. כל כפר שולח לאגודה את נציגיה. ולחבר הבודד לא תהיה שליטה על אגודה זו, אלא רק דרך נציגיו.

כל מפעל בתוך יהווה אגודה יצרנית, עם מערכת חשבונות עצמאית. האגודה לחסכון ולהשקעות של הכפר, או האגודה האזורית להשקעות־ופיננסו, היא היזום והמקים של מפעלי התעשיה בתנאי אם לירושת החברים בכפר. מבנה המפעל הבודד יהיה מבוסס מראש על מניות, אשר 49% מהן יהיו בבעלות החברים העובדים במפעל, ו־51% בבעלותה של האגודה להשקעות. לחברים תהיה אופציה לרכוש את כל המניות עם הזמן, אם רצונם בכך.

הנהלת המפעל תיבחר מבין העובדים במפעל. הנהלת המפעל תקבע את מדיניות הייצור והשיווק.

מדיניות ההשקעות והפיתוח תיעשה על־ידי האגודה להשקעות־ופיננסו והיא תקבל 51% מהרווחים, או את חלקה לפי אחוזיה במפעל. מה ייעשה ביתרת הרווחת יחליט הקואופרטיב. חברי הקואופרטיב במפעל יחליטו על גובה שכרם. אם השכר יהיה שווה לכל, או שייקבע לפי התמחות ומקצועם של החברים.

החבר יהיה אחראי כלפי הכפר על כל ההלוואות שיקבל, בנין היקף בהשקעה הכללית. ויהיה עליו להתחייב להחזיר לכפר, את כל שנוקף לזכותו.

מרכז הקואופרציה יכול לתרום להעלות הרעיון הזה בארגון, בייעוץ ובהדרכה, בשיתוף עם מחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית, תיאום הפעולות בין שני המוסדות הוטל על שני חברים — ברעזו ויתקין במחלקת ההתיישבות ואבינדור רקח ממרכז הקואופרציה. — אשר כבר החלו בביצוע־פעולה להקמת המפעל הראשון הזה.

לנשיא המדינה, לממשלת ישראל
לצבא הגנה לישראל ולכל זרועות הבטחון
למשרד לקליטה ועליה, לסוכנות היהודית
להסתדרות הכללית של העובדים בא"י ולמועצות הפועלים
ולמרכז הקואופרציה ולמוסדותיו
ולכל בית ישראל

ברכת שנה טובה
שנת עליה קליטה ושלום
שנת חברות אחווה ועליה

מברכים:

„שנהב"
קואופרטיב ארצי של רופאי שיניים
ומקצועות מקורבים בע"מ

„אידיטרון"
במה תיאטרונית של שחקנים ואמנים עולים
בברית המועצות

„תכן"
קואופרטיב של מהנדסים ואדריכלים
לתכנון בנין, חשמל, מים וביוב בירושלים בע"מ

„בנין ותכנון"
קואופרטיב לבניית בתים ומבנים ציבוריים
בכפר־סבא בע"מ

„נדבך"
קואופרטיב לעבודות בנין
בבת־ים בע"מ

„הבונה"
קואופרטיב לביצוע עבודות בנין
בכל אזורי הארץ, בהרצליה בע"מ

„טפחות"
קואופרטיב לביצוע עבודות בנין
בכל אזורי הארץ, בע"מ

„הזרם"
קואופרטיב לעבודות אינסטלציה, מים והשמל
בקרית־אונו בע"מ
המפעל: בעיירה יהודית

„אוניברסל"
אגודה שיתופית לעבודות קרטונג' ועור
בחיפה בע"מ

„שפע"
שדרות שאול המלך 8, ת"א

הובלת נוסעים

„אגד"
אגודה שיתופית לתחבורה בישראל בע"מ
דרך פתח־תקוה 142, תל־אביב

„דן"
אגודה שיתופית לתחבורה ציבורית בע"מ
שד' שאול המלך 39, ת"א

„נשר"
רח' המלך ג'ורג' 21, ירושלים

הובלת משאות

„שלב"
הקואופרטיב המאוחד להובלה בע"מ
רח' גיבורי ישראל 29, ת"א

„יעל"
קואופרטיב להובלה
רח' אילת 9, ת"א

תחבורה בע"מ
רח' עמינדב 17, ת"א

„הנגב"
קואופרטיב להובלה
ת.ד. שיקמים

„התנועה"
קואופרטיב להובלה של משקי הדרום בע"מ
רח' הרצל 186, רחובות

„הרי ירושלים" בע"מ
רח' כורש 10, ירושלים

„המהפך"
רח' תובל 4, ירושלים

„הגמל החדש" בע"מ
רח' הנמל 45, חיפה

„הגליל העליון"
אזור התעשיה קרית שמונה, ת.ד. 15

„עמק הירדן" בע"מ
צמח

„עמק חפר" בע"מ
דאר כעברות

בית־שאן חרוד בע"מ
דאר־נע גלבוע
ת"א, רח' וולפסון 58

„תבור" בע"מ
מזרע

„הכח" בע"מ
רח' הרצל 64, ראשון־לציון

„העמק" בע"מ
רח' ההסתדרות, עפולה

„רכב"
גן יבנה — בצרון בע"מ

גליל מערבי בע"מ
אזור תעשיה, סולם, צור
נהריה, ת.ד. 113

„חץ"
רמלה, רח' הגדוד העברי
מבנה מלאכה 1

משאות כרמיאל בע"מ
הגליל 11, כרמיאל

הגליל התחתון בע"מ
מרפאה אזורית גליל תחתון, טבריה

מתכת, השקה ואינסטלציה

„פלד" בע"מ
קואופרטיב לעבודות מתכת בת"א
הבשמון 56, תל־אביב

„תו"
בית מלאכה לתיקון מנועים
רח' יצחק שדה 23, ת"א

הירדן בע"מ
שרברבות ופחחות
רח' אלנבי 37, חיפה

„עשת" בע"מ
ת.ד. 5276, חיפה

עוז און בע"מ
הנפה 15, חולון

„אלחוט"
אגודה שיתופית להנדסה אלקטרונית
ת.ד. 248 נתניה, איזור התעשיה

תובל בע"מ, יצור כלי בית
רמת ים, בת־ים

„המרכיבים" בע"מ
הדרה, רח' הרצל

„אל־נע"
נצרת עלית, ת.ד. 636

„מודיעים"
מודיעים, ד.נ. מרכז

„חרט" (דדון)
בית שאן, איזור התעשיה

ש.א.מ. בע"מ
מרכז מסחרי, שבים, קרית אתא

מסעדות

מטבחי פועלים בע"מ
רח' ברנר 5, ת"א

צידה בע"מ
מזנון תחנת הרכבת המרכזית, חיפה

„שובע"
רח' ההסתדרות 3, ירושלים

„נחל אלכסנדר"
מכמורת, דאר כפר ויתקין

ברכת הקואופרטיבים ליצרנות, תחבורה ושירותים

אמנות קולנוע „צליל" שדרות ירושלים 10, יפו	המשך: בתי דפוס, מוצרי נייר וכריכיות „אות" בע"מ, מפעלי אופסט רח' הרצל 61, הדר הכרמל, חיפה	המשך: מאפיות	המשך: הלבשה, אריגה וחייטות	המשך: שירותים שונים
קולנוע „מגדל" רח' ויצמן 45, חולון	„התיק" בע"מ, מוצרי נייר וקרטון רח' המיסת גיבורי 14, חיפה	„האופים" רמלה	„תלפיות" בע"מ ביתן 94, שוק תלפיות, חיפה	„עגור" בע"מ שירותים ותיקונים בכלי-הארץ רח' הנמל 2, חיפה
קולנוע „יחיעם" בע"מ רח' בן-עמי 14, עכו	„עקד" בע"מ, כריכה וקרטונז' רח' שבתאי לוי 22, חיפה	„הגליל" בע"מ רח' הגליה ב/6, צפת	הנעלה	„קשב" בע"מ שמירה ושירותים רח' הנביאים 24, חיפה
עבודות עץ ונגרות „הארגז" בע"מ רח' גיבורי ישראל 94, תל-אביב	דפוס „אפק" בע"מ רח' הנמל 57, חיפה	„שבלת" בע"מ נס-ציונה	„שעל" שכ' מונטיפיורי, רח' בק 16, תל-אביב	„שלהבת" רח' הנבק 33/143, ירושלים
„אילן" בע"מ רח' השך 6, תל-אביב	דפוס „אווה" בע"מ בנייני תעשיה, מקור ברוך, ירושלים	„דרור" באר-שבע	„נעל" רח' הרצל 89, תל-אביב	ש.א.נ רח' בן-יהודה 36, ירושלים
„כרמל" בע"מ חיפה — המפרץ	דפוס „ערבה" בע"מ רח' האבות 72, באר-שבע	„אחדות העמק" בע"מ עפולה	מזון	„שירותי כרמיאל" שירותי דלק כרמיאל
„אלוניה" בע"מ חיפה — מפרץ, כביש הנפט	מכבסות „גלי-אביב" בע"מ רח' הכנור 4, תלאביב	„שומרון" בע"מ זכרון-יעקב	„לבנון" רח' בית עובד 18, תל-אביב	„קשת" כרמיאל
„עציון" איזור התעשיה, רוממה, ירושלים	„כבסים" בע"מ רח' רוטשילד 63, כפר-סבא	„תקומה" מגדל-אשקלון	„איחוד הפושט" רח' המנוע 9, איזור תעשיה, חולון	„המבצע" בע"מ הפעלת ציוד הקלאי שרונה
„עץ" בהרצליה בע"מ עבודות נגרות הנציב, הרצליה	„שולמית" בע"מ איזור התעשיה, עכו	„הדר" הל-בונה	„המזין" רח' 10 מספר 10, יפו	„זבולון" בע"מ הפעלת ציוד חקלאי ד.נ. אשרת, עמקה
„אלון" איזור התעשיה, נתניה	מאפיות „אחדות" בע"מ יד המעביר, הברזל 32, תל-אביב	„שבולים" כפר-יונה	„מפתח" בע"מ ת.ד. 4537, חיפה	„עגור אשדוד" רח' יאיר 815, אשדוד
„תדהר" רמתיים, רח' היוצרים 3, בת-ים	„מגדניה" בע"מ שד' ירושלים 30, יפו	„ים-סוף" אילת	„רקת" בע"מ ת.ד. 83, כביש צפת, טבריה	„בדק" ת.ד. 411, אשדוד
„הדופק" נס-ציונה	„אחדות" בע"מ חיפה — מפרץ, רח' הנפט	„בית-שאן" בע"מ בית-שאן, ת.ד. 34	קואופרטיב עובדי ומובילי בשר גושרין בע"מ בית המטבחיים, רמת-גן	„הגל" בע"מ מונים רח' הנמל 55, חיפה
„הדק" בע"מ איזור התעשיה, קרית-שמונה	„המעפיל" בע"מ רח' בן-דרור 148, חיפה	„לוד" בע"מ איזור תעשיה — לוד	„רענן" — זלמן צור רח' יהושע הנקין 4, רעננה	בתי-ספר
„מפעלי עץ בערבה" ת.ד. 126, באר-שבע	„מגדל" חיפה — אחוזה	יצרנים שונים	„עדין" איזור התעשיה, בנה-נאמן, הוד השרון	„בחן" רח' גורדון 53 (פינת ריינס) תל-אביב
„רהיטי-עם" בע"מ איזור התעשיה א', נצרת-עלית	„הקריות" בע"מ חיפה — מפרץ, כביש אתא	„צדף" תל-אביב, נחלת בנימין 92	שירותים שונים	„בית חינוך תיכון" בע"מ רח' שבתאי לוי 26, חיפה
„עובדי דלתות חמדיה" בע"מ קיבוץ חמדיה, עמק הירדן	„מן-דגן" איזור התעשיה, רח' פינסקר 17 נתניה	„סריג" קרית המלאכה, רח' שביל המפעל 2, תל-אביב	„חריש" בע"מ רח' לבונטין 30, תל-אביב	„גימנסיה ביאליק" בע"מ רח' יונה 5, חיפה
בתי דפוס, מוצרי נייר וכריכיות דפוס „אחדות" בע"מ רח' לבונטין 5, תל-אביב	„לחם השרון" איזור התעשיה, נתניה	„פילמית" ת.ד. 56, ירוחם	„מחלקי-נפט" רח' גורדון 58, תל-אביב	„אפיקי דעת" רח' הרצל 94, באר-שבע
„הצינקוגרפיה הא"י בע"מ" רח' לבונטין 30, תל-אביב	קמה — עינבר קיבוץ עינת, פתח-תקוה	הלבשה, אריגה וחייטות	„תכנון" אדריכלים ומהנדסים בע"מ רח' ביאליק 5, תל-אביב	שירותי נקיון
דפוס כללי בע"מ רח' השוק 26, תל-אביב	„דגן" בע"מ חים — חדרה, ת.ד. 76	„עתיד" נחלת-בנימין 32, תל-אביב	„קליד" שרותי מיכון משרדי בע"מ דרך פתח-תקוה 100, תל-אביב	„עזרה" רח' הארבעה 24, ת.ד. 7151, תל-אביב
„כריכיה קואופרטיבית" בע"מ רח' ריבל 8, תל-אביב	„הגליל המערבי" בע"מ דרך הארבעה 2, עכו	„בגד" בע"מ הבנקים 11, חיפה	„הדר" בע"מ — צבעות רח' הרצל 36, חיפה	ש.נ.ח. בע"מ רח' פבזנר 40, חיפה

هكذا من الأصل

המוציאים לחם מן הארץ...

מאת אריה שינטל

(במערכתם של חברי „המשביר", קואופ' להספקת ציוד חקלאי בשרונה)

המושב שרונה, הנמצא בין כפר תבור ליבנאל שבגליל התחתון, אינו ותיק כמותו; הוא נוסד בשנת 1938, כלומר כ־37 שנים אחריהן. אולם אם לשפוט לפי חברי „המבצע", שרובם הם בני המושב שרונה ואחד מהם בא מן העבודת־דבורה השכנה, יש בהם משרשיהם של הראשונים. כפר תנם ה„איכרי" ומההגם של גדי המייסדים. יכולתי לעמוד על כך בתוך השיחות שהיו לי אתם ו־ מתוך הסיור המקיף בשטחי „כמ־ לכתם". בעיקר פולחן התיקרש הר־ מקיף את כולנו. שגם הם נתפגו לו ומקיימים אותו. הם עדיין מא־ מינים ש„האדמה היא אם כל חי" ועובדים אותה במסירות ובאמונה.

בני גורפינקל, מנהל הקואופ־ רטיב, הגיש לי „כרטיס ביקור", המפרט את סוגי השירותים של הקואופרטיב מבצע וכתוב בו לאמור: ביצוע עיבודים חקלאיים; עיבודי פרדסים; דיסוסים אוטו־ מטיים; מוסך לתיקון טרקטורים וציוד חקלאי; מוסך כורשה פי־ אט; תחנת רישוי לטרקטורים; גיזום זיתים ושקדים. אם לתרגם את האמור ל„שפת בני־אדם", פי־ רוש הדבר שהם חורשים, זור־ עים, קוצרים, מרססים, מובילים בשדות ובכרמים. בקיצור, „מכי־ נים" את האדמה בידי ברקנים וקוצים ומידי מרסים, מסקלים אותה, כושנים אותה, מיטיבים ו־ מכינים אותה לקראת יעודה כ־ בזינה את חוי והאדם. ובהגיע העת קוצרים את יבולה. הכל נעשה בכלים ובציוד מודרניים מיובאים מכל קצות העולם ומות־ קנים בידיהם.

כפי שנאמר ב„כרטיס הביקור", יש בבעלות הקואופרטיב מוסך לתיקון טרקטורים וציוד חקלאי והוא משמש כמוסך מורשה של פיאט וכתחנת רישוי לטרקטורים. שטחי פעילותו, הן כמעבד קר־ קעות והן בשירותי מכונאות, פרושים על הגליל התחתון, עמק הירדן וישובי רמת הגולן מכל סוגי ההתיישבות, כולל מושבים וקיבוצים. המפעל נחשב כגדול ביותר בענף עיבוד הקרקעות ב־ ארץ, וב„דומיניון" שלו (בשטח „שלטונו") כלולים כארבעים אלף דונם קרקע חקלאית, כששת אל־ פים דונם פרדסים וכשלושת אל־ פים דונם מטעים למיניהם.

„המבצע" נוסד בשנת 1968, אך־ לם שרשיהם של חבריו במפעל המשותף נעוצים בתקופה שקדמה לייסוד הקואופרטיב.

השנים הראשונות היו שנות ביסוס, פיתוח כלים והקפדה על מתן שירות נאות לישובי האיזור. מאוחר יותר התגורר הצורך ב־ הרחבת השירותים והחייבה מתו־ חומי האיזור הן במתן שירותים חקלאיים ובעיבוד הקרקעות והן בשירותים לכלים חקלאיים. הר־ קואופרטיב הקים לפני כמעלה משנה מוסך המצויד במיטב ה־ ציוד ההנדסי לתיקוני טרקטורים וציוד חקלאי לסוגיו, גם כלא ל־ צורך עצמי. כך נהפך המפעל תוך תקופה קצרה יחסית מתחנת טרקטורים צנועה, המגבילה את פעילותה לאיזור הקרוב, למפעל ההולש על אזורים נרחבים בקווי הישוב הן בפיתוח וביזמות לקראת הבאות. מעיד על כך הגידול ב־ מחזור השנתי שהסתכם בשנת 1968 בסכום של כ־700,000 ל"י והגיע בשנת 1973/4 לסך של שני מיליון ל"י. בגידול המחזור יש, כמובן, גם מרכיב ההתייקרות. אך בעיקרו הוא נובע מהרחבת פעי־ לותו של הקואופרטיב ושכלו־ פתחתו.

עם ייסוד הקואופרטיב איבדו החברים לעצמם את הדירוג הר־ מקצועי כימוד לבעבודתם. בתו־ ספת גלובלית של 30%, בלי התי־ חשבות בשעות נוספות בעונות הלחץ. מצב זה היה קיים עד ה־ יום ולפי עדות החברים הוא הולם את התנאים השונים בעבודות ה־ חברים ובתפקידים והעולם לא היה גורם לאי־הבנה בין חבר לחבר.

הידע והנסיון הרב שהצטברו אצל הצוות המקצועי של הקוא־ פרטיב הוליכוהו לידי מציאת פת־ רונות לבעיות העצפים והקלאיים, שלא תקושה להם השומה לב מספקת. ובשאר עד לפני זמן לא רב בהיגורם. ההבדים הידבבים לפני בציינים האת בטיפוק הוך הסתייעות בדוגמאות:

א) סיקול אבנים. מרבית שטחי הפלחה המעובדים ע"י הר־ קואופרטיב היו משובצים בכמות עצומה של אבנים. השיטה הרגילה של סילוק האבן הוא ע"י איסופה. הבעיה היתה כיצד להתגבר על התפוקה הנמוכה הכרוכה באיסוף האבן, כפי שהוא נעשה עד עתה. והיא נפתרה בהלואה ע"י התו־ רת המיכון לשטח זה; והובאו ל־ המפעל שתי מסקלות — אחת מ־ אוסטרליה ואחת מקנדה, העובדות לשביעות־רצון חברי הקואופר־ טיב.

ב) מיכון לעיבודים בבסעים. בעיית המחסור בכוח אדם, שהלכה והחריפה הפרידה וגם כאן. נמצא הפתרון בהכנסת מיכון לעבודות אלה. כיום מופעל ע"י הקואופרטיב כרסם אוטומטי (ייצור עצמי) מדגם „רגיל" לדי־ סוסים בפרדסים וכמשור דיסקיות לגיזומים במטעים. החסכון בכהו־ אים שהושג ע"י הכנסת כלים אלה הוא רב ובמקום רישום של כתבורה דונם ליום מגיעים עתה להכישים דונם ליום.

ג) פיתוח ציוד. בית־מלא־ כה של הקואופרטיב עוסק בפיתוח ציוד וביישומו לניצור ואיסוף שק־ דים, פקנים ושישבים. נושא אחר בקנה־מידה ארצי שהקואופרטיב נתבקש ע"י המוסדות המתאי־ מים למצוא לו פתרון הוא נושא איסוף זיהום לשמן במטעים הנמ־ צאים ברובם בידי המישוטים. אוד־ רי חקירה וניסויים, הציע הקואופ־ רטיב כלי שהובא מאיטליה והות־ אם לתנאי הארץ אחרי סידרה של ניסויים. הכלי נמצא עתה בהר־ צה ויש סיכוי שהושג פתרון ל־ בעיה נוכחה ומכאיבה.

לקואופרטיב יצאו מוניטין כ־ מפעל העומד בדיבור ומבצע את עבודותיו באחריות ובדייקנות. מעידים על כך מכתבי התודה ד־ ההערכה. ביניהם מכתב שבח מ־ טעם מנהל מקרקעי ישראל. חב־ רי הקואופרטיב מציינים בייחוד את חלקו של המפעל בביצוע עבודות בפתוניה ובהכשרת שט־ חים בבקעת הירדן וברמת הגולן.

בביקורי בקואופרטיב „המבצע" יחד עם הח' יוסף צינוביץ, איש מרכז הקואופרציה באיזור הצפון, נקלענו להפסקת ארוחת הבוקר ומצאנו את רוב חבריו מסובים יחד. השיחה בינינו נהפכה למעין סימפוזיון, כבד נכחו בתחילה רוב החברים ובהמשכו שוחח אי־ תנו מנהל הקואופרטיב, בני גור־ פינקל, ולצדו חבר אחד או שניים לסרוגין. בני גורפינקל מכהן כ־ מנהל הקואופרטיב מיום יסודו. הוא יליד כפר־תבור, בן 38, נשוי + 4, מכונאי במקצועו. שירת כ־ מכונאי מטוסים בחיל האויר ד־ אחר־כך כשבאי בחיל הנדסה. שי־ מש בתפקידים ציבוריים שונים ועתה הוא מכהן כיושב־ראש אגו־ דת מושב שרונה.

הח' י. צינוביץ, הנמצא במגע קרוב עם הקואופרטיב מאז ייסו־ דו יודע את בעיותיו ונמנה עם מעריכיו כמפעל קואופרטיבי ל־ דוגמא. מפי במקצת את שביעות הרצון העצמית של החברים ב־ שתי הערות:

א) מטריד אותו אי התיאום בין התפתחות הקואופרטיב וגי־ דולו לבין הקטן במספר חבריו. לדעתו אין כל הצדקה לכך. בה־ יותר עתה, משבעיית הצ־ביבות בעבודה ירדה מן הפרק עם הגי־ דלה הפעילות המקצועית. המצ־ ריכת כוח עבודה קבוע ומקצועי (ואולי כדאי לחשוב גם על קבלת חברים מבני המושבים; קיימים כבר בארץ קואופרטיבים מעור־ בים המיזוג עלה יפה — א.ש.). הוא מקווה שהנהלת „המבצע" תיגש בהקדם למיתוש הפגמות בביזון הגדלת מספר חברי הקו־ אופרטיב.

ב) חלקו של הקואופרטיב ב־ רווחי המפעל (כ־35%). הוא סבור שאין התאמה בין חלקו של הקו־ אופרטיב ברווחים לבין חלקו ב־ אחריות, בעבודה ובנשיאה בעול. יש לזקוף באורח מכריע את גי־ דול המפעל לזכותם של חברי ה־ קואופרטיב, ליוזמתם, חריצותם ותושיית הנהלתו. חלקו המוצע של הקואופרטיב ברווחי המפעל הוא, לדעתו, מעות ויש לתקנו בהקדם. אין, כמובן, להתעלם מכך שהגדלת חלקו של הקואופרטיב בחברת הגג כרוכה בהשקעות רציניות. אולם את הכסף לכך יכול הקואופרטיב להשיג הן ע"י קבלת חברים והן ע"י הלוואות מהקרנות הכתאימות העומדות לרשות מר־ כז הקואופרציה. הבעיה היא כיצד להתגבר על ההגבלה הקיימת ל־ גבי כתן הלוואות בתוך הקרנות הללו לקואופרטיב בשי־ רותים. אסר משום מה קואופרטיב „המבצע" נמנה עמם ללא כל הצ־ דקה. הואיל והפעילות החקלאית היא בגדר ייצור. הסיווג בין קו־ אופרטיב יצרני לשירותי ביחס להנאה מהקרנות נעשה לפני שנים רבות והגיעה העת לשנותו או לבטל בכלל את ההפליה הקיימת בנדון בין קואופרטיב לקואופר־ טיב. „המבצע" חייב להיאבק על זכותו להנות מהקרנות ויש סי־ כוי סביר שיצליח במאבקו.

היקף מכירות של 2,3 מיליון לקאופ' „אלחוט" — נתניה

מאת רון סנא

„דריכה במקום — פירו־ שה נסיגה" — זהו ה„מוטו" של אנשי מפעל האלקטרו־ניקה „אלחוט", המצוקם ב־ איזור התעשיה בנתניה. ומ־ אחר שבדיבורים לא די, עו־ בים אמנם אנשי העבר כל העת להעמקת הייצור, ל־ הדבקת ההתפתחויות הטכ־ נולוגיות בעולם.

„אלחוט" הוקם לפני 24 שנים, בידי עשרת החברים המהווים את הקואופרטיב. כיום מועסקים ב־ מפעל כשבעים איש, מהם למעלה משלושים נשים. זהו איננו מפעל גדול. אמנם, אבל כבר יצאו לו מוניטין בזכות מוצריו.

היקף המכירות הגיע בשנה הר־ חולפת ל־2,3 מיליון לירות. (לשם השוואה: לפני שנתיים היה היקף המכירות 1.6 מיליון לירות בל־ בד). המנהל האדמיניסטרטיבי של „אלחוט" יפתח שטיין, מדגיש, כי סכום זה, של היקף המכירות, אינו כולל חומרים. שכן אלו מסו־ פקים בידי הכזמין. כך שהיקף המכירות שווה למעשה לסכום כפול במפעל אחר.

בין לקוחותיו העיקריים של „אלחוט" ניתן למצוא את משרד הביטחון, „סולרד", „אלתא", ו־ „אגד". עיקר הייצור הוא של מו־ צרי אלקטרוניקה בתחומי הביט־ חון, הרפואה והתעשיה. בין המו־ צרים „האזרחיים" נכללים מקל־ טי־רדיו („קלהובד"), מגבושים (מג־ ברים־קל נידים) רמקולים, וספקי כוח ביתביים.

הקמת הייצור העצמי

הייצור, כאמור, הינו בעיקר עבור מפעלים של מכוח הבטחון, ואמנם יצור מגברי־הקול, לכ־ של, מגיע רק לעשרת אחוז כהי־ קף המכירות הכללי. אבל קיימת במפעל מגמה להתרכז בייצור מוצרי אלקטרוניקה „מקצועיים", בניגוד למוצרים „ביתיים", דוג־ מת רמקולים ומקלטי־רדיו, או כו־ צרים „בהתקניים".

ביקורת טיב

ב„אלחוט" יודעים, כי בענף האלקטרוניקה, אי־התקדמות, דרי־ כה במקום, פירושה נסיגה, ופיגור אחר המתחרים. לכן מייבאים כל הזה מכנולוגיות חדישות, כאלה שלא היו נתונות לפני שנה או שנתיים.

בבמפעל הוקמה מחלקה ביווהרת בתפקידה לפקח על טיב הייצור ואיכותו. מחלקה זו איננה כפו־ פה למנהל הייצור, אלא למנהל המפעל ישירות, בצורה זאת יש למחלקה „שיניים", לביצוע מטי־ רתה, לשמור על רמתה כל הר־ תוצרת, טיבה ואיכותה.

ייצוא לקאהיר

עיקר הייצור הינו לשוק המקו־ מי. קיים ייצוא של רמקולים. בי־ היקף לא־גדול, ללקוחות ביוון ובאמריקה. בשל ההזמנות הרבות כאן בארץ, תופס ענין הייצוא מקום פחות חשוב בסדר העדיפו־ יות של המפעל.

אבל כשמדברים על ייצוא, אין אנשי „אלחוט" יכולים שלא להי־ זכר בסיפור משעשע שאירע לפני שנים אחדות.

יום אחד (לפני שנים אחדות — כאמור), נכנס אלקטרונאי מצ־ רי לחנות באתונה. הוא רכש שם כמה מכבירים שהיו דרושים לו, ובין השאר קנה גם מספר רמקו־ לים.

כשבועות אחדים אחר־כך, אחרי שכבר חזר לארצו, התבקש אותו אלקטרונאי להתקין מערכת רמקו־ לים באחת מכבירותיה הראשיות של קאהיר, בערכת הרמקולים התבונה עקב נאום מפבי של הר־ נשיא דאז, גמאל עבדול נאצר, שהיה עתיד להינשא שם.

שעה קלה לפני תחילת הנאום, חלה תקלה במערכת הרמקולים. מכבאי שנשלה לבדוק אותה גילה להדהמתו כי על הרמקולים היה רשום: „תוצרת „אלחוט", נתניה, ישראל". האיש פיהר אל אנשי הבטחון שבמקום, וסיפר להם על התגלית המרעישה.

האלקטרונאי שלנו נעצר מייד. הוא נחבש בבית־הסוהר, ועונה קשות. „אתה בוגד", קראו לעברו חוקריו, „מרגל ציוני נאלח!"

בכל מקום, בלא־יודעין, היה אותו מצרי הגורם להפיכת „אל־ חוט" לראשון יצואני האלקטרו־ ניקה למצרים...

צי של 230 משאיות לקאופ' המהפך—י"ם

מאת מ. בן־איסר

„ההתחרות בענף ההובלה היא חזקה ביותר. וכאשר להתחרות הי־ זאת נכנס אלמנט פרוע, של תחר־ רות עם מובילים מ„שטחים — הרי יש לראות בכך מעין מכה מתחת־להגורה" — כך אומרים אנשי קואופרטיב „המהפך" ב־ ירושלים, המובילים קצות מהת־ הרות עם בעלי משאיות המגדה.

קואופרטיב „המהפך" הוקם כ־ חברה בשנת 1949, 11 שנים אחר־ כך, ב־1960, הפך לקואופרטיב. ב־ אותם זמנים היה ענף ההובלה ב־ צעדיו הראשונים, ו„המהפך" היה מראשוני החלוצים בענף בארץ בכ־ לל, ובירושלים בפרט.

קואופרטיב „המהפך" נמנה היום עם גדולי המובילים בארץ, ועיקר עיסוקו בהובלת חומרי־בניין. אף על אף החתך והניסיון הרב שצבר הקואופרטיב, הוא נאלץ לעמוד בת־ חרות מתמדת עם עסיתיו בענף. אלא שמאז מלחמת ששת הימים הצטרפו למתחרים בשוק ההוב־ לות בעלי משאיות מהשטחים. ול־ דברי מר יצחקי, ממנהלי „המה־ פך", אין התחרות הזאת הוגנת כלל ועיקר.

„אין הצדקה למצב"

„המובילים מהשטחים ניבנו מבלמות יום הכיפורים", אומר מר יצחקי. „כי־בעוד שהמשאיות שלנו היו מגוייסות, חולק מהן נפגעה, ואף נהרסו בחזית, התבססו המו־ בילים מהשטחים, והם כובשים לת־ פוס שווקים שלא היו שלהם קו־ דם".

תחרות פרועה

מר יצחקי מעריך, כי מובילי הגדה מקטינים את המחזור הכס־ פי של „המהפך" בשיעור שנע בין 25 ל־40 אחוז. הוא מדגיש, כי אין עינו צרה בפרנסתם של המובילים הערבים. אך הוא, והר חבריו אינם מוכנים להסכים, לתח־ חרות בלתי־הוגנת ופרועה.

למשל: שכר העבודה של המו־ בילים נמוך מהשכר הנהוג בישר ראל. שעות העבודה שלהם אינן מוגבלות. העובדים אינם מקבלים תנאים סוציאליים, והם אינם נד־ רשים לשלם מסים כלשהם עבור חלקי חילוף וציוד מתבצבת כבר באים דרך הגשרים. וגם מס הכ־ נסה וביטוח לאומי אין המובילים מהשטחים משלמים. כפי שמשל־ מים עמיתיהם כאן בארץ. והעי־ קר: הם אינם משרתים במילואים, לא ההגים ולא המשאיות.

„המהפך" נלחם לא־מעט לכונן הכנסת סדר בתחרות בענף, והי־ סול התחרות הפרועה. אלא של־ דברי מר יצחקי, לא יצאו מהדי־ בורים עד כה מאומה. הקימו וע־ דות, דנים בעניין — אבל אין הכליה.

פרנסה ליותר משפחה

על אף הבעיה הקבה כל התי־ חרות עם מובילי יהודה והשומ־ רון, מבוסס במעמד של קואופר־ טיב „המהפך". יותר מ־500 משפחות מוצאות את פרנסתן באמ־ צעות 230 המשאיות שמפעיל הר־ קואופרטיב. עבודות הקואופרטיב משתרעות בין נתניה לבאר־שבע, כאשר ירושלים הינה הבסיס הר־ מרכזי.

עבודת „המהפך" מבוססת על קשרים קבועים, לשנים ארוכות, עם מוסדות וחברות לבנייה. כדי להעמיק קשרים אלה, נכנס הקו־ אופרטיב לשותפויות עם מהצבות וחברות־תובלה. בצורה זו מובטח קשר אמיץ, שאינו מבוסס על הר־ בלה תדי־פעמית של חומרי־בניין.

עשיית סדר

ככל החברות בענף ההובלה, מתחבט גם „המהפך" בבעיות הר־ משותפות. אחת מהן היא, כמובן, מחיר ההובלה. ומר יצחקי אומר כי „המהפך" דורש העלאת המ־ חירים. שהינם נמוך ביותר לשומת ההוצאות הגדולות שיש כיום.

בכל מקום, „המהפך" אינו מתי־ כחן בינתיים לצאת לשווקים חד־ שים. כמוביל הגדול ביותר בארץ בענף חומרי־הבניין ועפר, שלו בחזור שנתי בסך 30 מיליון לי־ רות, הוא נמצא בתחרות מתמדת. המאלצת את הקואופרטיב להסת־ פק בדריכה תקיפה ל„עשיית סדר" בענף ההובלה בארץ.

„הארגז" — חברה יצרנית למוצרי מתכת ועץ

התחבורה הציבורית בישראל מתנהלת רובה ככולה על־ידי אוי־ טובוסים. אלפי אוטובוסים מאלה הנוסעים בכבישי הארץ יוצרו ו־ הורכבו במפעלי הרכב והמתכת הגדולים של „הארגז".

במשך עשרות שנים מוצא פרי המדף הישראלי לשוקי העולם ב־ תיבות עץ וברזל. עשרות מיליונים של תיבות אלה יוצרו במפעל הר־ עץ של „הארגז". למעשה, החל „הארגז" את דרכו כיצרן תיבות אריזה לפרי־הדר. אך מאז התרחב ועבר לייצור מוצרי מתכת, בצד מוצרי עץ (נוספים) כגון רהיטים וכד'. בין מוצרי המתכת המיוצרים ב„הארגז" מצויים גם רהיטי מש־ רד אשר יצאו להם מוניטין ונעשו חלק בלתי נפרד ממשרדים רבים בישראל.

סיפור הצלחתו של המפעל, אשר החל בפעולתו לפני למעלה מ־40 שנה כקואופרטיב של עובדים, הוא סיפור ההצלחה של תעשיה ישר־ ראלית מתקדמת.

„הארגז" היא חברה בע"מ אשר מוחזקת ממניותיה נמצאות בבעלות חברי הקואופרטיב (כ־200 חברים) ומחציתן האחרת בידי חברת הר־ עובדים. המפעל מעסיק כ־1000 עובדים והיקף הייצור השנתי שלו מתקרב לכ־100 מיליון ל"י.

הבטחה: אוטובוס חדש — ידע שיהיה

במרוצת השנים התפתח המפעל והתחלק לשלושה מפעלים ברכ־ זיים: א) מפעל הרכב והמתכת שבו מייצרים אוטובוסים, אמבולנ־ סים, מרכבים למכוניות צבאיות ומוצרי מתכת נוספים; ב) מפעל לרהיטי מתכת; ג) מפעל למוצרי עץ ופיברגלס.

במפעל הרכב והמתכת מייצרים אוטובוס אחד ליום, אולם פוטנצי־ אל הייצור גבוה מזה המנוצל ל־ מעשה, כדבר קו הייצור העוסקים בענף הרכב. בייצרת המחלקה ל־ מוצרי מתכת גם דלקונים (גזזי־ קנים), קסטה, מיכלים לגאז הלד־ בית דלתות מס־ת וגופים למק־ררים. מחלקה זו פועלת על פי טכנולוגיה חדישה ומתקדמות ובסה"כ היא מבצעת למעלה מ־ שליש היקף הייצור של „הארגז".

עם הפסקת יבוא שלדות לאו־ טובוסים מסוג „ליילנד", הוחל ב־ חיפושים אחרי סוג חדש של או־ טובוס — קל ונוח יותר לנוסעים אך עם זאת בעל מבנה חזק יותר, העונה על הדרישות בכל עת. ב־ עקבות כך, הסתמנה מגמה לעבור לאוטובוס המכונה „אוטובוס ללא שלדה". אוטובוס זה בנוי מרכב המיוצר כמקשה אחת ואליו מת־ חברים המנוע, הצירים והגלגלים. „הארגז" קשור בהסכם ידע עם חברה אמריקאית אשר לה פתרו־ נות מתקדמים בכל הקשור בבניית אוטובוסים. חברה זו בונה עבור חברות אמריקניות כמה דגמים נסי־ יוניים של אוטובוסים ובתוכם נב־ נה דגם אחד במיוחד עבור יש־ ראל, לפי הזמנה מפורטת הכוללת ספציפיקציות חדשות.

דרישה תכנית רב שנתית לצריכת אוטובוסים

„הארגז" הוא אחד משני המפ־ עלים הגדולים לייצור אוטובוסים הקיימים בארץ. הלקוחות הפוטנ־ ציאליים אינם רבים; למעשה יש לקוח אחד עיקרי: הקואופרטיבים „אגד" ו„דן". מלבדם יש חברות התחבורה ותיירות קטנות וכן כוס־ דות קונים.

בגלל הקשר עם לקוח אחד ד־ עיקרי, תלויים יצרני האוטובוסים בדרישות הקואופרטיבים לתחבו־ רה ובהיקף הזמנותיהם. במצב הר־ קיים שוררת אי־בהירות מוחלטת לגבי היקף ההזמנות מצד „אגד" ו„דן" בעתיד. בעוד אשר בשנה מסויימת חל גידול משמעותי ב־ היקף ההזמנות, הרי בשנה שלאח־ ריה חלה ירידה קיצונית.

הפתרון המוצע הוא הכנת תכ־ נית רב־שנתית לצריכת אוטובוסים בארץ, שתאפשר הערכות מתאימה בצד כל הגורמים היצרנים הקשו־ רים בענף זה.

כיום עוסקים ב„הארגז" בהרכבת אוטובוס על שלדות מסוג „דאף", „ברצדס" ו„ליילנד". האוטובוסים המורכבים הם מטיפוס „משופר" ומיועדים לשימוש רגיל לנוסעי הקואופרטיבים „אגד" ו„דן".

מוצרים מוצלחים מעץ ומתכת

במפעל נוסף, מבין שלושת מפ־ עלי „הארגז", הוא, כאמור, המפ־ על לרהיטי מתכת. מייצרים בו, על פי ביסות חדישות ובטיב מעו־ לה, רהיטי בלוד המורכבים מלו־ חות פלדה. רהיטים אלה כוללים שולחנות־כתיבה ושולחן, ארונות, תיקיות, ציוד לכרטסת ולכספות, וכן מגירות, מדפים לשימושים שונים, ארונות כלתחה וכו'ב.

המפעל השלישי של „הארגז" הוא מפעל למוצרי עץ. „הארגז" צריפין" הנדסה עץ ומתכת בע"מ שהוא הגדול מסוגו בישראל. חומ־ רי הגלם וטכנולוגיית הייצור הר־ בילו להתפתחות ולרכישת ידע ב־ קשת הריהוט המיועד לבתי־ספר, למשרדים ולריהוט ביתי. ל־ אחרונה פיתחה המחלקה מבנה־ בנורים טרומי בהדולרי ב־ פיברגלס, מבחד ונאה מאד ב־ צורתו, נוח לפירוק ולהרכבה. מל־ בד אלה, מספק המפעל במסגרת בת עשרות שנים ומייצר מדי שנה מיליוני ארגזים מעץ ומברזל, הר־ מיועדים לשיווק הצרת חקלאית וכן לרהוט ומשטחים לשינוע.

שלושה מפעלים וארבע שותפויות

„הארגז" היא חברה כלכלית מ־ בוססת, העומדת בפני אתגרי פי־ תוח. כדי לעקוב אחרי החידושים הטכנולוגיים האחרונים והדרישות המתקדמות בעולם, הקים „הארגז" מחלקות למחקר ופיתוח, המסיי־ עות בקידום הייצור והתבססותו על שיטות וטכנולוגיות מודרניות. כמו־כן מסייעת לקידום הכלכלי מדיניות ההתקשרות בשותפויות. השותפות בבעלות על קונצרן „אמ־ קור", יחד עם חב' „אמפא", מאפ־ שרת לקבל הזמנות ייצור בהיקף נרחב.

„אמקור" הוא, כידוע, הקונצרן הגדול בארץ לייצור מקררים ו־ מכשירי טלוויזיה וכן מוצרי בית בעלי־קיימא נוספים המיוצרים ב־ 10 מפעלים המאוגדים במסגרת „אמקור". ל„הארגז" 35% ממניות ההון של הקונצרן ו־50% ממניות הניהול שלו.

„הארגז" קשור בשלוש שותפויות נוספות: בחברת „ארדן" לשיווק רהיטים, שבה מחזיק „הארגז" ב־ 50% ממניותיו; בחברת „הארגז־ נצרת" לייצור רהיטי ילדים ו־ נוער, שבה שותף „הארגז" עם קואופרטיב „רהיט־עם" וכן בחב־ רה „הארגז־דלתא" לייצור ארגזי מטען למשאיות, שבה שותף „הר־ ארגז" יחד עם תעשיין יהודי אמ־ ריקאי (זק פיינברג). „הארגז־דל־ תא" עומד להתחיל בקרוב בייצור לפי שיטות ידע ונסיון הקיימות בצעה, מפעלים דומים בארה"ב השייכים למשקיע האמריקאי.

שיתוף ברווחים יצד השקעות בפיתוח

ב„הארגז" נהגים לשלם בונוס שנתי לעובדים לפי מפתח שנקבע ע"י ההסתדרות ומבוסס על ותק בעבודה. כך מתבטא שיתוף הפוע־ לים ברווחים.

אחת הבעיות המרכזיות, הדור־ שה פתרון, היא המחסור החמור בשטח להתרחבות. תכנית לבניית מפעל חדש לאוטובוסים נדונה ו־ ע"י כך תתאפשר גם הרחבת הר־ מפעל לרהיטי מתכת. שגבולותיו הצטמצמו לאחרונה עוד יותר בשל היותו במוקם בסמוך לאפיק נחל איילון, שבו מתבצעים, כידוע, עבו־ דות פיתוח נרחבות.

הגשמת התכנית לבניית המפעל החדש לאוטובוסים, בצד העמקת הייצור ברהיטי מתכת, וכן פיתוח ייצור המבנים מפיברגלס, פיתוח הייצור של תאי מטען אלה הם הכיוונים והעיקריים שאליהם יפנה „הארגז" במשך השנים הקרובות.

אולם ייצור האוטובוסים ב„הארגז"

עמודים 13, 14, 15, 16 מוגשים ע"י ברית הקואופרציה בברכה לראש־השנה

גולדה מאיר בשיחה עם חיים איזק

אינני מתחרטת על דרכי בחיים

לא כל המחקרים על מה שקרה ערב יום כיפור הם אובייקטיביים ● אין לערבב תפיסות פוליטיות עם עובדות ● מה צריך ומותר להגיד לעם בעיצומה של המערכה ● עוד לא הגענו להערכת תפקידו של „דדו" במלחמה ● מדוע לא יצאנו למלחמת־מנע ● המלחמות שלנו לא היו על שטחים אלא על עצם קיומנו ● מדוע היתה מלחמה ב־67 כשכל השטחים שדורשים היום להחזיר היו בידי הערבים? לא שמעתי על כך תשובה ● איפה הערבים המתונים המצדדים בפשרה טריטוריאלית ● הפלשתינאים לא רוצים שטח קטן, הם רוצים לבוא הנה במקומנו ● אין סימטריה בין גורל העם היהודי וגורל הפלשתינאים ואין לנו סיבה להרגיש באשמה ● כל עוד הממשלה מחליטה על מקומות ההתנחלויות לא תסגור אופציות מדיניות, מפני שההלכה היא שמתנחלים במקום שלא עומדים למסור ● הטענות על כוונותיו של קיסינג'ר למנוע נצחון ישראלי מוחץ מדי הן עלילה ● היו לי ויכוחים עם קיסינג'ר אבל הוא שר־חוץ אמריקאי ומה עניין יהדותו לכאן? ● ניקסון הבטיח וקיים, האם הייתי צריכה לומר לו שמכיוון שהרוב האמריקאי נגדו אני מסרבת לקבל ממנו נשק ● יש לי עוד תסביכים מלבד „תסביך מצדה": תסביך השואה, תסביך פרעות חברון, תסביך האינקוויזיציה ● האם יכול מישהו להבטיח שאם ניכנע לערפאת ותהיה עוד מדינה ערבית, לא תהיה עוד מלחמה? ● אני פשוט לא מבינה את השאלות על עתיד המדינה ● הנוער אינו יודע די על שורשיו ● אנשים רוצים שנהיה מצויידים יותר לקראת מלחמה אבל אינם רוצים לוותר על שום דבר ● בעד צירוף מפד"ל לקואליציה, נגד הרחקת זרמים אחרים ביהדות ● מדוע לא צירוף הליכוד ●

צילום: בוריס כרמי

גולדה מאיר פרשה מראשות הממשלה לפני יותר משלושה חדשים, לאחר שנשאה באחריות להנהגת המדינה במלחמה, שהיתה הכבדה ביותר מאז מלחמת שחרור. בשבוע שלפני ראש־השנה — במלאת שנה כמעט לאותה מלחמה נוראה — באתי אל ה„אזרחית" גולדה מאיר לשמוע, מה היא חושבת עכשיו — במבט־לאחור — על המאורעות שהיו ומה היא חושבת — במבט־לפנים — על עתידנו בארץ הזאת ועל עתיד העם היהודי, כשכמה וכמה מסייגי השתיקה וההתאפקות־בדיבור, שראש ממשלה מטיל על עצמו בתוקף תפקידו, לכאורה אינם קיימים עוד. אבל לא מצאתי שום „אזרחית" גולדה מאיר בבית הקטן שברמת־אביב. אפשר שקומתה של גולדה נכפפה מעט מאז ראינו אותה באחרונה בציבור. אותות־המלחמה ניכרים גם בעיניה, שכאילו קטנו ועמקו משהו. ייתכן שהדיבור הוא עתה חפשי קצת יותר, משוחרר מעט מן החשש מפני מה שיאמרו בעולם. אבל גולדה לא נשתנתה: אותה חרדה לגורל העם היהודי כמאז, אך גם אותה אמונה, אותו בטחון, כי יש בכוחנו לגבור על בעיותינו, אם רק נהיה איתנים ברוחנו ונדע למה הוקמה מדינת ישראל. גולדה, אחרי פרישתה מכהונתה, לא חזרה להיות רק עקרת־בית, אם וסבתא. היא מוסיפה להיות אדם פוליטי בכל רמ"ח שלה, אלא שעכשיו היא מקדישה זמן רב יותר מאי־פעם לתפקיד, הנראה לה ראש וראשון בישראל של היום: חינוך הנוער, למען יידע מאין צמח ולאן הוא הולך. סדר־היום שלה הגדוש בפגישות עם נוער הוא שמעיד על כך.

שיחתנו הקיפה נושאים רבים. רק טבעי הוא, שהתחילה בשאלות על מלחמת יום הכיפורים.

כמעט שנה עברה מאז מלחמת יום הכיפורים ומאז התאזרחה בחיינו המלה „מחדל". האם את חושבת שהיה מחדל, ואם היה, במה היה?

גולדה מאיר: באמת אינני חושבת שהתשובה על השאלה הזו היא בתו שמדביקים על איזה דבר. ואין זה מעניין אותי אם קוראים לזה מחדל או לא קוראים לזה מחדל. מה שהיה, היה דבר חמור: שירות המודיעין שלנו — שבכלל אינו מתגרעים בעולם ולהיפך, נחשב כל הזמן לאחד המוכרים שבעולם, ולעתים רחוקות מאוד טעה, אם בכלל; בכל אופן לא טעות חמורה — טעה הפעם. הוא קרא את הדברים שנתקבלו, ידע שהן ממקור טוב, ובכל זאת גם ראשי המודיעין, גם המטה הכללי ושר הבטחון וכל אלה שיש להם נסיון לאין קץ גם בקבלת ידיעות ובכלל בעניינים צבאיים, היו בדעה אחת בהערכת הידיעות אלה, בלי שיהיה ערעור של אף אחד מהם. יכול להיות שבאיזה מקום, על יד איזה שולחן היה מישהו שערער על הדבר. אבל בהתייעצויות שהיו ביום שלישי בערב, ביום רביעי, יום חמישי, יום שישי, שלפני המלחמה, דיברו כולם בקול אחד: אין זה סביר שהערבים יתקיפו. היזום לאינטרפרטציה הזאת קיבלו אנשים שלנו גם מן האמריקאים. גם בידיהם היו כל הידיעות וכך הצריכו את הדבר.

אילו היתה לטעות הזאת סיבה — תת־הכרתית. זו לא היתה הפעם הראשונה. ב־1973 שקיבלנו ידיעות כאלה מאותו המקור, כמעט עם ציון הימים שבהם תפרוץ מלחמה. בקיץ 1973 באמת נעשו אצלנו על פי ידיעות כאלה הכנות, עם גיוס גדול ולא קרה כלום. אני בטוחה שבאיזו פינה תת־הכרתית גם זה מילא תפקיד. אבל אין זה משנה. ישראו לכך מה שרצינו. אם רוצים לדעת מה קרה, זה בדיוק מה שקרה.

כשאת מדברת על הצד התת־הכרתי, האם עניין הקונצפציה, שהרבה דשו בו, לא היה גם לו חלק ב„מחדל" הזה?

גולדה: אינני מבינה בדיוק לכמה מתכוונים בדיבורים על קונצפציה. הבט, זו לא תהיה אמת, שכל מי שחוקר מה קרה ערב יום כיפורים, עושה מחקר אובייקטיבי. הלא אין זה סוד שגם בכך התערבבו קונצפציות פוליטיות ולאחר מעשה מדביקים את הדעות הפוליטיות גם למה שקרה ערב יום כיפורים, ובכו דעות פוליטיות. גם אם לפי השקפתי הן אמיתיות — מותרות; אנחנו חברה דמוקרטית. הכל מותר בה כמעט. אבל הערכה אובייקטיבית אין כאן.

האם תגובת העם אחרי המלחמה הפתיעה אותך? או האם היא מעוררת אצלך מחשבות על עתיד המדינה?

גולדה: נוציא בכלל מן הליקסיקון שלנו את „עתיד המדינה". עברו עלינו זמנים עם קשיים לא־קטנים, כשהיינו רק קומץ אנשים ומבולנו רבים, תחת שלטון זר ולא יכולנו אפילו להגן על עצמנו בצורה בלתי חוקית. מעולם לא שמעתי מה יהיה עתידנו. שאלה כזאת בכלל לא הועלתה לדיון. ודווקא עכשיו, אחרי יותר מ־25 שנים של קיום המדינה, כשיאות ר... עצמה של צבאה, שומעים שאלה כזאת. אינני מזלזלת חלילה במה שעומד מולנו. האם אנחנו רצינו בנצחונות במלחמות? אבל כאשר הכריחו אותנו להילחם, אז ניצחנו בכל המלחמות. מה פתאום פה ושם, גם ברדיו ובטלוויזיה, מעמידים סימן־שאלה: מה יהיה על המדינה הזאת? אני, פשוט, לא מבינה את זאת. אם אין השאלה באה מצדדים הרוצים שתהיה מבוכה בעם ושתועמד השאלה של עצם קיומנו. ואז הלא נדרשת גם תשובה, ולמה לאלה האומרים את זאת יש, כמובן, תשובה: לוותר, לוותר, לוותר. אך האם באמת קיים בטחון שיהיה שלום גם אם נוותר? גם אם נעשה את כל מה שהערבים דורשים מאתנו?

אחרי כל זה אינני רוצה לומר שזה היה טבעי לא לשאול שאלות על מה שקרה. אני חושבת, שלא כל מה שקרה היה צריך לקרות. התרעמות על מה שקרה ומדוע זה קרה לנו, זה דבר טבעי וגם אם הכאיב, יש לקבל אותו. רק בתנאי אחד: שיידעו להפריד בין דעות פוליטיות שהן לגיטימיות ומי שמאמין בהן צריך להילחם עליהן, לרכוש את העם בעדן, ובין המלחמה והתוצאות של המלחמה. ישב פה עתונאי אמריקאי חשוב מאוד, והוא אמר לי: אני מסתובב בארץ חודש ימים ויש לי רושם, שהישראלים אינם יודעים שהם ניצחו במלחמה הזאת. אני רוצה להגיד, שכדי לבקר את הממשלה שהיתה וכל ממשלה שתהיה, לא נחוץ ליצור אווירה כזאת. ודאי, אפשר לפתוח השקפת עולם, שאם רק נזוז לגבולות 1967 הכל יהיה יפה. זה מותר. אבל בתנאי שאין מערבבים תפיסה פוליטית עם עובדות.

בעניין זה שאמר אותו עתונאי אמריקאי, שהישראלים אינם מבינים שהם ניצחו במלחמה. האם שבת לב — והלא בוודאי שבת לב — לעובדה שהמלחמות נעשות תכופות יותר, ההפסקות ביניהן קצרות יותר ואין הן מקנות לנו עוד מרגוע־נשימה. האם את חושבת, שישראל יכולה מול עוצמת הנפט הערבית לממש פירות של נצחון צבאי?

גולדה: קודם כל אני לא כל כך בטוחה שההגדרה שלך נכונה. היתה מלחמת שחרור בשנת 1948. ניצחנו. עד 56' היו הגבולות שקטים, עם כל התקריות. ב־56' היינו ילדים טובים, חזרנו למקום שממנו באנו והיה שקט פחות או יותר עד 67'. בשנת 1967 היתה מלחמה. האם אנחנו הזמנו אותה? רצינו בה? היה הגיון? ויש שאלה אחת שאני שואלת אותה כמו תוכי: אם בגבולות לפני 67' יסתדר הכל בצד הישר והנוח ביותר. אז, לכבוד השם, מדוע היתה מלחמה ב־67? הלא עמדנו בדיוק באותם הגבולות שחכמים רבים בחוץ־לארץ וגם בארץ דורשים מאתנו לחזור אליהם. ב־67' היתה ירושלים, ברוך השם, מחולקת. סיני היתה מצרית. הגולן היה סורי. הגדה המערבית היתה בידי חוסיין. ומה קרה? מדוע היתה מלחמה? ועל זה עוד לא שמעתי תשובה מאף אחד. מתחמקים מהתשובה הזאת, מפני שעל זה אין תשובה. יש תשובה: המלחמות שהיו לנו לא היו על שטחים, לא לפני 67' ולא אחרי 67', הן היו על עצם קיומנו. לא מקבלים אותנו פה. זה טראגי מאוד. זה חמור מאוד. אבל זו עובדה, ואז צריך להיות אומץ לב להתמודד עם העובדה הזאת. ולמרות זה שלא מקבלים אותנו האם נלך מכאן או לא נלך מכאן? המתנגה הזאת שבגלל קונצפציה ההאהבנו בשטחים, לא רצינו לזוז, היה לנו טוב נוח ויפה — היא סילוף גמור.

בין המלחמות שלנו היו הפסקות גדולות והיו הפסקות לא־גדולות. אחרי 67' היו לנו שני דברים: החזית המזרחית ומלחמת ההתשה. האם מלחמת ההתשה לא היתה מלחמה? ואני מעולם לא אמרתי שלא תהיינה יותר מלחמות. מעולם לא אמרתי שהנה הנה בא המשיח. כאשר יריב ניהל מו"מ בקילומטר ה־101 חשבתי שזה דבר חשוב ואמרתי את זאת. זכ"ע שבפעם הראשונה נפגש קצין בכיר מצרי עם קצין בכיר ישראלי והם מנהלים מו"מ. יפה מאוד. אבל אמרתי באיזה מקום, שאינני מאמינה, שהמשיח הגיע עד הקילומטר ה־101 והוא מתעצל ללכת הלאה. כאשר ייצא לדרך, חזקה עליו שהוא יגיע. אבל האם זילזלתי במה שהושג בקילומטר ה־101? לא. הייתי בעד הסכמי הפרדה. אבל האם אמרתי אי־פעם שזה שלום? שאני בטוחה שיבוא שלום?

פרשנים ואולי גם מדינאים במערב השתמשו לפי עמים בביטוי „תסביך מצדה" כדי להגדיר את משנתך הפוליטית. מה היית אומרת על הגדרה כזאת?

גולדה: ישבתי בנובמבר עם קבוצה של פרשנים בוואשינגטון, ושאלו אותי את הדבר הזה. אמרתי להם: אתם יודעים מה? יש לי עוד קומפלקסים. לא רק מצדה ולא רק הפוגרומים ברוסיה הצארית. יש לי קומפלקס של השואה. יש לי קומפלקס של מה שעשו לנו הערבים בארץ, מה שהיה בחברון. באמת, מה הדבר השפוי הזה להיתפס לאיזו מלה ועל־כך לבנות תלי־תלים? יש לי קומפלקסים יותר מוקדמים ממצדה. יש לי קומפלקסים של פוגרומים בכל העולם, יש לי קומפלקס האינקוויזיציה. מה הם קומפלקסים? האם אסור ליהודי לזכור את ההסטוריה שלו ולראות מה קרה לו? אינני יודעת על פי איזה קומפלקס פעל סירקין כפי שפעל — ועכשיו מלאו חמישים שנה למותו — כאשר אמר: אוטופיסט הוא זה שמאמין שבגולה יש פתרון לבעיית היהודים ויש הבטחת קיום ליהודים. הוא ניבא קיבוצו אותם. סירקין היה אדם שהיתה לו ידיעה היסטורית רבה והוא הבין, על־פי קומפלקסים למה שקרה לנו בעבר, לנסות לחזות את העתיד. אז לא איכפת לי, אם אומרים לי, שיש לי קומפלקס. יש לי קומפלקס.

מה לדעתך אנחנו יכולים לעשות כדי לפעול נגד מגמות של הרס עצמי, של ייאוש, דיפיטיזם?

גולדה: קודם כל, באמת אינני יודעת באיזו מידה יש הלכי־רוח כאלה בשכבה גדולה בארץ. אי־אפשר לדעת את זאת. יש לי ויכוח גדול עם עתונאי הארץ, אבל זה חל גם על עתונאים בחוץ־לארץ. אני שואלת: האם אתם מדווחים על דעת הקהל או אתם יוצרים את דעת הקהל? יכול להיות עתונאי נאמן וטוב והגון, הוא נפגש עם מאות של אנשים, פה ושם, ובכבר יש לו דעת קהל. אבל אינני אומרת, שלא קיים בארץ דבר כזה שדיברת עליו ואני רואה אותו בחומרה, ואולי אפילו כסכנה יותר גדולה ממה שצפוי לנו מהאויבים שלנו. בכל אופן אולי באותה המידה. ומדוע? היות ואין שום אדם יכול להבטיח לעם, שאם נעשה כך וכך, אפילו אם ניכנע לערפאת ותהיה עוד מדינה ערבית, לא תהיה מלחמה.

הם אומרים: נכון, אי אפשר להבטיח, אבל אם לא נעשה, לא נהיה מוכנים לזה, יש לראות שזה יקרה.

גולדה: יפה. אבל כל עוד הם אינם יכולים להבטיח, הרי הם מקבלים את הקונצפציה שמה שלא נעשה, עלינו להיות מוכנים למלחמה. בשבילי נכונות למלחמה פירושה לא רק עוד טנקים ומטוסים מודרניים וכל שנארץ (במלחמה האחרונה היו לנו הכלים, לא תמיד הכלים הטובים ביותר, ובוודאי ובוודאי בפרופורציה נכונה. אבל ניצחנו). אך אמרתי תמיד ובבדיוק אמרתי, שרוח הלוחם גם היא חשובה ורוח הלוחם תלויה לא במעט ברוח העורף. ואם חלילה יצליחו לערער את זאת — הרי קודם כל זו כמעט הזמנה למלחמה. וזו כבעם הזמנה למצבמות ידידותיות לומר לעצמך: נו טוב, הישראלים טובים באמת, בחורים מאוד. אבל הם הגיעו למסקנה שאין להם יכולת להגן על עצמם. ואם תשתלט מסקנה כזו, הרי אין גבול למה שאנו יכולים להידרדר. אני יודעת, שלתיאוריה הזאת, שאם תעשו כך וכך, יהיה יותר טוב, שותפים אנשים מאוד אינטליגנטיים ומלומדים. אבל אינני יודעת, אם הם מעיזים לחשוב עד הסוף.

בנוסף לזה אני תוספת, כי יש בארץ תופעה, שמבחינה דווקא לי בהרך עליה: הנוער רוצה לדעת. מה הוא רוצה לדעת? בעצם, הוא רוצה לדעת מנין הוא צומח, מנין צומח העם היהודי. אינני אומרת שהוא לא לומד תנ"ך. אבל בין התנ"ך לבין 73' ובין התנ"ך ובין 48', קרה משהו לעם היהודי, ולא רק השואה. הוא רוצה לדעת, איך חי העם היהודי בגולה? בלי השואה ולפני השואה.

האם באמת אין הוא יודע?

גולדה: לא, אין הוא יודע. מניין יידע? המורים מספרים לו? בבית־הספר שלנו מלמדים אותו?

אם אין הוא יודע, מדוע הוא נלחם, ומדוע נלחם כל כך טוב?

גולדה: זה דבר טבעי ואינסטינקטיבי, הוא בן הארץ. לא חשוב אם הוא נולד פה או לא נולד פה, הוא בן הארץ. זה ביתו. אבל כאשר הדברים האלה נעשים הכרחים מאוד ואומרים, באמת יש סכנה. למשל? נפגשתי עם נוער באיחוד הקבוצות והקיבוצים. היה שם נער ששאל אותי, שמאז מלחמת יום הכיפורים יש צעירים האומרים שיש מלחמות בלתי־פוסקות ומה יהיה בסופן, האם יש לנו בכלל זכות להיות כאן. זוהי הסכנה האיומה. פתאום מתעוררת השאלה, אם מותר לנו להיות כאן או לא. ומדברים גם על ירידה. הנער ההוא המשיך ואמר לי: בין הנוער הדתי אני לא מוצא את הדברים האלה. להם יש אמונה. מה עלי לעשות ואני בחור לא־דתי?

האם היית רואה את הטיפול בשאלות כאלה כתפקידו העיקרי של משרד החינוך, שהוקם בימי הממשלה האחרונה שלך?

גולדה: זה לא עניין של הסברה חד־פעמית. זה עניין של חינוך.

חברה של בתי, מורה בתיכון, שואלת, מדוע אין מקדישים להיסטוריה מודרנית יהודית אותו הזמן ואותו המאמץ שמקדישים להיסטוריה יוונית. אני מוכרחה לומר, ששאלה זו נראית לי צודקת מאוד. אני יודעת שכל מלומדי הארץ יגידו: תודה לאל, שאיננה ראש ממשלה.

אומר לך משהו, שאני אומרת אותו בפעם הראשונה: לכאורה אין לכך ערך ובכל זאת לא תמצא ילד בבית־ספר אמריקאי שאינו יודע את ה„פריאמבל" של הקונסטיטוציה האמריקאית, העקרונות שלפיהם קיימת המדינה הזאת. אולי נעשה בחינה אצלנו, מי יודע בבתי־הספר העממיים, התיכוניים, העל־תיכוניים, את מגילת הכרזת העצמאות? יש שם עקרונות יפים מאוד, לא פחות מאשר בקונסטיטוציה האמריקאית.

האם הרבה תנועות פועלים יכולות להתגאות במנהיגות — והוא היה מורה אותי, אילו הייתי אומרת לו את זאת — כמו ברל? הנה מלאו שלושים שנה למותו של ברל. בתל־אביב זאת, לא עצרת. לא ישיבת הוועד הפועל, לא ישיבת מרכז המפלגה. האם „דבר" שלך ושלי הקדיש לזה מוסף, חלק במוסף? יש דברים יותר חשובים. איך עבר היום הזה?

או הנה סירקין. היתה עצרת לזכרו של סירקין, לפני יובלים בבית הוועד הפועל של ההסתדרות בסעפם המרכז העולמי של פועלי־ציון. תשעים, תשעים וחמישה אחוז היו עולים מארצות־הברית, שרובם לא הבינו אף מלה אחת ממה שמדובר. היתה זאת עצרת אמריקאית כאילו סירקין היה חבר המפלגה באמריקה, והם צריכים להראות עניין בסירקין.

וזה לא עניין של כבוד. אנחנו צריכים להוסיף כבוד לברל? הוא ליכוד בשמו, הוא חינך. סירקין חינך, לא התבייש ולא חשש להיות בודד בתנועה הסוציאליסטית היהודית, בודד בתנועה הציונית בגלל הסינתזה שהוא האמין בה, בציונות סוציאליסטית. את אתה שואל, מה התרופה. דברים היסטוריים שיש להם שייכות לעניינינו הגדולים, אינם מחנכים? מה עשינו בנכס הזה שבידינו?

ממשלה אינה יכולה לעשות את זאת. אינני אומרת שהממשלה עשתה כל מה שהיא צריכה לעשות. אבל איפה התנועות? איפה תנועת הפועלים?

בקשר למצב המוראלי הזה, הייתי רוצה לדעת, האם צריך להגיד לעם את האמת כולה במצבים קשים? הרי שאלה זו התעוררה במלחמת יום הכיפורים. את הכרת את הסיפור ההוא על צ'רצ'יל, שבשעה שאמר את נאומיו המפורסמים על „נילחם בחופים, נילחם בהם ושם ונילחם ב..." סגר את המיקרופון ואמר — „בבקבוקי בירה", כיון שלא היה לאנגלים נשק, אבל הוא לא רצה שהעם יידע שלא היה להם נשק.

גולדה: צ'רצ'יל אמר תמיד את האמת. אבל בתוך מערכה ידע שזה לא ייתכן. והאם זאת אומרת, שהוא שיקר? הוא לא רק שלא יכול היה להגיד את כל האמת לעם, הוא ידע שלא רק העם שומע את דבריו. אני מתייחסת בדברי לימי מערכה, ימי מלחמה. האם היינו צריכים לעודד גם את המצרים וגם את הסורים ולספר גם להם שחסר נשק בזמן המלחמה, שהגענו אל הסף? ואם היינו בתוך מערכות חמורות מאד. האם היינו צריכים להגיד את זה, כדי שיידעו שהמצב קשה ועל ידי כך לעודד את האויבים? אז אומרים — מסתירים מהעם. מה מסתירים מהעם? יש הבדל בין גילוי האמת הקשה ובין ההכרזה של דדו „נשבור להם את העצמות".

גולדה: מה הוא היה צריך להגיד? הם ישברו לנו את העצמות? הוא אמר לי אחר־כך: יש לי חיילים, יש חיילים נופלים, האם אסור לעודד אותם? ומה היה בסוף? הסוף היה שניצחנו במלחמה, שעברנו את התעלה, שהוצאנו משילה את הארמיה השלישית, שסוריה לא יצאה כל כך בכבוד מהמלחמה. נכון, היה חמור. אני האחרונה שהשתחררתי מחוויית המלחמה. אין לי כבר תקווה להשתחרר מזה. אבל אני אומרת עוד פעם, שאין זה הוגן לערבב את זאת עם השקפה פוליטית.

אין מלה בפי לגינוי פעולה של בחורים ישראליים שפעילים בחוץ־לארץ להפגין נגד מי שהיה רמטכ"ל ולא השונה הביקורת שהיתה. עוד לא הגענו להערכת תפקידו של דדו בניהול המלחמה. בכל אופן, אני אינני מכירה איש צבא בארץ — אולי יש מישהו, אבל אני אינני מכירה — שבסטרטגים מדברים על הכשרון שלו בניהול המלחמה. ואז מפגינים בחורים בחוץ־לארץ להפגין נגדו.

האם מבחינה זו אינך חושבת שוועדת אגרנט עשתה עוול לדדו?

גולדה: הבט, אתה לא צריך לשאול אותי דבר כזה. בכל אופן אני מוכנה לענות: על הדין־וחשבון של ועדת אגרנט לא אמרתי מלה ולא אגיד מלה. זה כמעט בזיון בית־הדין. והעובדה שאני כבר חודשיים או חודשיים וחצי מחוץ לממשלה, אינה משחררת אותי. אבל מה שהיה לי להגיד, הערכה לדדו, אמרתי באותו הערב עצמו. לא רק בשביל דדו אלא גם בשבילי ובשביל כל חברי הממשלה. כאשר דדו בא לישיבת הממשלה, והגיש את התפטרותו, אמרתי מלים אחדות. וזה לא היה על מנת לצאת ידי חובה. אבל להתווכח עם מסקנות ועדת אגרנט — זה לא.

אבל על זה אולי כן תוכלי לענות. הזכרתי קודם את צ'רצ'יל. איך את רואה את תפקידו של מנהיג, ביחוד במצבי־חירום?

גולדה: הבט, אני ורואה היינו אומרים: אנחנו עדיין מהמאה התשע־עשרה. הוא שנה אחת במאה התשע־עשרה, אני שתיים במאה התשע־עשרה. עוד לא התרגלתי למלה „מנהיג". זה היה דבר זר. כל הקונצפציה הזאת.

טוב, אני מבין יחס כזה נגד, נגיד, סטאלין כמנהיג, היטלר כמנהיג, אבל גם צ'רצ'יל היה מנהיג.

גולדה: מדברים על מנהיגים גם אצלנו. וזה לא היה מקובל. בן־גוריון וברל וטבנקין ושזר ושרת, שחבל לי על מה שהוא עשה לעצמו. היו לנו חברים דגולים, שליחים. אבל מנהיג? יש אבל לברל קטע נפלא על תפקידו של — הוא לא כתב מנהיג — שליח ציבור, נבחר. אין הוא אומר שם, שתפקידו של נבחר להגיד „בוס־ילכל מה שהקהל דורש ממנו. כדאי, דווקא בימים אלה, להדפיס את זה במקום מיוחד, בהזדמנות זו של שלושים שנה למות ברל. זה בוער. לצערי זה מאוד נחוץ.

אני אומרת, אם יש נבחר והוא מוצא את עצמו בסתירה עם הבוחר שלו, אז הוא מניח את המנדט. אבל אין הוא מחזיק במנדט ואומר: אם האחרים אומרים כך, גם אני צריך להגיד כך. אז מדוע לבחור בו? יש עוד מאות שיכולים לעשות אותו הדבר. שליח־ציבור מוכרח קודם־כל — בוודאי אם הוא נבחר על־פי פרוגרמה — לפעול לפי הפרוגרמה, אבל מוכרח לפעול לפי מצפונו, לפי מיטב שיפוטו. רמז היה אומר, שהפריווילגיה היחידה שיש לנבחר היא הפריווילגיה לטעות. פריווילגיות אחרות אינן צריכות להיות לו. אדם שנבחר לעשות איזו פעולה, צריכים לאפשר לו גם לעשות שגיאות, תלוי מה חומרתן. אבל מה החוכמה להיות מנהיג האומר כן על כל דבר? בעיני, בכל אופן, בעיני אדם מהמאה התשע־עשרה, אין זו מנהיגות חשובה.

הרשי לי לחזור לעניין המלחמה. מדוע החלטת נגד מלחמת מנע? האם לא התברר שהימנעותנו מכך העמידה אותנו במצב נחות. רק עכשיו הוכיחה שוב מלחמת קפריסין, שהמתקיף נשכר, או האם חלים לדעתך על ישראל כללים פוליטיים אחרים?

גולדה: לא, לא חלים כללים אחרים חוץ מכלל אחד, לדעתי דבר מר מאוד, אבל מעובדות אין בורחים גם כאשר הן מרות. באותו רגע — לפני המלחמה — אמרתי את זאת לרמטכ"ל ולשר הבטחון — מי יודע אם לא נהיה זקוקים לנשק. ואז אינני בטוחה אם הידידים הטובים ביותר לא יגידו: כן, הישראלים התחילו. לך תוכיח שהם היו המתחילים. ידעתי שזו הכרעה מרה מאוד. לא השליתי את עצמי. אמנם אינני יכולה להוכיח, אבל כמעט בטוח הדבר, שלו עשינו התקפת־מנע, הדבר המוחץ ביותר שאני יכולה להגיד שיש להעמיד סימן־שאלה גדול, אם הרכבת האווירית היתה מתגשמת. הגשמתה של הרכבת האווירית לא ניתנה לנו על מגש של כסף. ימים ולילות ממש היינו צריכים לפעול. לצערי, לא אמריקה ולא מעצמות אחרות עומדות לפקודתנו.

כשהייתי במשרד החוץ, עשו פעם האמריקאים איזה מעשה — אינני זוכרת את הפרטים — שלא מצא חן בעינינו. הזמנתי את שגריר אמריקה, איש נפלא, ברבור, ואמרתי לו: הבט, מה עשיתם? הוא היה איש הכה. שמע את דברי, ולבסוף אמר: גברת מאיר, ארצות־הברית הכירה בעצמאותה של ישראל. את מוכנה להכיר בעצמאותה של ארצות־הברית? עובדה: הם לא עומדים לפקודתנו. אפשר להתקומם, אפשר להגיד שאין צדק בדבר, אבל בכל זאת כל מדינה מחליטה מה שנראה לה טוב בשבילה. ואין אני מצטערת על ההכרעה הזאת להימנע ממלחמת־מנע. מה שאינני רוצה ללמוד שתמיד צריך להכריע כך. אני יודעת שזו היתה הכרעה קשה. אבל נכונה, לאור התפתחות הדברים. בכל אופן, כאשר התחילו להגיע מטוסי התובלה הענקים האלה, נעשה קצת יותר שמח.

האם אותו השיקול שהיה לך בהימנעות ממלחמת־מנע, הוא גם גרם לזה שלא מיצינו את היתרון הצבאי כשהשגנו אותו, מדוע, למשל, מיהרנו להודיע על הסכמתנו להפסקת־האש, כאילו אצה לנו הדרך יותר מאשר למצרים?

גולדה: אינני חושבת שמיהרנו. מתי היתה הפסקת־האש? לא למחרת החלטת מועצת הבטחון.

לא, אבל בימים המעטים, שהיינו יכולים להשהות את הפסקת־האש, אולי היינו מספיקים להכריע את הצבא המצרי?

גולדה: באותה מלחמה שלנו עם הערבים לא קיבלו הפסקת־אש כאשר הוחלט עליה במועצת הבטחון? נכון, בימים הראשונים, כאשר היו מעצמות במועצת הבטחון שהציעו הפסקת־אש, אמרה ברה"מ לא, לא נחוצה לנו הפסקת־אש. האם אינגו זוכרים מה שהיה ב־1967? עוד באותו בוקר שבגה ברית־המועצות של שדר פגנדה ציונית, לא קורה שום דבר במזרח התיכון... ובכן, יש מועצת הבטחון, ובאיזו מידה של צדק היא פועלת, אין לאף אחד ויכוח אתי. אני מכירה את זה יפה. אבל מועצת הבטחון היא עובדה. אין ספק, שלו היו עומדים לרשותנו עוד יום־יומיים, יכולנו להשיג הישגים יותר גדולים, אבל אני לא חושבת שיש להתחרט על החלטת הממשלה כפי שהיתה.

האיום הסובייטי בהתערבות מאקטיבית היה גם הוא שיקול בזה?

גולדה: קודם כל אנחנו אף פעם לא אמרנו שיש איום בהתערבות מאקטיבית, מאסיבית. פירושו של דבר שהצבא האדום עומד להיכנס למערכה.

האמריקאים אמרו את זה.

גולדה: היו שעות, שחששו בהחלט להתערבות. אמנם לא של הצבא האדום בעוצמה גדולה. אני יודעת שגם באמריקה יש ויכוח בשאלה זו ויש מי שמאשים את ניקסון, שעורר את בהלת ההתערבות הרוסית למטרה פנימית. אני עדיין חושבת שאין זה נכון. אני חושבת שעצם נכונותה של אמריקה בתוך המשבר של „דאטאנט" להגיד: התערבות צבאית כאן — לא, היא דבר חשוב מדרגה ראשונה. אבל אולי אני מחדדת. באותן השעות המעטות, לו היו שואלים אותי, האם את בטוחה שהרוסים לא יעשו איזה דבר חמור? הייתי אומרת: לא, אינני בטוחה. יכול להיות שיש אנשים גיבורים, ויש בוודאי גיבו־

(המשך בעמוד 34)

קח אותה לכל מקום...

T.V. 112UM AC/DC

SONY שאל כל אחד.

הדגמה בסטודיו שבאולמי התצוגה: ישפאר בע"מ, מגדל שלום, ת"א, אחד העם 9, טל 52431-2

ברכת שנה טובה לכל בית ישראל

هكذا من الاصل

המלחמה הראשונה שבה היו יחסי הכוחות הכמותיים לרעתנו

במלחמות קודמות נהנינו מיתרון כמותי, החל מיום הכיפורים לפנינו כוחות ערביים גדולים יותר ● צה"ל יוכל לשמור על עליונותו אם ייעשה מכונת מלחמה יעילה יותר משהיה באוקטובר אשתקד ● רמת הצבא עולה בהתמדה למרות הטענות על פיחות ערכים בחברה הישראלית ● לא היטבנו להבין את עקרון האיזון הצבאי ● קוצר ידם המקצועי של אויבינו אפשר לנו לתקן המעוות ולהפר את איזונם

מאת בנימין עמידרור

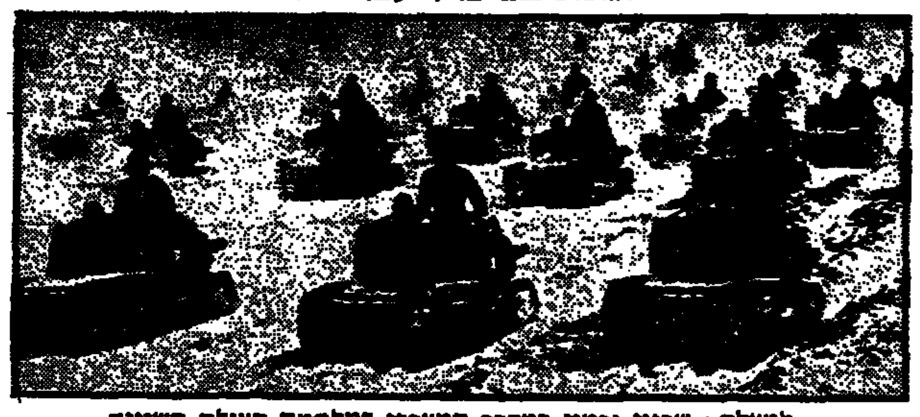

למעלה: שריון גרמני במדבר המערבי במלחמת העולם השנייה
למטה: שריון צה"ל נערך למיתקפה על סואץ במלחמת יום הכיפורים

בבחינת תקיפות נוהל יותר ה־ וצין של כל מדינה בתוך שהמה המלחמה לא יותר מאשר אחד כ־ בכליה הצייתניים של המדיניות. אולם בפועל קבעו המבצעים ה־ צבאיים את המדיניות הבאה בעק־ בותיהם יותר משהוכתבו על־ידי הנציגים המדיניים שקדמו להם או שהולידום. אמנם יתכן, שזהו המ־ צב המיוחד רק בתקופה שמיד ל־ אחר המלחמה. אבל לנו אין צריך, לצערנו, התקופות שהן רחוקה מן המלחמה שקדמה להן — או שסיי־ בה אותן. אכת שבדותיה ש בעל־ בת. ככל הנראה, מרוב ההיסטו־ ריונים המודרניים, כמו פרשנים ־ רבים של המאורעות השוטפים. יות־ כן שסיבת הדבר בתפיסות ההת־ פתחות המקובלות עליהם המדגי־ שות במיוחד את השפעת הגורמים החברתיים בתולדות העמים. וש־ מא אין כאן אלא בורות פשוטה בנושאי צבא, שסובה נגלמים לה־ הסים בוכרים ומוכנים יותר.

הופעה זו בולטת ומפריעה מאד במדינה כישראל, שכל יכולה נב־ צאת היא במלחמה או לנוכח איום במלחמה; אבל לימוד וחקר של ההיסטוריה הצבאית, הכללית וה־ מקומית, הוא מן הנדירים היותר מפגרים ומוזנחים בה והדברי הפר־ שנות הצבאיות המתפרסמים בדרך כלל באמצעי התקשורת שלה, רבים מאד בכמות, אך צלובים ברובם ובלתי־ביקורתיים באפיים.

על רקע זה נקל להבין היאך זה אין קיימת בציבור וגם בנבו־ על מודעות מספקה לעובדה, ש־ גורמים צבאיים מובהקים — כגון מבנה זרוע היבשה, או תורת הק־ רב של צה"ל, או החלטה מבצעית מסויימת שנפלה במטכ"ל או ב־ אחד הפיקודים — השפיעו על אופי מלחמת יום הכיפורים, על סיומה ומכלול על תוצאותיה ועל מעמדה של ישראל בעקבותיה, יו־ תר מכל גורם לא־צבאי. כך גם ישראל שלאחר ששת הימים, שהיי־ תה תוצאה ישירה של הצלחת ה־ מבצעים באותה מלחמה. רק מב־ צע קדש יצא מן הכלל — אם כי ודאי שלו נכשלו בו בשדה ה־ קרב, היו ההשפעות על גודלו כפ־ ליים.

כושר צבאי וערכים חברתיים

באמרנו „גורמים צבאיים", אשר השפיעו ביום הכיפורים ובמלחמות אחרות, כוונתנו בעיקר לאיכות ה־ צבאית־המקצועית של צה"ל, כהת־ בלטותה במבנהו, בארגונו, בתורו־ תיו, בשלד הפיקוד שלו, במבצ־ עיו ובלוחמיו בשדה.

במלחמת יום הכיפורים יכול היה צה"ל, גם בהיות נתוני הפתיחה כפי שהיו — להכריע גבוהה מתוך יתרה, בזמן קצר יותר ובמחיר נמוך יותר. אי־הצלחתו היחסית נגרמה, קודם כל, מכלום אי־מצוי־ פיקודה המוכחת של איכותו המק־ צועית. כמובן, המחדלים והמצפויות הפוליטיים השפיעו לא מעט — אבל בעיקר כגורמים ללחצים ול־ אווירה, שהשפיעו את הגרעונות של צה"ל כצבא.

בכל מקרה, כעבור 12 או 24 שעות התאפשה להלוחין השפעתם של „המחדלים" הידועים ואז כבר עמד צה"ל במחינות בכלום עוצ־ מתו הפיקוד הגבוה ביוזן את מבצעיו על פי שיקולים צבאיים ב־ עיקרם. רק בליקוייו של צה"ל כ־ „מכשיר להימה" ההסבר לכה שקו־ רה בכל התקופה שבין השביעי לעשרים וארבעה באוקטובר 1973.

לא יתכן להתרכז באיבחון המ־ צבות הצבאי האמיתי ובתיקונו, אם ישנו המבקשים להקן לתוצים בלו־ תי רלבנטיים, בדרך כלל נוסים מבקרים ובתקנים, החסרים הבנה מספקת בתחום הצבאיות, לחפש — ולמצוא — את מקורם של כשלו־ נות צבאיים בהפרת נורמות־התנה־ גות חברתיות שונות. לפי אלה, מפקד „מיכתיר חוקה צליו שהוא גם גרוע ובי שירוע כצנוע רוצי, ודאי שהוא מפקד מעולה. אולי

אין הדבר לשבח המקצוע הצבאי בכללו, אבל הפיסה זו איננה שמ־ רת כלל במבנה המציאות. לא שכל מפקד בלתי הגון, כן המקרה ש־ יהיה גם בצבא גדול.

במקרים אחרים, בעלי יומרות רציניות יותר, עוברים מן הביקו־ רת האישית אל הכללית. בהסתמכם על דוגמאות היסטוריות מוכיחים הללו, כי צבאות נחלים מפלות מפני שמדינתם „מצוית בתהליך של ירידה", או שהחברה ממנה צבאו נעשתה „בגונה" — ובלי־ שן מדרגית יותר, „מופקרת מב־ רבים".

אבל צרפת הקיוה רמה בין 1914 ל־1918 התמוטטה מול הכליך ה־ גרמני ב־1940 לא משום התפוררות מפמרה בעולם או בגלל חליי חב־ רתיה, אלא באורח יציר וברור, משום נחיתותם המקצועית של צבאה ושל מצביאיה. כך גם ה־ צאבים ניטא עד לסף כליה בא־ ריאסיה בעקבות גייסות הפגנר הדיקטורית הלוחמת של „גורל גייר סה השריון" הראשון. הייתן מדי־ ריאן ולא מכת עדיפותם או „בריי־ אותם" של החברה וה„סדר המדינ־ עיצר. צבא בריטניה הגיע אף הוא לשיאו המקצועיים דווקא במלחמ־ תיה האחרונות, הגדולות והקטנות, של האימפריה, בשלב שקיעתה ה־ סופית.

כמובן, אין קיים ניתוק מוחלט ות־ מידי בין החברה לצבאה. אך לפ־ חות בעת החושה יכול המצב ה־ חברתי להגיע לכלל השפעה שלי־ לית משמעותית על טיב הצבא ול־ היפך רק כסיכום של תהליך הדר־ גתי ומצטבר, דוגמת זה אשר בגי־ ללו נראה צבא רוסיה במלחמת ה־ עולם הראשונה כפי שנראה. אולם זהו היוצא מן הכלל ולגביו הופ־ כוה ההרגבאה שבמוקן הזכרנו קודם.

לפי דברי המבקרים החברתיים אצלנו, היתה החברה הישראלית בתקופת תש"ח חברה ערכית מוב־ הקת ומאז ועד היום היא מתדר־ דרת והולכת ומתפורקת מערכית. ב־ עיניהם מתוח קו ישר בין ההתפ־ רנות ורדיפת המותרות שפשו בנו ובין ליקויי צה"ל ואי־הצלחותיו. האמת המציאותית איננה מאשרת דברים אלה. בתש"ח נמצא צה"ל בשפל המדרגה מבחינת איכותו ה־ צבאית. מאז, במקביל להתדרדרות הערכים, עולה רמת יכולתו ובי־ צועיו — לא במידה מספקת ולא בקצב הראוי, אך בבירור ובהד־ רגה.

יתרה מזאת, מקור המגרעות ה־ עיקריות החמורות ביותר שבצה"ל ימצא באותם הפיסות ומושגים, אשר עיצבוהו בלידתו ושעיצובם נעשה על פי הנורמות החברתיות דאז. קשה גם שלא להבחין, לפ־ חות בראייה לאחור, בטעות האומ־ ללה זהרת הסליחה שנעשתה בעת הקמת צה"ל, כאשר הועדפה האס־ כולה של ההגנה, בעלת האוריינט־ ציה האידיאולוגית־החברתית ה־ מובהקת, על פני האסכולה הברי־ טית, שבהתאם למקובל בעולם ה־ צבאי, גרסה הקמת צבא לפי הכלי־ לים המקצועיים והאובייקטיביים ה־ מקובלים, תוך דחייתן של ההש־ פעות החברתיות ואפילו ניתוק מסויים מהן.

יחסי־הכוחות במלחמותינו

תפיסה עיקרית אחרת, המקוב־ לת חברתית על פרשנים וכותבי היסטוריה־בגרוש, המבקשים להס־ ביר באמצעותה את קיומו צה"ל ואת כשלונותיו, מתארת את צה"ל מול צבאות ערב כדוד מול גולית. אולם מחוץ לתקופה קצרה — בין 15 למאי והפוגה הראשונה בתש"ח — לא סבל צה"ל בשום מלחמה או במערכה, מנחיתות כמו־ תית. קרישת באמצעי־לחימה וב־ מבד כל מלחמת העצמאות עלה מספר כח האדם שלרכות צה"ל על כל כח שהצליח למערכה כל צבאות ערב. צה"ל לא השכיל לנצל עדי־ פות זו, כפני האיסטרטגיה המוט־ עית שנקטה או ובעיקר מטום שפיקודו הגבוה חסר היה הבנה הכרחית ונסיון באותם ולא הגדי־

הבחין בין טרלסביות למקוריות.

במבצע קדש, 1956, סרו בין מצרים וישראל, בסיני, יחסי הכו־ חות הבאים: בחי"ל רגלים — 1:1.5 לטובת מצרים. אבל רק כאשר כו־ ללים בכוח האויב את כל היחי־ דות הסדירות לרצועה ויחידות מ־ סוג ב'. בלעדיהן היה היחס קרוב יותר ל־1:1. היחס בטנקים היה 1:2.5 לטובת צה"ל. על כך יש להוסיף, כי איזור קדימת סיני, שבו התחוללו הקרבות המכריעים, נמ־ צא אז מחוץ לטווח הסיוע היעיל של מטוסי חיל האויר המצרי. אבל בתוך מרחם הנוח של כמוסקנו.

יחסי הכוחות המלבשותיים — לכדור אלה שבגזרות ההתנגשות, היו שונים. בגזרת אבו עגילה — קסיימה, למשל, נהנה צה"ל מעדי־ פות של 1:3 בחי"ר, 1:3 בטנקים ו־1:4 בארטילריה (לפי מ. דיין, „מערכת סיני"). עדיפותו הכמותית האמיתית היתה גדולה עוד יותר, משום השליטה באוויר, עדיפותה של הארטילריה הישראלית במבר־ צע הבוכד והמחות ועדיפותם ה־ טכניות־טקטית של הטנקים שלנו על אלה שהפעילו המצרים בגזרה זו.

עדיפות כמותית זו — אוגדה מול חטיבה — די היה בה גם לו תקפנו עם צבא אירופי. אך בפו־ על נכשלה ההתקפה בכללה והמת־ חם לא נכבש (אלא פונה בהסתר ע"י המגינים. כעבור ארבע ימי מת). בהתחשב בנסיבות היה זה, ללא ספק, כשלונו המהמד ביותר של צה"ל. עד היום, ניהול קרב אוגדתי מפסי היה או עדיין בצל ליכולתו הרגילה של צה"ל ותוך כדי הלחימה גם התפרדה כליל, מסיבות שונות, השליטה המרכזית על הכוחות.

בששת הימים תקפה אוגדת שרון באותה גזרה עם כח שהיה קטן מעט מקודמו בחי"ר ובארטילריה ומעט עדיף בטנקים. לעומתו, הג־ דילו המצרים את כוחם פי שלושה או יותר וגם ביצוריהם היו חזקים ונרחבים מאשר בימי מבצע קדש. יחסי הכוחות היה בחי"ר — כמ־ עט שוויון (1:1.3); בטנקים — שוויון; בארטילריה — נחיתות ישראלית (1:0.75). (המספרים לקו־ חים מספריהם של אריבאלאנס וה־ צ'רצ'ילים ומפרסומי „מערכות" ופי־ קוד הדרום). בקרב עצמו היו יחסי הכוחות מעופרים יותר לטובתנו, משום שתכנונה הנכון של ההת־ קפה ריכז את מלוא עוצמתה בו־ חביו הצפוני של מערך האויב בג־ זרה. היחס המכופר הגיע לכדי 1:2 בחי"ר ו־1:1.5 בארטילריה וב־ טנקים.

ביחסי הכוחות הכמותיים הללו עלה בידי אוגדת שרון לחסל את המערך המצרי תוך יממה אחת — ובאבוד מספר חללים מכוחותינו בגיע למחצית מספרם בהתקפה 1956 שנכשלה. קרב זה, לדוגמה מ־ כל קרבות צה"ל הראוי ללא ער־ עור לתואר „קרב מופת", מבחינת היטב, כשהוא לעצמו, ועוד יותר בהשוואה לקודמו, את משמעותה של „האיכות הצבאית", כ„איכות הרמה המקצועית" ואת נכונות ה־ אמיתה — שבה מרבים להספיד, אך ממעטים מדי ליישמה — ש־ צה"ל חייב ויכול להביס את אוי־ ביו בכח האיכות ולמרות הכמויות.

חשיבות הדברים הללו נעוצה ב־ כך, שכבר ביום הכיפורים ובוודאי אחריו, נלחם צה"ל ויילחם בתנאי נחיתות כמותית ביחסי הכוחות ולא רק בזירה בכללה, אלא גם בכל גזרה נתונה של החזית. להבא ניתן קל בצבאות ערביים גדולים יותר, המצוקים בצפיפות רבה לאורך כל החזית וגם בעומקה — ולא זבזבה, אלא דרך קבע.

עקרון „האיזון"

התמונה איננה בהכרח נואשת כל כך וצה"ל יכול לשמור על עליו־ נות ברורה בזירה גם להבא — אך רק בתנאי ובמידה שישתכלל מבחינה מקצועית ויעשה „מכונת לחימה" יעילה יותר משהיה ב־ אוקטובר 73.

האיכות המקצועית של צבא נו־ צרת ונקבעת כפועל יוצא מהשפ־ עה הדדית ומתמדת, בתחום וב־ מנסת, בין טיב הפיקוד והמפק־ דים; כושר הביצוע של היחידות ושל החיילים; מבנה הכוחות ואר־ גונם; התכנון המבצעי. שיפורים יסודיים בשני הגורמים הראשונים ייתכנו רק לאחר זמן ממושך. לכן, מתוך מחשבה שיתכן, כי הסיבוב הבא בשערינו, יש לרכז את המאמץ הסיפור הקונקרטי בשני הגורמים האחרונים — הכוחות והתכנון. כא־ מן זה, ככל מעשה צבאי אחר, צריך שיהיה מכוון להשיג יישום מירבי של „עקרונות המלחמה" ב־ שדה הקרב או במערכה.

„עקרונות המלחמה" חלים וקיי־ מים מקדמא דנא ויכול להשתנות רק אופן יישומם. השינויים החלים, מתקופה לתקופה או מצבא לצבא, ברשימת העקרונות, אינם באים אלא להדגיש „אספקטים" מיוחדים, שאותו צבא, באותה עת, רואה צורך להדגיש. עקרונות אלה אינם עומדים כל אחד בפני עצמו, אלא תמיד ההווים הם שלבות אחת, בלתי־נפרדת: אכרת אחד מהם, אכרת את כולם. אך בכל מצב קונקרטי, נכון ומתאים להבליט את אחד העקרונות ולהציג את הכלי־ מות כולה דרכו או באמצעותו.

כך בתצוגת הפרי־בלבסיקה הקבו־ עה של המצביא בשדה הקרב. כ־ מאמץ ליישם בהצלחה מירבית את עקרון „ריכוז הכח" ולמרוך זה. כל שאר העקרונות כאילו כפופים לו. או: בצה"ל שבין תש"ח ל„קדש" נחוץ היה להדגיש במיוחד את עקרונות „דבקות ב־ מטרה" וה„התקפיות", משום שבר שני אלה לקינו מאד במלחמת השחרור, וגם אחריה. הצלחתו ה־ מכרעת של הרמטכ"ל מ. דיין, בהטמעת העקרונות הללו, היו בה כדלעצמה להצמיח את כבר בהרי־ דות צה"ל, גם אם בהתמודים אחו־ רים לא היתה תרומתו מעולה באותה מידה.

על משקל זה יש לזכור כי התי־ ארגונו של צה"ל והכנתו לק־ ראת המלחמה הבאה, צריך שיהיו שקועים במאמץ מירבי ליישום עקרון „האיזון" balance

עקרון זה, הקיים כמובן מעתר המלחמה, הוגדר והוכנס לרשימה על־ידי פילדמרשל ב.ל. מונטגומרי, לאחר שנוכח לדעת כי לא ינ־ צח את רומל אם לא יבנה את צבאו, את הערכותו ואת תכנונו מתוך כוונה ברורה לשמור על איזונו שלו ולערער את איזון ה־ אויב. בספרו „מאל עלמין לנהר סנגרו" כתב: „איזון בשדה הקרב משמע עריכת הכוחות הצבאיים לרשותך באופן כזה, שאף פעם לא יתעורר הצורך להגיב על מבצ־ עות האויב ותגבותיו. צבא מאוזן מב־ שיך ומבצע את תכניתו בכוונה תחילה, למרות כל כה שבידי האויב לעכבו". אלאן מורהאד משלים דברים אלה ואומר, כי בעיני מונ־ טגומרי „היתה דרך אחת בלבד להכגן בה את הקרב — לערוך תכנית, לדבוק בה ולאלץ את ה־ אויב להיכפף לה... יקרה אשר יק־ רה, לעולם לא יורשה האויב לל־ חום על פי תכניתו שלו, אלא תמיד לפי התכנית של מונטגומרי, ואז, בטוחה התוצאה מראש".

כפי שמונטגומרי עצמו מספר, לא התחוננו קביעותיו אלה ובני־ קיו לפיהן, אלא לחסל את הפער שבין „הארמיה השמינית" שלו ובין „ארמיית המדבר" של רומל, ובין „קורפוס אפריקה" ה־ מפורסם, על שלוש אוגדות השריון שלו. בדומה לנפעה אצל אויביו דאג מונטגומרי לחזק, כיכול הא־ פשר, את יעילותה ויעילותה של מפקדתו. אחר־כך דאג לחזק את המסגרות המבצעיות שתחתיו. קודם ניתן לפעול את כהוהיהם ולפעוד את בעלויות, מונטגומרי קבע, כי הארמיה כולה הולכת כ־ ארבע; כל קורפוס במערכה יהיה בהיות מסגרת אכותפית־החלטית אלא יאורגן ויפעל כקורפוס; וכל אוגדה (דיביזיה) תתוכנן ללחימה ותתקוף או תגן כדיביזיה (הקור־ פוס הוא דבר על־אוגדתי, אשר במיבנו הרוסי — ומבנה — קרוי „ארמיית שדה").

לאחר מכן פנה מונטגומרי „לא־ זן" את העוצבות הטקטיות שלו, שהיינה „דוגמה הגרמנית, „גוד־ תי־קרבי" רב־חיילים. עוצבות חיל־הרגלים נבנו „ביחס של 3 או 4 ל־1, בין הרגלים לטנקים. אוג־ דות השריון הורכבו ביחס של 1:1. והארטילריה נחשבה חבר בכיר ו־ קבוע בכל צורות הקרב ומשקלו של חיל ההנדסה עלה מאד, במיד־ דה לצורך קרב אל עלמיין.

הפרת איזון האויב

על בסיסו של „איזון" מכני — או סכמטיסטי — זה, קבע מונט־ גומרי את הערכותם הבסיסית של כוחותיו, שתכליתה להעמידו במצב של איזון מבצעי כבר מלכתחי־ לה. גם בכך לבד ברוכל: את קו החזית החזיקו עוצבות החי"ר. יעו־ דן היה בלימת האויב וכביעת חדי־ רתו דרך החזית בעת מגננה; ו־ שחיקת מערך המבנה הקרקעי של האויב ופריצת מכשוליו, בעת ה־ מעבר למתקפה באחוריה. כמו „קורפוס אפריקה" בצד הגרמני, כינס מונטגומרי את אוגדות השרי־ ון שלו בקורפוס רב־עוצמה אחד, שנועד, בשעת מגננה, להקנות ער־ בק להגנה ולבצע חדירה של ה־ אויב לעומק — מן האגפים או דרך החזית; ובמתקפה, להבצת מ־ תוך הפרצה הדרוצה, דרך קו החזית ספרץ ושחק החי"ר (עם הארטילריה וההנדסה), אל תוך עורף האויב, תוך הנחתת „מכת החסד" המתכלת.

מונטגומרי תכנן — וגם ביצע ממש כפי שתיכנן — מערכת תלת־שלבית, שבסופה התכוון — וגם הצליח — לערער את איזונו של האויב. בשלב הראשון ניהל קרב הגנה מובהק, הוא „קרב עאלם חלפה". בשלב השני, בו פתח את ההתקפה באל־עלמיין (מבצע „גבל קלהי"), פרץ את שדות המוקשים האדירים של רומל, שהט־ יל לקרב את קורפוס אפריקה, כדי להציל את הכוחות הקדמיים ולני־ סות לבלום את ההתקפה. בשלב זה איבד רומל את איזונו, כי עתודתו המשוריינת נסתבכה בקרב ונשחקה כאשר גם היא. רק עתה הפעיל מונטגומרי את השלב השלישי, המכריע, בו ניצל את אובדן איזו־ נו של האויב והנעות את קורפוס השריון לעומק העורף המרשבי. מסיבות שונות לא עלה בידו ל־ השמיד את כוחותיו של רומל, אבל תללו באלצו לנהל את קרב הנסיגה הרצוף והארוך שבתולדות — מאל עלמיין עד טריפולי — הגם שביצעו זאת לבוטה. למ־ רות נחיתותם הכמותית המכרעת.

שלא כמונטגומרי, נהג רומל לה־ פר את איזונם של אויביו בתהליך מקוצר, חד־שלבי, שהורכב בתוך קפה מרובה של גייסותיו המשוריינים, החדירה העמוקה ככל הניתן לעורף האויב, תוך איגוף ממור־ כז, או פריצת חזיתו. הכוח המפרץ היה אותו כוח שאחר־כך המשיך וחדר לעומק.

את סיבת ההבדל בין שתי ה־ גישות ניתן להבין בכך, שיחסי הכוחות הכמותיים היו בדרך כלל לרעת רומל ולטובת הבריטים, אבל רמת הביצוע של גייסותיו בקרב תנועה היתה עדיפה על זו של יריביו. מונטגומרי, שהבחין בשני הגורמים הללו וגם לא יכול היה להרשות לעצמו אקספרימנטים ש־ תוצאתם האפשרית כפלה, תיכנן וביצע מערכה „מאוזנת" להפליא, שהופעה על גורמי ההולכה שלו אך היטב את אלה של יריבו ב־ בריטבייות אפשרה מיצוי מלא של גורמי יתרונה, תוך מניעת אפשרות כזו מן הערבנים.

המשגה ביום הכיפורים

ההלומה הצבריב והגורים בפ־ תיחת מלחמת יום הכיפורים הציבו את צה"ל באיזון המבצעי הנך כעבת כפויה. יש לציין לבו לא גרמו להתכוננות מתכונתית של כוחות, אלא רק הפרו את האיזון. כפי שכבר צוה לכל, רק אי־תכו־ נה והכוונתם האיכותית הכמו־ נית (שבעיקרה לא בתגובה), הם עמדו בין הצבאות הללו ובין הישגים גדולים מאלה שהשיגו ב־ פועל. זהו הצבאות האפשרית של איזון בתחרות קבר יחד המקצועי של אויביה, הוא שאיפשר לצה"ל לשוב „להתאזן" ואחר־כך גם להפר את איזונם של צבאות ה־ אויב בעיקר בזירה.

אם נבחן את מהלך המבצעים בחזית הדרום, לאחר שבעקבות ה־ הגיה ששבה והכשה את ליכולתה על ההנהגה ושל מהלך המאורעות, נוכל להבזא אנלוגיה בעבייות בין מיטר־ היתם של מונטגומרי ושל רומל ו־ בין הזיכוח שהתנהל בין אריאל שרון ובין מפקדי החזית. לא בת־ היה כאן לניתוח הטוב ופקודתי זה אלא נבחין בבייה המובהקה, כי אי־הצלחתו היחסית של צה"ל ביום הכיפורים, נבעה כבת, ש־ לכוונת הביצאות די כוחות וה־ זכויות אפשרויות תלולות, לא עלה בידה להבחר על איזונה בעת שלב הבליכה; והמרכך, להפר כראוי את איזון הצבאות הערביים. בגאות כהיה ובכדים אינה „ה־ ארמיה המצרית" או „אפריקה קורפס" וגייסותם הרבה לאובן אי־ זונם הוא מן המפורסמות, שלא בכוך המהלים או שבים ספורות ישמתם. אך צה"ל ביהה היה ב־ התחלה בלתי־מאוזן בתכוב עוצבותיו; הערכותו הראשונית, על בסיס קיכבולים, היתה הפרה האיזון בהמתכלותה ותכונות ה־ אפשרביים לא היו מרחיקי ראות דיים ובוודאי לא עמדו בשורה אחת עם אלה של המצביאים אשר נזכ־ רו קודם.

בקום המעצדים לא המצבו להבין או להשבים את עקרון „האיזון". הנשאה זה, אשר שהיבנה במלחמה הבאה.

שנה טובה

ללקוחותינו, לספקינו,
לבאים עמנו
בקשרי מסחר
ולכל בית ישראל

מאחל: דוד לובינסקי בע"מ
המפיץ הבלעדי של פיג'ו
בישראל

יצרני סכיני גילוח
אדיסון
EDDISON
מברכים את
ממשלת ישראל לצ.ה.ל.
ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר לצרכן, בתי כל־בו סופרמרקטים וצרכניות
שנה טובה ומבורכת

לנשיא המדינה
לממשלה
לצה"ל
ולבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים
ברכת שנה טובה
אטלנטיק
חברה לדייג וספנות בע"מ
חלוצי דיג מרחקים
וספקים של כל דיג
המדוקים בישראל

שי נאה
ספרית
ספר מספרית דבר

תצפית תשל"ה • כלכלה • חברה • חינוך • עליה • התיישבות • מפלגות

הכרעות בישראל ושינויים בעולם הערבי

מאת חגי אשד

ההערכה המקובלת ביותר על מעצבי מדיניות החוץ והבטחון היא, שהשנה הבאה צריכה להיות שנה של שינויים ושל הכרעות. היא לא תהיה שנה של סטאטוס קוו. השינויים הגדולים ביותר צריכים לחול בעולם הערבי וההכרעות הגדולות צריכות ליפול בישראל. הם בוא תלויים. ההכרעות הגדולות בישראל לא יפלו בלי שיחולו השינויים הגדולים בעולם הערבי, שיאפשרו ויחייבו את קבלת ההכרעות האלה.

השינויים בעולם הערבי צפויים בשני מוקדים עיקריים — המוקד המצרי והמוקד הפלשתינאי־ירדני. אשר למצריים — אם תימשך המגמה הנוכחית יגבר שיתוף הפעולה המצרי־אמריקאי, על כל מה שכרוך בכך. יגבר הפיתוח הכלכלי בסיוע אמריקאי בהון ובידע. תעלת סואץ תיפתח שוב לשיט ושיקום ערי התעלה, לפי תכנית הפיתוח הגראנדיוזית, ייכנס לשלב של ביצוע. הכפרים יתחילו עם סאדאת לשמור על גבוה של איזון בין שתי המעצמות וישתדלו להביא לחידוש משלוחי הנשק מברית המועצות, כדי לשמור על האופציה הצבאית למקרה שלא תהיה התקופה משביעת רצון במישור המדיני. אבל יש מקום להניח, כי המגמה של שיתוף הפעולה המדיני והכלכלי עם ארצות־הברית תגבר בהשפעתה בעיני הנשיא סאדאת.

הגיון של סדרי־עדיפויות מצרי זה מחייב הימנעות מחידוש המלחמה, משום שאין כרעם התותחים, או אפילו החשש מפניו — אמצעי יעיל להבראת משקיעים השקעות. אם מעוניינת מצריים במשיכת הון וידע מערביים עליה להכשיר למעשה, כי האש לא תתחדש. וכי לא יהיו נזקי מלחמה. אך, התחייבות מצרית כזאת לא תיתכן בלי שתחול התפתחות חיובית מבחינה מצרית גם בזירה הפלסטינאית. המכשול העיקרי לכך הוא המלך חוסיין וקיומה העצמאי של ממלכתו. שארגון השחרור הפלשתינאי נמצא עתה במצב של מלחמה עמה. ההערכה המקובלת ביותר היא, שיחול כרסום במעמדו של המלך חוסיין בעולם הערבי ותגבר הנטיה להעדיף פתרון פלשתינאי לבעיית ירדן, במקום להעדיף פתרון ירדני לבעייה הפלשתינאית.

ההכרעות הצפויות בישראל הן בעיקר בשני מוקדים אלה — הסבך הפלשתינאי־ירדני. לגבי מצריים תצטרך ישראל להכריע מהם ממדי הנסיגה בסיני ומהו אופי הוויתורים המצריים בתמורה לנסיגה הישראלית, אשר ייראו כמספקים על־ידי ישראל. ישראל תצטרך להחליט מה נחשב בעיניה כי הסכם אי־לוחמות בשם המבחן ומה מידת יציבותו הסבירה של הסכם כזה. ההערכה היא, שהסכם ישראלי־מצרי כזה יהיה קשור בפתיחת תעלת סואץ. המשא־ומתן עליו ייפתח ויתקרב לסיום לפני הפתיחה בעוד שביצועו יגשיל בכל הנראה לאחר פתיחתה.

לגבי הבעייה הפלשתינאית תצטרך ישראל להחליט אם היא מעדיפה פתרון ירדני לבעייה הפלשתינאית או פתרון פלשתינאי לבעייה הירדנית. האפשרות הראשונה תלוייה בעיקר בישראל השנייה — פחות. ערכו של המלך חוסיין בעיני מדינות ערב נובע ביכולתו להוציא מישראל ויתורים טריטוריאליים גדולים יותר ומהירים יותר. אך אם יתברר, כי אינו מצליח בכך יביא הדבר לבידודו של המלך חוסיין כליל ו"ארגון השחרור הפלשתינאי" ירצה לבסס את שלטונו ברבת עמון בתמיכה ערבית. בכל מקום — במישור צבאי־ערבי זה לא יוכל להישמר הסטאטוס קוו ולא יהיה מנוס במשך תהליך השינוי בשאלת הזהות והייצוג הפלשתינאיים. גם אם לא תחול הכרעה במאבק בין המלך חוסיין לאש"ף צפוי המשך תהליך הכרסום במעמדו של חוסיין. אלא אם כן תציל אותו ישראל מגורל זה ואם יהיה חוסיין מוכן ומסוגל לשלם מחיר סביר בעד הצלה זאת.

ההכרעות הישראליות בשנה הבאה יהיו תלויות בעוד שני גורמים דינאמיים — גורם הנפט והגורם הסובייטי. העלאת מחיר הנפט, ההגבלות הכמותיות על הפקה השיווק והצטברות הכנסות הנפט הסדרות התקציבים בידי שליטי ערב — כל אלה גרמו לעירעורים חמורים במשק העולמי ואף לזעזועים כלכליים וחברתיים במדינות המערב המפותחות. שליטי הנפט הערביים נראים יותר ויותר כאיום פוטנציאלי בעיני צמרי המערב. נוכח סיבובי האינפלציה, הסטאגנאציה, האבטלה והגרעונות החמורים במאזנים המסחריים של מדינות המערב. בשנה הבאה תחמדף ותיגבר המתיחות והאיבה בין מדינות המערב לבין מדינות הנפט הערביות על אף תשלום מס שפתיים בכיוון ההפוך ועל אף הדיבורים על כניסה הסתגלות לאמצעי הלחמה של מדינות הנפט הערביות. במשך השנה הבאה תעלה חשיבותה של ישראל בעיני מדינות אלה נוכח האפשרות, שלא יהיה מנוס מאיום צבאי על מדינות הנפט הערביות.

ברית־המועצות תמשיך בליבוי המתיחות בין ישראל למדינות ערב. כדי לחבל במדיניות האמריקאית במזרח התיכון, המבוססת על נסיון להביא להסדרים מדיניים בין ישראל למדינות ערב. תוך שימוש בתיווך דיפלומטי והיתר כלי הצבאי אמריקאיים. לא מן הנמנע, שליבוי המתיחות על־ידי הסובייטים יגרום לחידוש המלחמה, אם כי יש להניח, שהסובייטים יעדיפו ליבוי בהתיחות מבוקרת. הסורים וארגוני המחבלים הפלסטינאים עלולים לא להסתפק במתיחות מבוקרת, בסיוע ובגיבוי סובייטי. הם עלולים לגרום לחידוש האש. ארגוני המחבלים יגבירו את פעולות הרצח וישראל תגביר בהכרח את פעולות המנע, השיכוך והתגמול. שיגרמו התערבות סורית ובעקבותיה אולי גם התערבות מצרית, שיסתיימו בצורה זו או אחרת בחידוש המלחמה בקנה מידה מלא.

ערב שנת תשל"ה אין איש הכן להתנבא בוודאות איזו משתי האפשרויות — זו של התקדמות מדינית לקראת הסדרים נוספים או זו של חידוש המלחמה — תתגשם. השנה הבאה תהיה לא רק שנה של שינויים והכרעות בתחום המדיני. היא תהיה גם שנה של מתיחות צבאית וכוננות לקראת האפשרות של חידוש המלחמה.

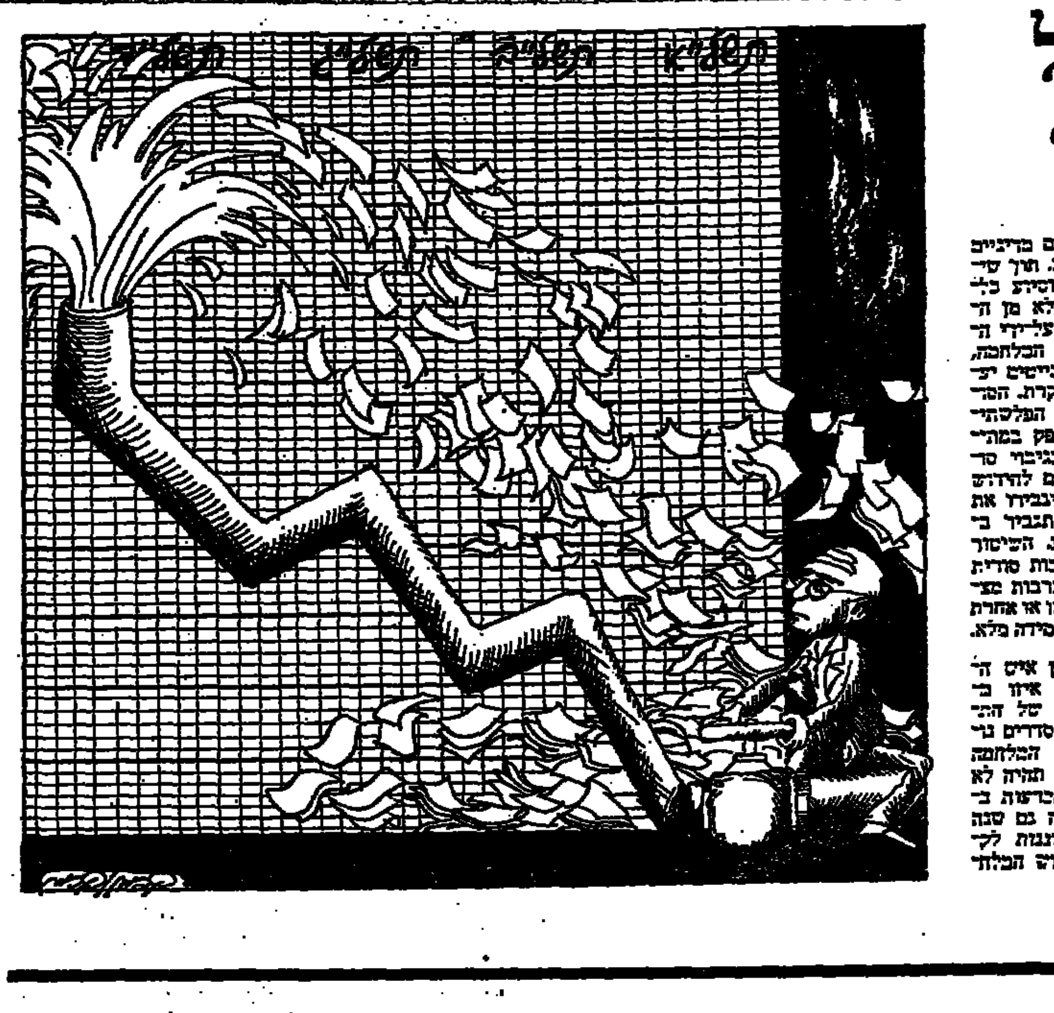

עליה

יעד האופטימיסטים — 75,000 לשנה

מאת יהושע תדמור

לא יכולה להיות בשורה גדולה יותר לקראת השנה החדשה מאשר ההסדר הצפוי בדבר הגברת העליה מברית המועצות. אמנם שערי בריה"מ לא ייפתחו מיד בפני כל היהודים הרוצים לצאת. אך זרם היוצאים יהיה גדול יותר מאשר אי פעם בעבר. ומה שחשוב לא פחות: סודרי העליה הזקופה יהיו בערבותו של הנשיא פורד עצמו.

בשנה החולפת נצטמקה העליה מאד. היו שדיברו בתחילתה על עליית 45.000 יהודים; היו שדיברו על 50.000 והיו שקיוו אף ליותר. ייבבו יהודים אופטימיים במחלקת העליה של הסוכנות ועשו חישוב על פי קצב העליה הממוצע אשר תקף. לממוצע של כ־3,000 יהודים לחודש מברית המועצות הוסיפו כ־15,000—20,000 מכל העולם המערבי, הרי לפניך תחזית של למעלה מ־50.000 עולים יהודים בשנה.

אך ציפיות אלה נכזבו עד כה. העליה מברית המועצות הצטמקה מאד בחודשים האחרונים וכמות — העליה מן המערב, רק 20,000 יהודים באו להיות עמנו כעולים בשנה זו. ודאי גרמו לכך במידה רבה כל צורות הדיכוי וההטרדה שנקטו השלטונות הסובייטיים, כדי להרתיע יהודים מלבוא. אך אין להתעלם גם מצד אחר, לא פחות חמור: ירידת הדחף לעליה.

עם חתימת חילופי האגרות בין סנטור הנרי ג'קסון לשר החוץ הנרי קיסינג'ר, בעקבות איגרות מקבילות בין השגריר דוברינין לשר החוץ האמריקאי, יסתיים שלב נוסף במערכה על עליה זו. זה הוא נצחון, החורג מתחום העליה, אשר מוקדם עדיין להעריכו. כי אין תקדים להתערבות נמרצת מעין זו בהיסטוריה האמריקאית למען הצלת יהודים או למען זיקתם לישראל. ומה שחשוב לא פחות: הנשיא פורד עצמו שיתף עצמו באורח נמרץ בשלבים האחרונים של הדיונים הענייניים, כאשר הוא מבטיח חגיגית לסנטורים ג'קסון, ריביקוף, יעבץ ואחרים — שהוא יעקוב אישית אחרי ביצוע ההסכם ולא ימתין שנה תמימה, כדי לראות ולבחון את תוצאותיו.

ההסכם הוא פרי פשרה. ישראל היתה מעדיפה, כמובן, שערים פתוחים לחלוטין ולא מעין מכסות. אך כאשר מדובר בעליית 60,000—50.000 יהודים לשנה המשרה הדיעות. המכוונות נגד המבקשים לעלות. — הרי זה פתח של תקוה חדשה, וכידוע לא מדובר רק בשנה אחת, אלא בהסדר לתקופה ארוכה יותר. וכאשר גורמים אינטרסים סובייטיים כלכליים ומדיניים בהמשך ההסדר אין זה מן הנמנע, שהזרם של היוצאים אף עשוי להתגבר יום אחד. הרבה תלוי ביהודים עצמם. הרבה תלוי גם בישראל. לעליה זו יש להוסיף כ־15.000 עולים מכל הארצות: מצפון אמריקה ודרומה, מאירופה ועוד. אלה הם הנתונים המספריים, המבטיחים ל־75.000 יהודים בקירוב בשנה הקרובה.

לא תתכן בשורה גדולה מזו. ועם זאת התחזית, על־פי חלוקתה הגיאוגרפית, מקפלת בתוכה לקחים נוקבים ואכזריים בדבר מכ־מצותה של הציונות. מוטיבציה ציונית וכל מערכת המושגים, שעל פיהם טיפלנו בשנים האחרונות בנושא העליה והקליטה. אין ספק שנסמכו ראשונו בהול. עלינו לבדוק דברים מיסודם וגם להפיק לקחים ולהסיק מסקנות.

בראש וראשונה שומה עלינו להכיר בקשיים ובתקלות ההמודות, אשר ליוו את העליות השונות ואת מערכת הקליטה מאז ומתמיד. דיברנו על מיזוג גלויות ודאגנו לקהילות ישראל לגייס כספים ובית. ואכן, היה בזה להתפאר. אין מדינה בעולם שהתמודדה עם בעיות מעין אלה. אין תקדים בעולם לכל הבעיות והמאבקים אשר הושקעו בהסיכת עולים מ־ שישים ארצות לעם אחד.

אך מעט מועיל אנו לומדים ממחדלינו ומקצר ידינו. אנו נוטים לשכוח את המחיר החברתי הנורא, ששילמנו בדרך קליטתם של עליות המצוקה בשנים 1948—1951. אמנם כ־700.000 עלו באותו פרק זמן לישראל והכפילו את היישוב של אותם ימים. אך הליקויים בדרך קליטתם של חלק מהם גרמו לצירוחים חברתיים שאת מרירותם אנו טועמים היום. אל נשכח גם, כי רבבות רבות ירדו במשך השנים מן הארץ.

ודאי — החיוב הוא עצום. נבנו מדינה, תעשיה, צבא ותשתית כלכלית. כל ההיסטוריה וההוויה של העם היהודי נשתנו במחיר מאמצים וקרבנות על־אנושיים אלה.

אך חשוב שנלמד לקח ונתכונן במהירות לבאות. כי אין צורך עליית מצוקה גם לא מברית המועצות. ויהודים מארצות אלה ומארצות הרווחה שוב לא יבואו אלינו במספרים גדולים בין אם מדובר באמריקה או מברית המועצות אם לא ניערך ולא נדע לקבלם ולקלטם. כי עובדה היא: על אף כל המאמצים והשליחים והוכחת העליה מן המערב בורם דקיק. שם אין ספרים סגורים, שם אין רדיפות. שם מבחינים. ואם רע בצילה — עוברים לארגנטינה. ואם רע בבואנוס איירס — עוברים לברזיל. ואם רע בקובה עוברים למיאמי ולניו יורק. לבד ממיעוט קטן העושה דרכו לארץ.

כאשר אין הכרה ומוטיבציה ציונית ואין חינוך לעליה — אין עליה. כך היה מאז ומתמיד. לפיכך העובדה הקובעת היא. שמול הקשיים לא היה די דחף לעליה. שום ממשלה במערב לא עיכבה יציאת יהודים. היהודים — פשוט לא באו. זה כשלונה הגדול של הציונות בעולם המערבי.

אין ספק: המצב הבטחוני הבלתי יציב, סכנות וקשיים כלכליים תרבו את שלהם. לאלה נוספו קשיי קליטה, דיור ופרנסה וגם לא מעט בירוקרטיה נוקשה ומסורבלת, אשר דהתה את העולה בלך ושוב. היא הממאיסה את העליה על רבים, הדוחה הגיעו למרחוק.

לא נוכל לברוח מבעיות הבטחון. קרוב לוודאי, שעוד נצטרך להיות עמן שנים רבות. גם לא משאר בעיות קליטה: קשיי דיור, עבודה, שפה וקליטה חברתית. וטוב שנזכור: כל עליה היא, בסופו של דבר. גם במקרה הטוב ביותר — עקירה ותחילה מחדש בתנאים לגמרי לא קלים. במה נוכל למשוך אלינו יהודים מול קשיים אלה? יהודים שפרנסתם מצויה, שאין להם, בדרך־כלל, בעיות כלכליות. כאשר הדחף היחיד לעלייתם הוא לאומי והרצון למצוא כאן חברה טובה יותר מן המתנכרת להם בגין מוצאם היהודי?

רק יתרון מהותי אחד, שעדיין אינו מוחשי, עשוי למשוך רבבות רבות של יהודים רוסיים ויהודים אמריקאיים, יהודים מאירופה ויהודים מדרום אמריקה. זה לא יהיה הפיתוי הכלכלי. אם כי הכרח להבטיח את צרכי הקליטה האלמנטריים ולהוזיל טיפול נמרץ ויעיל בכל הקשור לטיפול בעולה. אך בסופו של דבר ייקבע גורל העליה מברית המועצות ומשאר חלקי העולם על־ידינו — באמצעות התכנית החברתית וההברתיים והאנושיים, אשר נעצב בארץ ובחברה הישראלית בעתיד.

אין זה עניין להחלטה חד־פעמית, למפנה מהיום למחר. דפוסי חיים ותרבות מעוצבים בתרבות לאומיות במשך דורות. אך זמננו, כרגיל, דחוק. החברה הישראלית מצויה על פרשת דרכים. ואם היא לא תדע למצות את מיטבה, לגבש ולקבוע בהתגבשות ובאמצעות החוק, ולא פחות — בדרך של דוגמה אישית — ערכים בהותה יותר של חיים והתנהגות — שום דבר לא יעזור. נחמיץ רגע היסטורי. והקדים על טיב הקליטה היא מנצלות. כי כל מבנים להתפרנות כהר מאד. הם לא תמיד מרנינים אפילו כאשר הקליטה ותרבות החיים בישראל המהליך, אוביקטיביות, אינו קל.

טוב שבראש מערכת העליה ניצבת במועד קריטי זה — דמות רבת תנופה כפנחס ספיר. רק מי שראה אותו בשעת פעולה — יכול להעריך מה היתנית תרומתו. ויש כבר עתה סימנים של יתר יעילות, יתר תיאום ויתר תנופה. אך אין די בכך. ספיר עצמו זקוק לסיוע ולדחוף קמים: בתקציבים. בשיכונים. במקורות פרנסה. ובצוותים רבים של עובדים מתאימים. כל אלה חיוניים וחשובים, אך אין בהם די. כי ללא רוח אחרת בעם הזה. רוח של התנדבות, של נכונות לסייע, של חברה מתחדשת ובעלת ערכים — לא נוכל להרים את המעמסה הכבדה. לא נקסום לעולים. רק פקידים ומנגנונים לא יצלחו לכך. גם להתעוררות מעין זו דרושה הנהגה. הנהגה ודוגמה אישית. אך כאן וכתמיד בשעת מצוקה נתגלו כוחות סמויים בעם הזה. צריך רק לחשוף אותם ולעודדם.

ריסון האינפלציה ואפשרות פיחות

מאת אברהם קושניר

גם בימים כתיקנם לא קלה מלאכתו של מי שמנסה לחזות את התפתחותם של תהליכים כלכליים. זהו תחום שמרכיביו כה מרובים וסבוכים, ודרכי פעולתו כה נסתרים, עד שלפעמים מרובות רב הנסתר מהנגלה. על התפתחויות כלכליות משפיעים גורמים רבים החל מטעם אישי, מתחושות, הרגשות ומציפיות של הציבור ועד לגילויים טכנולוגיים, תגליות של שדות נפט, או יבולים שלא עלו יפה. כל אלה יכולים, כהרף עין, להפוך תחזיות על פיהן ולהציג את המנסים לצפות על העתיד כנביאי שקר כלכליים. כל זה אמור לגבי ימים כתיקנם וקל וחומר לגבי הנסיון לצפות את הצפוי לכלכלה הישראלית בשנת תשל"ה, שכן בתקופה זו הדבר הוודאי היחידי, כמעט, הוא המידה הגדולה של אי־הוודאות. הכל עדיין סתום, לא ברור, לא סופי.

כך, למשל, לא ברורה כלל השפעת התכנית הכלכלית האחרונה, שנועדה לרסן את פעילות המשק ואת האינפלציה ולהגביל את עליית מחירים לשיעור של 15 אחוזים בשנה. השלכותיה יהיו ברורות ללא ספקות רק בעוד חדשים בספר. יש סימנים לכך, שהיא מתחילה להשפיע, בכמה מאפיינים אפשר. לראות ריסון האטה. נהגי מוניות מעידים, כי נוסעים בעלי הכנסה מעל לממוצעת, חדלו לנסוע במוניות וסבו אל האוטובוסים. יודעי דבר מבלים, כי בעולם הבידור שורר שפל־מה. ואמנים נכונים להופיע תמורת סכומי כסף נמוכים בהרבה מאלה שביקשו וקיבלו לפני כחדשים־שלושה. יש גם סימנים מצם יותר מובהקים. מכירת ניירות ערך צמחו מדד בהיקף האחרון מלמדת, שחל צמצום בבקורות הכספים העומדים לרשות המשק, ואפשר לכאורה, להניח, כי הציבור צופה עליה בהוגה בילבד בספורים. ואולם אפשר. שהמדובר רק בפעולה איחון לגל הקניות העצום, ששטף את המשק בחודשים האחרונים. אלא שלמורת סימנים אלה, מלווים אליהם ניצני האטה בענף הבנייה, קשה לדעת בעת זו לאן הולך המשק. היום ספק אם נמצא משהו, היכול לתת תיאור מצב מדוייק על המתרחש בכלכלה הישראלית. אי־ודאות זו מקשה על הניבוי. היום לא ברור אם יש למתוח את החבל, או להרפותו. ואולי ראוי להניח לעניינים להמשיך ולהתגלגל כפי שהינם. לחרי המשק מהלך עתה על החבל הדק, המתוח בין הכרי הון לבין התעסוקה המלאה.

אל אי־ודאות זו מתווספות אי־ודאויות מרובות אחרות, שמקורן במשק העולמי ושבגלל מבנה הכלכלה הישראלית. יש להן השפעה מכרעת על חיינו הכלכליים. בראש ובראשונה לא ברור עד היכן היקף הסיוע הכלכלי, שתקבל ישראל מארה"ב. היום כורים כלכלני הממשלה בפה מלא, כי ישראל לבדה לא תוכל בשום אופן לשאת בנטל הבטחוני והכלכלי. גם אם כל תושבי ישראל יעבדו מבוקר עד ערב ללא הפסקה — לא נוכל לספק לבדנו את צרכינו בתחום הבטחוני והכלכלי — אמר לאחרונה שר המסחר והתעשייה חיים בר־לב. ברור מאליו, שככל שיגדל הסיוע האמריקאי לישראל, כן יקל הדבר על מאמצינו להוריד אלינו מטבע חוץ חיוני. מרכיב מרכזי בהתפתחות הכלכלית בשנה הבאה — היקף הסיוע מארה"ב, אינו ודאי בשלב זה והדבר פוגע ביכולת לנבא את הצפוי. אי־ודאות מרכזית נוספת תלויה בהתפתחות הכלכלית בכלכלת העולם כולו. לשאלה מה יהיה מחיר הנפט בשנה הבאה, שאלה שכיום אין עליה תשובה, יש משקל רב בהתפתחות הכלכלה הישראלית. יש הסיבות לא פחותה לשאלות ההתפתחות בתחום אספקת מצרכים ראשוניים וחומרי גלם. מאחר שמרכיב היבוא בישראל הוא בעל ממדים ניכרים, יש לכל תזוזה בתחום זה השפעה ניכרת על המתרחש במשק. תעיד על כך העליה הגדולה במחירי המוצרים הבסיסיים בישראל, בעקבות ההתייקרויות בעולם, בשנה האחרונה. גם בתחום זה היתה בשנה זו תעלומה, שהנסתר בו מרובה מהגלוי.

אי־הוודאות לגבי שלושה מרכיבים מרכזיים אלה — מידת הצלחתה של המדיניות הכלכלית, היקף הסיוע מארה"ב וההתפתחויות במשק העולמי — מקשה עד מאוד על הנסיון לחזות את הצפוי במשק הישראלי בשנה הבאה. בהסתייגויות אלה. אומר מנהל מחלקת המחקר של בנק ישראל, ד"ר צבי זוסמן, כי תשל"ה צריכה להיות שנת מעבר, שבה אנו חייבים לעבור מאינפלציה דוהרת, שבה היינו נתונים ליציבות יחסית בתוך המשק. המעבר הזה — מפטיר זוסמן — מאינפלציה דרום אמריקאית אל יציבות יחסית. הוא קשה ביותר ויחייב קרבנות מסויימים. קורבנות אלו יצטרכו לבוא גם בתחום רמת החיים האישית, בירידת הצריכה הפרטית לנפש, בירידה בצריכה ובשירותים של הממשלה. להוציא צריכה בטחונית, ובהאטה ודחיה מסויימת בהיקף ההשקעות. מעבר לכל אלו, ההתפתחות הצפויה והחמורה והמכאיבה מכל היא — האטה בקצב הצמיחה של המשק, שומה עלינו לעבור ממצב של תעסוקה יתר, שבו מול כל מובטל עומדים מספר מקומות עבודה פנויים, למצב של תעסוקה מאוזנת יותר ואולי אף לאבטלה בשיעור מסויים. ממשיך ואומר ד"ר זוסמן, המתייחס להשפעת ריסון הצימצום זה על שיפור במאזן הכלכלי: „אין לצפות, כי גם אם ננהג בריסון ובצימצום, יביא הדבר לשיפור ניכר במאזן התשלומים בשנה הבאה. ייצוב הגירעון והקטנתו בשלב מאוחר יותר, יחייבו מעבר בהיקף של גורמי ייצור. העובדים למען השוק המקומי, אל יצור למען שוקי יצוא. יש להפנות השקעות חדשות לענפים המייצרים ליצוא. ללא שינוי זה לא יבוא השיפור החיוני במאזן התשלומים וישראל תחסר דולרים לרוב. מעבר גורמי ייצור מהשוק מקומי לייצוא — הוא תהליך ארוך. ואם כי השגת יציבות בקצב עליית המחירים מהווה תנאי הכרחי למעבר גורמי יצור ליצוא, הרי שפרון האמיתי של המעבר, מבחינת ההשפעה על מאזן התשלומים יהיה רק בטווח ארוך יותר. השאלה הקריטית היא — מדגיש ד"ר זוסמן — „באיזו מידה נוכל לבצע מעבר זה. באופן מתוכנן תוך קיום רמת יתרות מטבע חוץ מינימאלית. אך מספיקה למשק הישראלי".

יועצו הכלכלי של שר האוצר, אפרים דברת, מתחיל את תחזיתו על הצפוי במשק בשנה הבאה ממצב יתרות מטבע החוץ. „בסוף השנה התקציבית. באפריל 1975, אם כל התהליכים יהיו כמתוכנן, יגיעו יתרות מטבע החוץ של ישראל ל־850 מיליון דולר. זהו סכום מינימום הכרחי". אומר דברת. „אנו נעשה כל מאמץ לא לרדת ממנו. בראש ובראשונה צפויה בשנה הבאה. פעולה בכל התחומים האפשריים לעידוד היצוא". האם נשקלת האפשרות להביא לשינוי בשער הלירה הישראלית בשנה הבאה? דברת מסיב:

יהושע רבינוביץ

„השינויים שחלו בחודשים האחרונים בשער הדולר, שינויים שהיו לרעת היצוא הישראלי הצמוד לדולר — דולר הגייד כלפי המטבעות האירופיים — אינם מצדיקים עתה שינוי של שער הלירה, ואולם נושא שינוי השער אינו טאבו. בתנאים הקיימים נמצא, ששינוי השער לא נחוץ. אם ערכו של הדולר יעלה ב־20 אחוזים, אפשר לצפות, שלא נשב בחיבוק ידיים" — אומר יועצו הכלכלי של שר האוצר, אפרים דברת. הוא ממשיך: במקביל להגדלת כדאיות היצוא, נצטרך לפעול בשנה הבאה להמשך התנאים, שיגבילו את היבוא. נשיג זאת על־ידי־כך, שגם בשנה הבאה לא תגדל ההכנסה הריאלית הפנויה של הציבור. רמת החיים בשנה הבאה, לדעתי האישית — אומר דברת — לא רק שאינה צריכה לעלות אלא חייבת לרדת. במצב שתהיה לנו עתה ירידה מבוקרת ברמת החיים ושלא נוזכה שנקלענו בעל כורחנו לאבטלה, או לירידת העליה. הציבור להערכתי יכול ומוכן לעמוד בזה. כך הוכח בשנה שחלפה". דברת ממשיך: „תקציב המדינה חייב להיות מרסן. מרוסן, לפחות, אי־גידול הצריכה הציבורית לנפש. ואולם התקציב חייב לכלול בתוכו מרכיבים, שיאפשרו הפעלת תכניות הרוחה למניעת אבטלה — אם תיווצר. צריך שיהיה ברור — מדגיש דברת — שהודיה זו צביעות לדרוש שבתחום הקידום הסוציאלי נעשה כאילו דבר לא קרה במשק הישראלי. אין אנו יכולים להנהג כפי שנהגנו עד לפני יום הכיפורים שעבר". ועוד אומר דברת: „אפשר בהחלט לצפות בשנה הקרובה לרפורמה כוללת במערכת המיסוי בארץ. המס הכולל הגיע למימדים הפוגעים ברצון לעבודה. ואנו חייבים להגדיל את פריון העבודה ולהגביר את היעילות. זאת אפשר יהיה להשיג על ידי הרפורמה במיסים. אין אני סבור — והוא אומר — כי סך כל ההכנסות יגדלו כתוצאה מהרפורמה במיסוי. אבל תהיה זו שיטת מיסוי בריאה יותר. טובה יותר מזו הקיימת".

אם מבקשים לצפות ולסכם הדי זוית אלו אפשר לאמר, כי בשנת תשל"ה תהיה ישראל חייבת לשפר את מאזן התשלומים שלה, יעשה הכל להגדיל את מלאי הדולרים שבידי המדינה. אין זה מן הנמנע, שאם כל הדרכים לא יצלו יפה, עשוי להיות לקראת אמצע השנה או סופה, פיחות של הלירה הישראלית. הדבר משתמע משיחות עם כלכלנים בכירים בממשלה. מחיר שיפור מאזן התשלומים יבטא בירידה, או במקרה הטוב, באי־עליה של רמת החיים במשק. יעשה מאמץ, על־ידי מיסוי או בדרכים אחרות, להוריד את הצריכה לנפש. גם הממשלה, הרשויות המקומיות ומוסדות ציבור אחרים, שכיום עדיין פורקים עול במידה מסויימת, ייכנסו לתקופה של צימצומים והסכמות. הצריכה הציבורית, למעט הוצאות הבטחון, לא תעלה ואולי אף תרד. תהיה זו שנה, שבה נתחיל לנהוג באמת לפי מה שאנו יכולים לצפות ולא לפי מה שחשבנו, בטעות, שאנו מסוגלים לעשות. תהיה זו שנה של ריאליזם כלכלי, שראשיתו בתכנית הכלכלית לריסון המשק, שהופעלה בסוף השנה שהסתיימה. כל זה, בתנאי, שלא נשגה שוב באשליות לגבי כוחו המוגבל של כלכלת ישראל.

תצפית תשל"ה - מדיניות • כלכלה • חברה • חינוך • עליה • התיישבות • מפלגות

בשטחים
תקווה לעצמאות שאין יודעים טיבה

מאת דני רובינשטיין

בהתוועדות שכם, חברון ועזה ואי־פילד בבורת ירושלים יש תחושה של „תחילת הסוף". לפני ימים אחדים התקשר עיתונאי ערבי ידיד שלמי עם ידידיו הישראלים וסיפר בהתרגשות כי הוא וחבריו ראו המקיפים מבנה כלכלה סבוך למד־עזה אדומים בדרך ירושלים יריחו, כנראה זאת תחנת הגבול העתידה בין ישראל לירדן. מכר ערבי אחר סיפר לי כי שמע שכמה ערבים ישראלים המתגוררים בעזה הבטי־בית קיבלו הוראות להעתיק את בגדיהם חזרה לשטח ישראל תוך 48 שעות. מסקנתם: הנסיגה הישראלית בפתח. [illegible] (1970־1973) [illegible] עודד דין ברחוב באלה [illegible] בירושלים, אומר כי [illegible] בים לא חזרו אליו מאז המלחמה באוקטובר. הם מבקשים להבטחות פוליטיות בקרוב והעשיים להתחם על הגים או לשכור חנויות, דירות ובתי עסק, מטב להמתין לראות מה ילד יום.

תחושה זו איננה חדשה ברחוב הערבי. בשנים הראשונות שלאחר מלחמת ששת הימים (1967—1970) ציפו בכעס יום יום להסדר שיסלק את שלטון ישראל. בקיץ 1970 כאשר התקבלה „יוזמת רוג'רס" היה ד"ר קדרי טוקאן משכם (מי שהיה שר החוץ הירדני זמן לפני כשנתיים) אומר לפבריק הישראלים: „התראות בשער מנדלבאום". גם כיום כאשר נראה שהתוכיהם בוואשינגטון הם רק על עיתוני ה[illegible] בין ישראל וירדן. באר־חים הכל שהנסיגה הישראלית היא ענין של שבועות ולכל היותר של חדשים.

בכל שמתקרב מיצד ההכרעה מחריף המאבק הפוליטי על עתיד השטחים. הנהגת הציבור הערבי סבורה כי ישראל אכן תסוג. השאלה היא היכן יעברו הגבולות החדשים. העתונות הערבית בטוחה כי ישראל תסוג ברגע האחרון [illegible] פה ושם, כדי לקבוע עובדות חדשות לקראת הבחירות. מאבד המערכת של „אלקודס", הגדול שבעתונים הערבים, יצא השבת בהיפשות נגד התנחלות היהודית, במיוחד באיזור ירושלים. בכל המאמר משתמש על ישראל ההתנחלות על כבוים ושדות שאינן בשקוצת את אזורי הגבול, בטענה שהיא עצמה עילה להכשלת השלום, על ידי תפישת קרקעות ונישול ערבים. קריקאטורה גדולה ב„אל פג'ר" מראה עתונאים השואלים את הח"כ מנחם בגין: „מה מדיניות ההתנחלות הישראלית [illegible]" „הליכוד" עונה: „לפי [illegible] בקיץ באזורי גבול, כמו מבטחים, ובחרוף בירדנו ובבקעת הירדן". לדעת הערבים אין למדיניות הישראלית [illegible] בשכונה הערבים. [illegible] כי ישראל מתעניינת לא בגדולה, אלא בגורל בתקום ואדמותיהם. בעבר — במיוחד בתקופת כהונתו של לוי אשכול — היו כמה מגעים סודיים בין ישראלים וערבים בשטחים. [illegible] מאז המלחמה אין שום דבר. [illegible]

הערבים כבטוחים כי במוקדם או במאוחר יוכו לעצמאות ערבית בסוג כלשהו. האין הם יודעים לתאר את דכותה. המשפט המקובל על הכל הוא „זמיכותנו להגדרה עצמית"; אך איש אינו יודע איזו הגדרה תהיה זאת. [illegible] תת־סלאים מעורפלת, שלפיה יכונן משטר [illegible] על אדים בגדה המערבית ורצועת עזה למשך חמש שנים, ובתום המועד הזה יחליטו כל נציגי העם הפלשתינאי על עתידם. [illegible] מחוקים.

כן הנבר השני עוסת קבוצת בצירים בעבודה. הנהגים באגודה רובה כל הרחוב הערבי ואשר קשרו את גורלם עם הארגון לשחרור פלסטין [illegible] את דרכו המדינית והצבאית. [illegible] בספטמבר 1970 („ספטמבר השחור"). [illegible]

לקראת אסיפות ההכרעה בגלזנו לפעולה גם פלשתינות ירדן. [illegible] הבוזמן למשפט את תושבי יהודה ושומרון ולמנוע ירדנים ההיהודים בבחירת קרקעה ליהודים; [illegible] נראה שהירדנים אינם כתומכים [illegible] והתאהדה לארגונים הפלסטינאים. [illegible]

באבכי השלטון האפסבי ביהודה ולשומרון אינם בטבוחים קול זה הדיקים רבים. [illegible] וכנפה הפליטית בשטחים הי־כותוקים רבה כיום יותר מאשר אי פעם. [illegible] האזרחים בארמון המלוכה הירדני.

במפלגות
פחתו הסיכויים לבחירות קרובות לכנסת

מאת דן פתיה

עד לפני שלושה חדשים, עד לפני שהוקמה הממשלה החדשה בראשותו של יצחק רבין, בסמוך לחזות, הרצו צפיה להוקמה תשיגה לעריכת בחירות חדשות כבר באוקטובר.

מאיר זרמי
לעורר מתרדמת הקיץ

היום, בפתחה של תשל"ה, כאילו אנו קרובים לחודש אוקטובר, הדיבורים על בחירות חדשות כמעט שאינם נשמעים. וזאת מכיון שהממשלה התחדשה תחלה לתפקד בצורה סבירה ובכך גם החלה ההקנת לירכתי הזירה את הנבפים לבחירות קרובות. כל אלה שרצו לראות בהלישתה [illegible] אף בהעדרה של הממשלה החדשה נאלצו להודות, כי סבורה בכל הנבוכים שהוצגו בפניה עד כה וגילתה יציבות ויכולת נתוב גם בכבש פארלמנטארי דחוק. המפלגות הדיבות לקואליציה השלטת התעלה, לכל היותר, להרגיע אופוזיציה קולנית, שלא הצליחה להטביע רישום עמוק בזירה הפוליטית הפארלמנטרית ודאי לא עלה בידה להכתיב את לוח־הזמנים של הבחירות הבאות. וגם האירועים בזירה המדינית־בטחונית לא היו מסוג זה, שיערערו את הממשלה, או יחייב אותה, להליכה לקראת בחירות חדשות קרובות.

על רקע הימים [illegible] התוהבים את השליה, ביתן לצפות להתפתחויות אלה:

● כל עוד עומדה הממשלה על יציבותה, בין אם בכבנרות הנוכחית, בין אם במסגרת מורחבת, וכל עוד אין אירועים חיצוניים המחייבים זאת. כגון התקרבות להסדר עם ירדן — אין לצפות לבחירות קרובות. וספק אם אכן תיערכנה בחירות עד לערב תשל"ה.

● הממשלה הנוכחית עשויה להרחיב תוך זמן לא רב את מסגרתה על ידי צירופה של המפד"ל. במקרה זה תיבנה הקואליציה בכנסת 68 ח"כים, או 65 (אם ר"צ תפרוש כבנה), או 63 (אם שני בבינו הצעירים בסיעת המפד"ל לא יתמכו בקואליציה), או 61—62 בלבד (אם אחד או שניים כביינת המערך יעמדו מהרכבה בממשלה). גם אם הנסיון הנכחי לצירוף מפד"ל לא יוכתר בקרוב בהצלחה, יש לצפות להסיונות חוזרים [illegible] של ראשי מפלגת העבודה והמפד"ל לגבש את [illegible] הקואליציוני.

● כבשלת ליכוד לאומי תמשיך לשמש סיסמה לגוש הליכוד, למפד"ל ובימינם במפלגת העבודה. אך הסיכויים לקיומים התבדרה לא יגדלו, אם אירועי־חירום דראמאטיים לא יחייבו זאת ואם כל [illegible] הליכוד, או לפחות חלק מהם, לא יסכימו לכונן ממשלה כזאת על בסיס של [illegible] טריטוריאלית.

● התביעה לשינוי שיטת הבחירות [illegible]

[illegible]

ד"ר בנימין הלוי
איננו עונה אמן

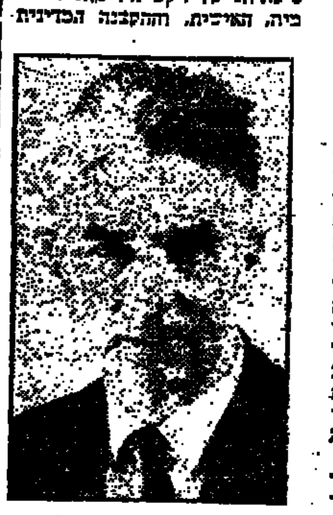

[illegible]

התיישבות
15 ישובים חדשים 8 מהם מעבר לקו הירוק

מאת אריה ל. אבנרי

אולי היה זה כבוד לאנשי המרלאים שבמחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית, לחזור במלחמת ההתשה בגבול הסורי, ולשקוע בתכניות התיישבות חדשות בגולן, בפיתחת רפיח ובישראל [illegible] הירוק, אבל עובדה היא, שכל התכניות שעובדו לקראת שנת תשל"ה, תחילתן בימי ההוסה בגבולות, ביכי הבהה והפעולות הרצחניות של המחבלים בצפון ובבקעת אחרים. הכלל הישן דהסוב „הם לא יעמודו" עדיין לא אבדה אקטואליותו ביצור הזה, שמלפני קום המדינה, הנקרא הסוכנות, ואשר בין כתלי מגרדיו נרקמות תכניות ההתרחבות והפיתוח של אזורי ההתיישבות במבור לנה הקו הירוק ומעבר לו.

יחיאל אדמוני, מנהל מחלקת ההתיישבות של הסוכנות, דואג בכל זאת להדגיש את הפרדת הפונקציות בתחום ההתיישבות בין מחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית לבין מחלקת ההתיישבות של ההסתדרות הציונית — שהראשונה עוסקת בהתיישבות בתחומי הקו הירוק והשניה מעבר לקו הירוק.

וזאת — בשביל העין הרעה... ויהודים טובים, המבינים את ההתחכמויות בענין „ביהו יהודי" היודעים מה זה „היהר ציסקה" ו„כבירת חמץ" יבינו גם לשם מה הכלש הכפול...

ובכן, מה יתרחש בתחום ההתיישבות בשנה הקרובה?

את יחיאל אדמוני פגשתי בביתו, כשהוא שקוע בעבודתו בשעות ערב מוקדמות (ועדיין לא הבריז על סנקציות...). משנתו סדורה יפה, והמספרים וההסברים קולחים בנחת, מתוך ידיעה ברורה של הענין. ואלה פרטי התכנית:

בשנת תשל"ה יוקמו 15 ישובים כפריים חדשים. שוב אין מדברים בישובים חקלאיים, אלא בישובים כפריים, הפירוש הדבר: במקום שאין תנאים לפיתוח חקלאי בגלל מחסור קרקע חקלאית, או מחסור מים, יוקמו כפרים. כתושביהם יעבדו בעיקר במפעלי תעשיה ומלאכה, אשר יוקמו במקום או באיזור. המתיישבים יחיו בסביבה כפרית, ככלכל אחד בית משלו ומשק־עזר קטן.

במסגרת התכניות לאיכלוס הגליל יוקמו בשנה הבאה שני ישובים כפריים באיזור תפן, שני ישובים כפריים באיזור שגב ומורכן [illegible] באכלוס (להבדיל ממרכזי שרותים שהעובדים בו אינם מכינים בנקום) באיזור מירון. [illegible] יוקם קיבוץ על [illegible] לא הרחק [illegible], בעמק יזרעאל [illegible] יוקם מרכב לבני המרכזים באיזור.

בסך הכל יוקמו שבעה ישובים כפריים וחקלאיים בתחומי הקו הירוק, ובאלה עוסקת מחלקת ההתיישבות של הסוכנות.

מה תפעל מחלקת ההתיישבות של ההסתדרות הציונית, קריבה ויפנה מעבר לקו הירוק?

בגולן יוקם כפר חקלאי אחד וכפר תעשייתי אחד. בבקעת [illegible] בעמק הירדן, יוקם מושב אחד. בפיתחת רפיח, במקום [illegible] של תנועת המושב, יוקמו [illegible] ארבעה ישובי קבע. ברצועת עזה יוקם ישוב אחד. בסך הכל: שבעה ישובים בתחומי הקו הירוק ושמונה ישובים מעבר לו. בסיכום: 15 ישובים חקלאיים ותעשייתיים.

ועתה לפירוט ולהסברה.

הקמת הכבשת הישובים בגליל משתלבת בתכנית חמש־שנתית להקמת שמונה־עשרה ישובים כפריים בגליל, עם תוספת אוכלוסיה של 1500 משפחות (5000 נפש) לפי החלוקה הבאה: 600 משפחות בארבעה כפרי תעשיה ושני מרכזים כפריים. 400 משפחות להרחבת ישובים קיימים ו־400 משפחות בברכונים [illegible].

התכנית הכפרית היא חלק מן התכנית הכוללת להוסיף 70,000 נפש לגליל, מאבור 5000 נפש לישובים כפריים ו־65,000 נפש לערי הפיתוח: נצרת, כרמיאל, מעלות, שלומי, צפת, חצור וקרית־שמונה.

לסיכוך קיים הכבון מתואם עם משרד השיכון, אשר יתחיל בבניית 10,000 יחידות דיור בגליל (כהם 25% מכלל יחידות הדיור, אשר יתחיל משרד השיכון בשנה הבאה). במקביל עם אלה מתכונן לפתח [illegible] מרכזי תעשיה אזוריים: אחד בשולי הגליל המערבי [illegible], אחד באיזור כרמיאל, [illegible] אשר ישרת את צפת והסביבה. כן יוקמו מרכזים קטנים יותר בקריית־שמונה, בגולן [illegible]. הכנת מרכזי תעשייה נעשית [illegible] ההתיישבות.

בקיבוצים להם [illegible] בשיפור המחלקה יקבעו 400־500 יחידות דיור, ועוד 300־400 יחידות דיור יקימו בקיבוצים והמושבים שהוקמו אחרי מלחמת ששת הימים.

יש לציין שהוקבנה „תוכנית יחד" במחלקת ההתיישבות [illegible] לבית ולאמצעי יצור [illegible] המתיישב — [illegible] העובד בתחילה כאן את הצלחת ליחידת דיור.

*

יחיאל אדמוני מנהל מחלקת ההתיישבות, הוא יליד ירושלים, חניך הצופים, חבר קיבוץ [illegible] לשעבר ובעל שני [illegible]. היחס שלו לענין ההתיישבות אינו מקצועי בלבד, אלא גם — ואולי בעיקר — אידיאולוגי ונפשי. אדמוני מודה שהתכנית זו [illegible] היא הבניה [illegible], לפי הצרכים של אכלוס הגליל ועל הוספת ההתיישבות מעבר לקו הירוק. אינו רוצה להביע דעה [illegible] ולפי התהוות של עליה [illegible] — אין הכנית זו [illegible] כלל רציקר. [illegible] שאם קיימת כמות [illegible] לפיזור האוכלוסייה, להפסקה [illegible] בגוש דן ורצועת החוף ולהפניית אוכלוסין [illegible] לשאר אזורי הארץ. [illegible] זו אינה אלא התחלה בעזה בלבד.

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
ת"ד 4040, ירושלים

חיים שירמן
שירים חדשים מן הגניזה — 40.— ל"י

דן פגיס
שירי לוי אבן אלתבאן — 17.— ל"י

עזרא פליישר
פיוטי שלמה הבבלי 38.50 ל"י

שמואל הוגו ברגמן ונתן רוטנשטרייך
גבעת המורה לשלמה מימון 14.50 ל"י

יהודה אריה וידה
ספר משיב דברים נכוחים לר' יעקב בן ששת 21.50 ל"י

[illegible]
ספר תיקון הדעות [illegible] 21.50 ל"י

חנא שמרוק ושמואל ורסס
יוסף פרל: מעשיות ואיגרות מצדיקים אמיתיים ומאנשי שלומנו 21.50 ל"י

טיפוסי מנהיגות בתקופת המקרא — יום עיון לרגל מלאת שמונים וחמש שנים לדוד בן־גוריון 12.— ל"י

דניאל קארפי
פנקס ועד ק"ק פאדוואה, של"ח — שס"ג 44.— ל"י

דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, כרכים א—ד
דברי האקדמיה יצאו לאור גם בחוברות בודדות: נושאי ההרצאות מופיעים ברשימת הפרסומים של האקדמיה.

לאחרונה יצאו לאור חוברות אלה:
ש' פרלמן, מקדון ביוון ומוקדון במחשבתם של מנהיגי יוון לפני קרב כירונאה ואחריו. — 2.— ל"י
א' פוקס, דפוסים וטיפוסים של מהפכה חברתית־כלכלית ביוון מן המאה הד' ועד המאה הב' לפנה"ס — 2.— ל"י
י' נוה, ההפתחות הכתב הארמי — 4.— ל"י
מ' אלטבאואר, כתב־יד סלאבי קדום שנתגלה מחדש במנזר עלשם סאנסה קאטרינה — 2.— ל"י
א' זקס, שקיעת הלך — 3.— ל"י

זה עתה הופיע

עזרא פליישר
פזמוני האנונימוס 35.— ל"י

חיים ביינארט
מסמכי האינקוויזיציה הספרדית בסיאודאד ריאל (בלועזית) 65.— ל"י

תחת מכבש הדפוס

מנחם שטרן
יהודים ויהדות בספרות היוונית והרומית (בלועזית)

רשימת הפרסומים של האקדמיה תישלח לכל דורש

בר לוי
ספקים לסופרמרקטים
טיפול בשער, תמרוקים, סידקית ומתנות
שביל המפעל 5, קרית המלאכה תל־אביב
טל. 03-825975

מברך בברכת שנה טובה
לצ.ה.ל. ולבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות הצרכנים
והסופרמרקטים

הוצאת „מסרכות" [illegible]

„הערבים בישראל"
מאת פרופ'
יעקב לנדאו
זכה בפרס
י. גרינבוים
של
[illegible]
מחיר 15.50 ל"י.
להשיג בחנויות ספרים ובבית ההוצאה, יהו' ב' 29 הקריה, תל־אביב.
[illegible]

יד יצחק בן־צבי
ירושלים

זה עתה הופיע

שלם

מחקרים בתולדות ארץ־ישראל ויישובה היהודי
כרך א (תשל"ד)
העורך יוסף הקר

תוכן העניינים

מ' שרון, ש"ד גויטיין	„שבת הגדולי" על כתובת קבר מרמלה מן המאה העשירית להולדות הגאונות בארץ ישראל
ע' פליישר	קוים חדשים לדמותו של רב דניאל בן עזרא, נשיא זגאון
א' דוד	רשימת זכרון לחכמים בישיבת ארץ־ישראל
י' תא־שמע	ענייני ארץ־ישראל
א' קופפר	ר' שמשון ב"ר שמואל „איש ירושלים" ור' אברהם ברבי שמואל טעמלין מירושלים
י' הקר	עליית יהודי ספרד לארץ־ישראל וזיקתה אליה, 1391—1492
מ' פכטר	„חזות קשה" לר' משה אלשיך
ה' בנטוב	רשימות אוטוביוגראפיות והיסטוריות של רבי יוסף מפראגי
י' דן	לקוטות למעשה „נבואת הילד"
ע' שוחט	שלוש איגרות על ארץ־ישראל מן המאה הי"ח
י' טובי	פניית פקידי קושטא אל רבי שלום עראקי ב־1742
י' ברנאי	הנהגת הקהילה היהודית בירושלים במחצית המאה הי"ח
א' כהן	תעודות מספות על חלוקת חובות הקהילה היהודית בירושלים ובחברון במאה הי"ח
י' בן־אריה	היציאה ה„חלוצית" של יהודי ירושלים מחוץ לחומות, עד העליה הראשונה (1882)
י' קלנר	ראשית ההתארגנות של קהילות יהודי ארה"ב לעזרת היישוב בא"י (1833—1881)
י' רצהבי	שד"רים לתימן בשנות תרמ"ג, תרמ"ט
מ' פרידמן	למשמעותו התברתית של פלמוס השמיטה
ש' אביצור	הגורם היהודי בתהליכי קדם־התיעוש
י' קלויזנר	פעולות ועד העזרה בווינה למען הישוב בארץ בימי מלחמת העולם הראשונה
י' רואי	מגעים סובייטיים עם הישוב היהודי בארץ ועם מנהיגים ציונים (יוני 1941 — פברואר 1945)

610 עמודים + 38 עמודי סיכומים באנגלית.

ההפצה — יד יצחק בן־צבי ת"ד 7660 ירושלים.

הופיעה חוברת ראשונה בכרך ה'

מדע לנוער המתבגר
לדעת

ובה: איך מחליטים, פונטיקה מהי, בקרה הורמונלית בצמחים, מהי הומאופטיה, כימיה בבית, כיצד נרשם הקול על התקליט, נסה בעצמך, ויתר המדורים הקבועים.

לכל קוראינו — שנה טובה ומאושרת

מחיר חוברת בודדת 1.50 ל"י.
דמי מנוי לכרך ה' (10 חוברות) 12 ל"י.

יוצא לאור על־ידי
מוסד ויצמן לפרסומי מדע.
ירושלים, רח' המלך ג'ורג' 33.

חוברות בודדות ניתן להשיג בקיוסקים ובדוכנים למכירת עיתונים.

גזור ושלח

לכבוד
מוסד ויצמן לפרסומי מדע
ת"ד 801
ירושלים 91 000

אבקש לחתום על „לדעת" כרך א ב ג ד ה (סמן בעיגול את המשבצת המתאימה).

מחיר כל כרך 12 ל"י. ניתן להשיג אוגדן לכרכים א—ב ביחד וג—ד ביחד. מחיר כל אוגדן 1.50 ל"י.

מצ"ב ____ ל"י (בשיק או בהמחאת דואר) לפקודת מוסד ויצמן לפרסומי מדע.

השם ____ הכתובת ____ מיקוד ____

למנהיגי ומגיני המדינה
לכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה

בוטון אלברט
פרץ 5, תל־אביב
יבואנים של פיירקס אנגלי
וכלי עזר למטבח מוצרי NVT Brown
כלי חרסינה תוצרת ספרד Pontesa

לממשלה, לצ.ה.ל., לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר לצרכן ובתי כל־בו

ברכת שנה טובה
שנת שלום ובטחון

ג'רוסלם ג'ידסי בע"מ
טרוידה 2000

עדיפות לטעוני טיפוח

מאת שמשון עופר

בשנת הלימודים תשל"ה לא צפויים חידושים מהפכניים, אך קיימת בה מגמה לשינוי ותיכוס, מאמץ ביתר יוזמה השנה באזורי המצוקה. בהם ייעשה נסיון ראשון לבצע פרק במסקנות ועדת ראש־הממשלה לענייני ילדים ובני נוער במצוקה. המגמה היא להעמיק את החינוך בקרב בני משפחות מרובות ילדים ומעוטות הכנסה. לצורך זה יופנו מאמצים מתוגברים לאוכלוסיה הזאת. בהקשר זה הובלט כי רק בגטאי הישובים יחול מעבר לימוד תיכון בכיתה ט'. פירוש הדבר הוא לבצע הקצאת ביצוע חוק חינוך חינם בכיתות ט', תוך המשך הפעלתה של שיטת שכר הלימוד המודרג. כן יושמם תקן השעות בהתנהלות תיכון כללית, כדי להפנות מורים ואמצעים נוספים לפעולות ישירות. לכונן תלמידים טעוני טיפוח. מגמה נוספת בתגברת זו היא מיתון הסיבת הממשלה באוניברסיטאות.

עלפי הבנית שפיבדה עלידי משרד החינוך יינתן טיפול חינוכי כולל בישובי פיתוח נזקקים, באזורי מצוקה עמוקה, וכן באזורים בהם קיימות הן בעיות כלכליות וחברתיות והן בעיות בטחון.

תכנית משרד החינוך כוללת את כל מערכת החינוך, החל מגן הילדים ועד האוניברסיטה. הכוונה היא להבטיח מקום בגנים לכל הילדים בגיל שלוש, במסגרת זו אף ייעשה נסיון חדש — כמו טיפול חינוכי לילד החל מן הגיל הרך באמצעות מוסדות קיימים, כגון "טיפת חלב" וכו'. במסגרת זו תינתן הדרכה מתאימה לאמהות והן ישתלבו בדרך זו בהערכת התינוקות.

מאמצים נוספים ייעשו במידה לשלב מספר רב יותר של יוצאי אזורי המצוקה באוניברסיטאות. סטודנטים מאזורי מצוקה יוכלו לקבלת מלגות ולפטור משכר לימוד. כן ייחוד המשרד בעבר מורים לאזורי המצוקה ולשם כך יוקצו להם הטבות מיוחדות.

בעיה נוספת שמשרד החינוך עומד להתחיל העגה בנסיון לפתרה היא התורמם של הנפלטים מבתי־הספר למסגרות חינוכיות.

משרד החינוך מבקש השנה גם להעמיק את החינוך לערכים, כלבד הנבקת הידע בקטגוריות הלימוד הקובלים או במסגרתם. פירושו של דבר הוא, כי ההוראה חייבת להיות מחונכת בכל נושא שהוא. לשם כך אף ירחב כהן הידע לתלמידים בשאלות אקטואליות, תוך הסבר דקני. כך, למשל, יובהרו הבעיות המדיניות של ישראל עלידי שימת דגש מיוחד על הפיסוק ההיסטורי של הציונות. אך עם זאת תינתן לתלמידים גם האפשרות להכיר את הלך־המחשבה של יריבי המדינה ובמסגרה זו ילמדו בין היתר את "האמנה הפלסטינאית". הכוונה של דבר בסוגיה זו הוא — כהגדרת שר החינוך — התרחקות מפוליטיקה מפלגתית בין כותלי בית־הספר, אך מתן חינוך פוליטי במובן של הערכת הדור הצעיר בבעיות המדינה.

התכניות לתקופה, איפוא, בנויות על מישורים עיקריים:

- הפקעת מירב אמצעי הטיפוח בקרב כל הגילים באזורי מצוקה.
- החזרתם של הנפלטים במערכת החינוך בגילאי 12—15.
- הכשרה קדם־אקדמאית ליוצאי צבא בני עדות המזרח, במטרה לשלבם במידה רבה יותר באוניברסיטאות.
- העמקת החינוך לערכים, ובכלל זה יותר מעורבות של הדור הצעיר בבעיות אקטואליות ובקרקעי.

כל "הכוונות הטובות" הללו מותנות, כמובן, באפשרויות התקציביות לקיימן, כלומר, בקיומן של בעיות בהקמן במשכורות החינוך בחדרי הארץ. בתחום זה התהיות בעצם בלתי־אפשריות. במקיבה באה ההתארגנות לכל צרה שלא תבוא, לכנוע פורעניות ולסיכולה. אך דווקא בשטח זה של בעיות הבטחון נראה, כי המרחק בין התכניות היפות לבין הגשמתן גדול בהרבה מאשר בכל תכנית אחרת. ולו מן הסיבה הפשוטה, כי כאן קיים "שותף" מכור ועוין, שמטרתו להתנכל (כפי שהוכיח בין היתר הצבה במעלות).

מנכ"ל משרד החינוך הפיץ בין מנהלי בתי־הספר חוזר מיוחד בענייני הבטחון ובו הוראות ונהלים ברורים. אך השאלה היא מה ניתן לעשות לרעשה. יש המדברים בסיפוק על הישרכות בהולשה של הורים, מורים ותלמידים. בלב אחרים מקננים חששות כבדים. אין צורך ברבים רב. האור כה יכלו להדיל צבר התלמידים בלוחית. "אם יהיה דיה", אם הליכה "תקלו בהוליות המולים, ההתמכבות של משמרות בסוג זה יפה איפוא רק לגבי נסיונות של המגבה בשפני הבר לה עליחי כך. לכמה אמת של צינים פקחות יכולו להרתיע כל כי מבקש לעשות זאת בארץ ראיה או לגלות חפצים חשודים בסריקות באזור בית־הספר ולהודיע ליד אנשי משמרת. אך קשה לדעת מה יוכלו לעשות בעת התנבלה חמורה יותר. וכיוון שאין כל אפשרות להפוך את המורים והתלמידים ל"אנשי בטחון מקצוע", שבמקום ללמד וללמוד ישבשו זקיפים. נראה, כי הדרך הטובה ביותר היא לצייד את מוסדות החינוך במערכת תקשורת ואזעקה אלקטרונית הקשורה במוקד בטחוני. בלי אמצעי זה עלולה ההיערכות הבטחונית של מערכת החינוך להתגלות, חלילה, בשעת מבחן כבנין קלפים.

בניגוד לקודם מסתיימת השנה אחורנה זו בתקווה שאחורה.

חתירה נגד זרם האינפלציה לצמצום הפערים בקרב האוכלוסיה

מאת א. גבע

בישראל החל עידן חדש: עידן הרפה הבעיות הסוציאליות והכרה בחשיבותן, בקורת, בין הצאר, בחילופי הדורות: הדור הישן בא מעיראק, מתימן ומאפריקה הצפונית. סדרי המדינה המערבית היו זרים ... להלוך מהגילים, שעבדו בבי־בים כוח מיבי הבירוקרטיה וקיבלו כמעט ללא עוררין את הולמרתיה. הדור הקודם השווה את תנאי היו בישראל לאלה שבנו המבודי, או למילה של קובלקה ורשמע בדבון את "רשימת הדרישות" — והיא ארוכה ומרובה — אותה העביעו באגוד מנהיגי הישוב הוותיק. כל זה הלך ואיננו עוד. בישראל גדל דור חדש, שקיבל את חינוכו בבית הספר העברי ושרת בצה"ל. הדור החדש אינו משווה את מצבו לזה של הוריו בגולה. הוא מביט סביבו ושואל: מדוע זה כך ואני זה אחרת?

טעה כי שחשב, שההכרה הסוציאלית החדשה היא נחלת עדה אחת. ההתעניינות בבעיות החברה היא כללית ומקיפה את כל שדרות העם. תרמו לה לחצים בארץ והשפעה מן החוץ, כמו הלכי רוח בארה"ב. מקורה בחוסר נחת מן הקיים, בפער בין החלום הציוני הגדול לבין המציאות האפורה. כיצה לה מלחמת ששת הימים שפתרה, כביכול, את בעיות הבטחון והבטיחה לכל עתיד טוב יותר. ההכרה הסוציאלית החדשה ינקה כמובן, מתרבותו של העם היהודי: עם של מתקני עולם ומחפשי דרך. הנביא בדמו את השאיפה לצדק סוציאלי.

מובן, שההכרות הסוציאלית החדשה לא חלה בנקודת זמן אחת. המעבר מעידן לעידן הוא הדרגתי. בעית הנוער במצוקה מלווה אותנו מאז קום המדינה ובעצם היא היתה קיימת בימי הכנדים. אך רק בשנת 1971 הוקמה ועדת כ"ץ. זה שנים מקבלת ממשלת ישראל החלטות, שיש להן השלכות סוציאליות. אך רק לפני ששבע שנים בשמנה דרישה להקים משרד לענייני רווחה, שיבחן את ההיבטים החברתיים של ההצעות השונות ויציג אותן לפני הממשלה. ורק עכשיו, בימי ממשלת רבין, זכינו לראות את ראשית ההגשמה עלידי הקמת ועדת שרים לענייני רווחה.

אך מעשה שטן: ברגע בו אפשר היה לצפות לתמורה, לפריצה, להסתערות על הפערים, הבזו התה בעיים האובייקטיביים יותר, כדי להקשות על ההתקדמות, כל סימני הדרך מורים: בשנת תשל"ה יורחבו הפערים. אלא אם כן נעשה מאמצים יוצאים מגדר הרגיל.

הקליטה, הפיתוח, ובראש וראשונה סיפוק צרכי הבטחון, מגבירים את האינפלציה. אולם האינפלציה מתגבר לנו, כנראה, גם בשנה הבאה. גורמת להעמקת הפער. לבעלי ההון יש נכסים, שאינם מאבדים בערכם. אפילו יורד ערך הכסף. אנשים שקנו מגרשים, דירות, בנות וכו', ניירות ערך צמודים ובכשירים העמלים לא הפסידו כי האינפלציה. אלא הרוויחו הימנה. כי בגבל ההאינפלציה על אשתקד וכי יפגע מסוים בתשל"ה? כל לציין לו נכסים ואין לו מדפי כסף כדי להשקיע.

הממשלה מתחילה לרסן את האינפלציה אך לכמה מצעדיה הכלכלית אנטי־סוציאליות. הממשלה החליטה להנהיג מס ערך מוסף ולהקטין את שיעורי מס ההכנסה. כולם מסכימים, שמנקודת ראות כלכלית חייבים ללכת בדרך זו. אך מה ההרצאה הסוציאלית? בקמיים מס, שאותו משלבים בראש וראשונה בעלי המולה, ומבידים אותו בכסף, שאותו ישלמו הכל, עשירים כעניים. מקלים את העול המוטל על העשירים ומגדילים את העול המוטל על מחוסרי האמצעים.

הדברים על אינפלציה, אך יש החששים, שהצעדים הכלכליים בהם נקטה הממשלה כדי לרסנה, יגרמו למיתון. אנו רוצים מאוד כסבור והכל מקווים שהנבואות השחורות לא יתאמתו. אולם אם, חלילה יפרוץ מיתון, ייפגעו בראש וראשונה התלויים. במיתון אין כי כהרים לפטר כובהים, פקידים ... ונבלים בקצינים. הצרי... לים הפשוטים (הערבים, ולאחר מכן היהודים) הם הראשונים הנפלטים מן העבודה. אפילו קיים בישח בפני אבטלה — מנסיוננו לבוני אין כמיתון להרחבת הפער.

אינפלציה כבאן, כבנות מיתון כאן — ושניהם מאיימים להחריף את הבעיות הסוציאליות. לרשימה זו חייבים לצרף את שאלת ניצול המקורות האוכרים לרשות המדינה. טעה כי שחשב, שאפשר להוריד את רמת החיים של העשירים ולהעלות את רמת החיים של העניים. המצוי בישראל ובעולם כהזה. שהמבוססים יודעים להתגונן. המבוססים הם בעלי השפעה. יש להם קשרים. טובים עם שרים ופקידים בכירים, עם עתונאים וחברי כנסת. כמה פעמים נגבם שהתבצו עם פועל פעמים, כדי ללמוד את בעיותיו והגר בספר הכתובות, המשרכות על שיחה עם תעשייני, בנקאי, כהרים ופקיד בכיר? אי אפשר להוריד, לאורך זמן, את הכנסות המבוססים. אפשר לכל היותר לצפות לכך, שעיקר תוספת העושר, המצטבר כדי שנה במשק, תופנה לשכבות החלשות יותר. אולם על תוספת העושר נאבקים הבנה גורמים רבים. חייבים להפנות את התוספת לצרכי בטחון וליצוא. כמה, אם כן, ישאר להשלמת הפערים.

אינפלציה אה, אולי, ביצאים של מיתון, תוספת הפוקה שהופנה לצרכים העשקים או במאבכים — התחזית הסוציאלית לשנת תשל"ה אינה ורודה. מחר בידינו רק אמצעי אחד: לנצל את העיתותים הקיימים ולכוונם לעיקר. לכוון את המשאבים המיועדים לחינוך, לבריאות, לשיכון וכבר כך שההכנסות העיקריים יהיו בבעיה הכולה הבאה.

בשטח זה, צפוי בתשל"ה כסבה לי טובה ומקורו בוועדת השרים לענייני רווחה.

בוועדה 13 שרים ובראשה שומר שלמה הלל. עד כה התקיימו שש ישיבות ונוכחות השרים היתה כמעט מלאה. לא רק השרים — גם ראש הממשלה בא לרבית הישיבות.

הוועדה נטלה את דוח ועדת כ"ץ על הנוער במצוקה כל־מצודך קרבל פותק של הפרק. המתייחס לתחום פעולתה. כל משרד חייב לדווח: מה בוצע. מה יבוצע בעתיד ומתי, מה לא ניתן לביצוע בשלב זה או גם מאוחר יותר, ומדוע. אך בכסף באה ימי קיומה לא הסתפקה הוועדה בארגון עבודתה בלבד. כבר בראשית נבצרה רשבת לזכרונה הישג חשוב: ההחלטה בדבר הכוונה מערכת החינוך לשירות טעוני הטיפוח.

הטיפול בטעוני הטיפוח לא נולד אתמול וספק אם יכלה ועדת השרים להלל מה שהחליטה. אלמלא הניחו שרי־החינוך קודמים את היסודות. כבר בשנות החמישים הנ' עם לימודים ארוך, וכבר בשנות השישים החלו בהנהגות האינטגרציה. ואעפ"כ הכשו להבצב, בו הופנה שליש התקציב לאוניברסיטאות, לאותם המוסדות, אליהם מגיעים רק חמישה אחוזים מבני עדות המזרח (ולא תמיד כשוג השיפוח שבינהם).

צתה יושבו 13 שרים בהבנך שעה וחצי ושמעו מפי שר החינוך א. ידלין מה אפשר לעשות: היום, מחר ובהורתיים, כדי לקדם את הזקוקים לקידום, בהכללת כל הילדים בגיל הרך החיים באזורי מצוקה בני ילדים, לצד להפעלת הגנבים שיסייעו לסטודנטים, בני שכבות המצוקה, להתמיד בלימודיהם באוניברסיטה. נבצרה קבוצת להן, היא ועדת השרים, למטרתה בצמצום הפערים, קם גוף חדש ובעל כח, היכול להניע את האוצר להשקיע סכומים נוספים לקידום שכבות הנחשלות. אפילו בשנה של מצוקה תקציבית.

"הזד רב" — אומר שלמה הלל. "משרדים ממשלתיים, הסוכנות וכן גופים אחרים מגישים הצעות ומציעים רציניות". כיו עם סיום הדין על הכוונת מאמצי משרד החינוך לטעוני הטיפוח קם שר הסברה והגיש תכנית משלו: להרחבת החינוך המקצועי, לקליטת הנפלטים מבתי הספר, להקמת פנימיות ליד בתי־ספר מקצועיים, המוכנות בקר שת להשתלב. "פרדי" הציע לשחרר נערים מאזורי פיתוח משירות צבאי בתנאי שילכו לסמינרים ויתחייבו ללמד במקום מגוריהם. התחומים של השר הלל הולכים ומתמלאים. יו"ר ועדת השרים לענייני רווחה עש אלי קרב. "עלותנו סיל לירות", הוא אומר. "ואם לא נתערב יסטה ממסלולו ויחטיא את המטרה. ללא התערבות מודעת לא נצליח לקיים אפילו את הישג. ואנו שואפים לצמצום הפערים".

ועדת השרים לענייני רווחה שופה את ראשית צעדיה. היא רוצה מאוד אפילו מהגדרת מטרותיה. ההגדרה איננה יכולה להתמקד בהחלטה בנושא זה או אחר. עליה להיות פרקלים. הפרקן את מפוניע בכל מקרה בו מקבלים החלטה, שיש לה השלכה סוציאלית. הממשלה מחליטה על מס ערך מוסף? על הוועדה לדון ולקבוע את עמדתה. הממשלה מחליטה על הקצאת קרקע, על תכנית שיכון לזוגות צעירים, על הנחות מס למשקיעים — על הוועדה להביע דעה. אפילו לא יקבלו תמיד את עמדתה — על ועדת השרים להצביע על ההשלכות הסוציאליות, כדי שהממשלה תהיה מודעת להן ותביא אותן בחשבון בצד ההשלכות הכלכליות, הבטחוניות והאחרות.

אל לה, לוועדה, להסתפק בקטע אחד. עליה לראות את כל המערכה. ובשם שמפרסמים מדי שנה מאזן כלכלי, חייבים לפרסם מדי שנה מאזן סוציאלי.

בשנת תשל"ה תבנה עבודת ועדת השרים לענייני רווחה למסלולה התקין. יש לנו יסוד להניח, שתמשיך בעבודה בה החלה: הכוונת שירותי המדינה ליעדים חברתיים. אם תצליח במשימה זו, תתכן אי אף תבטל את השפעת הגורמים הפועלים בכוון של הרחבת הפער. אם תניח את היסודות לראיה חברתית מקיפה וכוללת — עשויים אנו לדבר בעתיד על שנת תשל"ה כשנת המפנה.

עורך־דין חבר קיבוץ

מאת אייזיק סדומי

"אתה חבר קיבוץ ועורך דין? וכל הכנסותיך נכנסות לקופה הקיבוץ? אני רואה כי־פשוט איבה, האם אתה לא מרגיל?..."

כך הגיבים בדרך כלל האנשים, שבמהנם חבריו למקצוע, כאשר הם באים במגע קרוב עם עורך־הדין יוסף רונן (ארנס), חבר קיבוץ עין־חרוד המאוחד. אכן, יוסף הוא תופעה בלתי־שכיחה בנוף המשפטי של התנועה הקיבוצית, ולא בלבד בגלל המקצוע יוצא הדופן בחברה זו. לפניו היה כבר לקיבוץ המאוחד חבר עורך־דין, חנוך לב כוכב מסלמאים, שניספה בהתנגשות מטוס "קומיסאד" בעת שימש כיועצו של שר־העבודה דאז יגאל אלון. אך יוסף הוא מראשוני חברי הקיבוץ שנשלח עלידי מוסדות הקיבוץ המאוחד ללמוד משפטים וזה שנים אחדות עוסק במקצוע.

הכרתי את הזוג צנה ויוסף רונן כחברי עין־חרוד עוד בזמן שלא היה צורך להוסיף לעין חרוד את המלה "מאוחד". ידעתי משהו על שליחויותיו ופעילותו של יוסף כאיש שירותי הבטחון בארצות המזרח. אך משנפגשנו במקרה באחד מבתי ההבראה ונודע לי בנוסף שהוא עורך־דין פעיל בשאר חבר הקיבוץ, פקחתי זוג עיניים סקרניות ולרגע רציתי אף אני לשאול: מה, אתה לא מגיפלי?... וכיוון שהיינו בבית ההבראה ועתותינו היו בידינו, משכנו כמה כסאות אל הדשא, הצבנו באמצע שולחן, ויוסף התחיל לספר (וצנה עזרה כבבדו) ולפתע הוחזר 30 שנה אחורנית אל איזמיר שבתורכיה, שם הוא נולד לפני כ־46 שנים.

תשתוק — אתה יהודי!...

שנת 1943. הנער בן ה־16 מסיים כתלמיד מצטיין במקום הראשון את הגימנסיה לכלכלה ולמסחר באיזמיר. תמונתו מתפרסמת על לוח המודעות בבית־הספר והדבר מעורר המתח וקנאתם של התורכים הצעירים, חבריו לגימנסיה. עד שאחד מהם אינו יכול להבליג. מוצא מכיסו סכין־גילוח וחותך בו בחולצתו של יוסף בגבה, עד לבשר. כאשר הלך יוסף להתלונן לפני המנהל, השיב לו הלה: "תשתוק, אתה יהודי"... אולם לא בחור כיוסף ישתוק. והאב, שחי בצרפתי מתבולל, רחוק מיהדות ומציונות, הסכים אתו. "היה זה אבי שאירגן את עליה ב' הראשונה לארץ־ישראל" — אומר יוסף ומספר כיצד התארגנה הקבוצה, שמנתה יחד אתו 14 צעירים יהודים בני גילו. והעפילה לארץ בדרכה דרך סוריה. כאן נתקבלו על ידי אם "עליית הנוער" הנריטה סאלד ונשלחו לחברת הנוער בתל־יוסף.

במשפחתו של יוסף ארעיזה לו עתיד של לימודים באוניברסיטת ירושלים מתוך הזכרות המשפחה עם יצחק ורחל בן־צבי, בעת ששהו בביירות (והאם היתה אז כמנהלת בית־הספר "אליאנס" היא אירחה אותם בביתה) נתבקשה משפחת בן־צבי לדאוג לבן הצעיר הנגיע להנכה, רחוק מביתו ומשפחתו. אך כשבאו בן־צבי ורעייתו לבקר בתל־יוסף, כבר בבא יוסף חיש, נלהב מהקיבוץ ומהעבודה בפלחה, רחוק מאוניברסיטה וכל השאר. "החלטתי להישאר כאן" — אמר להם — "ועד יבוא יום שבו אלמד באוניברסיטה". אותו יום בא כעבור כ־23 שנות חיים אינטנסיביים. בעת שהקיבוץ־המאוחד שלחו ב־1966 ללמוד משפטים. במגמה להעמידו בראש המחלקה המשפטית של הקיבוץ.

מה עשה כל השנים האלה? ב־1945 עלה עם גרעין של הקה"מ למשמר־עם שבגליל העליון. שלוש שנים, עד מלחמת השחרור, היה מזכיר המשק ואז נשלח לסמינר של הקיבוץ־המאוחד. בסמינר זה, בו רכזה את הפעולה המבונה של הקה"מ (גם דני דר־מולין — מזכיר הקה"מ כיום הנו) הוהף בן), הכיר לראשונה את רעייתו לעתיד צנה. בת עין־חרוד שאביה ויניה כחו הרבה בו על יבהות השפק הקיבוצי.

יוסף רונן

סאן, באווירת הסמינר ובהשפעתו של יצחק טבנקין. התגבשה סופית דרכו האידיאית־תנועתית לתת כוחו לתנועת הקיבוץ־המאוחד, בה ראה את חיל החלוץ להגשמת הרעיון הציוני של גאולת העם בארצו.

ב"תהלוכת הנצחון" — בקאהיר...

מכאן הלאה היתה דרכו סלולה, בהיותו שולט בשלוש שפות — אנגלית, צרפתית וספרדית — שמו בו עינם שירותי הבטחון הישראליים, שבהם היו, כידוע, אנשי הקה"מ בין הפעילים, ולא נתנו לו הרבה זמן לשהות בארץ ובקיבוץ. השליחות הראשונה היתה במצרים. אליה הגיע מצויד בסהר קאמלי עשיר. היתה בפיה כיצד לשוות לבחור בן ה־21 הזות מבוגרת של "בעל בצמיד" בגיל ה־30 המאוחרות. בעזרת משקפיים (שקלקלו לו את העיניים עד היום) ו"פסנתים" אחרים הצליח במשימתו עד שאיש לא חש לבו אליו, כאשר צעד בקרוב ברחובות קהיר אחר "תהלוכת הנצחון" של נאצר בשובו מבית פלוגה. בין השאר ארגן שם את הגרעין הראשון של תנועת "דרור", צעירים יהודים משכילים, בהם הדליק את שלהבת הציונות ועורר אותם להגנה עצמית ולהעפלה לארץ. שניים בהגיעם היו אחר־כך בין אלה שהתקבצו ב"פרשה" הידועה, ויקטור לוי ורפילים נתנזון (בעל הריבנו). אך דברים אלה קרו כבר בזמן מאוחר הרבה יותר, כאשר הוא עבר בינתיים לארצות אחרות. ב־1955—50 היה באלג'יר, ארגן שם את ההגנה העצמית של היהודים ואת עלייתם ארצה. כתוצאה מהלשנה נאלץ לברוח, אך חזר שנית בשנים 1963—64, כאשר העלה ארצה את כל יהודי הרי האטלס, גיברלטר ואחרים. בהבצע ארצות אויב היה בתקופה זו ואת סיפורי עלילות אלה הוא עוצר בסבים ספר. שאולי יופיע פעם. בחו"ל היה מופיע כאנגלי, צרפתי, ספרדי או דרום אמריקאי (ברבית אינו יודע) ובתקופה שההנו בארץ הוא כמדריך בביתות ההכשרה בנודדי לחברות הנוער, ברבי בבים ובייקים של הקה"מ בחו"ל. לבוד גם בסמינר הגבוה לכלכלה ההיסטורית, באוריים וגן בבה אחת בקורס הגבוה לכבויים ביהודים בסעם המדינה.

חבילות מחו"ל נארזו בעין־חרוד

— ומה היה חלקו בפרשיות אלו, כאשר הבעל נמצא מרבית הזמן רחוק מהבית ובסכנה מרובות? — שאלתי את צנה — רציתי. לצנה ויוסף ארבעה ילדים, הבכור (22) עומד לפני סיום השירות הצבאי, השני (19) חבר בגרעין ישובי הקה"מ — גלגל בבקעה ואמא קוראת לו "עליה עלישית"... יש עוד בת 12 ובן צעיר בגיל 7. מספרת צנה: "לכרות שהיתה אפשרות להחזיק את משפחות השליחים בגרפת, אנחנו לא זזנו מהמשק ומהארץ". פרט לפעם אחת, הילדים לא ידעו אף פעם מה עושה אבא ובאיזה מדינות הוא נמצא. בשיתוף־פעולה עם עובדי הדואר בעין־חרוד הייתי "מסדרת" להם מכתבים וגלויות מחו"ל. עם בולים וחותמות משם. הייתי קונה בצבורים בחו"ל ואורזת להם "חבילות מאבא" והם בטוחים לא השדה... למען האמת. גם אני עצמי לא ידעתי תמיד היכן הוא בעלי ומה הוא עושה, אך האמנתי בו והייתי בטוחה כי בעבר הוא עושה כטוב גם בעיני לא יאונה לו כל רע. דבר אחד ידעתי, כי כל זמן שאצליח לשמור על מסגרת חיי משפחה נורמליים, בתוך הקיבוץ, אוכל להבטיח את יציבות המשפחה והציפיות. בדברים כאלה דרוש אמנם, גם קצת "מזל", אבל היה לנו היסוד. ידענו שצרכי המדינה והעם מחייבים אותנו לדעות ויצחנו פרסים שיבואו על סיפוקם בבוא היום"...

והיום הזה בא. אבא חזר אל המשפחה ולאחר התנדרות קצרה והיכרות מחודשת עם הילדים, נשלח על ידי התנועה בגיל 38 ללמוד משפטים. החלום הרחוק של אבי המשפחה בהורדיה הגיע לכיפומה.

נפתח רשות הדיבור לעורך־הדין: אחת המגמות העיקריות שהדריכה את הקה"מ בהחלטתו להכשיר חבר עורך־דין היתה להקים במסגרת הקיבוץ מחלקה משפטית פעילה, שתסייע לקיבוצים להתמודד בהצלחה עם הבעיות המשפטיות המסובכות המתעוררות בהם, הן בעיות הקיים בין החברה הקיבוצית והחברה שמחוצה לו והן בבעיות הפנימיות שלפתרונן דרוש עדיין המסגרת המשפטית הקונסטיטוציונית ההצלה על הצרכים המיוחדים של הקיבוץ. זה זמן רב שבקיבוצים מורגש המחסור ביעוסים חוקתיים־תקנוניים שיקבעו זכויותיו וחובותיו של החבר ויבטיחו את היחסים ההדדיים בינו לבין קיבוצו בשטחי החיים השונים על. בסיס חוזים בספסרים בבלי תוקף, למשל, במקרים של פירוד משפחה. עזיבה של ראש המשפחה, יציאה ללימודים, חולי הידוצת בין קיבוץ אחד לקיבוצו וכד'.

הסמכות, הזכות והצדק

אלה שלושת המונחים המציגים את יוסף רונן. כאשר הוא מדבר בנושא זה, הוא מדגיש: לא צדק פורמלאי, אלא כיבוד להגיע לכך שנהיה באמת צודקים כלפי עצמנו, בכל מקרה של קונפליקט בין חבר הקיבוץ והחברה בה הוא חי. כשבים אלה דורשים הגדרות מדויקות, מבנה פורמלי לניהולה של הדימוקרטיה הקיבוצית, יצירת מסגרת קונסטיטוציוניות מחייבות, כך שהחבר לא ירגיש עצמו בקופה עלידי החברה אך גם לא יוכל לנצל אותה לצרכיו האישיים כאינם תואמים תמיד את צרכי החברה. "בלי מסגרת תקנונית כזו ובלי שיעסקו בכך עורכי־דין, חברי הקיבוצים, לא נוכל "להתקיים" — הוא אומר.

ביקום כך הוא חוזר להקמת מחלקה משפטית בין־קיבוצית. שיהיו בה לפי תכניתו שלוש תת־מחלקות: מחלקת המוחר, מחלקת המעקב אחר חקיקות הכנסת, שאף היום בעבצה הוקים, כדי להביא שהקיבוץ ימצא ביטוי המשפטי בחוקים השונים המובאים לאישור הכנסת; מחלקה שתעסוק בתביעות השונות שיש לקיבוצים לגבי גורמים שונים. במחלקות אלו יעבדו עורכי־דין חברי קיבוצים, שכל אחד מהם יבחר לעצמו שטח התמחות שבו הוא יעסוק, כגון דיני חוזים, דיני נזיקין, דיני אישות וכו'. צריך לדעת, כי לפי עקרון הרוטציה מתחלפים בקיבוצים לעיתים קרובות המזכיר והגזבר ואילו עורך־הדין של הקיבוץ נשאר קבוע ו"רוכב" עליהם. מחלקה משפטית צבאית תוכל לבחון ולהדריך את חברי המשקים בעלי התפקידים, או מנהלי המפעלים. בכל מבחני המשפט. אבא. מינון המקצועות וכר הנכו משפטים וכל הקשר בכך) מההוה ויהווה בעתיד מקור משיכה לחברים חדשים ומקור לעניין יותר סיפוק בעבודה לבנים, שיתן להם להיות בחברה היכולה לבטא את עצמה בכל התחומי היצירה האנושית.

וטלפון בעין חרוד... משרדים בעפולה ות"א

בינתיים זה יש ליוסף משרד קבוע בעפולה, משרד משנה בתל אביב ונוסף להם גם טלפון בדירתו בעין חרוד. הוא משמש יועץ משפטי של רשת "בעלי ההסתדרותית" של סמינר הקיבוצים "אורנים", של חלק מסניפי "בנק הפועלים", מייצג את הקה"מ, מוסדות ומשקים שונים, קיבוצים וקואופרטיבים, ובסידור־העבודה של הקיבוץ הוא רשום כעורך דין... הוא גם חבר בבית־הדין העליון של ההסתדרות ומשפט החברים שלה. ולדבריו זו היא עבודה המעניינת. הנותנת סיפוק רב והדרכה אפשר לשרת יפה את הרעיון של הקיבוץ בכללו ואת החברה הקיבוצית בכל משק ומשק.

חברי הקיבוצים הפסיים יותר בגישתם אל עורך הדין שלהם, בקל־תיהר הם שוטחים לפניו את בעיותיהם, מוכנים לחשוף עצמם ללא חשש וללא כל בושה. יש הבאים אליו אפילו בשבתות וחגים והוא מדבר אתם כחבר אל חבר. ולפעמים עצם השיחה כבר יש בה מהפיתרון לבעיה. לפעמים יש סכסוכים בין שני משקים ולא יש הניה זו הופעה מרגינה, כאשר שני עורכי־דין מהחוץ היו צריכים להתחבות ביניהם כדי להגיע להסדר. שהמרוויחים היחידים בו היו עורכי־הדין עצמם. עתה, כאשר במקרים אלה מופיע עורך־דין חבר הקיבוץ, בשם אחד המשקים, הצד השני מכיר אותו, הוא מוותר על עורך־דין משלו ומוסר את רשות ההכרעה בידי עורך־הדין הקיבוצי. ההופך במקרה זה כעין בורר שמסקנותיו מחייבות את שני הצדדים. יוסף מקווה, כי עם סיום לימודי המשפטים של חברי הקיבוצים שחרדים ואחרים תיפתח הדרך להקמת מחלקה משפטית בין־קיבוצית ארצית, שתפעל בהתאם למגמות שצויינו לעיל. ההכרה בחשיבות הדבר חודרת והולכת ברחבי התנועה הקיבוצית. יש התייחסות חיובית לנושא וכל המזכרים לפיכוב.

למנשלה לצ.ה.ל.
ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים
ברכת שנה טובה
שנת שלום
בטחון ושגשוג כלכלי
יפאורה בע"מ
יצרני מיץ פז ושוופס

למנהיגי המדינה ומגיניה
לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר לצרכן ובתי כל־בו
ברכת שנה טובה
שנת שלום
בטחון ושגשוג כלכלי
"סברינה"
מפעלי טקסטיל בע"מ

לנשיא המדינה
לממשלה
לצ.ה.ל.
לכל בית ישראל בארץ ובתפוצות
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים
ברכת
שנה טובה
שנת שלום בטחון
רווחה בלכלית ושפע
פרדס
מוצרי הדר בע"מ
יצרני משקה קל

לממשלה, לצ.ה.ל., לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר לצרכן ובתי כל־בו
ברכת שנה טובה
נזר
בית החרושת המשוכלל ביותר בישראל
לשמיכות מכל הסוגים

למנהיגי האומה ומגיני המולדת
ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים
שנה טובה ומבורכת
טעם וריח תבלינים
יצוא, יבוא, ייצור תבליני איכות בע"מ ואריזתם
פתח תקוה גוסין — קרית אריה

לבית ישראל
למנהיגי האומה ומגיני המולדת
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים
ברכת שנה טובה
ומבורכת
החברה הדרומית לשיווק בע"מ
תל־אביב, לבנדה 10

هكذا من الأصل

ברכות לשנה החדשה

בית יד לבנים וההגנה
קרית חיים, שד׳ אח״י אילת 38א, טל. 722210
מברך את עירית חיפה
ועד קרית חיים
מועצת פועלי חיפה
מרכז ההסברה חיפה
חברינו, ידידינו ומבקרינו
בשנת שלום
בטחון ועליה מוגברת
ערה״ש תשל״ה — הנהלת הבית

ללקוחותינו ולכל בית ישראל
שנה טובה
״תדיר חיפה״ בע״מ
חברה לעבודות חשמל
מתקני חשמל • ליפוף מנועים • בניית לוחות
חלוקה ופיקוד • תיקוני חשמל באניות
חיפה, רח׳ שליואן 12, ת.ד. 1613, טל. 522813

שורות
שרה פוקסברג
צילום והדפסת אופסט
חיפה, שד׳ המגינים 52, טלפון 522476
ברכת שנה טובה לקרובים, ללקוחות ולידידים

שנה טובה לעובדינו
ללקוחותינו ולכל בית ישראל
״ארזן״ (ברום)
בית חרושת לקופסאות קרטון
חיפה, רחוב חציון 3, טלפון 662731

גוטסמן זאב בע״מ
אלקטרוניקה ותיקשורת למכוניות
דרך אלנבי 143 חיפה
טל. 526542 — ת.ד. 1074

מברכים את כל ידידינו
בשנה טובה ומבורכת
וכל הבאים איתנו בקשרי מסחר

רטנובסקי מיכאל • קבלן בנין
חיפה, רח׳ מוריה 116, טל. 242808
בונה דירות באחוזה ובנוה-שאנן
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה

יצחק ארצי ושות׳
חברה לבנין בע״מ
חיפה, רח׳ מוריה 116, טל. 241808
בונה דירות
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

״מקסים״
(טקסטיל) בע״מ
חיפה, הרצל 93, טלפון 666735
מברך את המשקים
הבאים בקשרי מסחר אתו
בשנה טובה ומבורכת

ארליך אברהם
קבלן בנין
חיפה, רח׳ אבשלום 1, טלפון 85870
מברך את כל בית ישראל
בברכת שנה טובה

מברכים את קהל לקוחותינו, ספקינו
עובדינו וכל ידידינו
בשנה טובה ומאושרת.
וילי נחמן
בדי ריפוד
חיפה — רח׳ נורדאו 14
טלפון 661185

למדינת ישראל
לצבא ההגנה לישראל
לציבור העובדים
מיטב הברכות
לשנה החדשה
שנת שלום, עליה
בטחון ויצירה
מאחלת:
מועצה אזורית געתון
ערה״ש תשל״ה

לקראת השנה החדשה
שלוחה ברכתנו
להתישבות העובדת, לצה״ל
ולכל בית ישראל
בית מלאכה לתיקון מצלמות ומכשירים אופטיים
י. גליק
מכשירן אופטי

חיפה, רחוב עליה 35 (בת-גלים),
טל. 532504 ת.ד. 8063

מצת-אור בע״מ (1969)
שרות חשמל ומנועים
חיפה, רחוב יפו 100, טל. 535106
מאחל שנה טובה ומאושרת
ללקוחותיו ועובדיו
ולכל בית ישראל

מפעלי נמליט בע״מ
תעשיית חמרי בנין ממלט, מרצפות מוזאיקה
ומרצפות למדרכות, מדרגות, צנורות בטון ובו׳
המשרד והמפעל:
מפרץ חיפה, טל. 721677
ת.ד. 1435
שנה טובה ומבורכת לכל בית ישראל

לממשלת ישראל, לעירית חיפה והנהלתה
למוסדות הקואופרציה, ללקוחותינו
לידידים ולכל הבאים אתנו בקשרי מסחר
ברכת שנה טובה
״אות״
מפעלי אופסט - חיפה
דפוס קואופ׳ בע״מ
חיפה, רח׳ הרצל 61, ת.ד. 5395,
טל. 667718, 726004

אנו מברכים את כל לקוחותינו,
קרובינו, והבאים במגע אתנו
בשנה טובה ומבורכת
הרתך — חרושת ברזל
מבני ברזל ומסגרות בנין
חיפה, מפרץ, טל. 721298
שבתי ״יעקובובסקי״

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצה״ל וכוחות הבטחון
ולכל בית ישראל
שנת שגשוג, פריחה ושלום
פ. אי. ט.
איגוד יצרני שימורים בישראל בע״מ
חיפה, דרך העצמאות 116, טל. 524307

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצבא ההגנה לישראל
לכל ידידינו
ולכל לקוחותינו וספקינו
שנה טובה ומבורכת
שנת שלום
וביסוס משקי
סולל בונה
חטיבת הבנין
סניף קרית-שמונה - צפת
חטיבת ״חרות״
קרית-שמונה - צפת

תכשיטי
נתנאל בוזילוב
רח׳ אלנבי 128 ת״א
מברך את לקוחותיו וכל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת

א. נין נון ושות׳ בע״מ
חיפה, דרך העצמאות 61, טל. 524302, 527356
ת״א, רח׳ ויצמן 105, טל. 456724
מחשבים אלקטרונים RUF
ציוד ומיכון משרדי
מאחלים ללקוחותינו וידידינו
שנה טובה

לממשלה, לצה״ל, לכוחות הבטחון
לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר לצרכן ובתי כל בו
ברכת שנה טובה
אפנת ברוך בע״מ
יצרני ויצואני חולצות אופנה
השחר 4 (מול מגדל שלום) תל-אביב
טל. 53549

למנהיגי ומגיני המדינה
ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר לצרכן ובתי-כל-בו
שנה טובה ומבורכת
ברכת
רוטברג
בית חרושת לבגדי ילדים
תל-אביב, הרצל 63

לממשלה, לצה״ל, לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים
ברכת שנה טובה
שנת שלום ובטחון
מפעלי הדר
ירושלים
יצרני ביסקויטים
עוגיות — ופלים

האחים אלקון בע״מ
Mack TRUCKS
מאחלים
שנה טובה
לכל בית ישראל
תל-אביב, רחוב המשביר 7
הסוכנים הבלעדיים של:
מאק, פיירסטון, טימקן, פאפניר — אנגליה, אמריקן בוש

---

case — דויד בראון DB
טרקטורים מנופים ומלגזות להקלאות ועבודות עפר
טרקטורים ומיכון בע״מ
רחוב נחלת יצחק 20, תל אביב • טלפון 252777
לידידינו
שנה טובה ופוריה

פ.ל.ד. בע״מ
מכשירי כתיבה וריהוט משרדי
נחלת בנימין 53, ת״א
מאחלים
שנה טובה, שנת שלום,
שנת שפע ויצירה
לכל לקוחותינו, ספקינו
ולכל בית ישראל

״רקם״ בע״מ
מפעל סריגה
י. סבירנובסקי
תל-אביב, ת.ד. 1894, טלפון 823483
מברך את פועליו, פקידיו, סוכניו,
כל לקוחותיו והבאים אתו בקשרי מסחר,
כל קרוביו וידידיו בארץ ובחוץ-לארץ
בשנה טובה ומאושרת

למר אליהו סבירנובסקי ומשפחתו
שנת שגשוג והרחבה
שנה טובה ומבורכת
פקידי ועובדי ״רקם״

מיטב הברכות והאיחולים
לשנה החדשה
לקרובינו, ידידינו ולכל בית ישראל
לובה קישון
ובני משפחתה

בשנה טובה ומבורכת
אנו מברכים את כל ידידינו, קרובינו
ומכרינו והבאים אתנו בקשרי מסחר
וילונות • י. גוטפרוינד
תל-אביב, רח׳ ארלוזורוב 15,
גינת בן-יהודה 174, טל. 221751

לחב׳ ״רמט״ ועובדיה
ולכל פועלי החברה
ומשפחותיהם
שנה טובה ומבורכת
ועד פועלי ״רמט״
תל-אביב

לצה״ל העומד בשער הגנת המולדת
לוועד הפועל של ההסתדרות
לאגודת פועלי הבנין
לקרן ביטוח של פועלי הבנין והפנסיה
ולכל המוסדות והמפעלים הבאים
בקשרים אתנו
ברכת שנה טובה
ועד פועלי ״רמט״
תל-אביב

בית מסחר
ל. גליקמן בע״מ
תל-אביב • חיפה • ירושלים
מברך את כל קרוביו, לקוחותיו
ידידיו וכל בית ישראל בארץ ובחוץ-לארץ
בברכת שנה טובה

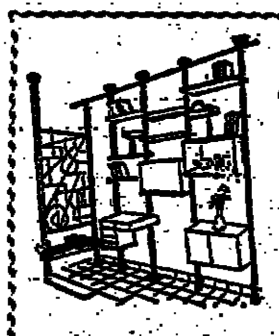

רהיטים וספריות
גם להרכבה עצמית
שולחנות כתיבה, ברים,
מזנונים ומחיצות וכו׳
עיצוב והידור
חנויות ומחסנים
תצוגה מתמדת במקום
פתוח כל היום
מחלקה לנגרות ופרופילים, מסילות וגלגלים
א. את י. יוביץ בע״מ
נחלת-בנימין 120, טלפון 821610
ברכת שנה טובה
לצה״ל ולממשלת ישראל
ללקוחות ולספקים

לנשיא המדינה
לממשלה לצ.ה.ל.
לבית ישראל בארץ ובתפוצות
לברית הקואופרציה הצרכנית
על כל שלוחותיה
ברכת
שנה טובה
שנת שלום בטחון
ורווחה כלכלית
חב׳ טריידינג בע״מ
יבואן בלעדי של:
ROBEX — רובקס
וטפטים יוקרה
MORELLA מורלה
תל-אביב רח׳ נחלת בנימין 92

״זיק״
ביזהיר לרוכסנים
דרך שלמה 56, תל-אביב
טל. 825169, 823657

״רוכסני פאר״ בע״מ
ביזהיר לרוכסני פלסטיק
״הילנן״
תל-אביב, רחוב בן עטר 34, טל. 828356

מברכים את לקוחותיהם, ידידיהם, עובדיהם
וכל הבאים אתם בקשרי מסחר
בשנה טובה ומבורכת

לבריאות ושנה מתוקה
עם
כרמית
ממתקי מעלה החמשה

לנשיא המדינה
לחברי הכנסת והממשלה
לחיילי צ.ה.ל
לציבור עובדי המדינה ומשפחותיהם
תהא תשל״ה
שנת בטחון ושלום
שנת עליה ויצירה
שנת שגשוג וביצור כלכלתנו
שנת קידום חברתי ורווחה לעובד
הסתדרות עובדי המדינה
המרכז-המזכירות הארצית

תעשית אבן וסיד בע״מ מברכת את ממשלת ישראל, את ציבור הפועלים וכל לקוחותיה
בשנה טובה
שנת עליה
בנין וקיבוץ גלויות

ברכות ירושלים לשנה החדשה

בעזה״י, ערב ראש השנה תשל״ה
מהררי ציון וירושלים שלוחה ברכתנו
לשנה החדשה הבעל״ט
לתושבי ירושלים
ולכל בית ישראל
בכל אתר ואתר
לשנה טובה תכתבו ותחתמו
לגאולה וישועה
לקיבוץ גלויות
וכינוס נדחי ישראל לארצנו הקדושה
ויפרוש עלינו השם יתברך את סוכת
שלומו על כל עם ישראל וירושלים
המועצה הדתית
ירושלים

לנשיא המדינה
לחברי הממשלה והכנסת
לתושבים במעוז ציון ובמבשרת ירושלים
ולמשפחותיהם
לבית ישראל בארץ ובתפוצות
ברכת שנה טובה
ומבורכת
לשנת תשל״ה
שנת תנופה בעליה
שנת שגשוג ופתוח
שנת בטחון ושלום
ברזאני מלביאל
ראש המועצה המקומית במבשרת ציון
וחברי ההנהלה

אלפין ALPIN
מסעדה צמחונית
ירושלים, רחוב המלך ג׳ורג׳ 25,
טל. 226626
ארוחות בוקר, צהרים, ערב
לכל אורחינו ברכת שנה טובה

״יהב״
קופת עובדי המדינה בע״מ
ירושלים, רח׳ הלל 14
תל־אביב, שדרות רוטשילד 6
חיפה, רח׳ הנמל 48
מברכת את עובדי המדינה ומשפחותיהם,
את צבא ההגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת
ירושלים, ערה״ש תשל״ה

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לכנסת ישראל
לכל זרועות הבטחון
ולבית ישראל
ברכתנו
תהא השנה הבאה עלינו לטובה
שנת קדום ורווחה
שנת עליה וקליטה
שנת פתוח והתישבות
מימי מבואות ירושלים

לנשיא המדינה ולממשלת ישראל
לצבא הגנה לישראל
להסתדרות העובדים הכללית
להנהלות המפעלים והמוסדות
לעובדים ולמשפחותיהם
וקבצתים מירכתי ארץ
קהל גדול ישובו הנה
ירמיהו ל״א)
שנה טובה ומבורכת
שנת בנין ופתוח
שנת שלום ובטחון
ארגון הפועלים המציבים והקבועים
בסולל בונה ירושלים
ועד התאגדות עובדי האוניברסיטה
העברית בירושלים
ועד התאגדות עובדי הדסה ירושלים
ועד עובדי הסוכנות היהודית
מחוז ירושלים
ועד עובדי מלון המלך דוד ירושלים
ועד עובדי מלון „מוריה״ ירושלים
ועד עובדי תנובה מחוז ירושלים
ועד עובדי מועצת פועלי ירושלים

הדוגמא
רח׳ בן־יהודה 10, טל. 234814, ירושלים
הלבשה לגברות
— עבודה עצמית —
מברך את ידידיו, לקוחותיו ומכריו
בשנה טובה

מסעדת
שובע SOVA
כשר
מאחלת שנת
תורה
שובע, שלום
ליכוד
וגיבוש
ירושלים, רח׳ ההסתדרות 3, 221396, 222266
קפיטריה במוזיאון ישראל, טל. 36243

מפלגת העבודה הישראלית
מחוז ירושלים
מאחלת
שנה טובה ומבורכת
שנת שלום ואחוד
בנין ויצירה
עליה וקליטה

„שריגים״ מפעל ליצוד ציוד ־לול
מיסודו של ארגון הקניות מבואות ירושלים
ללקוחותינו
וידידינו
שנה טובה ומבורכת

ברכת שנה טובה
לכל הידידים
המכרים והבאים
אתנו בקשרי מסחר
FIAT
חיים גולדין
בע״מ
רח׳ שלומציון המלכה 7
טל: 222231 ירושלים

למועצה המקומית בית שמש
לתושבי הסביבה
ולכל לקוחותינו והבאים איתנו במגע
ברכת שנה טובה ומבורכת
שנת רווחה, בטחון ושלום
המאפיה האזורית
לפרוזדור ירושלים בע״מ

מבואות ירושלים
ארגון קניות של מושבי עובדים
אגודה חקלאית שיתופית מרכזית בע״מ
מברך
את נשיא המדינה
את ראש הממשלה ושריה
את צה״ל וכל זרועות הבטחון
את תושבי המושבים, תושבי הבירה
ואת כל בית ישראל בארץ
בברכת שנה טובה
מאוחדים ומלוכדים נעמוד
ונשתרש באדמת המולדת
נגיע לשלום ובטחון
ונזכה לשנת עליה והתישבות
ולגאולה שלמה

תדמור בע״מ - מכון לתערובות
מיסודו של ארגון הקניות „מבואות ירושלים״
מברכת
את לקוחותיה וידידיה
במיטב הברכות לשנה החדשה

לנשיא המדינה
לכנסת
לראש הממשלה ושריה
לזרועות הבטחון
לחברי האיגוד
ולציבור הצרכנים
ברכות לשנה החדשה
שנת שלום ושגשוג כלכלי
הנהלת האיגוד הארצי
למסחר בישראל
מחוז ירושלים

לחברותינו ולמשפחותיהן
לבנות ולבנים
וכל זרועות הבטחון
ולכל בית ישראל
שנת שלום וברכה
תכלה שנה וקללותיה
תחל שנה וברכותיה
ארגון אמהות עובדות
ירושלים

תנובה בע״מ
סניף מחוז ירושלים
מברכת את כל הנהנים מתוצרתה
בשנת תנובה ושגשוג

מעונות ובנין בע״מ
קבלני בנין בתים משותפים
מנהלים: מ. לוסטיגמן וי. לרנר
כ״ט בנובמבר 14, טל. 67567
מברכים
את כל הבאים עמם בקשרי מסחר
ואת כל בית ישראל
בשנת עליה
בנין ופיתוח בכל רחבי המדינה

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל ולחברי הכנסת
להסתדרות הכללית על מוסדותיה
לצה״ל על אלופיו, מפקדיו וחייליו
לציבור בעלי המלאכה בבירה ובארץ
ולכל בית ישראל
תחל שנה וברכותיה
שנת שפע ורווחה,
שנת שלום ובטחון
ושנת עליה גדולה
התאחדות בעלי המלאכה
ירושלים השלמה

ואלה יעמדו על הברכה

נשיא המדינה — **ההסתדרות הכללית על מוסדותיה**
ראש הממשלה ושריה — **עירית ירושלים הבירה**
כנסת ישראל — **צבור העובדים בישראל**
צבא הגנה לישראל — **ובית ישראל בארץ ובתפוצות**

ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו
לעמי ישראל, כי קרבוא לבוא...
ולא אשמיע אליך עוד כלמת הגויים
וחרפת עמים לא תשאי עוד (יחזקאל ל״ו)

כי שוב ישובו פזורים
כי הגאל יגאלו נדחים
כי גדול תגדל ישראל ותך שרשים
כי בוא יבוא השלום המיוחל

תחל שנה וברכותיה

מועצת פועלי ירושלים

אגודה צרכנית שתופית ירושלים בע״מ
ארזה — בית הבראה של קופת חולים, מוצא
המכללה למינהל בבית המדרש לפקידים ע״ש משה שרת י־ם
הנהלת „משען״ ירושלים
הסנה — חברה ישראלית לבטוח בע״מ ירושלים

הפועל ירושלים
החברה לבנין ולעבודות צבוריות מיסודו של סולל בונה בירושלים
חרות בע״מ — החברה לכל ענפי ההנדסה המבנית בע״מ י־ם
מבטחים — מוסד לבטוח סוציאלי בע״מ ירושלים
מוצרי ניר ירושלים (מ.נ.ת.) בע״מ
מיפרומל — אזור התעשיה גבעת שאול ב׳ ירושלים

סולכור — חברה לשיווק וקניות בע״מ ירושלים
פניקיה ברנד (פ. ב.) בע״מ אזור התעשיה רוממה ירושלים
קופת חולים מחוז ירושלים
קרן בטוח ופנסיה לפועלי בנין ולעבודות צבוריות ירושלים
קרן בטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים שכירים ירושלים
שכון עובדים בע״מ הלל 8 ירושלים

הגליל

לשנה החדשה

בית טלילים־חולה

(חולה טכסטיל בע״מ)

מברך: — בפרוס שנת תשל״ה

את:
מוסדות מדינת ישראל
ההסתדרות הכללית
על מוסדותיה ומפעליה
בוני ועובדי מפעלינו
תושבי קרית־שמונה
וכל הידידים באשר הם

בברכת שנה טובה ומבורכת
שנת שלום, פריון ויצירה

קרית־שמונה
ערה״ש תשל״ה

לנשיא ישראל
לממשלת ישראל וראשה
לכנסת ישראל יושב־ראשה וחבריה
להסתדרות הכללית ונבחריה
לצבא הגנה לישראל
ולכל ידידינו באשר הם

שלוחה ברכת שנה טובה
בפרוס שנת תשל״ה

בית כפר־בלום

לידידינו ולחברינו
במשקי עמק הירדן
במועצה האזורית
במפעלים האזוריים
ולכל ישובי התנועה הקיבוצית

ברכת שנה טובה
שנת שלום ושגשוג

מאחלת:

קבוצת כנרת

ברכת

קבוץ דפנה

למוסדות מדינת ישראל
הקיבוץ המאוחד, המזכירות על ישוביו
ולכל ידידינו
והבאים עמנו בקשרי עבודה ומסחר

שנה טובה

הבית ברחוב המשיח

מאת דוד שליו

כל הלילה ירד גשם שוטף, כמו נפתחו ארובות השמים. סופת ברקים ורעמים השתוללה בפראות ובלי הפוגה, כאילו איימה להשליך בתנופה אל תוך הכנרת, את שרידי העיר העתיקה בטבריה. רוח הזית פרועה שורקת וצווחת, כמו אלף שדי שחת חברו יחד להילולת אימים. הסערה הרוח הזי־ ליפה בעוצמה בכל עצם שפגשה בדרכה, הסתערה עליהם בזעם קצף, שיברה וניפצה תריסות כב־ בים, גגות וחלונות. העיפום אל על ונפצום בקול רעש אל קירי המרצפת המצולקת והקרקע הסטורית, כמו ביקשו לעשות כלה במה שעוד נותר בעיר העתיקה וברחוב המשיח...

מסעוד התעורר בבהלה משנתו העמוקה לקול שריקת הרוח ד־ כויקת דלתות וגביעות שריקה של ביתו הרעוע למחצה. תחילה חשב שזה התנפלו ערבים על הרובע היהודי בעיר העתיקה. לכן חש למטבח כדי ליטול משם גרזן להגן על נפשו. אך אותו רגע פרץ מבעד לגשם דרך החלון הפרוץ המפולו ארצה. אז הבין מסעוד כי סופה וגשם הלפפות במתגרים על ביתו, שאינו אלא חצי "בית שנחתך באמצעיתו", כשמסעוד — כאשר שכנו צזין הה־ כים למכור לחברת השכון את חציו שלו ואילו מסעוד סירב בע־ קשנות למכור את חציו שלו. אז גזרו את הבית לשניים...

בבת אחת נפרצו החלונות והד־ לתות של הבית החצוי והרוח הי־ סוערת חדרה בשריקה פנימה. מסעוד קם מהרצפה וחרך בבהלה לעבר קיטונה של אשתו: "בדריה, בדריה — איפה את?" זעק מסעוד. הוא פרץ פנימה, אך הק־ יטון היה ריק וללא נפש חיה. אז נזכר מסעוד כי בדריה אש־ תו, בעצם עזבה אותו והלכה לגור עם בניה שעברו מכאן כהר עיר העתיקה. — אל השכונה החדשה שבמעלה הרחוב. בדריה סרבה להשאר בעיר העתיקה ש־ נהרסת כולה בידי אדם, כדי לב־ נות תחתיה עיר חדשה, מודרנית, "סיטי" אומרים. אך מסעוד התע־ קש. הוא דחה כל הצעה למכור ולעזוב את הבית שבו נולד אביו, הוא עצמו, בניו ובנותיו וכל חייו, על שורשים ותוגתם, קשורים ב־ קירות אבן אלה, שרק שרידים התפוררים נותרו מהם.

בריקה, הריקה המומה ושריקה צבבית של חלון פרוץ, טרדה את מסעוד מהרהוריו. הוא רץ לעבר החלון כדי לסגור אותו, אך בהציצו החוצה, דומה שראה, לאור הבזק של ברק, את דמות אביו הבונה הכפוף שליה בזהרה והוא קורא בקולו: "מסעוד, אל תמכור את הבית, ירחם ד'"... מסעוד התחלחל באימה. כבש את פניו בידיו והתכופף על מיטתו ליד החלון וקרא: "אבא, רחיכאי — יא, בר מינן — חזור לקברך ולמקום מנוחתך". מסעוד פרץ בבכי וכל גופו רעד מהתרגשות, כשלפתע ניתכו עליו פתאום טיח בתקלף שנפלו מהקיר ההרוס ובהתנהד ברוח. מסעוד הרים את ראשו מהמיטה, הציץ כלפי מעלה והבחין שבפינת הקיר מצל כיי סתו, נפער סדק רחב שדרכו דל־ פו טיפות גשם ותבליח אור מב־ היק של ברק. הוא קם מהמיטה, סקר את ביתו ברחוב המשיח ובהרף עין חלפה בדמיונו, כב־ סרט נע — כל תקופת חייו ב־ בית הזה, מאז היותו ילד ועד נשואיו, לידת הבנים, גידולם ועד שהגיעו לפרקם, התחתנו ונטשו את ביתו. הוא נזכר בקהילה הגדו־ לה שישבה בין חומות העיר הע־ תיקה, אפילו בתקופת הגדול ב־ בפרעות שפרעו הערבים. — הוא נזכר, כהה נותר עירירי, הוא ובי־ תו החצוי ושרידי בתי הכנסת של החסידים האשכנזים, המתהלכים לבאבאי באבאיהם של תלמידי "הב־ על שם טוב". הלוא הם "הסטיב־ לאך" של חסידי קרלין, סלונים וי־ ביאן וד' בתורהאשכנזי הישיש.

שהתבצר גם הוא בתוך אפלו־ תו של "הסטיבלאך".

רעם כתריס אוזנים ורעדה עזה, ניתקו את חוט זכרונותיו של מסעוד שחשב כאילו הבית כולו התמוטט וקץ העולם קרב. הוא מילמל בפחד; "שמע ישראל ד' אחד!"... כמסעוד ראה שקירות ביתו נסדקים ועבי מים ממל־ אים את החלל, הוא חש שסכנה צפויה להיות ומכיון שכבר הפציע השחר, — החליט לסור לבית הכנסת "הסניור" להתפלל "שח־ רית". הוא פתח את השידה, נטל את תרמיל הטלית והתפילין ואז — באקראי השתלשל ונפל מהשידה גליון נייר מודפס. תחילה התעלם מזה מסעוד, כאילו לא ראה דבר כיון שידע שגליון זה הוא אותו נייר ארור שחברת השכון נתנה לו שיחתום עליו ויוותר על ביתו תמורת פיצויים... הוא הרק מבט חטוף ובזעם לעבר הנייר שנפל על הרצפה ובסלידה בלתי דחף אותו ברגלו לפינת החדר. כי זו הפעם הראשונה מאז החל במאבק העקשני, שתקפו אותו כעין "הרהורי חטא"... אולי בגלל ה־ ניסים שעברו עליו בליל הסופה? אך ספק הרסה התגנב ללבו, שמא בכל זאת יחתום ויעזוב את ביתו ברחוב המשיח!? הוא עשה מעין תנועה כדי להרים את הנ־ ייר מהרצפה, אך מיד ניתק ב־ חלחלה: "לא, לא! — השב בלבו — יש זמן, אחזור מהתפילה ואז אמלך בדעתי. הם יכולים לחכות".

מסעוד יצא החוצה והופתע כבך שהגשם והסערה נפסקו כלא היו. השמים התבהרו, השמש עלתה כמדור אש מעל הכנרת. מעבר להרי גולן וברחוב המשיח נדמו קולותיו. כי גשמים והם מוליכים לכנרת אבירי ביה, שברי רהוט שגרפו עמם מבין החורבות. ראו־ בוני משכימי קום, בודדים ופרו־ רים, — הגיעו מפינת הרחוב ד־ הלכו בדממה לבתי הכנסת, לתפי־ לת שחרית של המנין הראשון. כמו אברכי בני אשכנזים, לבו־ שים קפוטות שחורות ו"שטריימ־ לך", בירכו את מסעוד ב"בוקר טוב" והמשיכו בשיחתם באידיש: "יוסל, יוסל — האסט דיך געזאל־ בלט אין ים?"

"ניין, כבין גפוען און מקוה־ נע, שוין"

(תרגום: יוסף, האם טבלת בים? (ים כנרת). לא, הייתי במקוה, נו, מילא)

בבית הכנסת "הסניור" לא ציפ־ תה למסעוד הפתעה. שלא כבי־ מים ההם, התאסף בקושי מנין מתפללים. אולם, הפתעה היתה לו בבואו לבית הכנסת, שאינו רחוק מביתו ברחוב המשיח. בהתקרב לביתו, הבחין בהמולה ובהתגו־ דדות אנשים מבוהלים, במכונית משטרה ולבוגת כיבוי אש... כ־ אשר התקרב יותר, תמכו עיניו: ביתו החצוי נפל קרס תחתיו בגלל הגשם החזק והסערה הבבה?! אנ־ שים מבוהלים התרוצצו וחיפשו בין הריסות הבית. בפיק ברכיים ובחרדה בלב התקרב מסעוד לעבר חבורת האנשים ההומים ואז נפנה אליו אחד מהם וקרא בתמיהה: "מסעוד! מסעוד פה! הנה הוא, חביבי"!!

"מסעוד, מסעוד; אתה חי?! ברוך ד' ואנחנו חשבנו שנקב־ רת — הלילה — תחת הריסות ביתך" — הטו אליו האנשים ב־ שמחה. אז הבין מסעוד כה קרה וכי ביתו ההרוס כאשר היה ב־ בית הכנסת. הם הסלך בקהל. מסעוד צעד הלך לעבר ההריסות האנשים פינו לו הדרך וכצבתו ב־ ראשם "כשמתפללים" בצער. הוא עלה על גל ההריסות, נטל אבן הפך בלהט בזהה, השליכם כל־ אחר יד כמי שמשליך עפר על קבר מפתו... ואז נעמד צנין ל־ גליון הנייר ההוא והיה הייך כ־ לעצמו: "לא, לא אתן לכם את ביתי, לא תמכור".

כאשר ירד מגל ההריסות, ניגש אליו הרב הישיש ואמר: "מסעוד, נס גדול קרה לך, חייך ניצלו ב־ רחמי ד', בוא נלך לבית הכנסת "הסניור" ונתפלל "ברכת הגו־ מל"...

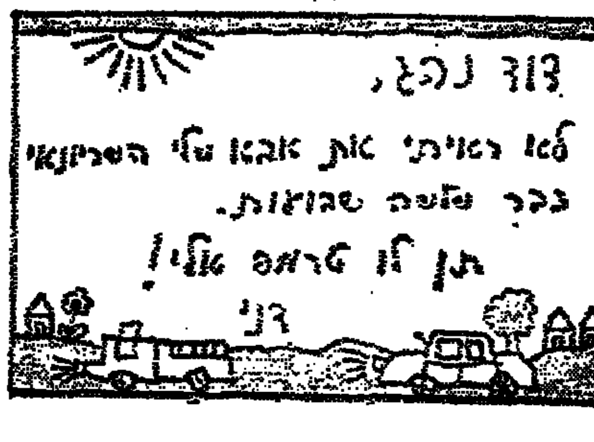

לעם ישראל ולמדינת ישראל
לצבא הגנה לישראל ולשומרי הגבולות
לקיבוץ המאוחד ולתנועה הקבוצית כולה
לבנינו בצה״ל, לקרובינו ולידידינו
באשר הם שם

שנה טובה
שנת התעצמות ישראל
בחומר וברוח
שנת עליה ושלום

בית הגושרים

לידידינו ולקרובינו: לא נשלח השנה כרטיסי ברכה אישים
וזו הברכה לכם
את התמורה אנו תורמים לועד למען החייל

ברכת
שנת שלום
שנת ביסוס ויצירה
בשנת תשל״ה
שלוחה לכל ידידינו
וכל הבאים עמנו בקשרי מסחר ועבודה

קבוצת דגניה ב'
מרססי דגניה ב'

ברכת
שנה טובה

לידידים, לקוחות וספקים
ולכל בית ישראל

מאחלים:

מפעלי מחצבות
מפעלי גריסה של אספלט
מפעלי בטון מיובא
מפעלי בזלת ושיש
בכפר־גלעדי ורמת־הגולן

לקראת השנה החדשה
שנת תשל״ה
הננו מברכים את:
נשיא המדינה
ממשלת ישראל
צבא הגנה לישראל
נציגנו הנבחרים באשר הם
העם בישראל ובתפוצות
וכל תושבי עירנו טבריה

בשנה טובה ומבורכת
שנת שלום לביסוס המדינה
שנת עליה, קליטה, בנין ויצירה

מועצת פועלי טבריה
סולל־בונה חטיבת הבנין, סניף טבריה
חב' חרות בע״מ, סניף טבריה
מבטחים, מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים סניף חיפה
קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין ועבודות צבוריות, סניף טבריה
קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים ובלתי מקצועיים בישראל
א.ש. בע״מ, סניף טבריה
קופת־חולים מחוז הגליל, טבריה

לכל ידידינו.
לקוחותינו
וספקינו

שנה טובה
ומבורכת
שנת שלום
ובסוס משקי

תעשית פלסטיקה חוליות
שדה־נחמיה

ברכותינו
כי בשנת תשל״ה--
הארץ תשל״ה
ייסתמו ״הפערים״
ויתיצבו ״השערים״

שלום יהיה בארץ
ושלם יהיה העם

קב' דגניה א'

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לחברי הכנסת
לצבא הגנה לישראל
לועד הפועל של ההסתדרות
לברית התנועה הקיבוצית
לישובים ברמת־הגולן
לחברים במשקי עמק הירדן
ולכל הישוב

שנת שלום, עליה והתישבות
וביצור בטחוננו

מאחלים:

מועצה אזורית עמק־הירדן
מפעלי עמק־הירדן
משקי עמק־הירדן

ערה״ש תשל״ה

לכל ידידינו
באשר הם
לצבא הגנה לישראל ולתושבי רמת־הגולן

שלוחה ברכתנו
בפרוס השנה החדשה

בית מרום־גולן
רמת־הגולן

ערה״ש תשל״ה

ברכתנו
ברכת שנה טובה ומבורכת
לשנת תשל״ה
לכל ידידינו

בית עין־גב

יחד עם כל בית ישראל
אנו מברכים את כל ידידינו.

בברכת שנה טובה
שנת שלום ובטחון
שנת ביסוס ושגשוג

בית כפר־גלעדי
ומוסדותיו

לנשיא ישראל
לממשלת ישראל
לצבא הגנה לישראל
למזכירות הקיבוץ המאוחד ומשקיו

שלוחה ברכת שנה טובה

קבוץ חוקוק

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצבא הגנה לישראל
ולכל בית ישראל

שנת שלום ובטחון

מאחלת:

קבוצת כנרת

ברכות לשנה החדשה
לכל ידידינו
והבאים עמנו בקשרים

בית חולתה

שנה טובה ומבורכת
לכל ידידינו באשר הם

מועצה מקומית

מושבה - כנרת
ותושביה

לכל ידידינו
שנה טובה ומבורכת
שנת שלום ואושר

בית כפר־הנשיא

ברכת
שנה טובה
לכל ידידינו
באשר הם

מקיבוץ גדות

קבוץ סאסא

שולח ברכותיו
בפרוס השנה החדשה
שנת תשל״ה
לכל הידידים והבאים עמו בקשרים

שנה טובה ומבורכת

מי יתן
ותהיה שנת תשל״ה
שנת ראשית השלום

בית גנוסר

בפרוס שנת תשל״ה
שלוחות ברכותינו
לכל ידידינו
והבאים בקשרים עמנו

בית יראון

ברכת
שנה טובה ומבורכת
שלוחה
לכל ידידינו ומכרינו
והבאים עמנו בקשרים

בית מחניים

לבית ההסתדרות
והתנועה הקיבוצית
לחיילי צ.ה.ל.
ולממשלת ישראל

שנת שלום ויצירה

בית אשדות יעקב
המאוחד

ברכת שנה טובה
לשנת תשל״ה
שלוחה
לכל ידידינו ומכרינו

קבוץ משגב־עם

שנה טובה ומבורכת
לכל ידידינו באשר הם
יהא שנת תשל״ה
שנת בטחון ועליה רבתי

קבוץ כפר־סאלד

תל־אביב

לשנה החדשה

לנשיא המדינה
לראש הממשלה ולחבריה
לצבא ההגנה לישראל
להנהגת ההסתדרות ולחבריה
לאזרחי ישראל ולעם ישראל בתפוצות

ברכת שנה טובה

מועצת פועלי ת"א-יפו

ברכת
הסתדרות הפועלים החקלאים
המרכז החקלאי

לכל בית ישראל
בארץ ובתפוצות

שנה מבורכת ופוריה
שנת עליה ושלום,
שנת בנין
והרחבת ההתישבות

לנשיא המדינה
ממשלת ישראל
צה"ל ולכל זרועות הבטחון
להסתדרות העובדים ומוסדותיה
לישובי הקיבוץ המאוחד
וההתישבות העובדת
לידידינו באשר הם
ולכל בית ישראל

ברכת מזכירות הקיבוץ המאוחד

לשנת עליה
קליטה
והתישבות
שנת ברכה
בטחון ושלום

לנשיא המדינה
לראש הממשלה ולשרי הממשלה
לצבא הגנה לישראל
לועד הפועל של ההסתדרות
לועדי העובדים ולהנהלות המפעלים
לכל ציבור הפועלים ולנבחריו
ולכל בית ישראל בארץ ובתפוצות

תהא שנת תשל"ה
שנת שלום ושלוה בארץ ובעולם
שנת שגשוג, פיתוח וביסוס כלכלי
שנת אחוה וליכוד המחנה העובד
שנת עליה וגאולת נדחי ישראל

ברכת
מועצת פועלי חולון

הנהלת קופת חולים מחוז יפו
אגודת פועלי הבנין וקרן ביטוח לפועלי בנין — חולון
ההכיפים — חולון
מבטחים — מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים — חולון
ארגון אמהות עובדות
לשכת המס — חולון
בתי אבות של משען — חולון

לנשיא המדינה
לראש הממשלה ושרי הממשלה
לצבא הגנה לישראל
למזכיר ההסתדרות
לחברי הועדה המרכזת
לעובדי הועד הפועל ומוסדותיו

שנה טובה ומבורכת
שנת שלום ובטחון
שנת ליכוד ציבור העובדים

מאחל

ועד עובדי הועד הפועל ומוסדותיו

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לראש עירית ת"א—יפו
לחברי מועצת העיריה
לועד הפועל של ההסתדרות
למועצת פועלי תל-אביב—יפו
לכל עובדי העיריה ומשפחותיהם
ולפועלי ישראל

שנה טובה
שנת שלום
בטחון ורווחה

ארגון העובדים בעת"א-יפו **"תגמולים" של העובדים בעת"א-יפו**

לממשלת ישראל ולצה"ל
לועד הפועל של ההסתדרות
לחבר המרצים והמדריכים
לאלפי החברות והחברים
שלמדו בסמינרים ובימי עיון

שנה טובה

בית הספר לפעילי ההסתדרות
ע"ש זלמן ארן

ארגוני הקניה האזוריים

מברכים בשנה טובה
את משקיהם וחבריהם
את המרכז החקלאי ואת ההסתדרות
את ידידיהם במשרדי הממשלה ובבנקים
ואת צבא ההגנה לישראל

תהי שנת תשל"ה
שנת יבולים טובים ורווחה
שנת עליה וגידול הישובים
שנת אחוה ויחסי אנוש
שנת יציבות וגבולות רגועים

משקי הגליל העליון	משקי המפרץ
משקי עמק הירדן	משקי עמק חפר
משקי עמק יזרעאל	משק הדרום
משקי עמק בית שאן	משקי הנגב
משקי הרי יהודה	

לעובדי החקלאות בארץ
לציבור הפועלים
להסתדרות ולמוסדותיה

מיטב הברכות
לשנה החדשה

האיגוד הארצי של פועלים חקלאים שכירים
קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים ובלתי מקצועיים

עובדי חברת החשמל לישראל

מברכים

את הממשלה וצבא ההגנה,
את חברת החשמל לישראל, מנהלתה ועובדיה,
את ציבור הפועלים והסתדרותו,
את הפנסיונרים ובני ביתם,
ואת מנויינו באשר הם,

בשנה טובה ומבורכת

תהא השנה הבאה עלינו לטובה,
שנת איחוד אמת של תנועת הפועלים בארץ,
שנה של יציבות במשק, ועבודה מלאה ויוצרת,
שנת ביסוס בטחון המדינה על גבולותיה
ושנת שלום ושלוה

המזכירות הארצית

ערה"ש תשל"ה

מפעלי ע. שנפ ושות' בע"מ

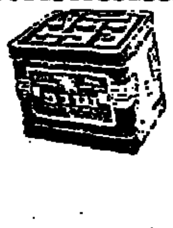

נתניה
המשרד הראשי: דרך פתח־תקוה 64
תל־אביב, טל. 34214
מברכים
את ממשלת ישראל
צבא הגנה לישראל
וכל הבאים אתם בקשרי מסחר
בשנת שפע, יצירה ושגשוג כלכלי

ביח"ר למוטות ברזל ועץ
אברהם עמיר
רחוב העליה 62, תל־אביב
טלפון: 821564, 825535

מברך
את כל בית ישראל
בשנה טובה

בטחון
עליה
ושנת שלום

מאחלת

המחלקה לחקלאות בםושבה
המרכז החקלאי

בפרוס שנת תשל"ה
ברכתנו

שנת עליה
קליטה והתישבות
שנת ברכה בטחון ושלום

מרכז ארגוני הקניה המושביים בע"מ

מושבי הרים
" הגליל
" סביבות ירושלים
" הנגב
" הגליל המזרחי
" הצפון
" עמק חפר והשרון
ארגון הנגב
ארגון הגליל
ארגון תנובה
ארגון גדרות

תהא שנת תשל"ה הבעל"ט
שנת שלום
מבטח בנין המדינה
התרחבותה, ביסוסה
והאדרת כוחה

"מסד"
חברה הדדית להלוואות וחסכונות בע"מ

אגוד משקי עופות לרביה

אגודה שיתופית חקלאית בע"מ

מברך את ציבור מגדלי העופות ואת כל בית ישראל
בשנת שלום, שגשוג ושפע

תל־אביב, רחוב ביאליק 12
ת.ד. 4979, טלפון 4—53072

אחים ביטר בע"מ

תל־אביב, אלנבי 119, הבית הכחול,
טל. 612760

סחורות ברזל וכלי עבודה

מומחים לצירים וסוגרים הידראוליים

מברכים את כל ידידיהם ואת לקוחותיהם
ואלו שעומדים אתם בקשרי מסחר

בשנה טובה
שנת בנין ויצירה

לשנת עליה גדולה
לתנופת התישבות רחבה
לחברת עבודה יוצרת
לשנת בטחון ושלום

מיחל ומאחל

איחוד הקבוצות והקבוצים

לפועלי ישראל,
לעם ישראל,
לישראל, -

תהא השנה החדשה
שנת עליה, קידמה, שלום!

הקיבוץ הארצי השומר הצעיר
על 75 קבוציו
ממורדות החרמון עד גבול המדבר

שנת שלום וברכה
בנין ויצירה

לעם למדינת ישראל
למושבי העובדים
ולהתישבות העובדת

מאחלת

מזכירות תנועת המושבים

ברכת שנה טובה
לממשלת ישראל
לצה"ל
לעובדינו ומשפחותיהם
לכל בית ישראל

ארגון פקידי
בנק קופת־עם לישראל בע"מ
הועד הארצי

כל מוצרי זכוכית לבנין
SAINT GOBAIN
הידועים בטיבם
יצחק טיקטין בע"מ
רח' ברחביה 1, ת"א, ת.ד. 252, טלפון 821332

מאחלים
ללקוחותינו, ידידינו ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת

תל־אביב

ברכות — לשנה החדשה

בפרוס שנת תשל"ה
לשנה החדשה
ברכתנו

להרחבת פיתוח הארץ
בעיר ובכפר
לקליטת העליה ומיזוג גלויות
להאדרת עוצמת המדינה ובטחונה

רסקו RASSCO
חברה להתישבות חקלאית ועירונית בע"מ

תתחדש עלינו השנה לטובה ולברכה

מרכז קופת חולים

שנת ברכה שלום ורווחה

איחולי

הסתדרות פועלי הבנין
קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין ועבודות ציבוריות

כל אחד מאתנו הוא לבנה אחת חיה בחומה
כאן טמון כחנו
חיים ארלוזורוב

שנה 50 פב

לנשיא המדינה
ראש הממשלה ושריה
לחיילי צה"ל ומפקדיו באויר, בים וביבשה
להסתדרות, מפעליה, ארגוניה ומוסדותיה
ציבור העובדים
וכל בית ישראל

ברכת שנה טובה שנת שלום ובנין

סולל בונה
על חטיבותיו:
בנין
ארצות חוץ
כבישים ועפר
חרות
מפעלים
אבן וסיד
דיור

לחברי ההסתדרות!
שנה טובה, שנת בטחון ושלום
וגאות בעבודה ובהתישבות

לשכת המס המרכזית

לשכות המס המחוזיות:

תל־אביב	השומרון, חדרה
ירושלים	השרון הצפוני, נתניה
חיפה	השרון הדרומי, רעננה
פתח־תקוה	דן, רמת־גן
א.ח.ב. — חולון	השפלה, ראשל"צ
האזורית לזכויים ת"א	הדרום, רחובות
הגליל, טבריה	הנגב, באר־שבע
העמק, עפולה	חבל לכיש, אשקלון

ערה"ש תשל"ה

קרן הגימלאות המרכזית
שולחת לחבריה,
לציבור העובדים
ולכל בית ישראל במדינה ובתפוצות

ברכת שנה טובה

שנת עבודה ויצירה
בטחון ושלום

לכל ידידינו
לעומדים אתנו בקשרי־מסחר
לעובדים ולכל בית כור
שנה טובה, שנת שלום, שנה של נחת רוח

מאחלים

חרושת חמרי נפץ בע"מ

• • •

במקום הברכות האישיות
תרמנו תרומה לועד למען החייל

ספנית — לוחות פלסטיים דקורטיביים
מפולם — לוחות טכניים
לוחות ציפוי (צלוטקס)
סנדוויץ' — דבק מגע
מפוראד — קורה שמושית בעיט מכשירי קרינה
תמלקה לבניה — ארגזי ספן לבניה
ספן SEFEN

שנה טובה שנת שגשוג ושלום
מאחלים
מפעלי ספן עמק־הירדן

פרסום פ.ב.מ

המאיץ HAMERTZ
המאיץ
יצרני מאפות בע"מ
תל־אביב, ת.ד. 443, רח' נכבי ישראל 113
טלפון 255881

ללקוחותינו וידידינו
שנה טובה ומבורכת

בפרוס שנת תשל"ה
ברכתנו
לממשלת ישראל
לצבא הגנה לישראל
להסתדרות העובדים
להנהלת הבנק
לציבור עובדינו ומשפחותיהם
ולכל בית ישראל

ארגון עובדי בנק איגוד
הועד הארצי

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצבא הגנה לישראל
לועד הפועל של ההסתדרות
להסתדרות פועלי הבנין
להנהלת „חרות" בע"מ
להנהלת קונצרן סולל בונה
על חטיבותיה
לארגון הארצי של היציבים והעובדים
לחברינו ומשפחותיהם

שלוחה
ברכת שנה טובה
תהא שנת תשל"ה
שנת עליה, בנין, יצירה ושלום

ארגון ארצי של הפועלים היציבים והקבועים ב„חרות"
הועד הארצי

לועד הפועל של ההסתדרות
למדור לפנסיה ולקרנות הפנסיה
למוסדות ולמפעלים הקשורים אתנו
ולכל חברינו

ברכת שנה טובה

נתיב
קרן הפנסיה של פועלי ועובדי
מפעלי משק ההסתדרות בע"מ

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצבא הגנה לישראל
להסתדרות על מוסדותיה וחבריה
לפועלי הבנין על מוסדותיהם
לבית סולל בונה על מוסדותיה, פועליה ועובדיה
לחברי ארגוננו בעבודה, במלאכות ולמשפחותיהם

שלוחה ברכת שנה טובה

תהא שנת תשל"ה
שנת קליטת עליה, בנין,
פיתוח המשק ושלום

הועד הארצי של הפועלים היציבים והקבועים בסולל־בונה

ערה"ש תשל"ה

מרכז הקבלנים והבונים בישראל
מאחל
לכל חבריו ובני משפחותיהם
לאוהדיו
ולכל בית ישראל — שנת בנין ויצירה

בפרוס שנת תשל"ה
שלוחה ברכתו הנאמנה
לעם ישראל
לבני התפוצות ופזורי ישראל
למעוז כוחה של ישראל
לצה"ל

ארגון עובדי בנק דיסקונט
הועד הארצי

הועד הארצי של הפועלים
הקבועים והיציבים בחברת רסקו
מברכים את
פועלי רסקו
והנהלת החברה
ואת כל ציבור פועלי הבניין
על מוסדותיו

בשנת שלום ושגשוג בבניה

ברכת שנה טובה
לכל התנועות הקיבוציות
לתנועת המושבים
ולכל בית ישראל

שלמה דן־אספקה לנגר בע"מ
תל־אביב, רחוב רענן 33, טלפון 829783

שנה טובה ומבורכת
למשקי העובדים
ולכל בית ישראל

שרביט ביטוחים בע"מ
תל־אביב, הבנין המרכזי, רח' אלנבי 94
טלפון 614646

החברה הארצית לעבודות עפר בישראל „חריש" בע"מ
HARISH
מברכת את כל חבריה,
את מוסדות הממשלה והעיריות,
את צבא הגנה לישראל,
את מרכז הקואופרציה
ואת כל העומדים אתה בקשרים בעיר ובכפר
בברכת שנה טובה, שנת בנין ויצירה

יצחק דיסקין בע"מ
תל־אביב, טלפון 824673 ✱ חיפה, טל. 63593
יבואני וספקי המשקאות המובחרים:
משקאות שטוק

BLACK & WHITE	ויסקי סקוטי
HENNESSEY B.A. — VSOP	קוניאק צרפתי
BOLS LIQUEURS	ליקרים הולנדיים
DUBONNET	אפריטיב צרפתי
SEAGRAM V.O.	ויסקי קנדי
FOUR ROSES BOURBON	ויסקי בורבון
PETER HEERING	ליקר
CALVERT COCTAILS	קוקטיילים
COINTREAU	ליקרים
VEUVE-CLICQUOT	שמפן צרפתי
"100 PIPERS" SCOTCH	ויסקי סקוטי
SANDEMAN, PORT-SHERRY	שרי פורט
AALBORG AQUAVIT	אקוויט
BOLSHOI VODKA	וודקה

מאחלים לקרובינו, ידידינו, לקוחותינו,
ספקינו ועובדינו
שנה טובה
שנת שלום, בנין ושגשוג

צינקוגרפיה ב. גבאי
רח' המסגר 54
(מול סוכנות פורד), ת"א
טל: 32944, 33621
תעשית גלופות באיכות מעולה
עבודות קו ✱ רשת ✱ רשת עדינה ✱ וצבעים ✱ שרות לילה
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה

שנה טובה
לחג
לעוגת חג ולכל השנה
חלב ותוצרת חלב
שדה TNUVA

ברכתנו לשנה החדשה תשל"ה
לממשלת ישראל
להסתדרות העובדים
לעובדינו ובני משפחותיהם
ולכל בית ישראל

ארגון עובדי
בנק לאומי לישראל בע"מ
ובנק אפותיקאי כללי בע"מ
הועד הארצי המשותף

לכל לקוחותינו
ברכת שנת שלום
בטחון ושגשוג

רוית
שווק תוצרי השקייה
תל־אביב, רח' אבימזור 26
טל. 38405

לשנה החדשה — בהצלחה

ע פ ו ל ה

לנשיא המדינה
לממשלה, לצה"ל ולהסתדרות
לכוחות הבטחון
להתישבות העובדת ולמשקי הספר
לידידינו ולכל בית ישראל

ברכת שנה טובה
ומבורכת

המועצה האזורית גלבוע
המועצה האזורית יזרעאל
המועצה האזורית מגידו
המועצה האזורית קישון

לנשיא המדינה ולממשלת ישראל
להסתדרות העובדים
לצה"ל ולכל כוחות הבטחון
לתושבי העמק וישובי הספר
ולכל בית ישראל

ברכת שנה טובה
שנת שלום ויצירה

מועצת פועלי עפולה

החברה לבנין ועבודות ציבוריות מיסודו של סולל בונה — עפולה
„הסנה", חברה ישראלית לביטוח בע"מ, סניף עפולה
חרות בע"מ, סניף עפולה
מאפיה קואופרטיבית „אחדות העמק", עפולה
„מבטחים", מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים, עפולה
קרן הביטוח והפנסיה לפועלי הבנין ועבודות ציבוריות, סניף עפולה
קרן הביטוח והפנסיה לפועלים חקלאים ובלתי מקצועיים, סניף עפולה

לחברי „מלט" עפולה ומשפחותיהם
ולכל הבאים אתנו בקשרי מסחר
להנהלת המדינה, לצה"ל וכוחות הבטחון
ולהסתדרות העובדים

שנת שלום ובנין

מאחלים

„מלט" עפולה בע"מ

חברה לייצור והספקת חמרי בנין
טלפון 056—23459

יוקלר את ברקוביץ
תחנת „דלק" עפולה טלפון 065-22296
מאחלים
לצה"ל וכוחות הבטחון
ללקוחותינו וידידינו
לכל תושבי העמק ובית ישראל
שנה טובה ומבורכת

אגודת „און"

מברכת

את חבריה ועובדיה
וכל ציבור הבוקרים בארץ
בשנת שלום,
הצלחה ופוריות בעדריהם

לנבחרי העם
לצה"ל וכוחות הבטחון
לידידינו ולכל בית ישראל
לישובי הספר
מיטב האיחולים עם פרוס
השנה החדשה

מושב צפורי

עמק בטיחה ושפך הירדן לכנרת

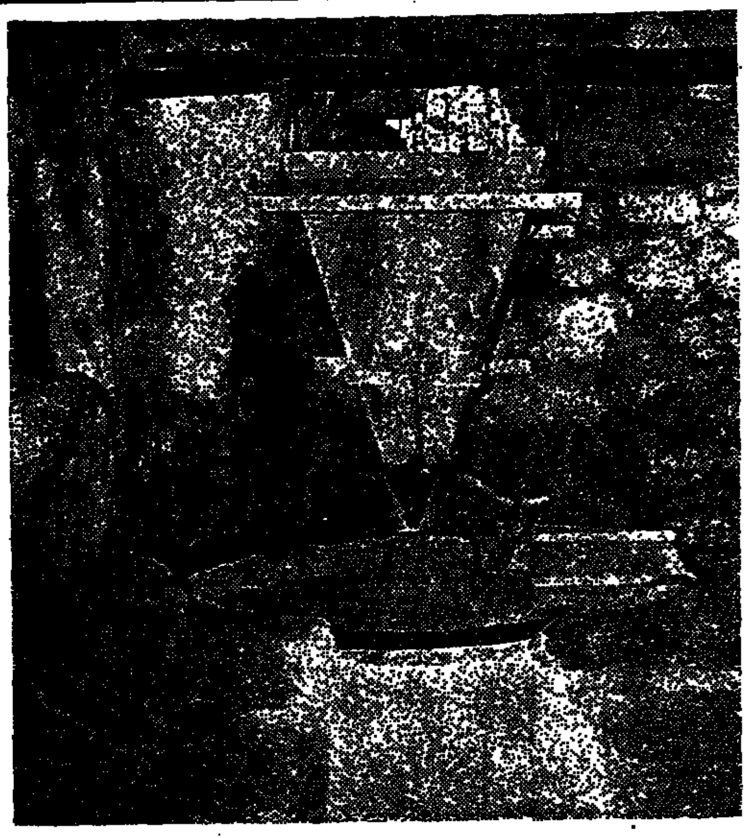
גן השלושה, טחנת קמח עתיקה

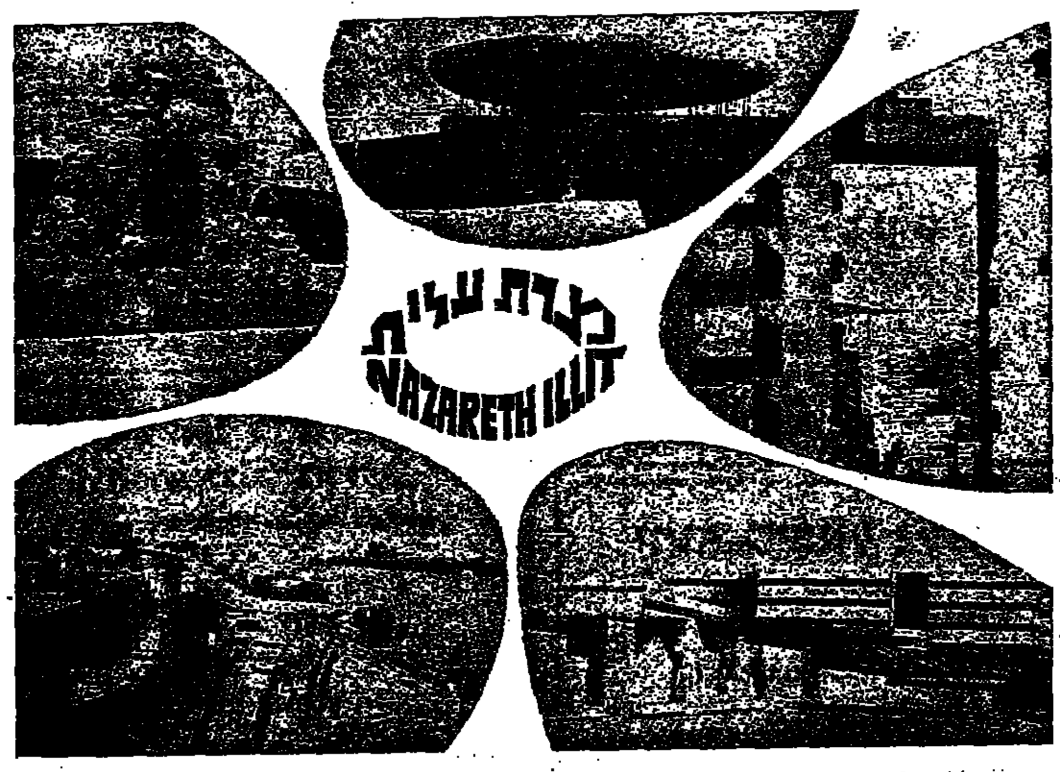

חימופלסט בע"מ

עפולה — איזור התעשיה — טלפון 065—23044

- תיקים לועידות ולפרסומת
- קלסרים, קטלוגים
- עטיפות ליומנים
- חליפות ובגדי מגן
- יריעות להקלאות (כסויב פלסטיב)
- כיסוי לחממות
- מוצרים טכניים
- צינורים P.V.C. משוריין

לנשיא, לממשלה, לצה"ל
ללקוחותינו ועובדינו
לכל עם ישראל בארץ ובתפוצות
מיטב הברכות והאיחולים
לשנה החדשה

ברכת שנה טובה

שנת ליכוד העובדים והעם
שנת תנופה התישבותית כבירה
שנת עליה רבתי למען ישוב כל שטחי הארץ
שנת בטחון הארץ והגולה

מאחל

משק עין חרוד
הקבוץ המאוחד

מרכז רפואי העמק
(בית חולים - מחוז)

שולח ברכותיו
בפרוס השנה החדשה

לממשלה, לצה"ל, וכוחות הבטחון
לתושבי העמק
לצוות הרופאים, האחיות והעובדים
ולכל בית ישראל

שנת שלום — בריאות — ושגשוג

„מאפיה אורנים"
נצרת עלית

חלוצה בייצור לפי שיטות צ'רליווד בצפון הארץ

מאחלת

לנשיא, לממשלה
לצה"ל וכוחות הבטחון
ללקוחותינו
ולכל בית ישראל

ש נ ת
ק י ד מ ה
ו ש ו ב ע

לנבחרי העם
לצה"ל וכוחות הבטחון
להתישבות העובדת וישובי הספר
לידידינו ולכל עם ישראל

מיטב האחולים
עם פרוס השנה החדשה

מושב דבורה

אפיפית בע"מ
ביח"ד לביסקויטים

נצרת עילית טל. 065—54146

לממשלת ישראל
לצה"ל, לכוחות הבטחון
לעם ישראל בארץ ובתפוצות
לעובדינו ולקוחותינו
ולכל הבאים אתנו בקשרי מסחר

שלוחה ברכת שנה טובה

שנה טובה ומבורכת
מאחל
לידידים, ללקוחות
להתישבות העובדת
ולכל בית ישראל

קואופרטיב **„התבור"**
טל. 23086/87
מזרע

לעם בישראל ובתפוצות

שנת שלום

מאחלת

קבוצת גבע

ברכת שלום, קליטה ובנין
לשנה החדשה

שולח

קיבוץ תל־יוסף

בפרוס ראש השנה תשל"ה

שלוחה ברכתנו

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצבא הגנה לישראל
ולכל בית ישראל

ש נ ה ט ו ב ה

כפר יהושע

לעם ישראל ובחריו
לכל העושים לבטחון המדינה
להתישבות העובדת ולישובי הספר

ברכת שנה טובה

פונדק דברת — קבוצת דברת

לשוקדים על בטחוננו
ושומרי גבולותינו
לעמנו באשר הוא שם
למתנחלים המחוננים
עפרות ארצנו

ברכת שנה טובה ומאושרת

מושב
כפר יחזקאל

לנשיא המדינה
לראש הממשלה ולשרי הממשלה
לצבא הגנה לישראל
להמוני בית ישראל
למשמר הגבול ולישובי הספר

שנה טובה ומבורכת
שנת יצירה, שפע ושלום

מושב בלפוריה

לנשיא המדינה ולממשלת ישראל
לצה"ל ולכל כוחות הבטחון
להתישבות העובדת ולכל בית ישראל

שנה טובה ומבורכת
שנת שלום, בטחון ויצירה

מושב היוגב

לנשיא המדינה
לראש הממשלה ולשרי הממשלה
לצבא הגנה לישראל על כל שלוחותיו
ולכל בית ישראל

ברכת שנה טובה

מושב רמת צבי

בית שדה נחום

מברך

את עם ישראל

בשנת התעצמות
התגברות
ושלום

בית גבת

מברך
את כל חבריו באשר הם
ואת כל בית ישראל

בשנה טובה

לממשלה
לצה"ל וזרועות הבטחון
להתישבות העובדת
לאחינו בתפוצות
ולכל בית ישראל

בפרוס השנה החדשה
תהא שנה זו שנת שלום ובטחון
יצירה ושגשוג, פריחה
וקיבוץ גלויות

בית חפצי־בה

ברכת
שנת שלום ושלוה
שנת ביסוס ויצירה

לנשיא המדינה
לממשלה
לצה"ל וכוחות הבטחון
להתישבות העובדת
ולכל בית ישראל

מאחלת

קבוצת גניגר

לבונים בכל שדות היצירה
לשוקדים על בטחוננו
ולעם בציון

ברכת שנה טובה
ומבורכת

נוה אור

לנשיא
לראשי המדינה וההסתדרות
להתישבות העובדת
לצה"ל
ולכל עם ישראל
בארץ ובפוצות

ברכת שנה טובה

נוה איתן

ברכת שנה טובה
לכל ידידינו
לצה"ל וכל כוחות הבטחון
להתישבות העובדת
ולכל בית ישראל

אלוני אבא

ברזל לבנין העמק בע"מ
פתול וכפוף ברזל לבנון
עפולה, אזור התעשיה ת.ד. 53 טל. 065/22446

ברכה חמה
לצה"ל, וכוחות הבטחון, ללקוחותינו
לתושבי העמק ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת

קבלני חיפה והסביבה

גוטמן את מינדל
חברה קבלנית בע"מ
חיפה, רחוב פינלנד 4, טל. 252003
מברכים
את ממשלת ישראל
צה"ל
וכל עם ישראל
בברכת שלום ובטחון

„אבני רום"
חברה הנדסית
לעבודות בנין ופיתוח בע"מ
חיפה, רח' הנמל 48, ת.ד. 1541
טלפון 664456
בונים דירות למכירה,
שיכונים לעולים חדשים
וזוגות צעירים עבור משרד השיכון
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

ירמיהו עיני
חברה לבנין בע"מ
חיפה, רח' הנביאים 28, טלפון 642513
בונה דירות בחיפה והקריות
ברכותינו
לכל בית ישראל
בפרוס שנת תשל"ה

גולץ שלמה
קבלן בנין ופיתוח
חיפה, רח' אלנבי 174, טלפון 526107
מברך את
נשיא המדינה
ממשלת ישראל
צבא הגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה

צבי שיפמן • קבלן בנין
חיפה, נוה שאנן, רחוב חניתה א/25, טל. 232242
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה
שנת שלום, בנין ויצירה

חיים פרידמן ושות' בע"מ
קבלני בנין
כפר ביאליק, רח' מיכאל 19, טל. 724509
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת

ל. א. זיטלבך בע"מ
קבלן בנין
חיפה, רחוב ציון 18א' • טלפון 224777
מברך את כל בית ישראל
בברכת שנה טובה

הופמן את קליגר
קבלני בנין בע"מ
חיפה, רחוב מיכאל 2, טלפון 664479
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

מוסקוביץ זאב
קבלן בנין
חיפה, רח' אחוזה 24, טלפון 527528
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה

שמעוני
חברה קבלנית לבנין ולפיתוח בע"מ
חיפה, רח' התיכון 36, טל. 221851
בונה דירות למכירה
ברכת שנה טובה לכל בית ישראל

חלבא בע"מ
אחים בן־חור — קבלני בנין
חיפה, דרך נוה שאנן 7, טלפון 660403
•
מברכים
את כל בית ישראל
בשנה טובה

חברת הקיני בע"מ
בונים דירות למכירה
חיפה, נוה שאנן, רחוב פינסקי 57, טל. 233775
מברכת את כל בית ישראל
בשנה טובה

רייטן מאיר
חברה לבנין ועבודות ציבוריות בע"מ
קרית מוצקין, רח' אוסישקין 32, טלפון 712839
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

בורנשטיין
את
רובינשטיין
קבלני בנין
חיפה, רח' עקיבא 15, טל. 662621
חיפה, רח' גולומב 46, טל. 87439
מברכים את
כל בית ישראל
בברכת שנה טובה

חברת
עמרם קדוש בע"מ
נשר, רחוב בר־יהודה 157
טלפון 234906
ברכת שנה טובה
לצבא הגנה לישראל
ולכל בית ישראל

פלדמר יהודה
חברה לבנין בע"מ
קרית אתא, רח' סירקין 20, טל. 724864
בונה דירות בבתים משותפים למכירה
בפרוס השנה החדשה
שלוחה ברכתנו
לכל בית ישראל

מאיר ויסמן בע"מ
קבלן לבנין ועבודות ציבוריות
חיפה, רח' הסנה 13, טל. 85018
בונה דירות
מברך את נשיא המדינה
ממשלת ישראל, צה"ל
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה

קופליק משה בע"מ
קבלן בנין
חיל הים 4, בת־גלים חיפה, טל. 532712
מברך את
כל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת

פלג את שטרית
חברה לבנין בע"מ
פלג יוסף — חיפה שד' בת־גלים 9, טל. 522589
שטרית יעקב — חיפה שד' אר"ם 133, טל. 521711
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה

מולדובן שמואל
קבלן בנין
חיפה, רחוב כרמי 5, רוממה, טל. 251305
מברך
את כל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת

ברמן משה
קבלן בנין
חיפה, רח' יוכבד 12, טל. 245948
בפרוס שנת תשל"ה
שלוחה ברכתי
לנשיא המדינה
לממשלה
לצבא הגנה לישראל
ולפועלי ישראל

ש. נוימן ובנו • קבלני בנין
בע"מ
חיפה, רח' דוד פינסקי 53, טל. 83755
חיפה, רח' ניצנים 18, טל. 86132
ברכה לכל בית ישראל
בפרוס שנת תשל"ה

סובול מרדכי
חיפה, רחוב יותם 45, טל. 245425
בונה דירות למכירה בתנאים נוחים
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה

ביניש מאיר
חברה לבנין בע"מ
חיפה, רח' מגיב תן 44, טלפון 221421
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה

דימר דב ושות' בע"מ
קבלנים לבנין
חיפה, רח' מוריה 112, טל. 241145
בונים דירות למכירה
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה

א. ארנסון בע"מ
חברה קבלנית
לעבודות ציבוריות
חיפה, רח' גאולה 48 טל. 664644
מברכים את
כל בית ישראל
בשנה טובה - שנת שלום
ושגשוג כלכלי

סובוצקי ושות'
קבלן בנין
חיפה, שד' הנשיא 135 טלפון 83358
מברך את:
נשיא המדינה
ממשלת ישראל
צבא הגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
בברכת שנה טובה
שנת שלום, בנין ויצירה

בפרוס שנת תשל"ה
שלוחה ברכתי
לנשיא המדינה
לצה"ל
ולכל בית ישראל
קופרוס מרדכי
קבלן בנין
חיפה, רחוב מנחם 12, טל. 660517

סיד את גרוסמן
חברה לבנין בע"מ
חיפה, רח' הנביאים 26, טל. 666859
מברכים
את כל בית ישראל
בשנה טובה
שנת שלום ובנין

אריה סוסל את ישראל מגדי
קבלני בנין
חיפה, שדרות גולומב 34, טל. 82381
חיפה, רחוב ברמורא 27 — טל. 662193
מברכים
את כל בית ישראל
בשנת שלום ובטחון

גולדמן את פרנקל
קבלני בנין
חיפה, רח' הפלמ"ח 34, טל. 245611
חיפה, רח' הצלפים 21, טל. 254867
מברכים
את כל בית ישראל
בשנה טובה

גלנטי חיים קבלן בנין
חיפה, דרך העצמאות 35 טלפון 660657
מברך את
כל בית ישראל
בשנה טובה

ישראל את צימבלר
קבלני בנין שלד
טירת הכרמל, שכון גיורא 225/13
טל. 571373
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה

„של־מד" בע"מ
מקודם הצורה את ישראלי
חיפה, רח' הפועל 20 טלפונים 669361, 88137
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה

גולדברג נפתלי • קבלן בנין
חיפה, קרית מוצקין, רח' ברק 23, טל. 712902
•
מברך את כל בית ישראל
בפרוס השנה החדשה

הדשנזון נחום
קבלן בנין
חיפה, רח' פיימן 1, טל. 84410
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

שטיל - מאורד
קבלני בנין
טל. סביניה 732241 —
טל. חיפה 521806
בונים דירות למכירה
מברכים את
כל בית ישראל
בברכת שנה טובה

נפתלי מושקוביץ ובניו
חברה לבנין בע"מ
חיפה, רח' פבזנר 44, טלפון 661426
מברכים
את כל בית ישראל
בפרוס השנה החדשה

חברת „היוצר" קבלנים לבנין
קיפל - וילף
בע"מ
חיפה, רח' ארלוזורוב 9
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה

בורנשטיין ובניו
חברה לבנין בע"מ
ת.ד. 4047 חיפה טלפונים 84982, 245230
ברכותינו
לנשיא המדינה,
ממשלת ישראל,
צבא הגנה לישראל
ולכל בית ישראל
בפרוס השנה החדשה

פהד סקס
קבלן בנין ופיתוח
כפר יסיף — עכו
טל. 911398
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה

יוסף מיכאל ושות'
חברה לבנין בע"מ
חיפה, ר. רמז, רחוב פיכמן 18, טל. 235405
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה

"קוקבקה" חברה לבנין בע"מ
חיפה, רח' ברזילי 7, טל. 667352
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

עם פרוס שנת תשל"ה
שלוחה ברכתנו
לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצה"ל
ולכל בית ישראל
טננבוים את וב
חברה לבנין ועבודות ציבוריות בע"מ
חיפה, רחוב פבזנר 13, טלפון 664043

ברחוביץ
חברה לבנין בע"מ
חיפה, רחוב ארלוזורוב 15, טלפון 662359
מברך
את נשיא המדינה
צה"ל
וכל בית ישראל
בשנה טובה

חברת ונדר
לבנין וקבלנות בע"מ
חיפה, מעונות גאולה 8, טל. 640048
בונה דירות למכירה
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

חלד, חברה לבנין בע"מ
חיפה, רח' התיכון 64, טל. 225088
ברכת שנה טובה לכל בית ישראל

מאיר מרבך
קבלן לכבישים ובנין
חיפה, רחוב הורדים 27, טלפון 81914
מברך את
כל בית ישראל
בשנה טובה

„הלל", חברה לבנין בע"מ
בהנהלת שרר צדוק
חיפה, רח' הלל 16א' טלפון 664864
ברכתנו
לכל בית ישראל
בפרוס שנת תשל"ה

י. את ט. איזנברגר
חברה לבנין ועבודות ציבוריות בע"מ
קרית ביאליק, רח' הזית 26, טל. 713987
בונה דירות למכירה
*
בפרוס השנה החדשה
ברכת שלום, בנין ושגשוג

י. רובינשטיין - י. פרג
מהנדסים וקבלנים
לעבודות בנין בע"מ
חיפה, רח' אחד העם 10,
טל. 645765
מברכים
את כל בית ישראל
בשנה טובה

מ. את מ. כהן בע"מ
קבלני בנין
קרית ביאליק, רח' אילון 24, טל. 714997
בונים דירות בסביניה
מברכים
את כל בית ישראל
בשנה טובה

יעקב גלבוע קבלן בנין
קרית מוצקין, רח' רנ"ס 28, טל. 713026
בונה דירות למכירה באזור הקריות
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה

ברכת שנה טובה
לצה"ל ולכל בית ישראל
קרינסקי אברהם
קבלן בנין
קרית אתא, רח' בורוכוב 10, טל. 725309

גרבליך
חברה לבנין בע"מ
חיפה, רח' מיכאל 2, טלפון 667876
בונה דירות למכירה
לנשיא המדינה
לממשלת ישראל,
לצבא הגנה לישראל
ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה

גור את בר גורן בע"מ
חברה לעבודות בנין
חיפה, דרך העצמאות 118, טל. 536256
מברכים
את כל בית ישראל
בברכת שנה טובה

וילף יהושע ושות' בע"מ
קבלן לסלילת כבישים, מדרכות
והתקנת מגרשי ספורט
חיפה, רח' טבורים 10, טלפון 82136
•
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת

שלהד בע"מ
חברה להשקעות ולבניה
חיפה, רח' הנביאים 28, טל. 667890
לכל בית ישראל
ברכת שנה טובה

לופו יעקב קבלן בנין
חיפה, רח' עקיבא 36, טל. 642710
מברך את כל בית ישראל
בברכת שנה טובה

חניגא דבדבני בע"מ
חברה לבנין ולעבודות ציבוריות
קרית מוצקין, רח' הגנה 30, טל. 711834
מברכים את כל בית ישראל
בברכת שנה טובה

הרש יצחק
חברה לבניה בע"מ
בונה דירות למכירה
צור שלום, רח' הרצל 5, טל. 713960
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

חברת קרביץ את נפתלי בע"מ
קבלני בנין
חיפה, שד' מוריה 42, טל. 83308
מברכים
את כל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת

קבלני חיפה והסביבה

מהנדס י. יורדין
חברה קבלנית בע"מ
תל־אביב, רח' גליקסון 10, טל. 280925
חיפה, דרך דלית, טל. 254163
מבני בריאות תל־אביב, כפרית עירונית תל־אביב, אוניברסיטת חיפה, מעונות הסטודנטים חיפה, בית אמריקה תל־אביב, בי"ח רבקה זיו
מברכת את
ממשלת ישראל, צה"ל,
העיריות חיפה ותל־אביב
הספקים וקבלני המשנה
וכל הבאים אתנו בקשרים
בברכת שנה טובה

„רישתכיר" בע"מ
חברה לבניה ולהשקעות
חיפה, רח' אחד העם 15, טל. 669331
מברכים
את נשיא המדינה
ממשלת ישראל
צבא הגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
ב ש נ ה ט ו ב ה

פומשניק, גדעוני ורולוף
חברה לבנין והובלה בע"מ
„הגה", משרד להובלה
חיפה, רח' הנמל 61,
טל. 643493, 666084
נצרת עלית, מרכז מסחרי „רסקו",
טל. 54246
●
מברכים
את כל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת

מרום מיכאל ובניו
חברה לבניה בע"מ
צור־שלום, רחוב גוש חלב 25
טלפון 710036—04
מברכים
את נשיא המדינה
ממשלת ישראל
צבא הגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
בברכת שנה טובה

דופלט מרדכי ובניו
קבלנים בע"מ
חיפה, רח' בר־יהודה 12,
טלפון 521112
בונים דירות פאר למכירה
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

מהנדס י. דימנט בע"מ
חברה קבלנית לבנין ולעבודות ציבוריות
חיפה, רחוב ירושלים 10
ת.ד. 4114, טל. 660360
מברך את נשיא המדינה
ממשלת ישראל
צבא הגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה

סטדול אהרן ושות'
קבלן בנין
לעבודות צבוריות ופיתוח
חיפה, רח' אמלביץ 15, טלפון 538802
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

פישר יהודה את פניגר
קבלני בנין בע"מ
קרית ביאליק, רח' דיזנר 37, טלפון 713576
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה

זיונץ - ליפינסקי
חברה לבנין
ועבודות ציבוריות בע"מ
חיפה, רח' שמריהו לוין 3, טלפון 664030
*
שולחים ברכותיהם
לממשלת ישראל
צה"ל
וכל בית ישראל
בפרוס שנת תשל"ה

"בלוק הצפון" בע"מ
עכו, אזור התעשיה, טלפון 913885
*
בפרוס השנה החדשה
שלוחה ברכתנו
לכל בית ישראל

ד י נ ס
ביצוע עבודות הנדסה אזרחית בע"מ
חיפה, רח' הספורט 9 ● טל. 81372
בפרוס שנת תשל"ה
שלוחה ברכתנו
לנשיא המדינה, לממשלת ישראל
לצבא הגנה לישראל
ולכל בית ישראל

„דיור חיפה"
קבלנים לבנין בע"מ
חיפה, טל. 666756
בונים דירות למכירה
מברכים
את נשיא המדינה,
ממשלת ישראל,
צבא הגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה

בלייבר את זיבהולץ
קבלני בנין
חיפה, רח' הנביאים 20, טלפון 667561
מברכים
את כל בית ישראל
בשנה טובה
שנת שלום ובטחון

חברת „כן" בע"מ
חיפה, דרך העצמאות 118, ת.ד. 480
טלפון 538274
בונה דירות למכירה
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

לעמס אשר
קבלן לבנין
חיפה, רח' הגבורים 45, טל. 535006
מברך את
כל בית ישראל
בברכת שנה טובה

זוארמן שמואל
קבלן בנין
חיפה, רח' עובדיה 29, טל. 83350
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה

גופרי—מורצקי, קבלני בנין
חיפה, רח' הנביאים 28
טלפון: גופרי 661751 — מורצקי 662739
מברכים את
כל בית ישראל
בשנה טובה

דרוקר זכריה
חברה קבלנית לעבודות אזרחיות
בנין ופיתוח בע"מ
חיפה, דרך העצמאות 102, ת.ד. 528,
טל. 537648 530169
מעונו: רח' עובדיה 3, דניה, טל. 254632
מברך את עם ישראל ומדינתו
צבא ההגנה לישראל
נשיאה וממשלתה של מדינת ישראל
בברכת שנה טובה

לממשלת ישראל
לצה"ל
ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה
חברת קבלנים לבנין
מסדה בע"מ
חיפה, רחוב הנביאים 20, טל. 663917

חברה לבנין
„סילובט - 1964" בע"מ
חיפה, רחוב הנאמנים 2
ת.ד. 1749 טל. 521940
מברכים
את כל בית ישראל
בשנה טובה
שנת שלום ובטחון

א. עמית ושות'
חברה לבניה ופיתוח בע"מ
חיפה, דרך העצמאות 118 טל. 534511
מברכים את צה"ל
וכל בית ישראל
בשנה טובה

א. ברגמן בע"ם
חיפה, ת.ד. 9200, טל. 234103
מ ב ר כ י ם
את נשיא המדינה,
ממשלת ישראל,
צה"ל ואת כל בית ישראל
בשנה טובה.

חברה לבנין
גולדפינגר את שמן בע"מ
חיפה, רח' הנביאים 28, טל. 660888
בונה דירות למכירה
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

אלטנברג אריה ● פרינץ צבי
קבלני בנין בע"מ
מדרגות בית שערים 10
חיפה, טל. 522327
טבעון, טל. 931770
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

פסח זיק ושות'
חברה לבנין בע"מ, חיפה, רח' הרצל 1
טל. משרד: 667823, טל. מעון: 86404
בונים דירות פאר במקומות שונים בחיפה
מברכים את נשיא המדינה,
ממשלת ישראל
צבא-הגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה
שנת שלום ובטחון

הרמן יצחק
חברה לבניה בע"מ
חיפה, רחוב מסדה 20, טלפון 667070
מברכים
את כל בית ישראל
בשנה טובה
שנת שלום ובטחון

סמולסקי זאב
ודופלט משה בע"מ
קבלני בנין
רח' עובדיה ב/3 — חיפה — רח' שומרת 15
טלפונים 88295, 87855
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה

א. פרילוצקי
בע"מ
קבלן בנין
חיפה
רח' הספורט 10,
טל. 86383
מברך
את כל בית ישראל
בפרוס
השנה החדשה

המרמן צבי
קבלן לבנין בע"מ
חיפה
רח' אלחנן 23,
טלפון 82119
מברך
את כל בית ישראל
בשנה טובה

"פנידר"
חברה להשקעות, פיתוח ובנין בע"מ
קרית מוצקין, סמטה הרב 6, טל. 714885

אינג' פניני יוסף
רחוב הברושים 16
קרית־ביאליק

ברכת שנה טובה
ללקוחותינו, לעובדינו
ולכל בית ישראל

אורלי־פז בע"מ
תחנת דלק
חיפה, רח' עין דור 16, טל. 524122

נ. שכטמן ושות'
חברה לבנין בע"מ
חיפה, שד' קיש 2, טל. 84125

מברכים את
נשיא המדינה, ממשלת ישראל
צבא הגנה לישראל
את הנהלת חברת „פז"
ואת כל בית ישראל

בשנה טובה, שנת שלום
בנין ויצירה

כון את שוויצר
קבלני בנין
קרית מוצקין, רח' קרן קיימת 38 ו־49
טלפונים: 718904 — 713891
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

פודר שמואל בע"מ
קבלן בנין
חיפה, גבעת דאונס 15, טלפון 251649
בונה דירות למכירה
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

בן־נון בע"מ
חברה לבנין ועבודות ציבוריות
קרית מוצקין, שד' השופטים 14, טל. 712297
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

מ. נירנברג בע"מ
חברה לעבודות פיתוח ובנין
חיפה, רחוב שמשון 24 טל. 256014
לממשלת ישראל
ולכל בית ישראל
ברכתנו בפרוס השנה החדשה

אברהם מ. נ. בע"מ
חברה לבנין
כפר ביאליק, רח' מיכאל 35, טלפון 723623
ברכת שנה טובה
לצה"ל ולכל בית ישראל

„יוטבין"
מהנדסים וקבלנים בע"מ
חיפה, דרך העצמאות 37, טל. 660295
מברכים את נשיא המדינה
ממשלת ישראל, צה"ל
ואת כל בית ישראל
בפרוס שנת תשל"ה

משה דוידוביץ בע"מ
מהנדס, קבלן כללי
חיפה, רח' פבזנר 37, טלפון 660505
מברך את ממשלת ישראל,
צבא הגנה לישראל
וכל בית ישראל
בשנה טובה

צ"ילר חיים את אנגל שלמה
קבלני בנין ופיתוח בע"מ
קרית אתא, רח' זבולון 119 טל. 725406
בונים דירות למכירה
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

יצחק זילברמן בע"מ
קבלן בנין
חיפה, רח' תמר א/26, טל. 86351
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה

חרובי שמואל
קבלן בנין בע"מ
חיפה, רח' הנטקה 8, טל. 242958
●
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת

כהן דב בע"מ
קבלן בנין
חיפה, רח' הגליל 88, טל. 232234
בפרוס שנת תשל"ה
שלוחה ברכתי
לכל בית ישראל

א. הברפלד ובנו בע"מ
„נוה קרית־ים"
קרית ים א, רח' פרץ 12, טל. 716897
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה

צבי וורדי
וורשל יששכר
קבלני בנין
חיפה, רח' שושנת הכרמל 62, טל. 86324
בונים דירות
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

ח. ל. שוורץ
את מעוף בע"ם
מציעים דירות קוטג' בחיפה
ברמה אקסקלוסיבית
טלפון משרד — 242004
טלפון מען — 729111
לציבור לקוחותינו ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה

גורן את הלטמן בע"מ
קבלני בנין
רח' זלמן שניאור 38 — חיפה — רח' חניתה 40
טל. 234634 — 222441
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה

צבי ברנע קבלן בנין
חיפה, רח' גולומב 40, טל. 87638
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

קירות בע"מ - חברה לבנין
בהנהלת
שלמה ויטלס
חיפה, דרך הים 101, טל. 82434
ברכת שנה טובה לכל בית ישראל

ריבנר את קרמר
חברה לבנין בע"מ
קרית מוצקין, רח' רוקח א/33
טל. 710844
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה

מבני פלס בע"ם
חברה הנדסית
לעבודות בנין ופיתוח
חיפה, דרך העצמאות 43, טלפונים 644251/2
מברכים
את נשיא המדינה
ממשלת ישראל, צבא הגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה

רושנסקי יוסף קבלן בנין
קרית אתא, רח' בר־יהודה 29, טל. 721411
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה

هكذا من الأصل

חיפה

מזכיר מועצת פועלי חיפה
חברי המזכירות
מועצת פועלי חיפה
מברכים
את ועדי הפועלים והעובדים
ואת חברי ההסתדרות בחיפה רבתי
בשנת שלום ויציבות כלכלית
שנת חיזוק בטחוננו ומדינתנו

מפעלי פלדה ישראליים בע״מ
מברכים את ציבור לקוחותיהם
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת
שנת בטחון ושלום
ערה״ש תשל״ה

לעושים הים מלאכתם בישראל ועם ישראל
תהיה השנה
שנת ביסוס והתעצמות
שנת שלום ובטחון
החברה להשקעות ומפעלים בע״מ
(היחידה לספנות תרשיש)
חברה לספנות של הקיבוץ המאוחד
חיפה, דרך העצמאות 60, טל. 666138

זהר דליה
בית חרושת לסבון ודטרגנטים
מברך את כל המשקים
ואת כל העומדים אתנו במגע
בברכת שנה טובה

י. ססובר בע״מ
סוכן מכס ותחבורה
משלוח באניות ובאוויר
חיפה, דרך העצמאות 37, טל. 663145, 663146
סניף אילת — ת.ד. 94, טל. 2365, 2589
לוד — טל. 971384(03) מסוף יצוא
אשדוד — טלקס 843-03
מברך את נשיא המדינה
ממשלת ישראל
צה״ל
וכל בית ישראל
בשנה טובה

שנה טובה
ללקוחותינו, עובדינו וכל בית ישראל
גלגל גומי לכל מטרה
צפוי גלגלים בגומי ומאופרן
אחים וידמהיים
בע״מ
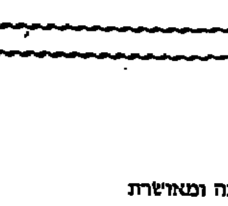
חיפה, מפרץ, טל. 721424,
מפרץ חיפה
כביש ראשי חיפה—עכו,
ת.ד. 10025
מכירות וקבלת הזמנות
חיפה, דרך העצמאות 29,
טל. 663423

לממשלת ישראל ושריה
לצה״ל וכוחות הבטחון
ללקוחותינו
שנה טובה ומאושרת
מרכז הברגים
חיפה, דרך העצמאות 21, ת.ד. 1426
טלפון 667450

מוזס דן בע״מ
חב׳ לביצוע עבודות חשמל
ת.ד. 9510, טל. 537090 — 88180
רחוב מאיר 19, חיפה
ברכת שנה טובה
ללקוחותינו, להתיישבות העובדת
ולכל בית ישראל

א. באוך
מאחל שנה טובה ומבורכת
*
יצור עגלות הרמה הדר־ראוליות הצי הידר׳ להעברה פנימית בביה״ח וכד׳
עגלת הרמה
חצי הידראולית

לכל בית ישראל
שנה טובה
פ. בלוך
מקודם א. בלוך —
נוסד בשנת 1926
בית חרושת לשיש ומצבות לוחות זכרון וצפוי בניינים
חיפה, רחוב יפו 50,
טל. 522407

״נתן״
עבודות הידראוליות ופניאומטיות
חיפה, רח׳ שליזאן 13-10
טל. 522945
מברך
בשנה טובה ומאושרת
את כל לקוחותיו וידידיו

ברכת שנה טובה
ומאושרת
לכל בית ישראל
״נתן שע״
ייצור מגיני שמש וגגוני אלומיניום
למכוניות
חיפה, רחוב חטיבת גולני 31, טלפון 534958

שנה טובה
לכל בית ישראל
מאחל
קואופרטיב ״בגד״ בע״מ, חיפה

י. מרמור
בית מסחר לכל מיני שקים
חיפה, רח׳ הנמל 39,
טל. 664610
שנה טובה
ללקוחותינו וידידינו

ד״ר פירון יחזקאל
״פרמוס״
חברה לחיטון עצים בע״מ
עתלית
טל. 942121—667342-04
שנה טובה לבית ישראל

עמיגן בע״מ
מיסודו של עמיל־עוגן
סוכנות מכס ושרותים
בע״מ
חיפה, רח׳ יפו 19, טל. 526771, 538680
ת.ד. 3034
תל־אביב, רח׳ אלנבי 123, טל. 621444, 615845 —
ת.ד. 328
לוד — אשדוד — אילת
מברכים
את נשיא המדינה
ממשלת ישראל ושריה
צבא הגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת

לממשלת ישראל, לצה״ל
לכל לקוחותינו וידידינו
שנה טובה ומבורכת
״יצידה״ ש. נויפלד בע״מ
- העשיית רהיטי פלדה
- ציוד לגנים ציבוריים
- מיטות ומיטות ילדים

מפרץ חיפה, שדרות ההסתדרות
(כביש חיפה—עכו)
מול בתי הזיקוק, טלפון 723894

אליהו חסיד ובנין בע״מ
עצים וחומרי בנין
חיפה, רח׳ אלנבי 17, טלפון 667414
שנה טובה
לכל בית ישראל

ברכת שנה טובה ומבורכת
לכל בית ישראל
״פלורל״ • א. לבנדה
- **סוכנויות פיגמנטים של ״זיגלה״ (גרמניה)**
- **כימיקלים וחומרי ציוד למעבדה**

חיפה, רחוב הנמל 53, 666792 ת.ד. 356

לממשלת ישראל
לצה״ל, לוועה״פ של ההסתדרות
למועצת פועלי חיפה
לכל חברינו בעבודה ולמשפחותיהם
ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה
ועד פועלי מצברים ״וולקן״
במפרץ חיפה

מועצה אזורית זבולון
מברכה
את ישוביה ושכניה
את מדינת ישראל
את צבא ההגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
בברכת שנה טובה
שנת שלום ובטחון
עליה, קליטה ופיתוח
ערה״ש תשל״ה

לממשלת ישראל, לצה״ל
להסתדרות העובדים
לברית הקואופרציה הצרכנית
על שלוחותיה
לעירית חיפה, נהריה ועכו
לוועד קרית־חיים
למועצות המקומיות
ק. ביאליק, ק. מוצקין, ק. ים
למועצת פועלי חיפה, נהריה ועכו
לחברי האגודה וללקוחותינו
לחבר העובדים ומשפחותיהם
שנת שלום
יצירה
ביסוס
ושגשוג
הנהלת קו-אופ ״זבולון״
אגודה צרכנית שיתופית בע״מ
(מיסודה של קרית-חיים)

ארגון קניות של
מושבי העובדים
״הצפון״
מברך את:
נשיא המדינה
צבא הגנה לישראל
חברי המושבים שבמסגרת הארגון
מזכירות תנועת המושבים
וכל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת
שנת שלום, פיתוח וביסוס כלכלי

״הגליל״
ארגון קניות של מושבי עובדים
אגודה חקלאית שיתופית בע״מ
שער־פלמר 2 (בית המשביר), חיפה טל. 527165
מברך את מושביו
ואת כל ההתיישבות העובדת
בברכת שנה טובה
שנת פיתוח, ביסוס והבטחת קיומנו

אליעזר זינגר סוכנויות
המשרד: חיפה, מפרץ, רח׳ השיש 16
טלפון 720135 ת.ד. 10150
בבית: טלפון 537650
סוכנות תסבין — חמרי כביסה וניקוי
ספקי תמיסת כלור בכל הריכוזים
למכבסות — בריכות שחיה — לחיטוי
לספקי קוסמטיקה (סוכנות איזבל הימור)
מברך את כל העומדים אתו בקשרי מסחר
ברכת שנה טובה

בצלאל זותקני חשמל בע״מ
קבלנים לעבודות חשמל
אינג׳ ש. דובקס - א. אדלר
שד׳ הנשיאים 53 • טל. 538506 • ת.ד. 1674 • חיפה
ברכת שנה טובה

ברכת שנה טובה
מאחל
א. ארגוב
מקור המירוסטה
חיפה, רחוב הנמל 69, טל. 521376

ברכת שנה טובה
שנת שלום ובניין
המכפיל בע״מ
הדפסות אופסט וכריכה
חיפה, דרך העצמאות 43
טל. 664645, 528118

לצה״ל, לממשלת ישראל.
ללקוחותינו ולכל בית ישראל
ברכת שלום ובטחון
מ. דיבטולד
פורמייקה • פורנירים • דיקטים דקורטיביים ומחוררים ועריכי נגרות
חיפה, מרכז מסחרי חדש — רח׳ הנאמנים 11,
טל. 524341

לשנה החדשה הבאה עלינו לטובה
אנו מאחלים לכל בית ישראל
שנת שלום ובטחון באיזור
שנת התעצמות צה״ל
שנת שבירת זרוע עריצות בעולם
שנת שובע ועבודה פוריה
מאחלת
מועצה אזורית נעמן

לממשלת ישראל, לצבא הגנה לישראל
למשרד התחבורה, לרשות הנמלים
למועצת פועלי חיפה
לציבור היבואנים ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה
שנת עליה ויצור בטחוננו
״עגור״, קואופרטיב בע״מ
חיפה, דרך העצמאות 1
ת.ד. 236, טל. 644255/6

למוסדות ההסתדרות
ללקוחותינו
לכל עובדינו וידידינו
שנה טובה ומבורכת
צרכן חיפה

ועד קרית־חיים (ארלוזורוב)
לתושבי קריתנו
ולידידינו באשר הם
קבלו ברכתנו לשנה החדשה
שנת שלום, שגשוג ובנין
זאב שושני
יו״ר ועד קרית־חיים
ההנהלה והמועצה

באומל את טוביה
חברה לעבודות אינסטלציה
סניטרית, ביוב וניקוז בע״מ
נצרת עלית, ת.ד. 598, טלפון 55920
*
לכל ידידינו ולקוחותינו
איחולי שנה טובה
שנת בנין ופיתוח

לממשלת ישראל ולשריה
לצה״ל
להתישבות העובדת
ללקוחותינו וידידינו
ולכל בית ישראל
שנה טובה ומאושרת
חרמון
ציוד בנין בע״מ
יצרנים מקוריים
של מערבלים בטון לפיגומים
מפרץ חיפה, כביש אריה
שנקר, טלפון 722509

לממשלת ישראל ושריה
לצה״ל
ללקוחותינו
ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת
הלל גולן
טכנאי-קירור בע״מ
קירור לתעשיה ומיזוג אויר
חיפה, רחוב חטיבת גולני 27, טל. 526680

ת.ג.ל. בע״מ
(תאגור־לאנג בע״מ)
עכו, ת.ד. 125, טלפון: 912262
מברכים את נשיא המדינה, ממשלת ישראל
צבא הגנה לישראל ואת כל בית ישראל
בשנה טובה — שנת שלום ובטחון

״האורטופדים״
טלפון: 522068
חיפה, רח׳ בנעון 2, פינת רח׳ הרצליה 15
*
מברכים את לקוחותיהם,
ידידיהם וכל בית ישראל
בברכת שנה טובה

יהודה ושות׳ צמיגים בע״מ
חיפה, דרך בר־יהודה 1, טל. 665388
להנעה הקיבוצית
לממשלת ישראל ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת

למדינת ישראל
למשקים, עובדינו ומשפחותיהם
ברכת שנה טובה
שנת שלום ושפע
משקי עמק יזרעאל
מפעלי ״העמק״

״דגן״
מכון התערובת של ארגוני הקניות ״הצפון״ ו״הגליל״ — חיפה
מברך את
נשיא המדינה
צבא הגנה לישראל
חברי המושבים
מזכירות תנועת המושבים
וכל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת
שנת שלום, פיתוח וביסוס כלכלי

אולמי עכו
אולמי עכו בע״מ
כשר למהדרין
איזור התעשיה הזעירה דרך החרושת
טל. 911833, ת.ד. 280, עכו
למממשלת ישראל
לצבא הגנה לישראל
לעירית עכו ולמועצת הפועלים
ולכל הבאים אתנו בקשרים
ברכת שנה טובה
שנת שלום ובטחון
ההנהלה

בתי יציקה
אחים פולק בע״מ
רח׳ אריה שנקר, מפרץ חיפה, טל. 723238
- יציקות אל־ברזליות
- מוצרי אינסטלציה סניטרית

לממשלת ישראל ✱ לצבא הגנה לישראל
ללקוחותינו ולכל בית ישראל
שנת שלום, עליה ושגשוג כלכלי

״לגין״ בע״מ
בית חרושת לקופסאות ולפחים
משק יגור: טלפון 952143
תל־אביב: רחוב מקוה ישראל 8,
טלפון 615694
מברך את כל לקוחותיו וידידיו
בשנה טובה, שנת שלום ויצירה

צבי אדיסון בע״מ
חיפה, דרך העצמאות 3, ת.ד. 1276, טל. 662240
תל־אביב, ת.ד. 359, טל. 613328
פוקן בתי־חרושת לכל כבצרים ברזליים ואל־ברזליים
✱ הטבי גלם ✱ בליי פלדה ✱ חום נלטו ומגלוון ✱ חם פלדה להפירה ✱ פלדה אל־חלד במגוונת המבחים ✱ פח מגלוון ✱ פלדה טהורה ✱ אבץ, עופרת ונחושת
לצה״ל ולכל בית ישראל — שנה טובה

לכל חברינו, ידידינו, קרובינו ומכרינו
ברכות לבביות לשנה החדשה
קרית־טבעון **אמה וישראל כרמי וב״ב**

לכל חברינו, ידידינו וקרובינו
בארץ ובחו״ל
ברכת שנה טובה
חיפה **ש. שחורי ומשפחתו**

לכל חברינו, ידידינו, קרובינו ומכרינו
ברכת שנה טובה
מאחלים
צפורה ומשה דורון וב״ב
חיפה, רח׳ רחל 41

חיפה

קואופרטיב להובלת משאות
הנמל החדש בע"מ
מובילי מטענים כלליים, מטענים בצובר, יבוא, יצוא והובלות ציוד כבד

משרד ראשי, רחוב הנמל 45 — טל. 667771-2-3-4-5
סידור עבודה: שטח הנמל, איזור המערבי, קו במימי 239
המוסך: מסעף הקריות (כביש „מצח זו")
גזברות: רחוב הנמל 53, טל. 666958, ת.ד. 1221 חיפה
אשדוד, בנמל אשדוד, ביתן 12 — טלפון (055)21483

מברכים את ממשלת ישראל, הוועד הפועל של ההסתדרות צבא הגנה לישראל, מועצת פועלי חיפה, מרכז הקואופרציה וכל מוסדותיהם, את לקוחותיהם, חבריהם ואת עובדיהם ומשפחותיהם
בשנה טובה, שנת בנין ועליה

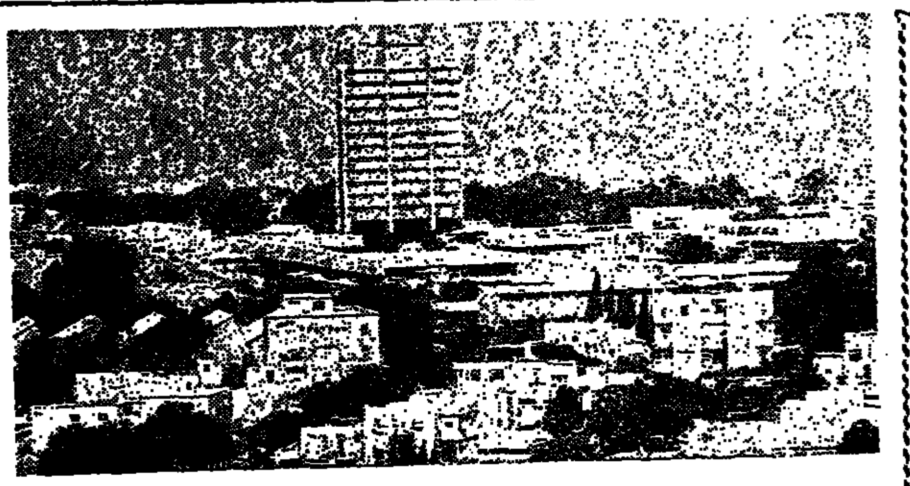
קרית אליעזר

חניון הכרמל

הנדסה אלקטרו מכנית בע"מ
חיפה, רח' יפו 121 טל. 526131, 526148
מברכת את
צה"ל וכל בית ישראל
בברכת שנה טובה

שנה טובה ומאושרת
לתנועה הקיבוצית, לכל לקוחותינו
ולעם ישראל בארץ ובתפוצות
גייגר - וילונות ובדי דקורציה
חיפה, רח' נורדוי 5, טל. 668851
ספק וילונות לקיבוצים

מאפיה קואופרטיבית
"המפעיל" בע"מ
ברדיות, טלפון 233335, חיפה
מברכת את כל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת

עמי חן בע"מ
תכנון וייצור מערכות הידראוליות
שרותים הידראוליים בע"מ
אברהם הבט
מפרץ חיפה, רח' תבנית 3, טל. 727266
מברכים
את נשיא המדינה, ממשלת ישראל ושריה
צבא הגנה לישראל
לקוחותינו וידידינו
בשנה טובה ומאושרת

אליעזר סקר בע"מ
הספקה טכנית
מפיצים יחידים בישראל
מלגזות קטרפילר טאומוטור
חיפה, דרך העצמאות 33, ת.ד. 931
טל. 641704
מאחלים לכל ידידיהם ולקוחותיהם
שנה טובה ומבורכת

"אדיה"
שרות מוניות בינעירוני
לנוסעים וחבילות
ירושלים, ככר ציון טל. 224745
ת"א, מקוה ישראל טל. 615011
חיפה הדר העיר טל. 663595
עכו, בן עמי 44 טל. 910111
נהריה, שד. הגעתון טל. 920200
שרות מוניות סדיר
„קוי הגליל בע"מ"
שנת שלום קבע, פיתוח וקליטה

"צבעי קשת" בע"מ
חמרי בנין, צבעים, כימיקלים, טיטוגאות וקמעונאות
חיפה, דרך העצמאות 41 (שער פלמר), טל. 662300
שנה טובה לכל בית ישראל

בונר בע"מ
קבלני בנין, פיתוח ועבודות ציבוריות
חיפה, שד' הנשיא 124
טלפון 80416-7
בונה דירות למכירה בחיפה והסביבה
מברכים את
נשיא המדינה
ממשלת ישראל
צבא הגנה לישראל — המגן והיוזם
את ההתנחלות ושחרור השטחים
ואת כל בית ישראל —
מרמת הגולן ועד אופירה
בשנה טובה
שנת שלום, בנין ויצירה

קבלני חיפה והסביבה

חברת נאות המפרץ בע"מ
קרית ביאליק, ת.ד. 114, טל. 729474
מברכת את
כל בית ישראל
בשנה טובה

וייס מרדכי
חברה לבנין בע"מ
קרית טבעון, רח' השקדים 24, טל. 931105
שנה טובה
לכל בית ישראל

טייג מגדל
רחוב ישורון 7, חיפה, טלפון 85290
קבלן לעבודות אבן וזגן
מבצע עבודות אבן בטיב מעולה
ברכת שנה טובה לכל בית ישראל

דרעי חיים
קבלן בנין
חיפה, רח' מיכאל 10 טל. 643006
מברך
את כל בית ישראל
בשנה טובה

ארבספלד ושות' בע"מ
חברה קבלנית לבנין
חיפה, רח' הוורדים 6, טלפון 80596
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

נתן וולקן
חברה קבלנית בע"מ
חיפה, רח' אייר 11, טל. 251173
מברכים את כל בית ישראל
בשנה טובה

ברוציג יעקב קבלן משנה לבנין
חיפה, רח' רזיאל 2, טלפון 669026
מברך את
כל בית ישראל
בשנה טובה

קלצבסקי ראובן
חברה לבנין בע"מ
קרית חיים, רח' ש"ח 35, טלפון 730771
בונה דירות בקרית חיים
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

גוז'יבסקי חברה בע"מ
קרית מוצקין רח' עוזיאל 28 טל. 714907
מברך את
כל בית ישראל
בשנה טובה — שנת שלום ובטחון

פרל מגדל
קבלן בנין
קרית אתא, רח' הרצל 22, טל. 725192
בונה דירות למכירה
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה

רוטר אריה
קבלן בנין
חיפה, רח' ליסינס 17, טל. 242213
מברך את כל בית ישראל
בפרוס השנה החדשה

הלל מילשטיין
חברה לבניה בע"מ
ה. מ. — השקעות ופיתוח בע"מ
קרית מוצקין, רח' ק.ק.ל. א/4,
טל. 712320
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

עופר - חרמון בע"מ
קבלני בנין
קרית מוצקין, רחוב אושה 13,
טלפון 715425
מברכים את
כל בית ישראל
בשנה טובה

אחים רביב בע"מ
חיפה, רח' הרצל 4, טלפון 664266-7
מברכים
את צבא הגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה

שורה בע"מ
חברה קבלנית להנדסה אזרחית
חיפה, דרך העצמאות 3, טלפון: 645966
ברכת שנה טובה
לכל בית ישראל

דב רוסמן בע"מ
חברה לבנין והשקעות
חיפה, רח' הלל סילבר 11, טל. 255566
מברכים את נשיא המדינה
ממשלת ישראל, צה"ל
ואת כל בית ישראל
בברכת שנה טובה

למרכז קופת חולים
להנהלת המחוזות והמוסדות
לסגל העובדים ונציגותם
לחברי קופת חולים הכללית
ברכת שנה טובה
במקום איחולים אישיים
הנהלת קופת חולים מחוז חיפה

לקיבוץ הארצי ולמוסדות
לציבור הפועלים
ללקוחותינו וידידינו
שנת
קידמה
עליה
ובנין
נעמן בע"מ
ההנהלה והעובדים

לממשלת ישראל
לצבא הגנה לישראל
ללקוחותינו וידידינו
ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה ומאושרת
"ארדי"
קרור והנדסה בע"מ
מתקני קירור ומיזוג אויר
חיפה, ת.ד. 1485, טלפון 64224/5

"דן" הנדסה מבנית בע"מ
בהנהלת י. רבינר
מפרץ חיפה, חלוצי התעשיה 36
טל. 725025, ת.ד. 10103
מברכים
את נשיא המדינה
ממשלת ישראל
צבא הגנה לישראל
ההתיישבות העובדת
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת

חברה ישראלית לאוטומובילים בע"מ
מפיצי Ford בישראל
חיפה, רחוב יפת 145, ת.ד. 9783,
טלפון 531171
מוסך: טל. 522901

שנה טובה ומבורכת
ד"ר מירון DR. MERON
חיפה, ת.ד. 10171 HAIFA, (Israel) P.O.B. 10171
טלפון 721464 Phone 721464

לממשלת ישראל
לצה"ל
לוועד הפועל של ההסתדרות
למועצת פועלי חיפה
לפועלים ועובדים בוולקן יציקה
שנת יצירה, ביסוס ושגשוג
ועד פועלי ופקידי וולקן יציקה

לכל קרובינו
ידידינו
ואורחינו
ברכת שנה טובה
משק בית־אורן
ובית הארחה בית־אורן
על הכרמל — טל. 04-222111/2

ארגון אמהות עובדות
בקרית-חיים המזרחית
מברך את הועה"פ של ההסתדרות,
מועצת הפועלות, מ.פ.ח. על כל מוסדותיה
ואת כל חברות א.א.ע.
בשנה טובה, שנת יצירה ושגשוג

לממשלת ישראל
לצה"ל
לוועד הפועל של ההסתדרות הכללית
למועצת פועלי חיפה ומוסדותיה
להנהלת בתי הזיקוק
לעובדי ופועלי בתי הזיקוק
ברכת שנה טובה
תהא שנה זו שנת בנין
עליה, יצירה ושלום
בישראל ובעולם כולו
ועד הפועלים והעובדים בבתי הזיקוק - בחיפה

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל ושריה
לצה"ל
ללקוחותינו, לוועדי העובדים
ולכל בית ישראל
שנה טובה ומאושרת
א. פרידברג בע"מ
כלי בית ומטבח
יבוא וסיטונות
חיפה, רח' הנמל 39, טל. 666550, 666560

ללקוחותינו
לידידים
ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת
שנת שלום ושגשוג
הנהלת
מפעלים הוסיים ד"ר ויגרט בע"מ
חיפה, ת.ד. 4145, טל. 721042
תל־אביב, רחוב המזרחי 16

ברכה שלוחה
לכל הלקוחות
המכרים והבאים אתי בקשרי מסחר
שמחה לינדנפלד — אטליז
חיפה, רחוב החלוץ 9

פסח נוביצקי ושות' בע"מ
חיפה
דרך העצמאות 58
ת.ד. 3-308
טל. 666283
המחסן
בדרך נצרת
(צ'ק פוסט)
טל. 221181
מברך את לקוחותיו, ידידיו ומכריו בעיר ובכפר
בשנה טובה ומבורכת

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל ושריה
לצה"ל וכוחות הבטחון
ולכל בית ישראל
שנת ברכה ושגשוג
שנת שלום
„מרכז המפלט"
יעקב חונן
סידור מרכבים ושפלים למכוניות
פחחות ומצבעים
חיפה, רח' תל־אביב 12, טל. 529929

לממשלת ישראל
לוועד הפועל של ההסתדרות על כל מוסדותיו
למועצת פועלי חיפה, החרושת ההסתדרותית,
לכל ציבור הפועלים בארץ
שנת ליכוד הגלויות ושגשוג התעשיה
צבור פועלי ועובדי "המגפר"

לממשלת ישראל, לצה"ל
להתיישבות העובדת, ללקוחותינו
ולכל בית ישראל
שנת שלום ובטחון
„מעדן" בע"מ, שיווק מוצרי מזון
חיפה (שוק תלפיות) ת.ד. 5374 טלפון 665790

ועד עובדי תנובה
מחוז הצפון
מאחל
לכל ציבור הפועלים ולמדינת ישראל
שנת שלום, בנין ויצירה

יהדות רוסיה — אחרי ארבעים שנות מדבר

מאת מ. בן־אלול

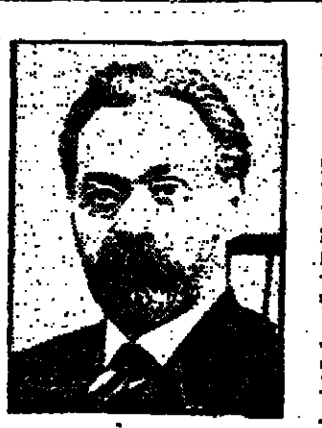
ד"ר יחיאל צ'לנוב

מנחם אוסישקין

ד"ר חיים ויצמן

זאב ז'בוטינסקי

דב בר ברוכוב

ספר היסטוריה, שכולו אקטו־ אליה*, הופיע ב„ספריה הציו־ נית", מטעם הוועד הציבורי ל־ תולדות התנועה הציונית ברוסיה (הוקם ביוזמתו של יוסף שפרינ־ צק ז"ל; נשיא הכבוד — זלמן שזר יבל"א).

המחבר, י. מאור איש אש־ דות־יעקב, המוכר לקוראי „דבר" במאמרי הגות על דרכו ההיס־ טורית ויעודו האמתי של עם יש־ ראל, הוא אחד החוקרים המוב־ הקים של תולדות יהדות רוסיה. ספריו ומחקריו („שאלת היהודים בתנועה הליברלית והמהפכנית ברוסיה"; „הקשר בין האנטי־ שמיות הגרמנית ובין הפרעות ב־ יהודי רוסיה בשנות השמונים ל־ מאה התשע־עשרה"; „תחום ה־ מושב"; „חמישים שנה לעלילת ביליס" ועוד) הם תרומה נכבדה ביותר לחקר תולדות יהדות רו־ סיה, אשר בדורות האחרונים, עד למהפכה הבולשביסטית, עמדה בראש יהדות העולם. ושעוד נכו־ נו לה גדולות ונצורות בעתיד. המחבר מצויד במיטב הכלים, הדרושים לחוקר ההיסטורי, בי־ דיעה מעמיקה בתולדות עמנו, תרבותו ומורשתו, באוביקטיביות מדעית, בכשרון ניתוח, בסגנון ספרותי בהיר ובלב יהודי חם.

„אין אנו מתכוונים לתת מחקר היסטורי מפורט, — כותב המחבר — אלא תיאור כללי של תול־ דות התנועה הציונית ברוסיה". אף על פי כן, כל מי שיבוא ללמוד את קורותיו של הישוב היהודי הגדול ביותר בגולה בדורות ה־ אחרונים, שהיה פעיל בכל תחומי המעשה והיצירה הלאומיים, והי־ ציונות בכלל — לא יוכל לפסוח על הספר הזה.

לא נוכל להתעכב במפורט על כל הפרקים המרתקים והמאלפים, אלא נציין — בעקבות הספר — כמה קווים מדמותה הרוחנית של יהדות רוסיה. בישוב יהודי זה, שמנה על סף המאה העשרים קרוב ל־6 מיליונים נפש, היתה קיימת תנועה ציונית שורשית ל־ מעשה — עוד בטרם קמה ה־ ציונות המדינית ההרצליאנית. וכשקמה, זו, הצטרפו אליה מע־ טים יחסית במערב אירופה והמו־ נים גדולים במזרחה. תנועת „חיבת ציון" על כל ענפיה חתי־ רה לעשות בארץ ישראל פעולות התיישבותיות ממשיות, תוך תק־ וה לאגירת כוח יהודי לקראת „לאומ", ומתוכה קמו לאחר־ מכן רוב המנהיגים הציונים, שי־ נתנו ידם לתחית המדינה היהו־ דית. וגם אלה שחלקו עליו בכ־ מה עניינים.

בתוך הוויכוח שהיה נטוש במ־ שך שנים בתנועה הציונית בין „המדיניים" (שבעיניהם העיקר היה ה„צ'ארטר") ובין „המע־ שיים" — היו ציוני רוסיה בראש הדוגלים ומגשימי המעשים המע־ שיים, שרק עליהם יוכל הצ'ארט־ ר להישען. עיקרי „הציונות ה־ סינתטית", הרואה את המעשה עיקר וכוללת את עבודת־ההווה בגולה ואת בניין הארץ כאחד — כבר נתקבלו בועידת ציוני רוסיה בהלסינגפורס (נובמבר 1906), חמש שנים לפני שנתקבלו הלכה למעשה על ידי הקונגרס הציוני העשירי (בבזל, אוגוסט 1911).

*

הרצל, לאחר שנפגש עם יהו־ די רוסיה, ידע כי באלה צפון כוח כביר להגשמת הציונות. „האנשים האלה — כתב ב„די וועלט" — הולכים בדרך הנכונה בלי חיטוטים יתירים... הם מצלי־ חים להיות זקופי קומה ואמי־ תיים... לאחר שראינו אותם הב־ נותי מה נתן לאבותינו את הכוח להחזיק מעמד בתקופות הקשות ביותר. בדמויות האלה נתגלתה לנו ההיסטוריה שלנו במלוא יהו־ דה וכתוריתיותה. אנוס הייתי להרהר בכך. שבזמן הראשון היו טוענים כנגדי לעתים קרובות: „רק את היהודים הרוסיים תוכל לרכוש לעניין הזה"... אילו אמרו לי כיום שוב דבר זה, הייתי משיב: „דיינו!".

וא. ג'. בלפור, לאחר ששמע את דברי וייצמן (ב־1906) כי ברוסיה יש מיליונים יהודים ציו־ נים, השיב: „אם כדבריך כן הוא, יבוא יום ותהיו לכוח".

אכן, על אף היות התנועה הציונית ברוסיה הצארית בלתי־ ליגאלית, היא הקיפה המונים רבים, ומתוכם קמה פליאדה של מאות מנהיגים ופעילים. אנשי חזון ומעשה, שמסרו את כל חייהם להגשמת הרעיון הציו־ ני**. אי אפשר, כמובן, ברשימה עתונאית למנות את כל השמות הגדולים. אך כדאי לציין כמה קווים לדמותם של אחדים מן המ־ פורסמים שבהם וגם של מי שז־ כור פחות בימינו.

מ. אוסישקין, שנודע כ־ שמרן נוקשה, החוש הציוני הב־ ריא הוליכו תמיד ב„דרך הי־ שר", ובקונגרס הי"א (בוינה, ספ־ טמבר 1913) הכריז כי הוא רואה את עצמו בעל־ברית לסיעות ה־ פועלים, „הפועל הצעיר" ו„פוע־ לי ציון", על אף חילוקי ההשקפות הסוציאליות שבינו לבינהם.

ז. ז'בוטינסקי, שבתקופתו המאוחרת לגלג על ההתיישבות ה־ עובדת וכינה את חלוצי העמק „קעסט־קינדער" (בנים הסמוכים על שולחן אבותיהם) — אף הוא ב־ ראשית דרכו ראה עיקר חשוב ב־ עבודה הציונית המעשית, וכנגד אלה שטענו כי אין מקום לסוציא־ ליסטים בתנועה הציונית, היה ז'בוטינסקי בין המגינים על זרם „פועלי ציון". עם זאת ניכר או־ פיו הנסער והמצווה כבר בצעירו־ תו. כך בועידת ציוני רוסיה ש־ נקראה לקראת הקונגרס ה־11, בי־ קר ז'בוטינסקי קשות את ההנהלה ואת העתון „ראסוויעט". וש. ד"ר רוזנבאום, השיג עליו באמרו כי אף הוא, רוזנבאום, אינו מסכים לכל הצעדים שנקטו החוגים המ־ נהלים של התנועה ברוסיה. אבל מעולם לא העמיד את השאלה כ־ ז'בוטינסקי: „קבלו דעתי — או קיבל את מרות הרוב. ואילו ז'בו־ טינסקי דורש שהכל יכנעו לו. דבר כזה לא ייתכן בתנועה הציו־ נית, שהיא תנועה דמוקראטית.

יצויין גם, כי כאשר פעל ז'בו־ טינסקי בלונדון בכינוס הלגיון הי־ הודי — היה חיים וייצמן בין המעטים שתמכו בו.

המנהיג האהוב ביותר על ציוני רוסיה — ד"ר יחיאל צ'לנוב — הוא כיום אחד הנשכחים ביותר (פרט אולי לרחוב צ'לנוב הנידח בתל־אביב). וכך מסופר עליו ב„ה־ צפירה", בדו"ח על ועידת ציוני רוסיה במינסק (1902): „לד"ר צ'ל־ נוב היה אחד ד"ר צ'לנוב. סערת הרוחות שהתעוררה בעת הבחירה נשתתקה והיתה לדממת־קודש מה־ רגע אשר לקח האיש הנעים הזה את הפטיש בידו. הוא אינו צועק וכמעט שלא ידבר בקול רם. וב־ כל זאת קולו יישמע בסוף האולם ועד סופו. הכל, כמדומה, אוהבים לשמוע גם את דבריו הקשים, כש־ הוא קורא לסדר".

ויוסף אליאש (ב„זכרונות ציוני מרוסיה", תל־אביב, 1955) מספר כי באחת הישיבות, בה סערו הרוחות, ניסו אוסישקין וטיומקין להרגיע את הקהל, ולשוא; עד שהופיע על הבמה צ'לנוב, דפק שלוש דפיקות בפטיש על השולחן, וכמו במקל־ קסמים השקיט את הקהל; דבריו נשמעו בשקט גמור, ונתקבלה ה־ צעתו לסדר הויכוחים. ומוסיף בעל הזכרונות שהוא לפר כאן דבר מ־ צויין: עמדו שני מנהיגים — אוסישקין „יד הברזל" וצ'לנוב „רך הלבב". וראה זה פלא, לא בעל „יד הברזל" ניצח, אלא דווקא „רך הלבב".

י. צ'לנוב עמד בראש „ציוני־ ציון" בקונגרס השישי, בעת פולמוס־ אוגאנדה. בתחילת 1918 הוא נקרא ללונדון, כדי לפעול יחד עם וייצ־ מן וסוקולוב למען השגת הצה־ רת־בלפור. הוא יצא לדרך בהיותו חולה, למרות איסור חמור של ה־ רופאים („כלום טוב המוות בסנטור־ ריון, סמוך למוסקוה, מן המוות על משמרתי הציונית?"). ולפני בואו ללונדון עוד התעכב בסטוקהולם, לפי בקשת נציגי „פועלי ציון" — שלמה קפלנסקי, ברל לוקר וליאון חזנוביץ, שבאו לשם ל־ העלות את התביעות הציוניות בי־ שיבת הועד הסקנדינבי של המפ־ לגות הסוציאליסטיות. צ'לנוב נפטר על משמרתו הציונית בלונדון, שלושה חדשים אחרי הצהרת־בל־ פור.

*

י. מאור מציין את העובדה, שלא רק רוב אנשי העליה השניה, כי אם גם רובם של אנשי העליה הש־ לישית באו מרוסיה. ראשוני העליה השניה היו, כידוע, חברי „פועלי־ ציון" מהומל. הם עמדו לעלות עוד קודם, אבל נתעכבו בגלל הפרעות שהתחוללו ברוסיה. אחרי הפוגרום בקישינוב (באפריל 1903) ואחרי „בעיר־ההריגה" של ח. נ. ביאליק — התארגנו פלוגות הגנה בכל רחובי תחום המושב היהודי. המ־ גינים בהומל — פלוגות „פועלי־ ציון" ויחזקאל חנקין בראשם וכן פלוגות של מפלגת ה„בונד" — השיבו מלחמה שערה. הפורעים ואנשי השלטון גם יחד נבהלו מן התגובה העזה של היהודים. י. חנקין וחבריו „פתחו" את העליה השניה (בסוף 1903). והם היו בין מייסדי ארגון „בר־גיורא" „השו־ מר". האחים אליעזר וישראל שו־ חט, שעלו זמן קצר אחרי אנשי הומל (ב־1904), אף הם היו פעילי ההגנה בגרודנו. מסורת הנשק הי־ הודי נמשכה, איפוא, מן ההגנה ה־ עצמית ברוסיה ועד ה„הגנה" בארץ ישראל, זה הצבא הממלכתי של המדינה־בדרך, שממנו צמח צה"ל.

והיתה זו תבונתה הציונית המופ־ לאה של העליה החלוצית, שכרכה את העבודה העברית עם הנשק ה־ עברי ועם ההתיישבות העובדת. וכ־ אשר דוגלי „המדיניות הברוסית" ב־ ציונות זלזלו בדרכה ובמעשיה של תנועת העבודה ושטנו נגד „בזבוז כספי העם" על ההתיישבות החקל־ אית, נמצאו לה מגינים נאמנים. ד־ אחד הדגולים שבהם — ד"ר אר־ תור רופין, אבי ההתיישבות ה־ עובדת. הוא שאמר בקונגרס הי"א: „יש מפעלים שהם מבחינה מסח־ רית רווחיים מאוד, אבל מבחינה לאומית ערכם אפסי. ויש מפעל שמבחינה מסחרית אינו מביא רווח, ולפעמים אף גורם הפסדים, והוא בעל ערך רב מאוד מבחינה לאו־ מית. במובן זה חשובות גם ההוצ־ אות להכשרת פועלים בארץ במק־ צועות שונים, הדרושים למפעל ה־ התיישבותי".

הימים שבאו לאחר מכן הגידו כי ההתיישבות העובדת היתה לא רק „רווחית" לפרשיה ולעם, היא היתה המעשה הציוני המדיני ה־ גדול, שבלעדיו לא היתה קמה ו־ מתקיימת המדינה.

*

מפלגת הפועלים היהודים „בונד", שהיתה אנטי ציונית, ניבאה כי לכ־ שתבוא המהפכה ברוסיה והיהודים יקבלו שוויון זכויות — יבוא קץ על התנועה הציונית. ואולם בפרוץ מהפכת פברואר (1917) — עמדו ה־ כל משתאים נוכח ההתלהבות הצי־ יונית, שהציפה את היהודים בהמו־ ניהם. באסיפה הציונית הפומבית הראשונה במוסקוה השתתפו 7000 איש. וכשהגיעה הידיעה על הצ־ הרת בלפור — ימים אחדים אחרי מהפכת הבולשביקים — נערכו הפ־ גנות נלהבות של המוני היהודים במוסקוה, בפטרוגראד, באודיסה (150,000 מפגינים), בקיוב, בייק־ טרינוסלב, בחרסון, בחארקוב, ב־ מינסק, בוויטבסק ועוד.

בסוף ינואר 1918, בטרם התבסס השלטון הבולשביסטי, התקיימו הב־ חירות לועידת יהודי רוסיה, ובהן קיבלו הציונים כשני שלישים של כל הקולות. הועידה עצמה לא התקיימה, כי השלטון הקומוניסטי כבר את הת־ כנסותה.

מחבר הספר מדגיש כי לא ה־ „יבסקציה" היא שגרמה לרדיפות על הציונות, על העברית ועל הלאו־ מיות היהודית; היא רק סייעה את בעליה הקומוניסטים. לנין הוא שהכריז מלחמה על הלאומיות היהודית. הרודן כלל לא העלה על דעתו שעל הנושא הזה יש לשמוע את דעתם של היהודים עצמם. הוא משום הברית, עוד בתחילת המאה, כי „אין אומה יהודית". במאמר ב„איסקרה" (1903) הוא כתב כי „התרבות הלאומית היהודית איננה אלא סיסמת הרבנים והבורגנים. כ־ לומר — סיסמת אויבינו". כתוך כך הוא לא הכיר גם בתביעות הלאו־ מיות המצומצמות שהציג ה־ „בונד".

סטאלין התרה־ההדיק אחרי מור־ הו: „אין אומה היא האומה היהו־ דית. לשאל, המורכבת מיהודי גרו־ זיה, דאגסטאן, רוסיה, אמריקה ושאר יהודים? — — — לא! לא בשביל „אומות" פיקטיביות כגון אלו עורכת הסוציאל־דמוקרטיה את הפ־ רוגראמה שלה. היא יכולה להביא במניין רק אומות הקיימות במצי־ אות, אומות פועלות וחיות, המכרי־ חות משום כך להביאן במניין".

על כן ניתכו הרדיפות האכזריות על הציונות ועל התרבות והלאו־ מיות היהודית בכלל במשך עשרות שנים — עד לרצח שלמה מיכאל־ ס (1948) וחיסול הסופרים היהודים וחברי הועד היהודי האנטי־פאשיס־ טי (1952) ועד לעלילת הרופאים (1953),*** שנועדה לשמש פתיחה לתכנית השמדה של סטאלין — הגליית כל היהודים לצפון הרחוק בסיביר... אלמלא מת בינתיים הע־ ריץ הצמא־ילדים.

*

בשנים הראשונות של השלטון הבולשביסטי עוד נאבקה הציונות על נפשה. נעשו כמה וכמה נסיונות לליגליזציה של התנועה ושל „הח־ לוץ" — אך לשוא. בספטמבר 1919 אסרה ה„צ.ק." את חברי המרכז הציוני. באפריל 1920 נאסרה במוס־ קוה מועצת ציוני רוסיה, שהשת־ תפו בה 90 צירים ו־19 אורחים; הנעצרים צעדו בסך תחת משמר בחוצות הבירה ושרו את „התקוה". וקהל רב ליווה אותם עד לכלא „בוטירקי". היו חיפושים ומאסרים המוניים. לילה אחד, אור ל־2 בספ־ טמבר 1924, נאסרו ב־150 מקומות־ ישוב ברחבי רוסיה כ־3000 ציונים. השלטונות לא ערכו עוד משפטי ראווה על ה„קונטר־רבולוציונרים שברחוב היהודי" כבראשונה. כי נוכחו לדעת שאהדת המוני היהודים נתונה לנידונים.

אלפי ציונים נשלחו לארץ־גזירה, ורובם נספו שם. לא הועילה גם פנייתו של מקסים גורקי אל לנין למען הציונות. נעשו עוד נסי־ ונות להשפיע על הבולשביקים. אך כולם עלו בתוהו.

*

אבל גם אחרי שהתנועה הציונית ברוסיה הוכתה קשות — עוד נמ־ שכה הפעולה הבלתי־ליגלית. ב־ עיקר על־ידי הזרמים של הציונות העובדת: „צעירי־ציון", צ"ס התא־ אחדות, „החלוץ" הליגלי והבלתי־ ליגלי, ו„השומר הצעיר" (בצ"ת). נערכו ועידות בחשאי, הוצאו לאור בטאונים, הופצו כרוזים (באוגוסט 1924 הופץ כרוז של „צעירי־ציון" וברית הנוער צ"ס בכל רחבי רו־ סיה). ב־1928 חוסלה מפלגת „פוע־ לי־ציון" ברוסיה, אף כי היתה בעלת פרוגראמה קומוניסטית.

בראשי „החלוץ העמלני" (הבלתי־ ליגלי) עמד שמואל שניאור־ סון (על שמו — מועדון פועלי ברה"מ בתל־אביב). ב־1926 הוא הצליח להגיע לארץ ועבד בה כשנה, ואחר־כך חזר לרוסיה בשליחות התנועה. לפני כן יצא לשם באותה שליחות דוד הורנשטיין. הם נאסרו כע־ עבור זמן מה ונשלחו למחנ־ נות בצפון, שם נספו. גם בימי מלחמת העולם השניה עוד נמשכו הרדיפות והמאסרים על נאמני ציון. „דור שלם של ציונים נספה בבתי כלא ובמקומות גירוש". ואך מעטים מהם זכו, שהגירוש ל־ ארץ־גזירה יתחלף להם ב„גירוש" לארץ־ישראל.

*

עם פרוץ המהפכה הבולשביסטית, בימים של מלחמת אזרחים, הת־ רוששות המוני היהודים ונחשול של פרעות באוקראינה — שררה מבוכה רעיונית רבה בקרב הנוער היהודי. השלטון החדש אמנם גל־ חם בפורעים והגן על חיי היהו־ דים, אך השליט על הכל את ה־ אידיאולוגיה הבולשביסטית וכפה את מרותו על כל מהלך החיים. המסגרת הארגונית של הציונים הכלליים התפוררה כמעט כליל, ורק הציונות העובדת, שירדה למחתרת, החזיקה מעמד. רבים מהנוער הי־ הודי, ובהם חברי „צעירי ציון", התנדבו לצבא האדום, כדי להל־ חם נגד „לבנים" הפורעים ביהו־ דים.

צביון ההגנה היה מאז ומתמיד אחד ה„סממנים" העיקריים בתורת הציונית, וביחוד של הציונות ה־ עובדת. ראשוני העליה השניה, כ־ אמור, היו אנשי ההגנה מחברי „פועלי ציון". ומעניין, שארגון ה־ הגנה הראשון בקרב יהודי רוסיה קם כבר ב־1901, שנתיים לפני ההגנה בהומל — בייקטרינוסלב על ידי „פועלי ציון". בפרעות ש־ פרצו באותה עיר בחג הפסח הניסו המגינים את הפורעים בטרם הת־ ערבה המשטרה.

גם בפוגרום בקישינוב (ספטמבר 1903) ניסו יהודים להתגונן, אך הצבא פירק את נשקם ואסרם. ב־ הומל (באותה שנה) היתה יד ה־ מגינים על העליונה, אך הם, ולא הפורעים, הושבו על ספסל הנאשמים. בקיב מנתה ה־ הגנה כ־1500 אנשים. בביאליסטוק (אפריל 1905) היו הנפגעים בקרב הפורעים מרובים מאשר בקרב היהודים. בז'יטומיר (1905) עזרו הצבא והמשטרה לפורעים; עם זה רבו עשרות ונפצעו מאות יהודים. בין חללי ההגנה היה גם הסטודנט הרוסי ניקולאי בליבוב. היהודים יצאו בהפגנה המונית אל בית שר־הפלך ואיימו להרוג אותו, אם לא ייפסקו הפרעות. הלה נבהל ונתן פקודה לצבא — ומיד הושב הסדר על כנו. באודיסה התחולל הפוגרום ארבעה ימים. הרבה פור־ עים נהרגו בידי המגינים. חברי כל המפלגות, שגילו גבורה רבה, אך לא יכלו לעמוד בפני הצבא והמשטרה. מידי הצבא נהרגו 55 אנשי הגנה יהודים ו־15 לא־ יהודים, שהגנו על היהודים.

פרשה מיוחדת בתולדות ההגנה ברוסיה — מסעו של י. טרומ־ פלדור מעיר לעיר בימי מלחמת־ האזרחים (1918—19) לשם ארגון קבוצות „החלוץ" ופלוגות הגנה. טרומפלדור עשה זאת בדרכו חזרה לארץ — אחרי „נדודי נדודי הפ־ רידות" בחזית „גליפולי ולפני הג־ נת תל־חי...

*

הישוב היהודי בארץ ומדינת יש־ ראל עומדים למעלה מיובל שנים במערכת הגנה בפני כנופיות פור־ עים ונגד צבאות ערב, (ורבים ה־ קרבנות). ואולם כן הראוי להזכיר לאוהדי המדינה: כי מחיר ה־ גולה איננו זול יותר בשום פנים ואופן. הנה קצת מס־ פרים מן הפרעות ברוסיה:

בפוגרום בקישינוב נהרגו 50 יהודים, מאות נפצעו ואלפים נש־ ארו ללא קורת־גג. בז'יטומיר נהר־ גו עשרות ונפצעו מאות. באודיסה נהרגו יותר מ־300 יהודים ואלפים נפצעו; נשארו 140 אלמנות ו־ 600 יתומים; 40,000 נהרסו כליל מבחינה כלכלית.

במשך שבוע־שבועיים באוקטובר 1905 — אחרי ה„מאניפסט" של הצאר בדבר מתן „קונסטיטוציה" — התחוללו פרעות ב־660 ישובים. כאלף יהודים נהרגו ואלפים נפצעו; 200,000 איבדו רכושם.

בפרעות בביאליסטוק (1906), ש־ נמשכו שלושה ימים, נהרגו 80 יהודים ומאות נפצעו בידי הצבא והמשטרה.

בפרעות שהשתוללו באוקראינה בימי מלחמת האזרחים (1918—19) נספו 150,000 יהודים. וכל זה ב־ תקופה קצרה בתחילת המאה — עד לפני שבאה השואה הגדולה...

*

אין ספק, כי ילולא ניתקה ה־ מהפכה הבולשביסטית את יהדות רוסיה מיהדות העולם — היו ל־ תולדות הציונות פנים אחרות. ב־ שום ארץ מארצות הגולה לא הקי־ פה התנועה הציונית המונים גדו־ לים כאלה, והפעולה לא היתה ארגונית, מדינית והתיישבותית בלבד. נעשתה גם פעולה תרבותית וחינוכית עצומה. יצאו לאור עתו־ נים יהודים באידיש, בעברית וב־ רוסית. פרחה הספרות העברית וה־ יהודית. פעלה רשת ענפה של „חדרים מתוקנים", „ישיבות" ובתי ספר עבריים. מאות אלפים קראו ודיברו עברית. רבבות הכ־ שירו עצמם ב„החלוץ" ובבתי־ספר מקצועיים לקראת עלייתם.

„אילו ניתנה אפשרות ליהדות מבודדת חלוצית זו להמשיך בע־ בודה, שהתחילו בה אנשי ביל"ו — ייתכן, שעוד לפני מלחמת ה־ עולם השניה היתה ארץ־ישראל כולה מדינת יהודים בת מיליונים; ויתכן, שהשואה האיומה של ה־ נאצים היתה נמנעת" — אמר בשעתו ד. בן־גוריון.

השלטון הבולשביסטי עשה הכל, כדי לפתוח את הציונות ולגדוע את הענף הגדול ביותר של העם היהודי, כדי להצמיתו. והנה קם הנס הגדול, ואחרי ארבעים שנות מדבר פרצו המציינות בחדש ועלו על פני הקרקע, ורבבות רבות של יהודים, מבוגרים ונוער, אשר לא קיבלו חינוך יהודי כלשהו — מתפרצים לעליה ונאבקים עליה במסירות־נפש. הרי תוך שש שנים עלו כבר מרוסיה כמאה אלף יהודים, פי כמה ממספר העולים, שבאו מ־ אמריקה במשך כל שנות ה־ מדינה. ואלה אינם אלא צעדים ראשונים של אותה תנועה ציונית עממית גדולה, שעוד נכונו לה עתידות.

*

כותב השורות האלו בימי נעוריו „חסיד" בן במייסד תנועת „פועלי ציון", בר ברוכוב, שלא מתוך המארכסיזם הוא בא אל הציונות, אלא ציונותו היא שהביאה אותו לכך, שיוכיח את הכרחיותה לפי הדיאלקטיקה המארכסיסטית — משום שהמוני העם היהודי, הנוער ביחוד, אשר בגלל מצבם הקשה ציפו למהפכה, שתביא להם שיחרור זכויות ותסיר את עניבת־החנק של „תחום המושב" מצואריהם, היו נתו־ נים תחת השפעתה של התנועה ה־ מארכסיסטית שבפי הסוציאל־דמו־ קרטים הרוסים ובפי מפלגת הפו־ עלים היהודית האנטי־ציונית, ה„בונד". הכלל של „רצם עיקש התו־ פתל" חייב את ההוגה הצעיר להתאים את התורה הציונית על־ פי הדיאלקטיקה המארכסיסטית. מ־ כאן הוא בא אל התיאוריה של „הפרוצס הסטיכי".

ואולם בימינו נראה, כי אכן פרוצס סטיכי היא הציונות בהיסטוריה היהודית — אם כי שו־ רשיו של הפרוצס הזה אינם מארכ־ סיסטיים דווקא, אלא יונקים ממ־ קורות עמוקים, שאינם ניתנים ל־ הסברה על־פי המאטריאליזם בל־ בד. ולאמיתו של דבר, כבר נוסח הרעיון הזה על ידי מורה אחר של תנועת העבודה הציונית — נחמן סירקין — בקונגרס התשיעי (בהמבורג, 1909). נ. סירקין, שב־ גיל 21 (ב־1898) פירסם את חי־ בורו על „מדינת היהודים הסוציא־ ליסטית". היה בקונגרס השש עם המצביעים בעד תכנית אוגאנדה; ואחרי הקונגרס השביעי עזב את ההסתדרות הציונית והיה בין מ־ ייסדי המפלגה הסוציאליסטית־ טריטוריאליסטית (ס.ס.). אולם כע־ בור שנים מעטות חזר אל הציו־ נות, ובקונגרס התשיעי הכריז כי „הטריטוריאליזם נתגלה כהויה, מפני שבחיי העם היהודי הגורמים האירציונליים חזקים יותר מהכ־ ניות ארגוניות".

*

ספרו של יצחק מאור, עם כל הכאב וההודיה לגורל יהדות רוסיה הממלאים אותו — מעורר אופטי־ מיות ואמונה, שהמאבק ההיסטורי המופלא של יהדות גדולה זו על שחרורה מכבלי השעבוד ועל זכותה לשוב ולהתאחד עם עמה, לעזור לישראל ולעצור בבניינה יכתר ב־ נצחון. יש יסוד מציאותי לתקוה, שהעליה מברה"מ תמלא במהרה את החסר לנו למיליון השלישי — ותפתח את מגינו של המיליון הרביעי.

מן הראוי, שהספר הזה יתורגם בזמן הקרוב ביותר לשפה הרוסית — קודם כל בשביל העולים מ־ רוסיה, שהפרוצס הסטיכי מוליך אותם בהמוניהם לארץ, בלי שהם יודעים את תולדות עמם ותולדות הציונות.

---

*) התנועה הציונית ברוסיה, מראשיתה ועד ימינו — מאת ד"ר יצחק מאור. הספריה הציונית על יד הנהלת ההסתדרות הציונית. ירושלים, תשל"ד, 597 עמודים.

**) את דיוקנאותיהם של מנ־ היגי ופעילי הציונות ברוסיה יראה הקורא בתצלומים שצורפו לספר — מן האוסף הנדיר של א. רפאלי (צנציפר).

***) בבראגה, היה לו לסטאלין, כמו להיטלר, יחס ל„תאריכים" מ־ סויימים ברדיפות על היהודים. כך נרצח שלמה מיכאלס ב„תאונת־דר־ כים" ב־13 בינואר 1948; עלילת־ הרופאים פורסמה ב־13 בינואר 1953...

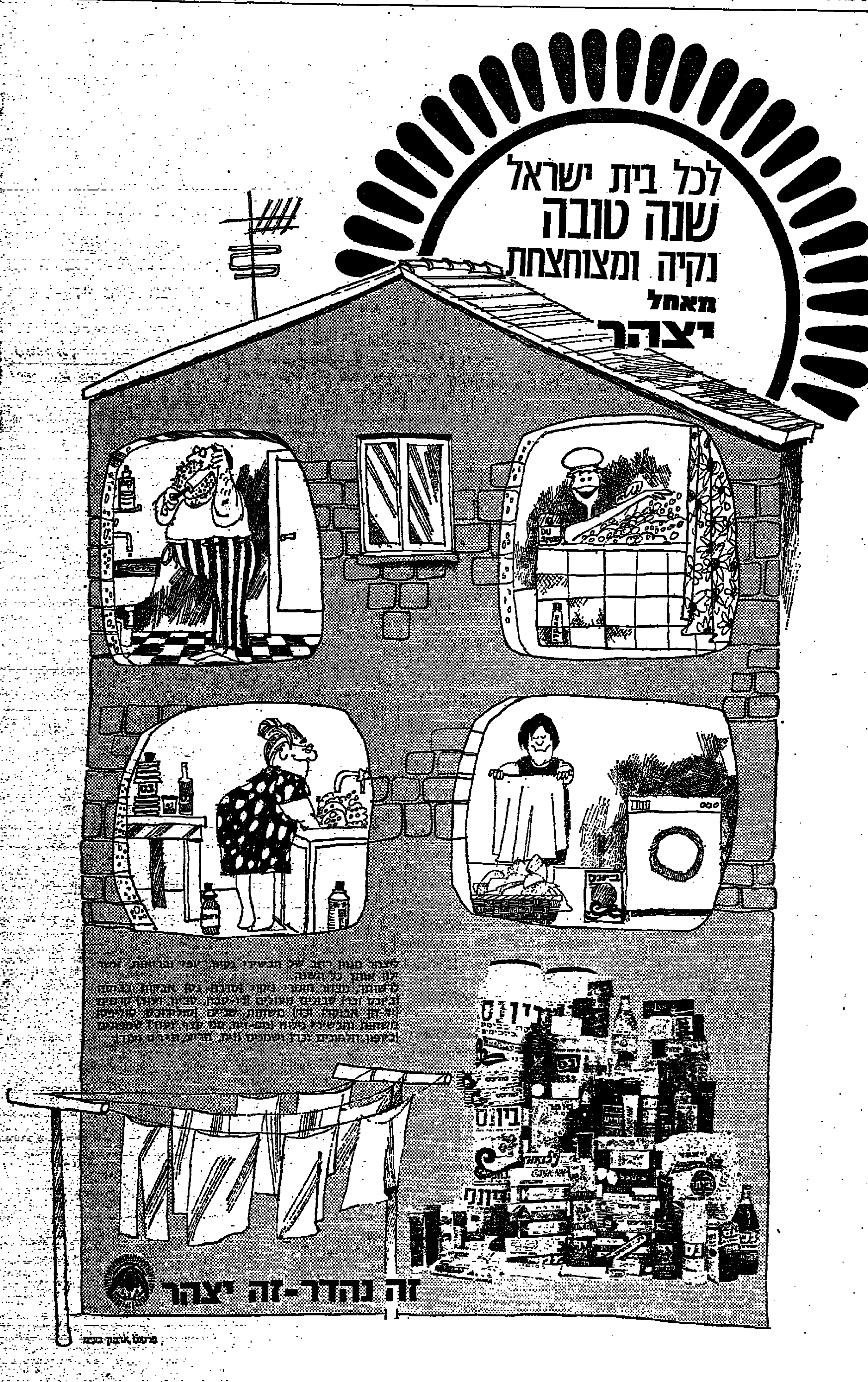

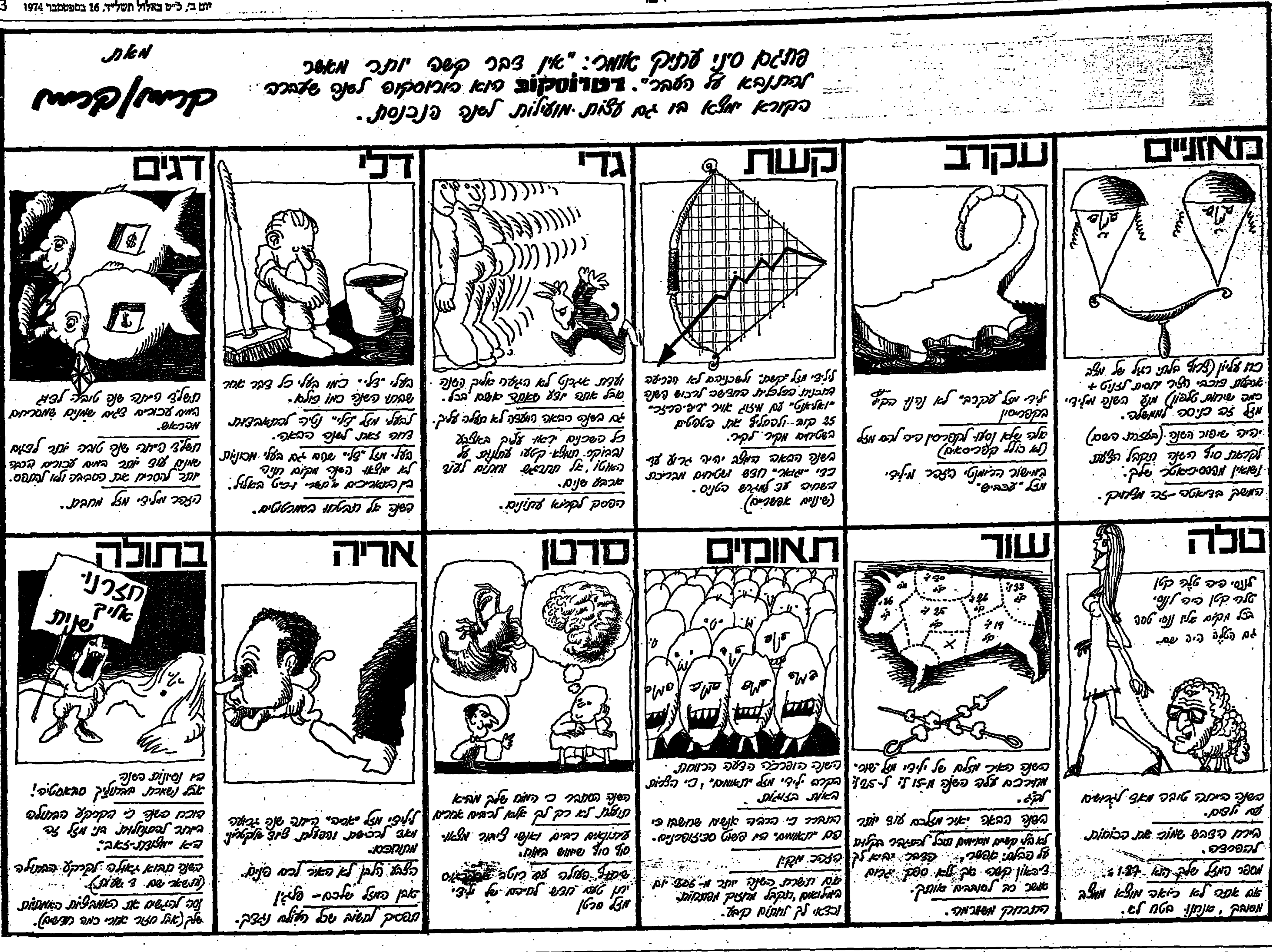

פסיכולוגים מחווים דעתם:

אנו מצויים במשבר נפשי בעקבות המלחמה

מאת יוסי ביילין

פסיכולוגים רבים מתעניינים בשינויים הנפשיים העוברים על האדם במשבר: בהלם, במתח, ועל ציבור של אנשים, אשר נמצאים במצבים כאלה. אלא שרוב המחקרים הנעשים בתחום זה, בעיקר בארה"ב, נערכים בתנאיה של מעבדה. החברה הישראלית עברה את אחד ממשבריה הקשים, ואולי את הקשה שבהם, לפני שנה, והנה היא מעכלת את אשר עבר עליה. כך הופכת ישראל, שלא מתוך שמחה יתרה, לשדה מחקר המאפשר את בדיקת ההתנהגות החברתית בעתות משבר, המושך אליו פסיכולוגים מקומיים ואנשי חוץ. בעוד חודשים אחדים ייערך בישראל כנס בין־לאומי על מצבי לחץ פסיכולוגי המתגלה בעיתות מלחמה ושלום, בכנס יסופר על מחקרים הנעשים בתחומים אלה, וכבר עתה מתחילים אנשי המדע לפרסם תוצאות ראשונות של מחקרים פסיכולוגיים, שנערכו בקשר עם מלחמת יום הכיפורים.

את התמונה כולה עדיין קשה לתאר, וכפסיכולוג המדבר על מצב רוחו של הציבור הוא מדבר ככל אזרח אחר, אם כי נקודת הראות שלו מקצועית יותר — אומר ד"ר אבנר זיו, מרצה בכיר לפסיכולוגיה באוניברסיטת תל־אביב ובר־אילן. אחת השאלות המרכזיות הראשונות היא היכן רואים עתה הישראלים את מוקד השליטה, כלומר, האם הם מרגישים, כי בכוחם לשלוט על הדברים ולשנותם, או שהם סבורים, כי הדברים והתשובות מוכרעים בחוץ. ההתרשמות היא, שעד מלחמת יום הכיפורים היה לנו מוקד שליטה פנימי. והיתה תחושה, שישראל יכולה לעשות כרצונה באיזור ושעוצמתה היא כשל מעצמה. המלחמה הוציאה את מוקד השליטה החוצה — יכולנו להגיע לקאהיר, אבל גורמים חיצוניים מנעו זאת מאיתנו. יכולנו להשיג יותר, אבל קיסינג'ר הוא הקובע בשבילנו. מהפך זה ניתן להדגים בצורה הטובה ביותר, לדעת ד"ר זיו, בבדיחות העממיות שקדמו למלחמה ושהופיעו לאחריה.

היהודים הם עם דבוק באמונה. אחד הביטויים לכך הוא השינוי הקיצוני העובר עליהם. מוקד השליטה הועבר במהירות רבה מאד מקוטב אחד... הניגוד בין הבטחון הרב, שבו היינו שרויים בעבר, הדכאון וההססנות הנוכחיים הוא גדול. כדי לפתור זאת מנסה הממשלה להסביר לציבור, כי גדול נצחון במלחמת יום כיפור, והיא אינה מבינה, כי גם אם מבחינה צבאית זוהי אמת הרי ציבור, שהבטיחו לו „ליהנות מכבוד" ואשר מביא את אלפי בניו לקבורה אינו מוכן לקבל סוג הסברה כזה.

לאחר מלחמת ששת הימים לא היה צורך בהסברה, משום שהנצחון היה ברור לכל. היום מעלים סיבכי שאלה שונים, ומשום כך יש ללכת בדרך הקשה, להפוך את האזרחים לשותפים ולספר להם דברים מדוייקים. הדיאון נמשך משום שהציבור סבור, כי מנגנון ההסברה מזייף. ומכאן שיש לבעיה שני פתרונות, אומר ד"ר זיו. האחד הוא לצאת למלחמת נצחון ולהחזיר את אמון העם בהנהגה, והשני, המעשי יותר, הוא לקנות את ניכוח ההסברה.

הפיכת הציבור שותף למתרחש היא פתרון לשאלה המוראלית. והדבר הוכח במחקר שנעשה על ילדים במצב של מתח. המדובר במחקר, שנערך על־ידיו ועל ידי כמה מעוזריו בקרב ילדים, שהיו שלוש שנים במקלטים בקיבוצי בקעת הירדן, אותה תקופה, לפני כארבע שנים. היו הילדים בני תשע, וההשערה היתה, שהמגורים הקבועים במקלט יגבירו את רמת החרדה שלהם. אולם בהשוואה בין המבחנים שנערכו לילדי הקיבוצים המופגזים ובין מבחנים שנערכו לילדי קיבוצים במרכז הארץ, הוכח, כי אין כל הבדל בין הקבוצות. חוסר ההבדל מוסבר בתמיכה, שניתנה לילדים על ידי עולם המבוגרים, באפשרות לבטא את החרדות הטבעיות באמצעות ציורים ומשחקי מלחמה. בעיקר — בהרגשת השותפות, בידיעת המצב לאשורו ובהרגשה, כי הם נושאים בנטל בדומה למבוגרים. בימים אלה שבים החוקרים אל הילדים כדי לבדוק שמא נתגלתה החרדה באיחור. לאחר שבמשך שנים אחדות לא היו הפגזות באזור וניתן היה לילדים לעכל את אשר עבר עליהם, אולם עד עתה לא נמצאו סימנים לכך, שאכן הילדים חרדים יותר מילדים אחרים.

תגובתם של ילדים על משברים ומתחים דומה לזו של מבוגרים, וזו אחת הסיבות לריבוי המחקרים הנעשים בקרב ילדים על תופעות חברתיות כלליות. אחד המחקרים, שנעשה שלושה חדשים לאחר המלחמה, ביקש כן הילדים לצייר את משפחותיהם. אלף ציורים כאלה נאספו ממקומות שונים בארץ. ולגבי כל אחד ממציירים נבדקה השאלה אם אביו גוייס ואם לאו. בציורי הילדים שאבותיהם גוייסו ניכרו שתי צורות התנהגות. האחת, ה

פרופ' נח מילגרם

ד"ר אבנר זיו

סובה, ציירה את האב בתוך המשפחה בצורה רגילה, או שציירה את המשפחה ללא האב, אך השאירה כסא ובו מקום לאב, או שציירה את האב במדים. השנייה, שאינה בריאה, ציירה את המשפחה ללא האב, והיו כמה ילדים, שציירו במקום האב כלי מלחמה (בעיקר טנקים). המסקנות הן, שרוב הילדים הצליחו להסתגל כראוי למצב, וכי בתוך המיעוט שלא הצליח להסתגל, מצויות בעיקר ילדות. גם על ציבור המבוגרים עובר תהליך של הסתגלות, אך תהליך זה איננו כללי, לכל הנראה, את כולו, והתהליך טרם נסתיים.

פרופ' נח מילגרם, ראש החוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת תל־אביב, ורעייתו, ד"ר רוברטה מילגרום, ערכו, זמן קצר לפני המלחמה, מחקר על סימנים גלויים של חרדה בקרב ילדים (סיוטי לילה וכו'). ומיד לאחר המלחמה החליטו לחזור אל אותם ילדים ולבדוק אם עלתה רמת החרדה שלהם. התוצאות המחקר עדיין אינן סופיות, אולם מסתמן מצב, שבו החרדה עלתה באופן כללי, והיא עלתה בעיקר אצל ילדים, שהוריהם לא היו מגוייסים ולא היו מעורבים ישירות במאמץ המלחמתי, ועלתה פחות אצל ילדים שהוריהם היו מגוייסים.

פרופ' מילגרום סבור, שככל שהאדם מעורב באופן קונסטרוקטיבי בשעת החירום, יהיו גם תגובותיו בתחומי חיים אחרים קונסטרוקטיביות יותר, משום שהחרדה צמודה למצב של חוסר בהירות. אנשים מבוגרים, שהצליחו לשבץ אותם בפעולות שונות בתקופת המלחמה, רגועים יותר באלה שלא הועסקו בכך. בשעה שהאחרונים חשים רגשי אשמה ופסיביות. הוא מסיק מכך לקח ברור. כי בעתיד לבוא יהיה צורך לשבץ מספר רב ככל האפשר של אזרחים בפעילות הקשורה במצב חירום כלשהו — לטובת האנשים הללו יותר מאשר למען עצם העניין.

ידוע בפסיכולוגיה, כי ככל שהאדם מתרחק מן המשבר, שבו היה נתון הוא מגדל אותו ומתחיל לחזור. משום שבשעת ההלם התגובה הטבעית היא להמשיך בעיסוקים שהוא מורגל בהם, אם הדבר ניתן, ולהשכיח את המאורע הקשה. העיבוד הפנימי לקראת הבנה מחודשת של המציאות נמשך זמן רב. אחת הדוגמאות לכך היא קנאת אחים — האח הבוגר בתחילה, תחילה, אל אחיו שנולד לא מכבר, מחכה וכעניין, ורק לאחר חודשים אחדים הוא מבין מה אירע כאן ומפתח יחס חדש כלפיו. לפיתוח יחס של איבה. הוא הדבר לגבי מות אדם קרוב, קטיעת אברים וכו'.

התודעה צריכה לבוא על סיפוקה, אומר פרופ' מילגרום. המפורקן נוצר כאשר מגיע הכוח הפנימי להתמודדות עם הבעיה העוליכה. העם צריך עתה לבנות בסיס חדש להמשך חייו ולסליחה בגדילה. כיון שעדיין לא עיכל זאת, נוכרים בינתיים הקולות הפסימיים המעוררים פאניקה ודכאון. אילו עבר על ארה"ב ההלם שעבר עלינו, היה קל הרבה יותר לפטר את ראשי הצבא ולבנות צבא חדש. בישראל רוב הצבא מורכב מאנשי מילואים, את הצבא אי־אפשר לפטר, ואת העם הפסיכולוגי אי־אפשר לשכך בדרך שכזו. אנו נמצאים עתה בתקופה של החלמה מהמשבר. המצעים עדיין טריים, יום הכיפורים הזה יהיה שונה מיום הכיפורים לפני שנתיים, וקשה לדעת אם אי פעם נחזור להרגשת הבטחון שהיתה לנו לפני מלחמת יום הכיפורים. מחקרים שנערכו לאחר

רוגה בין חיילים ובין סטודנטים העידו על אי אמון חריף מאד בהנהגה הפוליטית. הבריות בן ה מציאות בולטת מאד — אם על ידי קיום רמת חיים גרמניזית כאילו דבר לא אירע, ואם על־ידי צריכה גוברת והולכת של תרופות מרגיעות, כביטוי לדאגה מתמדת. צריך להיווצר איזון מחודש בי עם, ולהחזרת האיזון הזה אפשר יהיה לתרום על־ידי קביעת עמדות חברתיות ומדיניות ברורות, ועל־ידי הסברה אינטנסיבית שתשכנע את הציבור, כי בעיותיו המרכזיות אכן נפתרות והולכות.

אחד מתוך יותר מ-50 סוגים של מזגני "אלכס אוריג'ינל" המותאמים במיוחד לדגמי המכוניות למיניהן

חב' אלכס בע"מ - מזגנים לרכב
רח' היצירה 18, רמת־גן, טל. 723625

באיזור הדרום להשיג אצל: "קירור בני" באר־שבע, איזור התעשיה, דרך הנגרים, טל. 057-76872

פרסום ארמון בע"מ

המשך השיחה ל„דבר"

מה אמרה גולדה לקנדי

(המשך מעמוד 17)

ריים יותר ממני, אבל אני כיהנה בממשלה שלי.

בעניין [illegible] הרכבת האווירית שהיכרה עליה: היו ששאלו מדוע לא היינו מוכנים יותר למלחמה, מדוע הורגש המחסור בתחמושת, בציוד, גם בלבוש כבר ביומים הראשונים למלחמה? כיפור זו לא היתה מלחמה של הורשים.

גולדה: הרי במלחמת השחרור, שבה היתה לנו מלחמה שארכה כל כך הרבה זמן: לא 56', לא 67'. כשמדברים את הדברים האלה על חוסר הנכונות שלנו — ויש בדק בדברים אחדים — אי אפשר לשכוח, שעל הצבא הזה, הקטן מול באותה כה של אוכלוסיה וצבא במדינות השכנות, כוסל על עצמו, כאין דוגמתו בעולם.

היתה תכנית על „בערך" — באיזה מלחמה אנחנו צלולים לבד. ובה בזמן, זו היתה טעות, כי עתיכנן זאת לא לקח בחשבון, שהערבים יכולים להיות גם אחרת. ובכן, הממשלה למדה במשהו, [illegible] הכללי לכך מתעסק, תמיד שנתון יותר יוצר עצמאי, שנתוך לקנות יותר, ובאשר הממשלה עוברת עכשיו בפני הוצאות למבנן במאמצנו — והוצאות שבכלל אי אפשר לתאר אותן — אז מה אתה שומע עכשיו בעם? האם אתה שומע, שאומרים כי עלינו להיות כך שאם הלילה תהיה מלחמה, נוכל להבטיח שנהיה יותר מוכנים? איני אוהבת שהם אינם דואגים, אנשים דואגים, אבל יחד עם זאת כבעם אין גבולות להוהר כל איזה דבר שהוא. איך זה הכל מצטרף יחד? אם המתכנים צריכים להיות בלאים, וצריכים להיות בלאים יותר כאשר, היו אז, איך זה מתבטא בעבודה הציבור?

לפני שנה היתה שביתת סטודנטים במחאה על הכוונה להעלות את שכר הלימוד במוסדות להשכלה הגבוהה. לא לכולם, אלא בהתחשב עם המצב הכלכלי של כל אחד, של המשפחה. שאלתי אותם, על מה אתם עולים על בריקדות? הרי אין דורשים את העלאת שכר לימוד מאלה שאין להם אפשרות לשלם. אז אמר אחד: לאבא שלי יש אפשרות לשלם, אבל אני לא מבקש לקחת מאבא שלי. באמת, כל הכבוד. מדוע אתה מבקש לקחת מיהודי בברוקלין? מאבא לא, מיהודים בברוקלין כן? הוא חייב לך, היהודי בברוקלין? אתה לא יודע כמה כבר לימד [illegible] את ההוצאות. יש צורה מיוחדת בעולם? אני באמת הולכת להבין מה שנעשה אצלנו. בכל הסמנות הולכות יחד.

חזר עכשיו מישהו מחוץ-לארץ, לא בלייזות, אמר לי, גולדה, אין לך מושג על הכנים הישראליים המסתובבים בחוץ-לארץ, וקונים וקונים. ואיך נוסעים לחוץ-לארץ? כל אחד מסתדר בדיוק עם ארבע [illegible]. מה יהיה מזה הלילה, אילו היינו אומרים, השנה לא נוסעים לחוץ-לארץ?

על המפקדים של קיסינג'ר היו פרסומים שונים. האם מילא המפקיד [illegible] גם את שהמהות להרבאה שהיה מעוניין [illegible] ישראלי מחוץ יותר מדי [illegible] המשפחה מן הקרבים כדי לצמצם את [illegible] יותר, אתכם יותר נסוגים לפשרה?

גולדה: מטבע הדברים שנשאלתי שאלה זו לא פעם. אני [illegible] שזו עלילה. היו לנו ויכוחים קשים עם קיסינג'ר. ויכול להיות, לי היו ויכוחים חמורים מאוד כשהייתי בוואשינגטון בנובמבר. אינני [illegible] לאף אחד באיזו ממשלה ישראלית שהיא, שיעמוד בוויכוח כזה, ואני בטוחה שיעמוד בו, יעמוד בו בשני [illegible].

קיסינג'ר הוא שר-חוץ אמריקאי. הוויכוחים מקורם יכול להיות כפול: א) אם יש איזה דבר, כי הוא בתור שר-חוץ אמריקאי חושב שהוא טוב, הכרחי לאמריקה. הוא יעמוד על דעתו. אבל יכול להיות צד ויכוח: שהוא יחשוב, בכנות, שזה טוב לאמריקה וזה טוב לישראל, והישראלים יכולים לחשוב, בכנות, שאי-אפשר לקבל את זה, בפני [illegible] צריכים להתחיל מה טוב לישראל. אנחנו עוד עלולים לעמוד בוויכוחים כאלה. אבל קלות-דעת וגם אי-צדק יש בנסיון לעשות מקיסינג'ר איזה אויב לישראל. קל לכתוב מאמרים ראשיים ובכלל קל לכתוב וקל לנאום. אבל אני הייתי רוצה לדעת, מה התחברו בדבר הזה? נניח, שקיסינג'ר הולך. האם נשיא ארצות-הברית יתייעץ עם הכותב בישראל, מי לדעתו צריך להיות שר-החוץ האמריקאי שימצא חן בעיניו? מה הרבה? מה ההגיון? ובמה הצדק בזה?

היו לנו ויכוחים עם קיסינג'ר ואני בטוחה שעוד יהיו, ולצערי [illegible] בנסים לערבב כאן [illegible] ביהדות, היות הוא יהודי. מה עניין [illegible] לעניין הזה? כי שאומר כך צריך להוכיח את זאת. ולא מספיק ששואלים — הם יכולים להיות גם ברמה גבוהה — כותבים על זה. אין אני סניגורית של קיסינג'ר. היה לי ויכוח אתו ואין הוא חושב אתי לאדם הכי טוב שבעולם. לא להמתי על שום דבר איש, כמובן. ובכן, צריכים להיות נכונים למאבקים כאלה. אבל אין לפתור זאת בהתקפות על קיסינג'ר. נניח, ילך קיסינג'ר. במיוחד הבטחון שיהיה יותר טוב? לא היו לנו בעבר שרי-חוץ שהיו לנו ויכוחים מרים אתם? כאשר היינו צריכים להגיד לא, אמרנו לא. אינני חושבת שהשאלה צריכה להיות הפרוגרמה שלנו. כפי שאני חושבת שאסורה פרוגרמה להגיד כן. לפעמים כן ולפעמים לא. לפי האינטרס הישראלי, ולפי הצרכים המדיני.

יחסי הידידות המיוחדים שלך עם ניקסון בזמן שאת היית ראש הממשלה [illegible] בעקבות של נשיא כושל בעיניים, האם אין מכך, או לא יכול היה להיות מכך נזק בבנה פוליטית בארצות-הברית, בשעה שהרוב הגדול של העם האמריקאי היה באותו ההתנגדות לניקסון?

גולדה: אני [illegible] בשעתו [illegible] בים פוליטיים אמריקאיים? כה מיוחד [illegible] להגיד? היות והרוב האמריקאי נגדך, אני לא רוצה לדבר אתך, אני לא רוצה לקבל נשק ממך, לא רוצה לקבל תמיכה מדינית ממך. אני דעתי אתו אי-פעם על העניינים הפנימיים האמריקאיים? הוא דרש ממני איזה דבר שנוגע לעניינים הציבוריים האמריקאיים? היה כעז לעכבת את זאת? אני הייתי סוכנת באמריקה לטובת ניקסון? כאשר היו לי ויכוחים, היו לי ויכוחים עם יהודים ליברליים. ביניהם ידידים קרובים לי, הייתי אומרת, מה אתם רוצים ממני, כל מה שהוא הבטיח לישראל הוא קיים. הם לא יכלו לסתור את זאת. אמרתי להם, שהיחסים ביניהם בתור אמריקאים ובין ניקסון אינם עסקי.

אני זוכרת שבאה אלי פעם משלחת להגיד לי, שלא מוצאים חן בעיניהם, בעיני האמריקאים, הידידים שיש לישראל באמריקה. זה היה אחרי שהייתי בקליפורניה. רייגן, המושל, בא לארוחת ערב [illegible]. היה [illegible], הסנטור, [illegible] רות לחברות הנפט [illegible] אותו כאם הוא יבוא, הם לא יתמכו בו בבחירות שלו. לא רק שהוא בא, הוא בא ודיבר, הדיבור כידיד טוב. אמרתי להם, מה אתם רוצים ממני? אני בוחרת בהם? אני צריכה להגיד לא? כיוון שרייגן הוא כזה, אני לא רוצה [illegible]?

אני שמחתי וגאה שמצבי יחסים בין ניקסון וביני ואינני מבינה בשיחות האלה שאומרים, שלכאורה, מתוך ידידות אלי. הוא עשה כה עצמה. אבל אני שמחה לצבא שהוא הבטיח הרבה וקיים. הדיבור האחרון, [illegible] היה עניין הרכבת האווירית, כאשר באירופה, ראשי ממשלה, ביניהם סוציאליסטים — שאין פה ביקורת עליהם — הם לא העמידו את אדמתם להדלק. האם בגלל זה אני כופרת בסוציאליזם? את זה אמרתי להם, פנים אל פנים, כאשר על פי דרישתי הם התכנסו בלונדון בנובמבר. אמרתי להם: אני לא דורשת מכם שום דבר, אני בתור סוציאליסטית, פשוט, רוצה לדעת. אם כן, מה הייתי צריכה לעשות? האם הייתי צריכה לגדף את ניקסון מפני שיש לו בעיות [illegible] מאוד בתוך ארצו? מה זה עניין לישראל?

מוכנים היינו נגד מחירכת שהיא עוזרה למעשה את הקיצוניות הערבית הפלשתינאית על-ידי התעלמות מבחינות פוליטיים [illegible] יותר. האם את חושבת שאף פעם לא היתה עוד, גם מעולם, גם בין הפלשתינאים, תודעה כל כך חריפה של הבעיה הפלשתינאית, ואם המדיניות שלנו היתה מוכנה כל כך, למה התוצאה היא כזאת? האם לא נוכחנו [illegible]?

גולדה: אני חושבת שהמדיניות שלנו בשטחים היתה בכל ובעבר לכל מה שאפשר היה להעלות על הדעת לגבי התנהגות צבא כובש. והסיבה היא, מפני שנכנסנו לשם לא כדי לכבוש שטח, אלא מפני שמהשטח הזה הגנו על מדינת ישראל, כאשר האחרים תקפו. מדינה זו שלנו נתבטאה ב„גשרים הפתוחים" (וזה לא לזכותו, על זה החולם בממשלת אשכול). במקורים של עשרות אלפים, בעזרה הקונסטרוקטיבית. במתכנה החקלאות בגדה המערבית.

האם זה לא היה כעין מתן גלולה אספירין לריפוי בעלת, לפתרון בעיה גדולה?

גולדה: ודאי, הרופאי היה, לא היינו אומרים, תודה רבה לכם, אתם התקפתם אותנו, אבל סליחה אנחנו ניצחנו אחרי 67', עכשיו אנחנו הולכים הביתה. שלום.

בין זה לזה אין שבילים?

גולדה: אינני יודעת מה היינו צריכים לעשות אם לא להכיר בצראפת.

האם אין עם כוחות אחרים? על כך שאלתי.

גולדה: לכל אחד יש ערבי שלו, אני רוצה לדעת, איפה הם, המתונים, שהסכימו לפשרה טריטוריאלית? אז כל זה, אותה [illegible], כמו גלולות אספירין. אבל מה היו אומרים, אילו היינו עושים אחרת, כמו שמתנהג בעולם הנאור צבא כיבוש? באו הנה במשך השנים מ-67' הרבה אנשים, לא כולם ידידי נפש של ישראל. כי [illegible] מהגדה המערבית אמרו כי דבר כזה הם עוד לא ראו בעולם.

אף פעם לא חייתי באשליות, שהיות ואנחנו מתייחסים כך אליהם, הם יגיעו למסקנה, שאנחנו צריכים להישאר אצלם. לא, אינני חושבת שהיה טיפש כזה בממשלה, לא של אשכול ולא שלי. אבל קודם כל מתוך הגישה ההייתכם כך אליהם, ושנית, חשבנו — ואת זה גם אמרתי פעם בוויכוח במפלגה, ב-1968 נדמה לי — כאשר יהיה שלום, הם [illegible] במקום [illegible], לכל הפחות יהיו להם זכרונות טובים מישראל. ובאמת, את זה השיגנו. הם ראו שאנחנו לא בעלי קרניים. לא רוצים סתם את כל כי שאנחנו רוצים. את זה הלא לכדו במשך שנים.

בנוגע לפלשתינאים, אני יודעת, זהו הסכנה, אולי הסכנה הגדולה ביותר. הפלשתינאים אינם רוצים איזה שטח קטן. הם רוצים לבוא הנה בבשכם. ואל יספרו לי ואל יפרשו לי את [illegible] ערפאת. הם מפרשים את עצמם. המשלחת הסוציאליסטית שהיתה כאן נפגשה עם ערפאת וראתה אותו כמתון מפני שהוא מסכים להקים מדינה פלשתינאית בגדה המערבית ועזה. כאשר שאלו אותו, אבל יעשה שלום עם ישראל, אמר: 'לא, לא שלום ולא פתרון. הוא אומר אמנם, כי הכבוד לו. אז באים ומספרים אותו: לא שלום, לא פתרון, בסיס הוא רוצה שם. יפה. מצדו זה בסדר. בשם יותר קל להתקיף את ישראל מאשר להתקיף מלבנון. יש גם אצלנו אנשים, ובעולם בוודאי, האומרים שהוא יפעל גם נגד חוסיין ותפקידנו להפיל את חוסיין. אז, סליחה, אני אומרת: תפקידנו לא להפיל את חוסיין! לא אני המלכתי אותו. לא אני מתכוננת להפיל אותו. אין זה תפקידי כלל. אני יודעת שערפאת אוהב את חוסיין בוודאי לא יותר מאשר הוא אוהב אותנו. אבל במה זה מתמם אותי? אני דואגת למדינת ישראל. זהו.

מתהלכים בארץ אנשים, שיש לי כל הדרך-הארץ בפני היושר שלהם, היכולת האינטלקטואלית שלהם, ומציקה עליהם איזו הרגשת אשמה. אשמה במה? שבכל האזור הזה יש איזה שטח קטן שיהודים חוזרים בו לביתם? ויש תיאוריה על סימטריה: שני עמים, העם היהודי והעם הפלשתינאי. איזו סימטריה? בירדן יש כשמונה מאות אלף פלשתינאים. מה האסון בזה? יש גם בדואים. זה בדיוק אותו הדבר כמו המציאות של יהודים שחוץ בין רוסים ובין צרפתים, ובין ספרדים ובין צרפתים. בדיוק אותו הדבר? אני אומרת שיש יותר משותף בין בדואים ובין פלשתינאים, בין פלשתינאים בתוך ירדן ובין פלשתינאים בגדה המערבית ובין פלשתינאים היושבים בלבנון במחנות כאשר היה לכאורה בין יהודי שבא מארצות-הברית ובין יהודי שבא מצפון-אפריקה, מתימן, מעיראק, שלא היו להם לא שפה משותפת, לא הרגלי חיים משותפים. היה דבר אחד — אנחנו יהודים והם יהודים. אז איזו סימטריה יש פה בין העם היהודי ובין מצבם של הפלשתינאים? בשטחים האלה, בארצות כגון אלה, מדוע הם מקיימים עד היום מחנות פליטים?

גם אנחנו התחלנו במחנות בארץ. אבל חיסלנו אותם. נכון, לא פתרנו את כל הבעיות. אבל אין אצלנו מחנה פליטים כמו שנמצאים בעזה. הם לא רצו בפתרון. האם לפייסל אין כסף? מדוע לא נתן כסף לשיקום הפליטים? הם לא רצו, הם החזיקו אותם כבשק די להאכיל אותם רצל נגדנו. ועכשיו קמים אצלנו אנשים הגונים, אינטליגנטים, מלומדים — ואינני אומרת את זה בלעג — ומתהלכים עם הרגשת אשמה.

כאשר הייתי בחוץ-לארץ, פגשתי ישראלי שהיה שם פרופסור-אורח באחת האוניברסיטאות הגדולות. היתה לנו שיחה בנוכחות סטודנטים ישראליים. הוא שאל אותי, אם אין לי מוסר-כליות על שאנחנו בכלל חזרנו לארץ. הוא לא שאל את עצמו, מפני שהוא כבר דור שלישי, רביעי בארץ. אבל אותי מותר לשאול מפני שאני עצמי נולדתי בחוץ. חשבתי על עצמי, אמרתי: לא, אין לי רגש כזה. לא. אבל לצערי יש אנשים שמתהלכים בהרגשת אשמה, והדבר הזה [illegible] יותר מהם אחרים, הוא, שנגרם לעם האחר עוול. זה לא היה ולא נברא.

אינני יכולה לשכוח את ועידת אויאן [illegible] — ב-1938. היו שם כל הארצות. אנשים הגונים ממדינות הגונות. וכולם דיברו נגד הנאצים, וכולם [illegible] למען היהודים. אבל הפזמון החוזר של כל הנאומים מתוך לאחד היה: אבל אצלנו אי-אפשר לקבל אותם... אז הופעתי במסיבת עתונאים יחד עם [illegible] זכרונו לברכה, ואמרתי: אני רוצה רק דבר אחד, לזכות ליום שלא יצטרכו לרחם על יהודי. מה יצא אז מכל הרחמנות הזאת? האם הפלשתינאים הם במצב דומה למצב היהודים אז? מה האסון [illegible], אם יקראו להם פלשתינאים?

ציונות קודם לשבת בין השאר את המדיניות כמשמעות. אבל את יודעת שקיימים השמאלים, [illegible] עם הממשלה, ואם [illegible] של העסקת רבבות ערבים בישראל מכנת מות לאופי היהודי ויהודית בכלל [illegible] שלמעשה [illegible] זו. מה יש לך לומר על כך?

גולדה: מה הקשר בין זה לזה? בין העסקת ערבים ובין ספיחה? בראשית ועד היום הזה אני רואה בהעסקת ערבים בהוכרים סכנה חמורה לישראל, לאו דווקא מבחינה בטחונית אלא מבחינה חברתית. אבל כל זמן שהם בשליטתנו ואין להם ממשלה אחרת, צריכים לעשות אחד משני הדברים: או ליצור להם תעסוקה במקומותיהם, או להביא אותם הנה. איני יודעת על איזה הבורים אתה מדבר. אבל לא חשוב. בכל אופן הם לא הלכו ליצור תעסוקה שם. אינני אומרת שהיו נגד זה. כי ערכן נתקבל עוד ב-1969 הצורך ביצירת מקורות תעסוקה להם בשטחים. אבל זה לא הלך.

זה לא הלך, אולי מפני שהתפקקתם בישראל היתה הליכה בדרך התנגדות [illegible]?

גולדה: לא, לא מפני שזה בכלל לא פתום. בישוב צריך להשקיע, וצריך להבטיח לו מה יהיה עתיד ההשקעות שלו. אבל התכנית הזאת של גשרים פתוחים, אין לה קשר עם ספיחה. יכול להיות שמישהו בקשר את זה אבל, אם אני מדברת בשמי, אני לא. אני נגד ספיחה כל הגדה המערבית. אני בהחלט בעד החזרת החלק הגדול, ואני נגד העסקת פועלים ערביים היהודים לכל מקום. ולא בגלל בעיה מדינית. אמרתי לא פעם, כי אני בטוחה שאנשי עליית ביל"ו היו אידיאליסטים לא פחות מאנשי העליה השניה. הם באו מתוך אידיאלים. אבל הם [illegible] בגלל עבודה ערבית גדולה. [illegible] הם יותר טובים, ההסתדרות מפקחת. ובכל זאת... המחשבה של עבודה פיסית, בכל אופן חלק גדול של העבודה הפיסית תהיה בידי הערבים ואנחנו נהיה [illegible] כולנו. מזעזעת אותי. זאת הבעיה, ואין זו בעיה מדינית.

האם את בעד ההתנחלות בשטחים, בעד איזה התנחלות, והאם אינך חוששת שהתנחלות עלולה „לפגוע אופציות מדיניות"?

גולדה: כל עוד הממשלה בודקת איפה מתנחלים, לא תסגר לפי דעתי כל אופציות, כפני שההלכה היא, שמתנחלים במקום שאין עומדים למסור אותו. אחרים רוצים שכל השטחים ישארו בידינו. רוצים להתנחל בסבסטיה, בשכם, בכל מקום. אבל הממשלה לא החליטה על כך. עד עכשיו לא התנחל אף גוף אחד בלי החלטת הממשלה.

בהמשך לכך — האם יהודים כמו על היוקה החיים במדינה שאין לנתקה עם עניות, למשל, אינם מתקבלים [illegible] חדשה?

גולדה: אינני יודעת מי מדבר על זה, אבל האמת היא לכל איש במדינה יכול לדבר וגם יהודים לא על כך נזהרים מלדבר מה הם רוצים. אז הם אומרים, אבל על זה לא מתחילים בשום מקום. איש אינו דורש שבבריה, כי אין לנו זכויות היסטוריות, [illegible]. כל זה חי וקיים. אבל כל זה היה גם ב-1947 והחלטנו אז על חלוקה. לא ויתרנו על זכויות היסטוריות, אבל קיבלנו את החלוקה. נכון, היתה התנגדות, ויש כאלה שמתנגדים היום. גם בתוך תנועת הפועלים היו אז כאלה שהתנגדו, אבל לא שמעתי מאף אחד מהם הרצה על ההחלטה לקבל את [illegible] ועל הקמת מדינה יהודית. אינני חושבת, שבן-גוריון [illegible] זכויות היסטוריות או שכל אחד מאתנו שהצביע בעד קבלת תכנית החלוקה — נכה זאת, רק אנשים שאינם נושאים באחריות, שאינם צריכים להכריע בעצמם, יכולים לרצות את כל הדברים יחד. אם מישהו אומר שהוריה איננה רוצה בשלום, זה לא נכון. אני בטוחה שבעניין החבריו רוצים בשלום, בדיוק כמו שהם רצו בהפסקת-האש ב-1970, אבל הם רצו את זה בתנאים כאלה שזה היה בלתי-אפשרי. זכותה של אופוזיציה לרצות דברים בלתי-אפשריים, אבל מי שנושא באחריות, צריך להכריע.

האם ביום שהיית שרת החוץ וראש ממשלה ראית לפניך איזו תמונה ארוכת טווח? מה פתרון הבעיה שלך שחשבת עליה, אם גם לא התגית אותו בהדייק?

גולדה: אני נפרדת בתחושה שאין שלום מפני שאנחנו לא הודענו מה אנחנו מוכנים לעשות. זה שאנחנו מוכנים לפשרה טריטוריאלית, הוא גלוי וידוע. עמדת הערבים היא, שאינם רוצים בכלל בשלום אתנו, או שרוצים שלום בתנאי שנחזור לקווי 1967 וגם אז [illegible]. הם אומרים שלום. במצב זה מדוע אני [illegible] צריך להתחיל [illegible] להגיד? זהו. במקרה כזה הלא יאמרו: אתם מדברים על [illegible] בלי תנאים מוקדמים, והנה כבר התחלתם בדיוק איפה יהיה הקו. עד עכשיו התחלנו רק על עקרונות. אבל קו, כלומר: העמדת תנאי, שאם תקבלו את הקו הזה נשב אתכם. ואם לא תקבלו, אין מה לשבת — זה בניגוד לי מדיניות כל הממשלות מאז 1967.

מה היה לנו, למשל, להציע לחוסיין, אילו היה אם את נפגשת אתו או אחרים נפגשו, אבל בכל אופן, מה אמרתם לו?

גולדה: אני אינני יודעת אם נפגשו או לא נפגשו אתו, וממילא אינני יודעת מה אמרו לו. אבל פעם, בוויכוח במפלגה, אחרי מלחמת יום הכיפורים, אמרתי שאני בטוחה שלשום ערבי לא נשאר בגדר סוד שיש תכנית אלון, ועוד לא שמעתי שאיזה ערבי שהוא מוכן לקבל את תכנית אלון. גם חוסיין מדבר על חזרה לקו 67', עם תיקונים זעירים קלים. והחזרת ירושלים. הוא אמר שבתנאים אלה הוא מוכן לעשות שלום. לא שהוא אמר לי, אבל קוראים, שומעים. לדעתי מוכרח גם הוא להיות מוכן לפשרה טריטוריאלית כמו שאנחנו מוכנים, ואין הוא יכול לדרוש שהירדן יהיה הגבול. זה כבר היה הגבול וראינו מה שקרה.

אחד ממבטאי הלשון שמייחסים לך היא האמירה שהם „הפלשתינאים [illegible]", „לא נחמדים". האם —

גולדה: אני יודעת שלא יעזור מה שאומר לך עכשיו, כי כבר אמרתי זאת עשרים פעם לפחות. וכל זה קרה כמו שקרה, מפני שלצערי הרב [illegible] כאשר, חבר הוועדה [illegible] של ההסתדרות. לא היה לו אומץ לב להגיד בדיוק מה שהיה, ואגיד לך מה שהיה.

זה היה ימים אחדים אחרי [illegible], בן-שמחון הזמין אותי לבוא לכנס הזה. לילה לפני כן היתה התפרעות איומה בירושלים על ידי הפנתרים, עד לזריקת בקבוקי מולוטוב על שוטרים. כאשר בן-שמחון פתח, אמר: אנחנו נפגשים אתם הלילה, הם [illegible]. על זה עניתי: בחורים יהודים, שבירושלים זורקים בקבוקי מולוטוב על שוטרים יהודים, אינם נחמדים. מה יצא מזה? שאמרתי שהפנתרים אינם נחמדים. ביקשתי מבן-שמחון פעמים אחדות (איך אתם הגברים אומרים, והלא זה הקומפלימנט הכי גדול) תהיה גבר, קום ותגיד איך היה העניין. הוא לא עשה את זאת. ואין זה עוזר לי שאני אומרת את זאת עשרות פעמים. הסלוגן הזה וכל מי שיש לו לשון בפה, חוזר על בדותה שלא היתה ולא נבראה.

עוד שאלה בעניני פנים שלנו: כל הממשלות שהיית חברה בהן או שעמדת בראשן, כללו את המפד"ל. האם אינך חוששת ששיתוף [illegible] המפלגות הדתיות [illegible] עלולה לפלג את העם לאורך ימים יותר משהוא גורם לאיחודו?

גולדה: לפי מיטב הכרתי עד לא התקבלו החלטות, גם אלה העומדות עכשיו על הפרק, שיפלגו את העם. אני לחמתי נגד תיקון [illegible], מפני שלא רציתי להוציא את המפד"ל מהקואליציה. בכלל, הלעג הזה לקואליציה הוא [illegible], כאילו אפשר לנהל את המדינה בלי רוב בממשלה. כשמשתדלים להשיג רוב, לא בכל מחיר, אלא על איזה פרוגרמה מוסכמת. לעגים: במה עוסקים? בעסקי קואליציה.

ונכון שלא רציתי בהוצאת המפד"ל. בדיוק באותה מידה התנגדתי ואני אתנגד בכל מקום שיש לי רשות להתנגד לתת [illegible] להסכים לפורמולות שיוציאו את הרפורמיים או הקונסרבטיבים מהמעגל היהודים [illegible] ישראל. לא רק למען ישראל, רק בגלל העם-הארץ, שאינו יודע את תולדות היהדות הרפורמית, לכל הפחות באמריקה בחמישים השנים האחרונות, או שלא איכפת לו. יכול לדבר באלגנטיות על כל [illegible] פורמולות שיוציאו אותם. כולנו זוכרים — בכל אופן אני זוכרת — איך ארץ ישראל היתה „טריפה" לרוב המכריע של הרפורמיים. אני יודעת איזה [illegible] זאת היתה כאשר נכנס בתור רב [illegible] ספקן ויין היו צינים. הנגבר לכך שהרוב המכריע של הרבנים הרפורמים הם פרו-ישראליים. [illegible] לרבנים שלהם [illegible] תנאי, כבחור הרוצה ללמוד חייב להיות לפחות שנה אחת בירושלים. מדברים [illegible] על בתי-ספר יהודיים שלמים באמריקה, בזמן שההתבוללות אוכלת בעם היהודי. [illegible] מה שקרה באמריקה הדרומית, באמריקה הלאטינית, מה שנעשה במערב-אירופה. יש [illegible], בלי פוגרומים ובלי שואה, בעקם ובעלתה, יכול [illegible] העם היהודי.

בצד שני אני מוכרחה להתקומם נגד הדיבור אצלנו על דת [illegible]. אומרים [illegible] לעקור מלב הנוער אלוהים ואין להם מה להכניס במקום. כולנו יודעים שהדת היתה אולי האלמנט המכריע שאיחד את העם המפוזר בכל פינות העולם כעם. אין פירוש הדבר שאני מסכימה לכפייה דתית [illegible]. אבל את הסכך להשניא את הדת על הנוער ולהציג אותה כדבר פסול, אינני מקבלת.

אינני רוצה להרחיק אורתודוקסים בישראל ומההנהגה הציונית. גם אם אין סכנה [illegible], גם לעשות [illegible] לקואליציה — אין זו ברכה. [illegible] לאחד כל [illegible]. הדבר לא יפסול את הקונסרבטיבים, ולא יפסול את הרפורמים. אני בהחלט בעד כל מאמץ להחזיר את המפד"ל לממשלה.

את מדברת על איחוד העם. מדוע, בעקבות ההתנגדות של [illegible] לקואליציה עם ה„ליכוד", האם היתה הסיבה [illegible] מפני ששיתוף ה„ליכוד" בממשלה עלול היה לתת לו יתרונות, אולי בבחירות לעתיד, או האם היתה סיבה מהותית? הרי לאחר ש[illegible] להתייחס לעתיד [illegible] על גורל יהודה ושומרון, לא היתה לכאורה סיבה להשאיר את ה„ליכוד" בחוץ. הרבה נושאים אחרים, כלכליים וחברתיים, היו יכולים אולי להיפתר על-ידי ממשלה [illegible].

גולדה: קודם כל, לא נכנעתי לדתיים בעניין הליכה לבחירות לפני החתימה של הסכם עם ירדן. [illegible] את זה אני אמרתי. מדוע? מפני שאני [illegible] בעד ויתורים טריטוריאליים גם ביהודה ושומרון. זאת היתה דעתי מהרגע הראשון אחרי מלחמת ששת הימים. אבל אינני יכולה להחליט בכך. שלא רק [illegible] ה„ליכוד" המפד"ל אלא גם בתוך מפלגת העבודה, גם בתוך ציבור [illegible], יש סנטימנטים [illegible] בעניין יהודה ושומרון. אבל, לא פעם שאלתי את החברים הדתיים בממשלה, מדוע אין להם סנטימנטים לסיני. הרי קרה שם איזה דבר. אבל עבודה, אין להם. [illegible] — אינני בטוחה, אבל כמעט בטוחה — שאם נוכל להציע לעם תכנית שהממשלה תקבל על הסכם שלום עם ירדן, יצביע רוב העם בעדה. אבל חשבתי שצריכים לשאול אותו בעניין זה.

[illegible] אז, מה אמרנו? יש לממשלה [illegible] לנהל מו"מ עם חוסיין. מה [illegible] לקבל החלטה. אין היא יכולה לחתום על הסכם בלי לשאול את העם, לא במשאל-עם כי אם בבחירות.

אבל ה„ליכוד" בכלל לא רצה לדבר על שום ויתורים. הוא התנגד להפסקת-האש עם מצרים. [illegible] לקואליציה? הרי מזה יש, לפי דעתי, הבדלים [illegible] יותר גדולים בינינו ובין ה„ליכוד" כאשר בינינו ובין המפד"ל, כאשר לכל הפחות חלק בהמפד"ל הוא [illegible]. אבל לא חשבתי על כך הרבה, [illegible] קולי בחירות בוודאי לא [illegible]. חשבתי על דבר אחד: אין טעם לשבת בממשלה ולהתפלל שלא יגיע רגע כאשר נצטרך להכריע בעניינים מדיניים, מפני שבאותו הרגע הממשלה מתפוצצת.

[illegible] שאת כותבת אוטוביאוגרפיה. באיזו מידה זו תהיה היסטוריה [illegible] של [illegible] שעבדת אתם, שהיית אתם? האם [illegible] חלק ממציאות [illegible], האם גם את כותבת את [illegible] שלך באותה מידה של חופש?

גולדה: קודם כל יש „אבל". אם אני כותבת, לא יהיה בדברי החלק הקטנטן ביותר על אישים, [illegible].

שאלה זו נשאלת בוודאי הרבה בזמן האחרון: איך את [illegible] עכשיו את [illegible]?

גולדה: אתה לא רואה?

עכשיו אני רואה, אני [illegible] לבילוי שלי.

גולדה: וכאשר אתה [illegible] הבוקר [illegible], ולא היתה לי [illegible] במשך חיים.

אחרי פרישתך מהממשלה אמרת — אם אני זוכר נכון — [illegible] יותר מהחיים. זה באמת נכון? [illegible] את הטבע [illegible] מדינה יהודית [illegible] אבל איך הוא נשאר [illegible] את מלחמת ששת הימים.

גולדה: מלחמת ששת הימים הוכיחה בצורה די ודאית ליהודי ברית-המועצות וליהודים אחרים כי מדינה יהודית היא יכולה להגן על עצמה. [illegible] סיפר לי [illegible] בשמחה, אחרי מבצע קדש. ובאשר בבתי הכנסת [illegible] על אבותיהם של היהודים. הלכו יהודים לראות. ובכן, מה ראו היהודים? — מה שרמז להראות להם זה דבר אחד, אבל מה הם באמת ראו? [illegible] יותר [illegible] יהודי הישראלי [illegible] עם מספר, [illegible] כיהודי אחד אומר לשכני: אני הולך הביתה [illegible] את הנכד שלי לראות את [illegible], לא לראות זוועות שלא היו, אלא לראות עוצמה של מדינה יהודית. מלחמת ששת הימים לא נפלה במקרה. [illegible] שהיתה התעוררות [illegible].

האם אין סימנים שלמלחמת יום הכיפורים [illegible] השפעה הפוכה?

גולדה: אינני יודעת. [illegible]?

גולדה: אינני חושבת, שיש [illegible] הנכונה שבגלל זה פחתה העליה או בגלל עמדת הממשלה הסובייטית. אינני חושבת. שאפשר להוכיח, שפחת מספר הבקשות ליציאה.

לא ענית על שאלתי, מה אנחנו יכולים לעשות להעיד, כדי לקיים את התנופה [illegible] העליה הזאת מברית-המועצות?

גולדה: לא לשכוח לשם מה קמה מדינת ישראל, לשם מה [illegible] לשלוח בחורים לצבא ולא [illegible] הורים וילדים שחזרו בלי יד ובלי רגל. לשם מה? אם לא להבטיח את המדינה הזאת לעם היהודי. על זה אמרתי קודם, שאנחנו לא חשים שגורלנו בידנו.

ראיתי את קנדי שבועות אחדים לפני הירצחו. הוא היה [illegible].

המדינה שלוה [illegible], הם צריכים להיות כי שלמות זה, זהו [illegible] אבל העם נשאר על אדמתו, [illegible], להזב, [illegible]. חרבע שיקרו את השלמות הזה. לעם היהודי זה קרה פעמיים, [illegible] שלו, וכאשר זה קרה, לא ניתנה לו אפשרות להישאר על אדמתו והוא פוזר. עצם הדבר הוא, שמכל זאת הוא קיים. זה דבר שבמושגים הגיוניים בלבד קשה להסביר, אבל זו עובדה. והנה, בפעם השלישית, יש לנו הזדמנות להקים מחדש את עצמאותנו במדינתנו. הדור הזה שחי עכשיו, נוסף על האחריות לציבור של העם, כמו שיש לכל מדינה, יש עליו עוד דבר שאין על אחרים. וזה הפחד מפני ההיסטוריה: עכשיו אם חלילה יקרה דבר כזה [illegible] אני אוהבת אותם [illegible] אבל הם ישלחו לי, אם אני אלך, שיש לי ספק, אם להם יהיה אותו כוח של [illegible].

[illegible] את זה הייתי צריכה להגיד לקנדי. אבל אני [illegible] לחשוב שאולי צריכים לומר על הדברים האלה גם בארץ. על הפחד הזה, לא שהשכנים שלנו יכבשו אותנו, אלא שאנחנו נבזבז את עצמנו. ולא נביא את התפקיד שההיסטוריה הטילה עלינו. זה באמת דבר [illegible] הדעת לא סובלת זאת.

זהו ראש השנה שבו את מנוחה לא רק לעצמך [illegible] של שנה, אלא [illegible] היתה קשה [illegible]?

גולדה: [illegible] אינני יכולה [illegible] — אני לא [illegible].

אני מודה לך מאוד [illegible] אומר לך שנה טובה.

בתי-כנסת עתיקים בארצנו

מאת אפרים תלמי

שרידי בתי כנסת קדומים רבים יש בארצנו. עדות היה לישובי יהודים שהיו קיימים גם לאחר חורבן בית שני וחורבן ירושלים. המרכז הלאומי הרוחני [illegible] עם ישראל: [illegible] להיים ועסקים שנמשכו בחלקי הארץ השונים. עם החורבן בית שני בידי [illegible] לפני 1901 שנים גלה רובו של העם מארצנו. אולם אלה שנשארו, נאחזו באדמת האבות בציפורניהם, הסתתרו במערות מדבר יהודה או בהרי הגליל. הם המשיכו את חיי יום יום וגם [illegible] להמשיך חיי הציבור, חיי הדת והאמונה. הם הקימו מוסדות ציבור ובנו בתי כנסת. בהם מפוארים ומרווחים, ובהם קטנים יותר לפי גודל העדה ואמצעיה הכספיים. שרידי בתי הכנסת הללו מצויים בכל פינות הארץ. כהם שנחשפו לפני שנים כגון, בית הכנסת בארבל, בברעם, במירון, בגוש חלב, בכפר נחום ובכורזים שבגליל; באשתמוע (סוסיה) שבהר חברון; בחמת גדר בעמק הירמוך, בבית אלפא ובבית שערים, ועוד. [illegible] נחשפו בשנים האחרונות או [illegible] עדיין. ביניהם נחשפו בתי כנסת לאחר מלחמ[illegible]

[illegible] מקור שסיירו בארץ ישראל במאה ה-19 תיארו אותם [illegible] תיהם ובספריהם. יש בתי כנסת, ששרידיהם היו גלויים על פני האדמה. ויש שגילויים היה בדרך מקרה. כגון בית הכנסת בשפיר שליד יריחו. בעת מלחמת העולם הראשונה נלחמו בקרבות ליד צבאות בריטניה הגדולה נגד הצבא התורכי. פגזה, שנפלה בערך, חשפה קטע מרצפת פסיפס יפה.

בית כנסת אחר נתגלה בציר ירושה, [illegible] ושם נמצאה גם הכתובת היהודית „שלום על ישראל". גם בתי הכנסת הקדומים בחמת טבריה נתגלו בעקבות הרחבת הכביש טבריה—צמח ובעקבות הסרת [illegible] של חמי טבריה למרחצאות המודרניים. גם בית הכנסת במעון (ליד נירים) בנגב המערבי, נתגלה אך כדי סלילת דרך. ורצפת הפסיפס המפורסמת עם גלגל המזלות שנחשפה בשלמות בשנת 1928, אף היא נתגלתה בעת חפירת תעלה בקיבוץ חפצי-בה הסמוך לבית אלפא.

חשיפות אחרות באו בעקבות חפירות ארכיאולוגיות [illegible] ומחקרים מדעיים. כיום ידועים עשרות רבות של בתי [illegible] שנויות קונות, [illegible] היושבים הרבים ואף חורבו ונשרפו. אך שרידיהם נשארו בתילים ובחורבות הרבות.

בבית הכנסת בחורבת [illegible] נחשפו פסיפסים מרהיבי עין, שנשמרו היטב. בהם מנורה שבעת הקנים, [illegible] ועוד; פרחים וצמחים ועיטורים ועל הכל כתובות בעברית ובארמית. זו פעם ראשונה שיש בכתובת אחת גם תאריך — [illegible] בעת אלפי שנים לבריאת העולם.

בית כנסת יפה נחשף באחרונה בחירבת שמע על הר סמוך לגוש חלב. ואף הוא מוסיף לחקר העבר היהודי המפואר בגליל. יש שם מקוה מים, [illegible] עמודים, [illegible] כאבן גזית ועוד. מסתבר כי לפני 1,600 שנה היתה פה עיירה יהודית משגשגת. ונראה כי מצבה הכלכלי היה טוב, אם [illegible] תושביה לבנות לעצמם בית כנסת לתלפיות. שם גם נמצאו יותר מאלף מטבעות שונים למן ימי החשמונאים ועד התקופה הערבית הקדומה. החוקרים סבורים כי העיירה נחרבה במאה הרביעית לערך.

ומציאה מיוחדת במינה נמצאה בבקעת בית שאן, ליד הישוב

ארון-קודש, מנורות שבעת-הקנים, שופר, לולב וסמלי דת אחרים נראים על רצפת-הפסיפס של בית-הכנסת של חמת-טבריה. בית-הכנסת נבנה, כנראה במאה השניה לספירה וחרב במאה השמינית. עתה הוא נפתח לקהל.

כה שנה הימים. כאשר [illegible] ניתנה גישה ליהודים לחבלי ארץ השומרון ויהודה, יש הבלת ורבי[illegible].

בתי הכנסת דומים בכללם הם מתקופת המשנה והתלמוד, מימי השלטון הרומאי והביזאנטי; מן המאות ה-2 עד ה-7 לספירה. בתי הכנסת נבנו במרכזי ישוב במקום בולט ומכובד, והיו מרכזי תורה חשובים, מקום מושבם של תלמידי חכמים [illegible] שם, ומרכזי ציבור ודת. ממון רב הושקע בבניית בתי הכנסת ו[illegible] דאגה מיוחדת ניתנה לצורתם הארכיטקטונית, ליופיים הפנימי. רובם ככולם נבנו אבן גזית ולידם מקוה מים. היו מקושטים סמלי קדושה ודת, ביחוד מנורת שבעת הקנים; לולב ואתרוג; אשכולות ענבים וסמלים של ה[illegible] אמנות העברית הקדומה. לרוב היו פסיפסים צבעוניים ברצפות — גלגל המזלות, סמלי חודשי השנה, שנים עשר שבטי ישראל. כתרות עמודים וספסלי אבן היו לאורך הקירות, קתדרה — כבאות אבן שאחד מהם היה מיועד לראש הקהילה. כן נעשו כתובות שונות בעברית, בארמית או ביוונית, שהיתה שגורה בקרב היהודים בימי המשנה והתלמוד. צויינו גם שמות הנדבנים, שתרמו כספם לבניית בתי הכנסת הללו. אגב, אחדים מהציורים והכתובות הקדומות שבבתי הכנסת הופיעו בבולים ובשטרות כסף של מדינת ישראל.

רבות נכתב על שרידי בתי הכנסת הקדומים. עולי רגל בתקופות שונות מזכירים אותם. מפ[illegible] בתי כנסת קדומים בגדלים שונים ובמצב השתמרות שונה. מהם שופצו ושוחזרו ונפתחו לקהל. מהם שמתוכננים לשיחזור ולשיפוץ ולהתקנה.

בשנים האחרונות נחשפו כמה [illegible] בתי כנסת בחלקי ארץ שונים. הם שופכים אור נוסף על תקופת בנייתם ועל חיי היהודים. בחמת טבריה נחשפו ושוחזרו לאחר חפירות מסודרות בתי הכנסת הישנים שליד חמי טבריה. ובעיר בית שאן נחשף בית כנסת קדום מתחת לבית מגורים. טרקטור שחפר יסודות לחדר במתחם נגד הפגזות המחבלים הירדניים, חשף רצפת פסיפס עם הכתובת „זכורים לטובי" וכו' המלה „שלום", ציורי עופות וחיות ומנורת שבעת הקנים. הנכות [illegible] כי בבית שאן, עיירה נכרית מרובה ועוינת ליהודים, היתה קהילה יהודית ניכרת גם לאחר חורבן בית שני.

ובדרום הר חברון נחשף בית כנסת גדול ומפואר בחירבת סוסיא, או בית [illegible], על גבול מדבר יהודה. על קיומם של ישובי יהודים רבים בדרום הר חברון גם לאחר חורבן בית שני היה ידוע ממקורות קדומים. בכפר סמוע הסמוך, הוא אשתמוע המקראית, נחשף בשנות השלושים למאה הזאת בית כנסת יהודי קדום ומפואר. בסמוך לאשתמוע ולחירבת סוסיא היו ישובים נודעים כגון מעון (חירבת מעין כיום) כרמל (חירבת כרמיל), יוטה וזנה. היו אלה ערים נודעות בנחלת שבט יהודה מימי שאול ודוד עד לאחר בית שני. במרוצת הדורות, עקב מלחמות ופור[illegible]

[illegible] לפני זמן לא רב רצפת פסיפס [illegible], שתוסיף פרק מיוחד לחקר בתי הכנסת הקדומים בארצנו וחיי היהודים בתקופה זאת. נראה כי פה היתה [illegible] הקודשת, שהרבה כשם שהרבו ישובי הארץ עם התמורות המדיניות ה[illegible] מלחמות המרובות.

רצפת הפסיפס ברחוב היא גדולה מכל מה שנמצא עד היום. ארכה 4 מטר ו-30 ס"מ ורחבה 2 מטר ו-70 ס"מ; ובה 29 שורות כתובות עבריות. נזכרים שמות הישובים: בית שאן, נוה, סוסיתא, סבסטי וצור. וכן דינים בדיני שמיטה ומעשרות ועוד. נזכרים גם שמות [illegible] ועוד.

בתי כנסת רבים נמצאים בגולן. ולאחר מלחמת ששת הימים נעשתה עבודה חקירה נרחבת. נמצאו אבני משקוף ועמודים עם כתובות בעברית ובארמית, של מנורה וסמלי דת שונים ועוד. [illegible] בית מדרש של אליעזר הקפר, תנא מדור שני במאה ה-2 לספירה [illegible] על כך שהוא ישב גם בגולן. [illegible] פרק מיוחד מציינים בית הכנסת מימי בית שני שנתגלה על הר מצדה ובית הכנסת בהרודיון.

עקבות העבר היהודי המפואר חקוקים בעשרות בתי הכנסת הקדומים בגולן ובגליל, בעמק ובשרון, ביהודה ובשומרון, במדבר ים המלח ובנגב [illegible]. עדות לקשר ההיסטורי בין עם ישראל וארץ ישראל.

המהפכה הטכנוקראטית בעולם הערבי

מאת אהוד יערי

דור הולך

גנראל מוחמד אחמד סאדק
רמטכ"ל ושר מלחמה במצרים עד 1972

סלאח ג'דיד
שליט סוריה 70—1966

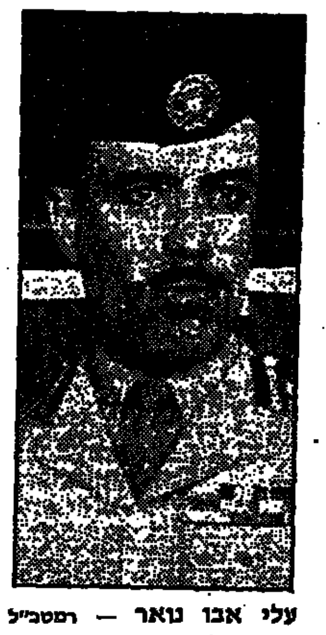

עלי אבו נואר — רמטכ"ל ירדן לשעבר, היום שגריר

דור של טכנוקראטים עולה על בימת ההנהגה ותופס את מקום הקצינים • מעט מדי ידוע על שכבת השליטים החדשה אם כי היא תכריע בשנים הקרובות בענייני מלחמה ושלום • ישראל חייבת להכיר את מרכזי הכוח החדשים בארצות ערב ואת שיטות פעולתם, כדי שתקבע את מדיניותה על סמך עובדות המציאות ולא על יסוד הנחות מיושנות.

ודור בא

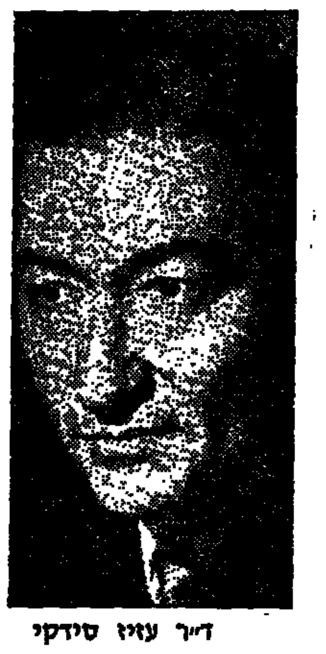

ד"ר עזיז סידקי
סגן ראש"מ מצרים

זייד ריפאעי, ראש"מ ירדן

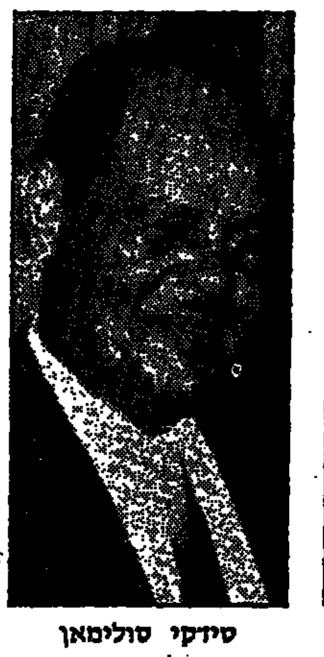

סידקי סולימאן
ראש"מ לשעבר במצרים

בפתח מאמר ארוך כל־כך, בימים חמים כל־כך, ההקדמה ההוגנת היחידה היא לגשת מייד לעצם העניין וכך נעשה.

תמצית הטיעון, התהליך ובא בטורים אלה היא זו: בעולם הערבי מתחוללת עתה מהפכה גדולה. המהפכה היא בחילופי העלית השלטת, על כל הזעזועים ותהליכי ההשתנות הכרוכים בכך בכל המישורים. מהפכה זו מוליכה אל הדור השלישי של מנהיגות לאומית ערבית. את דור "האפנדים הפטריוטים", שהגיע לעצמאות המדינית, ירש דור הקצינים, שפתח בפרדיניזציה מואצת על בסיס שינוי המשטר והמשק, תוך רדיקליזציה אידיאולוגית. וכעת הולך דור הקצינים ונבלע (בחלקו — נשחק) בקרב עלית חדשה — דור ה"טכנוקראטים" העולה להנהגה. מהלך היסטורי זה אינו נמדד בחודשים, או אף בשנים ספורות. אין לו "ימי הולדת", דוגמת ההפיכות הצבאיות של דור הקצינים. אבל למערכתו, המהלך כבר נכנס לשלב מתקדם מאד, ובכמה מקומות ניתן להבחין בתווי ההיכר המיוחדים לעלית החדשה ולדגם שהיא מביאה בכנפיה.

תהליך זה של חילופי העלית הוא, אולי, ההתפתחות הבודדה החשובה ביותר, העוברת על שכנינו. היא משנה, מכמה בחינות חשובות, את פני החברות הערביות והשפעתה בכל תחומי החיים — עמוקה. שהרי העלית הפוליטית־חברתית היא הכוח המעצב את התקופה והיא המתאימה את ערכיה, האורחות והתנהגותיה של האומה לצרכיה ולמגמותיה.

ובמישור הקרוב ללבנו: העלית הטכנוקראטית החדשה היא זו שתצטרך לקבוע כיצד לטפל בשאלת היחסים עם ישראל. בידיה תהיה ההכרעה לגבי האוריינטציה של כל מדינה ערבית ומסמכותה יהיה לגבש דפוסי פעולה וכיווני מחשבה.

ולפיכך, אנו חייבים ללמוד להכירה: לעמוד על אופן התקדמותה והתגבשותה; לגלות בצורה מדויקת את הזרמים המתרוצצים בתוכה ולאתר את אנשי הכפתור.

יש, כמובן, מי שיכפור בעצם קיומו של התהליך המהפכני הזה. במיוחד אלה, שהשתכרו, עד כדי שיכרון, מן התיאוריות המפורסמות של המדינות האקדמיות על שני העשורים של פיזון הקצינים. אלא שהיצמדות זו להנחות, שנעשו אקסיומות, לא תוכל להאריך ימים. יהא של המציאות הגברה, כרגיל. כמה זמן עוד אפשר יהיה לערוך ניתוחים מבריקים על הפוליטיקה הערבית, מבלי להתייחס כראוי לכוח הפועל על הזירה. עד מתי יוסיפו להתבונן בקצונה לפי אמות המידה של העבר הקרוב, כאשר זו מסרבת לנהוג כפי שמצפים ממנה?

כיצד גבר סאדאת?

כבר כעת, אין, לדעתי, אפשרות להם הסבר רציני לשורה של אירועים בעולם הערבי, אלא אם יש נכונות להודות בעצמתו המלאה של המעבר מדור הקצונה לדור הטכנוקראטיה. התבססותו של סאדאת, מאבקו ודרכו, למשל, אינם ניתנים לפענוח, אלא אם מתחשבים בתפקידה של העלית החדשה.

סאדאת גבר על צמרת המנהיגות שפרחה סביב נאצר, על מנגנון "האיחוד הסוציאליסטי" על קבוצות חשובות בפיקוד הצבאי, על תנועת כורי ומחאה של השמאל וגם על אשפיה מיבק (היכל? תומך?) וכל זה בצורת כי? לא בשרון ראשוני ולא בהפעלת שדים ורוחות. גם לא בכוח "ההמונים" שבשמם הוא מדבר. את זהב הכריעה, בכל המקרים, שליטתה של העלית הטכנוקראטית על המנגנון הבירוקראטי ואחיד. ונציגיה כגון ד"ר עזיז סידקי, היו הראשונים שהתייצבו לימינו בפומבי ברגע הקריטי של הדחת עלי סברי ושותפיו במאי 1971.

הקצונה לא היוותה גורם פעיל במאבק, אף כי שני הצדדים — סאדאת ויריביו — חיזרו אחריה בסוף. למעט חוגים מצומצמים, שמרה הקצונה על ריחוק אפילו כלפי ראשיה של מנהיגיה — הודחו גנראל פאוזי (1971) אחריו גנראל סאדק ואנשיו (בסוף 1972) ולבסוף גנראל שאזלי (ומקורביו) (לאחר מלחמת יום הכיפורים). הקצונה לא התערבה. גם כאשר נקראה להתערב, וקיבלה את "דין התנועה" בלי עוררין.

הדוגמה של סאדאת — שהובאה כאן בצורה כללית מאד — איננה יחידה במינה. ולמעשה, המגמה הכללית בעולם הערבי לקראת הדה־רדיקליזציה, המפנה הבולט "ימינה", עומדים בניגוד גמור להתהוות של השקר. הטעם לכך: הוא, שבעלי התיאוריות המקובלות בודדו לראות בטכנוקראטים רק שכבה של "ביצועיסטים" ונושאי כלים של הקצונה או לכל היותר "כדהפים זוטרים". הם לא העריכו כראוי את ההתנפחות ההדרגתית של שורות הטכנוקראטיה ותאבדנה את כוחה לפעולה עצמאית. ביתנו אופיה של הקצונה וליכוד מגמותיה הוביל למסקנות הדימהמעיות בקשר לכיוון ההתפתחות הכללי. ומסקנות אלה מתנפצות מול התופעה של טכנוקראטיה שאפתנית, היוצרת מערך כוחות חדש ומשנה את כללי המשחק.

לא קשה להבין מדוע קרה כדי־כך. המהפכה הטכנוקראטית איננה פורצת עם טנקים לרחובות ואנשיה אינם נואמים בראש חוצות, ולכן אין היא זוכה לכותרות. אין זה מצרע הדיפעמי בריל. הזמנין מייד הסקת מסקנות. הטכנוקראטיה מנהלת קרימה באטיות, מאחורי חומות גבוהות, ללא התמודדות גלויה. היא חותרת להגמוניה דרך פרצות, במקום לבקוע בקיעים. אנשיה פועלים בשיטות משלהם, במקום להעתיק את מנגנונם של הקצינים או של ראשי האינטליגנציה הקולנית, ובעל לכל — הזמן הוא בן בריתם. הם יזכו בידיהם כוח ועמדות השפעה לא כתוצאה ממאבק, אלא בברכת הקצונה. הם ניצלו את הזדקנותם של הקצינים לכישוריהם המיוחדים של מנהלים, מהנדסים וכלכלנים, כדי לעבור מדרג של ביצוע לדרג של קבלת החלטות. בעבר שקט זה זוכה לברכת חלק ניכר מן הקצונה. ועוד נחזור לנקודה זו.

משרתי השררה או בעליה

וכך, כאשר ממנה סאדאת — או אסד, או בומדיאן, או חוסיין — ממשלה שכולה או רובה "טכנוקראטים", באים הכל ומוחאים לו כף על שלטונו מחולל כל כך, עד שביכולתו למנות ממשלה של "ביצועיסטים" ולא של פוליטיקאים. במקום לראות את המטבע מן הצד השני: הטכנוקראטים כבפילים לעמדות המפתח בהנהגה; העובדה שהם עושים זאת בעזרת השליט איננה גורעת מהמשמעות עליו. השרים הטכנוקראטים, הממלאים את ממשלות קאהיר הערבחות, אינם אך ורק משרתי השררה. הם, בפירוש, גם תופסי שררה. אמת, הם אינם פורצים בדרך שפרצו הקצינים־השרים לפניהם. אך מדוע, בכלל, צריך להניח, שאם הוא מהנדס במקצועו פטור מן הרצון לבחון ולהחליט וכולו עוסק רק באמנות הצייתנות?

אלא שזו, בדיוק, ההנחה המקובלת. ולכן מעטים מאד החוקרים, שניגשו עד כה לבחון את העניין. יש חלוצים ספורים בחקר המנגנון הביורוקראטי (בעיקר לגבי מצרים). ולהוציא את האינטלקטואלים המבריקים של המפלגות הקומוניסטיות הערביות — אין מי שניסה, כמדומני, לתת תיאור כלשהוא של העלית החדשה.

הקומוניסטים במצרים, בירדן ובסוריה הגיעו להערכה ריאלית של מה שקרוי בפיהם "הבורגנות הביורוקראטית" מתוך הסתכלות במציאות. רגישותם להיבט המהותי של המאבק הפוליטי סייעה להם לתפוס בשנים האחרונות את התגברה. הם מתייחסים אליה באחדים מפרסומיהם העיוניים כאל עובדה מוכחת, ואף עוסקים באיסוף הנתונים לזיהויו של ממדי הכפצה. לדידם, העלית הטכנוקראטית הזו היא האוייב, מספר אחד, וחזקה עליהם, שאין הם טועים באיתור יריביהם.

ואולם בדרך כלל אין תשומת לב מספקת לשינוי. אנו בוחנים את ההתפתחויות במדינות ערב דהיום, בהתאם לאמות המידה של האתמול. אנו נוהגים כאילו מערכת הכוחות של פיזון הקצינים ועולם המושגים שלו — שרידים וקיימים גם עכשיו. עדיין רואים בקצונה את הגורם הפוליטי הדומיננטי ולכן משתמשים באידיאולוגיה ובנורמות התנהגות שלה, כדי לשפוט את העלית שבאה במקומה. אין מתייחסים כמעט אפילו לתמורות שחלו בתוך שורות הקצונה. הרי זה כאילו בא הבכור להסביר תמורה על פי תקאסר לפי התפישה האפנגוטית שהדריכה את רמבראנדט, או את המוסיקה של שופן־מקרבין, עליו"ר באך.

קיצורו של דבר: נבטים לקבוע דיאגנוזה על יסוד מימצאים פתולוגיים. אנו דבקים בשמרנות מרגיזה במה שלמדנו על העבר הקרוב, כדי לפרש לעצמנו את ההווה. אנו הולכים בעקבות המזרחנים — שתפסו במערב את מקום הסוחרים והדיפלומטים כמורי דרך לעולם הערבי אבל מורי־דרך אלה — שלא כקודמיהם — נמצאים בפיגור, מאחורי ההתרחשויות. אין המחקר מסוגל להדביק את קצב ההתפתחויות. לא ייתכן אחרת. (המזרחנים החשובים באמת — לרבות כאן, בישראל — יודעים זאת היטב).

זה מכבר נתבררה הזיקה האמיצה שבין הקצונה לבין מה שקרוי מעמדות הביניים, ובהם השכבה הביורוקראטית וזהו זיקה המושתתת על מוצא, אינטרס והשקפת עולם, ורבות נכתב על כך. הבעיה היא ביחסי הגומלין, בחלוקת התפקידים שבתוך ה"שותפות". כאן חל המהפך. הברית בין הביורוקראטיה והקצונה — קיימת ועומדת אבל מרכיביה נערכו מחדש; הקצונה מאבדת מכוחה הפוליטי לטובת הטכנוקראטים.

ירידת הקצונה

הבה נבחן בקצרה מה אירע. הקצונה היתה הכוח הדומיננטי בזירה המדינית, הפוסקת האחרונה בכל השאלות — אם באמצעות נציגיה בשלטון ואם באמצעות התערבות מתכרת בענייני המדינה. גנראלים — ויותר מהם: קולונלים ומייג'ורים — הם כעבור בראש. הם השתמשו באידיאולוגיות שצבחו מתוך לשורות הקצונה וסיגלו אותן אליהם. הם ניווטו מדיניותם ה"בעת", "האחים המוסלמים", "המפלגה הסורית הלאומית" והקומוניסטים — אבל הקצינים — ולא מילדי התפישות האלה — הם שקבעו כיצד נהוגים. הקצונה לא משלה, כמובן, לבדה. אבל בסוריה התקיים מרכז הכוח העיקרי והיא עצמה היוותה את קבוצת הלחץ היעילה ביותר. כל ההכרעות הגורליות נחתכו, בסופו של חשבון, על־ידי קצינים. אפילו כאשר בממשלה עצמה לא ישבו אנשי צבא. (למשל: האיחוד המצרי־סורי ב־1958 בא ביוזמת קצינים סוריים, שלא כיהנו במשרות רשמיות בדמשק).

הקצונה, שהגיעה לגבורת פוליטית לקראת אמצע שנות החמישים, היא שנהגה את המתן וקבעה את סולם העדיפויות. אלה הם מייג'ורים וקולונלים (חלקם הכתיר עצמו בינתיים בתוארי מרשלים וגנראלים) שגדלו בצבאות קטנים יחסית על הרקע המיוחד של אותה תקופה. זה היה דור של קצינים — פוליטיקאים, שנשאו עמם לשלטון את שאיפת הרפורמה. חלקם עוד יושב כיום במשרות המפתח: אסד היה רב־סרן בחיל האוויר הסורי לפני שטיפס בסולם הדרגות כתוצאה ממעורבותו בסידרת ההפיכות הצבאיות. בכר — היה סגן אלוף בצבא עיראק לפני שנכנס להנהגה. סאדאת היה סגן־אלוף בחיל הקשר המצרי וכן הלאה.

המחזור האחרון של הפיכות בידי דור הקצינים־הפוליטיים, תגיכי המאבק נגד העלית ה"אפנדית", נערך כבר לפני שנים אחדות: אוגוסט 1967 — הפיכתו של עאמר ושותפיו במצרים. יולי 1968 — הפיכת קציני ה"בעת" בעיראק. נובמבר 1970 — "התנועה התיקונית" של אסד בסוריה. (ולכך אין להוסיף את נסיון ההפיכה של טאהר זבירי באלג'יריה ואת הפיכתו של קדאפי בלוב (ספטמבר 1969) ונומיירי בסודאן (מאי 1969) — כיוון שאלה מקרים שונים).

דורות הקצינים שבאו אחריהם לא הגיעו בשום מקום להנהגה ולא חוללו הפיכות צבאיות מוצלחות. וביתר חריפות: שום מפקד דיוויזיה ערבי עוד לא הגיע לשלטון. את שרשרת ההפיכות ביצעו בעיקר מפקדי גדודים וחטיבות ובאותם מקרים שבהם ניסו מפקדי דיוויזיות ללכת בדרכם (כמו בעיראק) — היה הכישלון נחלתם. וכיום בנויים הצבאות הערביים כולם על דיוויזיות וארמיות.

הקצונה המקצועית, שהתפתחה בצבאות הערביים בחסותה ובהדרכתה של הקצונה הפוליטית — לא פלשה לתחום הפוליטי. הקצונה שבשלטון היא איפוא קצונה של צבא העבר. הקצונה החדשה מקבלת את מרותה. הקצונה של היום איננה ממלאת עוד תפקיד יומיומי בעיצוב המדיניות ואיננה שותפה לכל הכרעה. זוהי, בחלקה הגדול, קצונה דומה לזו שאנו מכירים בעולם המערבי: מקצועית ובעלת תודעה מפותחת, אך כפופה לשלטון. והדבר בלט אפילו בנושאים הקשורים לצבא עצמו — כאשר הגנראלים סאדק, חסן ואחרים התנגדו בסוף 1972 לתכניות המלחמה של סאדאת — וסולקו, בלי קולי מיוחד. או כאשר גנראל שאזלי ואחרים כתה נגד אופן ניהול המלחמה וזכיונה — ונזרקו החוצה. או כאשר גנראל גמסי התנגד להבאי הסכם ההפרדה — ואולץ להתום.

הקצונה שינתה פניה מאז דור הקצינים הפוליטיים של סוף החמישים. הגידול המהיר בהיקף הצבאות טשטש בהדרגה את צביונה המגובש. הסגור. מקאסטה חברתית מצומצמת ומגובשת התנפחה הקצונה לממדי ענק. נוספו אליה מאות בחורים של קצינים צעירים, קציני מילואים וסטודנטים מגוייסים. אלה הביאו לצבא רב־גוניות תיגוניים וכולם נכבשו לסוד ההיתוך של האינדוקטרינציה האידיאולוגית מבנית.

גידול הצבאות

ובמקביל — ההתעצמות הצבאית שינתה את המושגים של התערבות בחיים המדיניים. אם בעבר יכולים היו מפקדי חטיבות להתכנס ולהחליט בנקל על קו פעולה, היה ביכולתם לאיים ולמצב לחץ מזיין — הרי עתה גם מפקד דיוויזיה הוא רק בורג במערכת גדולה. ההתערבות בחיים הפוליטיים על ידי צבא בן חמש דיוויזיות (סוריה) או עשר דיוויזיות (מצרים) מחייבת כבר קונסנסוס רחב מאד. מפקד חטיבה או דיוויזיה אינו יכול לעשות הרבה בכוחות עצמו. הוא זקוק להסכמה מוקדמת. הסכמה כזו איננה קלה להשגה בכלל הרב־גוניות החדשה של הקצונה, ובכלל הדגש על מקצועות. התמחות בשורותיה. וכך קורה שדווקא חיזוקה המספרי והאיכותי של שכבת הקצינים הטיל מגבלות על יעילותה הפוליטית.

הקצונה נהגית מקצועית רצינית ואין היא שרויה בניגוד חריף עם המשטר, כמו הקצונה של שנות החמישים, שייצגה את העלית המודרניסטית בתוך חברה שמרנית ומסורתית. ונוסף לכך: הקצונה של ימינו כבדה ומסורבלת מכדי להתערב בתמתמה בתהליך קבלת ההחלטות. היא מגלה סימנים של הסתגרות בתחומיה. זוהי תופעה שאיננה אחידה, כמובן, הקצב שונה מארץ לארץ — אבל זו המגמה הכללית. ויש תופעה נפוצה של גאווה גלויה על המקצועיות הא־פוליטית של הקצונה וצייתנותה המדינית בכל הנאי.

מפקדי הצבאות הם כבר "סבנאים" בחלקם הגדול ולא מנהיגים פוליטיים־צבאיים. גנראלים מן הדגם של עבד־אל־מונעים ריאד, סאזיל וגמסי במצרים, שקור וכיהאבי בסוריה באים במקום עאמר וג'דיד. הקצונה־הפוליטית של שנות החמישים והששים נאכלה ברובה בתחרויות פנימיות ורק מעטים עוד קיימים בצמרת הפיקוד. היותר מזה, או עברו למנגנון האזרחי או לדרג הפוליטי. שר המלחמה המצרי מרשאל איסמאעיל, למשל: הוא, כנראה, אחרון "הקצינים החופשיים", שנשאר בתדים. וגם בסוריה ובעיראק קצינים פוליטיים מן הדור הקודם ניתן למנות על אצבעות יד אחת.

בד בבד עם האינדוקטרינציה הפוליטית המאסיבית של הקצונה, חלה איפוא — מעין דה־פוליטיזציה בשורותיה, במובן של התרחקות מן הפוליטיקה השוטפת. הצבא הודרך לתת אמון באידיאולוגיה של המנהיגות, שיצאה מקרבו וטיפחה אותו. הוא שותף לערכי המשטרים ולכיווני מדיניותם ונחל להיות "כלב שמירה" של המכבלה. הוא מתעסק בענייניו. ובמדינות כמו עיראק, יש כלבי שמירה המתפקדים על הקצונה בדמות קומיסארים אזרחיים בכדים.

הקשר הטכנוקראטי

אל מול הקלסתר החדש של הקצונה ה"טכנוקראטיזציה" של הצבאות חלה התעצמות מהירה של השכבה הטכנוקראטית האזרחית. זה המעבר, שנקרא לסייע לקצונה הפוליטית בעיבוד אסטרטגית הרפורמות הפיתוח ובביצוען. חלקים חשובים של הקצונה עברו במרוצת השנים לתפקידי מפתח במנגנון הביורוקראטי האזרחי. בתחילה כממונים ובמשגיחים ואחר־כך כפקידים בכירים שזהו מסלול הקידום המקובל שלהם. הדבר נתן הכשר לטכנוקראטיה בעיני הקצונה כולה. ככל שהתגבר מעמד המשק הממלכתי ומנגנוני המדינה גבר משקלו של מעמד זה. הקצינים שנעשו טכנוקראטים קיימו את זיקה לצבא, אך בהדרגה נעשו קרובים לעמיתיהם האזרחים. קצין שריון שנעשה מנהל מפעל תעשייתי נטמע באורח נורמלי באמנות לשכבה החדשה, בלי שראה בכך בגידה לנאמנות הקודמת למעמד הקצינים.

הקצונה שנשארה בצבא ראתה בטכנוקראטיה האזרחית את זרוע הביצוע של מדיניותה. בפרט משום שקצינים לשעבר עמדו בראש אגפיה החשובים. ויזכר כאן, לדוגמה, אדם כמו הקצין המהנדס סידקי סולימאן, ראש־הממשלה הטכנוקרט הראשון במצרים והאחראי לסכר אסואן. בחסות הגיבוי הצבאי צמחה הביורוקראטיה, ובראשה העלית הטכנוקראטית, לממדים חדשים. התקציבים שלרשותה הלכו וגדלו ועמדות כוח הולכות ורבות עברו באטיות לידי נציגיה. הטכנוקראטיה היתה נאמנה לאסטרטגיה של הקצונה הפוליטית וכיבדה את זכויות־היתר של הצבאות. השותפות הלכה ונתחזקה, ככל שנתברר לקצינים, שאין הם מסוגלים לטפל בעצמם בבעיות הפנים המסובכות והם נזקקים לכישוריהם של הטכנוקראטים האזרחים — כלכלנים, מהנדסים ומנהלים. הקצונה ויתרה מרצון לטכנוקראטים על תחומי השפעה במשק ובמינהל. מה גם שלא היתה לה סיבה להתאונן על חלקה היא בעוגה.

אלא שהטכנוקראטיה המתעצמת פעלה לפי מערכת שיקולים משלה ואין היא מעוניינת לכפוף ראשה בכל פעם מול הרוחות הנושבות מן הצבא ומן האינטליגנציה המורדנת אותו. לטכנוקראטים, קצינים לשעבר ואזרחים כאחד, יש הגיון פעולה משלהם ואינטרסים משלהם. ולכן — לדוגמה הם לא היו מסוגלים להשלים בסוריה עם סיסמת "מלחמת השחרור העממית", המבוססת על "המונים" ולא על מנגנון. או עם שאיפתו של "קצין חופשי" כמו עלי סברי לכפות פיקוח של "האיחוד הסוציאליסטי" על המימשל. הטכנוקראטיה — באמצעות סאדאת ואסד — פיקדה איפוא בשנים האחרונות גם את הכוחות הפוליטיים שמחוץ למנגנונה — את ה"בעת" ומפלגות הפועלים המוויינות בסוריה, את "האיחוד הסוציאליסטי" ה"קאדר המהפכני" במצרים וכו'.

כיום אין למפלגת ה"בעת" בסוריה השפעה של ממש והיא כפופה בעצם למערכת המנהלית הממלכתית. הדבר בלט באור בעת החתימה הסורית על הסכם ההפרדה בגולן: הגוף האחרון שזומן אסד היה קונגרס המפלגה, וזאת לאחר החתימה. סאדאת הורה בשבועות האחרונים לערוך דיונים ב"איחוד הסוציאליסטי", שיכתנו אותו בעיקר ללחימה בבעבות ולצמצם הלוזה...

ה"פתיחה" מבית

הטכנוקראטיה חייבת לבצר את עמדותיה ולהתחסן מביקורת. יש לה ענין למנוע כל פיקוח וציבור עליה. אך היא מתירה כעם יותר שהיוזמות פוליטיות מבית: ויכוחים בעתונות והשמעת דעות. העיקר, מבחינתה, הוא לבסס את ארגונה ולכן מדבר עכשיו סאדאת על "מדינת־מוסדות", על ריבונות החוק והוא מקצץ בסמכויות המשטרה החשאית. הוא מבטיח הגנה לפקידות בפני סיכורין שרירותיים ומעניק אוטונומיה, לראשונה, לאוניברסיטאות. שכן הטכנוקראטיה זקוקה מעצם טיבה למרחב נשימה לריצון מתמיד. ולכן, אגב, היא גם מעוניינת בקו פתוח למערב, ולארצות־הברית בראשו. אנשיה הם פרגמטיסטים שהדוגמטיות הדוקטרינרית של האינטליגנציה הישנה איננה הולמת אותם. ומכאן תופעות הליברליזציה שאנו עדים להן, גם אצל סאדאת וגם אצל אסד. הטכנוקראטים אינם זקוקים מיכות פוליטי כל עוד עליונותם איננה הנושא שבוויכוח.

הואיל וגם בצבא עלתה שכבה חדישה של קצינים־טכנוקראטים, נעשתה הקצונה, בעצם, אחד האגפים של השכבה הטכנוקראטית החדשה. חלק מן העלית ולאו דווקא החלק הבכיר שבתוכה. בסוריה ובעיראק התהליך הזה מפגר אחרי מצרים וירדן, אבל בעקבות ההפיכות האחרונות ברור היום לכל, על־ידי טכנוקראטים אחרים (כולל קצינים — בדימוס) ולא בתוך שורות הקצונה. וההכרעות האלה משקפות, כמובן, את עליתה של הטכנוקראטיה. לכן יוחד עכשיו בגזרות בשילוש הקדוש של הסיסמאות מימי השיא של הנאצריזם — אחדות, חירות, סוציאליזם. אין מדברים עוד על אחדות ערבית כמטרה מדינית מעשית, אלא כבסיס לשותפות כלכלית רחבת היקף. החרות במובנה הקודם כמאבק אנטי־אימפריאליסטי — נתחלפה בשבון של הרווחת הפרט. "הסוציאליזם" נדחק לפינה והתורים לעידוד הסקטור הפרטי השקעות הון זרות. הטכנוקראטיה שסדף איננה רואה עצמה מוגבלת לסקטור הציבורי. אם כי תשקוד להבטיח את משקלו המכריע במשק. היא מעוניינת לפתוח לאנשיה ערוצי פעולה השפעה חדשים ולגביה אין הסתירה הקודמת בין הון פרטי וציבורי — תוספת כבעבר.

משקלה של הטכנוקראטיה מתבטא, בין היתר, בכך שמדינות פוליטיות חריפות כמו עיראק ובסורים יכולות לעשות היום עיסקות של מאות מיליוני דולרים, לרבות תוכניות השקעה משותפות. הטכנוקראטיה שוקלת שיקולים אחרים מאלה ששקל, למשל, נאצר כאשר התכסכך עם ארה"ב וגם בערב ברכניה ואיבד את המקור העיקרי להשקעות. הדגשים של הטכנוקראטים הם כלכליים יותר מאשר פוליטיים; יותר עניינים ופחות מותנים בסיסמאות אידיאולוגיות. הטכנוקראטיה נמשכה ויעילה יותר בניצול ההזדמנויות והיא בוחרת, מטבע הדברים, באותן הזדמנויות המוסיפות לה כוח הולמות את יתרונותיה. כל המדיניות החדשה של סאדאת ושל אסד היא בבואה לתכונה זו.

אבל לא רק במצרים (ופחות מכך בסוריה (ובעיראק) יש הגבור בתמיד בכוחה של הטכנוקראטיה האזרחית. גם בירדן, שבה לא היה מעמד קצינים, יש התהליך מתקדם באשר בכיוון זהה.

בין מוסול לבירדן?

רבים עדיין רואים במלך חוסיין נציג משטר של ראשי שבטים וגייסות בדווים. אבל האמת היא, שהמשענת העיקרית של המשטר היא דווקא הטכנוקראטיה. עליה בנודלית היא הסובבת את חוסיין ומנהלת את המדינה בעצם. אנשים כמו זייד ריפאעי ודודגאן אבו־עודה הם נציגים מובהקים של עלית זו. הקשר המשפחתי של ריפאעי ואחרים לעלית המסורתית המזרח־ירדנית הקל על המעבר בירדן, כפי שהקשר של הטכנוקראטיה לקצונה הקל על המפנה במצרים. אבל כפי שסידקי סולימאן פעל כטכנוקראט ולא כקצין־פוליטי, כך גם ריפאעי פועל כטכנוקראט ולא כנציג ואתמכולה האינטרסים של אבות גיגוי. המנגנון הממלכתי בירדן חזק לא פחות מאשר במצרים או בסוריה. אף כי לא היו שם הלאמה ואין שם סוציאליזם. גם שם מקצצים בהדרגה — באמצעות מסים וחלוקת אדמות ומים — בכוחם של ראשי השבטים ובעלי האחוזות. הביורוקראטיה הירדנית (לרבות הצבא) משלטת כבר על כששים־ושבעים אחוז מן ההכנסה הלאומית ודי בכך כדי להצביע על גודל השפעתה: היא דוחקה בהתבדה את המנהיגות השבטית הבדווית ואת ה"אפנדים" בעלי הקרקעות. די להציץ בהרכב הממשלות האחרונות שם.

לעלית הטכנוקראטית הירדנית יש, כמובן, חשיבות מיוחדת מבחינתנו, מכיוון שבולט בה שיעור רם של הפלשתינאים. רבים מהם בעלי השקפות לאומניות — אנשים שגדלו בחוגים מסוג החוג של ערפאת — המאמינים כיום בשותפות הפלשתינאית ירדנית ותומכים ברעיון הפדרציה עם הגדה המערבית. אלה הם היריבים הקשים המסוכנים ביותר של יאסר ערפאת. ואלה הם הגורמים, שדחפו לחיסול המחבלים בירדן ב־71—1970 ולחצו על המלך לחפש פתרון מהיר לבעיית הגדה המערבית, תוך גילוי מתינות יחסית הראויה לציון, בנוגע לתנאי ההסדר. (למותר כך היה ערב למלחמת יום הכיפורים).

וספר אינו, שהאצטיל אף על הדסיון עצמו — היה הנציג הבולט של תהליך התעצמות הטכנוקראטיה הירדנית אם כי בתפישותיו המדיניות לא היה נציג אפייני. הוא ניצל כהלכה את הכוח הטכנוקראטי־צבאי (וגם את הגיבוי הבדוי), אבל השקפתו היתה קרובה דווקא לזו של ה"אפנדים" זוללי הפלשתינאים. הטכנוקראטיה, כפי שהיא מתבטאת ביתר תפישות מאז רצח תל בדצמבר 1971, גורסת את ההיפך: מאמץ למודוס ויוונדי כן עם הפלשתינאים. בניגוד לגישתו הברוטלית של תל לבעיה מורכבת זו. כיום ראשי הטכנוקראטיה עומדים בבירור על אחיו של תל ודוחים בהתנגדותם לכל ויתור על הגדה המערבית שהיא תנאי הכרחי להצלחת אסטרטגיית הפיתוח שלהם. ולצורך זה הם מוכנים ללכת לקראת הפלשתינאים. שהרי הם חלק חשוב בטכנוקראטיה הן מבחינת מוצאם והן בהשקפת עולמם.

רעיון הפדרציה הירדני־פלשתינאי — ולפחות עד אוקטובר אשתקד רעיון ההסדר עם ישראל — נישא על כתפי הטכנוקראטיה הזו ולא על כתפי ראשי השבטים הבדווים. ושוב: כמו במצרים ובסוריה, יש לטכנוקראטיה האזרחית גם אגף בצבא והשותפות הזו היא שהכריעה במערכה נגד המחבלים. הקצונה הירדנית, שבשנות החמישים והששים ניסתה לא אחת לתפוס את השלטון — ונכשלה איננה מתערבת בניהול הפוליטי. למעט כאשר לחצו לפעול נגד המחבלים, שפגעו במעמדה, באופן הישיר המכאיב ביותר.

"תכנון" ו"סדר"

כפי שבירדן משתחררת הטכנוקראטיה מן הגישה הישנה לנושא הפלשתינאי — כך ביתר המדינות השכנות משתחררת הטכנוקראטיה באלגנטיות מן התפישות שהורישה לה הקצונה הפוליטית. ובכך עוזר לה השיתוק היחסי של הקצונה המקצוענית החדשה. מה שמצטייר, לפעמים, כהרהור שני אצל המנהיגות הוותיקה אינו, בעצם, אלא השתקפות הדעות שמביאה עמה הטכנוקראטיה. כך זה בירדן, שם נפלו עקרונות "היונה התמימה" של העבר הקרוב קרבן לשאיפת הטכנוקראטיה לריכוזיות ולתכנון ממלכתי. וכך גם במצרים או בסוריה שם פותחת הטכנוקראטיה אפיקים חדשים של התנהגות פוליטית, כדי להשיג השקעות ומרחב פעולה. סיסמות הקסם החדשות במצרים הן "פתרון בעיית ההמונים" ו"תכנון" — כלומר התחומים שבהם מתמחה הטכנוקראטיה. התחית "המהפכנית" הולכת ודוהה — ובמכוון — מכיוון שהיא מפריעה לטכנוקראטיה. אנשיה אינם רוצים "מהפכות". לא מריבנים חזבניים־להבות ולא הפגנות, אלא יציבות, סדר ופיתוח מהיר.

ואולם, כפי שהקצונה הפוליטית איננה עשויה מעור אחד כך גם הטכנוקראטיה איננה בעלת אוריינטציה פוליטית אחידה. אותן מגמות מגוונות, שהתרוצצו בשדרות הקצינים — מתרוצצות גם בתוכה. יש ויכוח על כיווני הפיתוח, על הקו הפוליטי, על רמת הליברליזציה מבית וכו'. יש לטכנוקראטיה גישה בסיסית וזהה מבחינת האינטרסים הכלליים שלה כנגד כוחות אחרים. וכמובן שמציגים זאת תמיד כאינטרסים לאומיים ואפילו כלל־ערביים. אלא שהויכוח אינו נפסק בנקודה זו. הטכנוקראטיה יורשת את ההגמוניה על כל סבכיה ולבטיה. ואנו רואים זאת יפה במצרים, שבה נאבקים זרמים שונים של הטכנוקראטיה בשאלות כגון — כיצד לשאוב הון זר, כיצד לבנות את המערכת המשקית, באיזה תחום לשים דגש — בחקלאות או בתיעוש, באיזה שלב לגשת לשיקום ערי התעלה ועוד.

הוויכוח לגבי ישראל

אלא שהמחלוקות העוברות מדור אחד למשנהו מקבלות מתכונת שונה, מינוח חדש וצורות מאבק חדשות. אצל הטכנוקראטיה אין מכריעים בכוח הגדודים הנכונים לתזוזה. תהליך ההכרעה הוא מפותל ומורכב יותר וכעת, הוויתרים למסד אותו בדפוסים מסודרים. ומצרים היא הראשונה המתקרבת לשלב זה בדיונים על תיקונים בחוקה ועל "ניירות אוקטובר וספטמבר" של סאדאת.

הוויכוח הזה קיים, כמובן, גם בשאלה הישראלית. אבל משתמשים בנתונים חדשים. סאדאת ומקורביו הטכנוקראטים החלו, למשל, לצטט נתונים סטטיסטיים לגבי הנזקים לכלכלה, כדי להגן על ההליכה לדיונים. לפתע נקרא הציבור לתת דעתו למשמעות הכלכלית מדיניות־המלחמה של הקונפליקט וגם בירדן היו באחרונה פרסומים רבים לגבי בעיית הגדה המערבית מנקודת ראות כלכלית.

אין ללמוד מזה, חלילה, שהטכנוקראטים שוקלים את הסיכסוך אך ורק במאזניים כלכליים. אבל זהו אצלם שיקול חשוב ובפעם הראשונה העז לאחרונה אחד מבכיריהם, שר השיקום המצרי עוסמאן אחמד עוסמאן, לדבר בפומבי על אפשרות קיצוץ של עשרה אחוזים בתקציב הצבאי. כולם יודעים, שהמשך העימות הצבאי הוא בגדר מכשלה כלכלית חמורה. אך בהחלט לא הכל שותפים בקרב הטכנוקראטיה להערכה, שמחיר המשך הסיכסוך הוא הגורם היחיד שצריך לקבוע. ובכל זאת, המדינות שבהן כוח הטכנוקראטיה גדול יותר הן אלה, הערבות כיום לדבר על הסדר ואלה שבשליטת קצינים־פוליטיים לוחצות להמשך הלחימה.

בכל אופן עלינו, הישראלים, לבחון עתה את המחלוקת המתפתחת בשורות הטכנוקראטיה. זה קשה, מכיוון שאין הויכוח מתנהל בגלוי. אבל זהו הויכוח, שישפיע על המדיניות שתינקט. כבר הוכח, שלדעותיהם של ראשי הצבא יש כוח מוגבל בנושא הישראלי. סאדק, שאזלי וגמסי הם הדוגמאות (ואפשר להזכיר שגם אנשי עאמר מיצנים, כי עוד נאצר פסל את עצתם במאי 1967). גם כיום לוחצת הקצונה להסדר המהיר של בעיות אמברגו הנשק הסובייטי — וסאדאת איננו ממהר. פשוט מכיוון שהאינטרס הטהור של הקצונה בברית עם מוסקווה, אינו שקול כנגד רצון הטכנוקראטיה בפתיחת שערים כלפי המערב. הקו הסופי יגובש, אם כן בעיקר לפי תוצאות המאבק הפנים־טכנוקראטי.

מה שדרוש כעת — ובדחיפות — הוא לפנות למחקר מדוקדק של השכבה הטכנוקראטית וחלוקת הכוחות שבתוכה. שם מצוי המפתח להבנה מדוייקת יותר של המאורעות. במקום לנבור במחשבות הקצונה צריך ללמוד קצת גם על מהנדסים וכלכלנים, אנשי מינהל ומנהיגי איגודים מקצועיים (האנשים ה"מחזיקים" בפועלים למען הטכנוקראטיה). מעט מדי ידוע על הרכבה של שכבה זו, מוצאה החברתי, זיקותיה הבין־לאומיות והשקפותיה הפוליטיות. ההכללות הרחבות שהובאו כאן הן תוצאה של התרשמות ולא של מחקר מסודר. הן לוקות בשטחיות — ואולי גם בהגזמה כלשהי — אבל לעניות דעתי הן מצביעות על הכיוון, שבו יש ללכת.

אם נמשיך ללמוד רק את ה"בעת" את הנאצריזם ואת הקצונה הפוליטית — נגיע ודאי להשיגים יפים. אבל הם לא יהיו רלוואנטיים למציאות. אדם כמו ד"ר עבד אל־עזיז חיג'אזי קובע כיום את מדיניות מצרים יותר מכל איש אחר, למעט סאדאת עצמו. והוא אינו קצין ואף לא איש מפלגה. כלכלן כמו מוחמד חיידר משפיע על מדיניות סוריה לא פחות מגנראל טלאס. ובעשור הקרוב תהיה השפעת אנשים כאלה גדולה עוד יותר (הלא התהליך אינו מיוחד רק למדינות ערב).

קיצורו של דבר: היריבים ובני שיחנו שמעבר למתרס הם מטיפוס חדש. הם מדברים בשפה שונה מקודמיהם וחושבים אחרת. הסדר או מלחמה — שניהם ייעשו עמם. הגנראלים יתנו חוות־דעת מקצועית. אבל ההחלטה תהיה בידי הטכנוקראטים. הם מגדירים בעיות אחרות ושופטים מצבים אחרת. ואין לנו ברירה אלא להסתגל לכך. וככל שנקדים — מוטב.

אשכול היה מוכן לבחון עצמאות הגדה המערבית

מאת דניאל בלוך

בתודעת הציבור נחרט רושם, כאילו תקופת ממשלת הליכוד הלאומי היתה בהכרח תקופה של "שיתוק לאומי" ביזמות ובמגעים. אולם כל שמכיר את העובדות יודע, כי תמונה זו איננה מדוייקת. לפחות לגבי כל מה שנעשה שלא בפומבי. בפומבי מנעו אנשי גח"ל כל דיבור על נכונות לוויתורים, לפשרות או לנסיגה כל. וזכור כיצד תקפו את אשכול על שבראיון ל"ניוזוויק", זמן לא רב לפני פטירתו, התווה גבולות אפשריים של פשרה טריטוריאלית ביהודה ושומרון. למעשה, מאז תום מלחמת ששת הימים לא הסתיר אשכול את נכונותו לפשרה. וגם על פי התבטאויותיו הפומביות לא ניתן היה לשייכו לתנועה לשלמות הארץ. בשיחות פרטיות היה, כמובן, חופשי יותר ולא הסתיר את דעתו, שלמען שלום נאות חייבים לעשות ויתורים. אשכול חייב, לא בפעם, את הדגם של תכנית אלון, והבדך בהתיישבות בעיקר ברמת הגולן ובבקעת הירדן. אשכול הוא שטבע בפומבי את הקביעה, כי הירדן חייב להיות הגבול הבטחוני של ישראל. ופירושו לכך היה, שבכל הסדר חייב להקבע, כי צבאות זרים לא יעברו את הירדן מערבה.

בכך השאיר אופציות פתוחות להסדרים מדיניים. כפי שנראה להלן השאיר אשכול את האופציות פתוחות לגבי הפרטנר האפשרי להסדר בגדה המערבית. הוא הצדיק, אמנם, את אפשרות ההסדר עם חוסיין, אך לא נעל את הדלת בפני אפשרות של הידברות עם תושבי הגדה המערבית על הקמת מדינה עצמאית. מתפרסם פה בפעם הראשונה מסמך, שבו הכיר לוי אשכול אפשרות זאת. המסמך הוא תמצית מגשיחה שקיים אשכול עם איש הרוח הבינ"ע פרופ' ריימונד ארון ב־17 באוגוסט 1967. כלומר קצת יותר כחודשיים לאחר מלחמת ששת הימים:

פרופ' ארון: ביקרתי בארץ פעמים אחדות. הרציתי במכללה לבטחון לאומי. בביקורי הפעם אני נוכח לדעת, שההמנונה השתנתה. לישראל היתה עד כה דמות כסוגייה בעולם הנאור. אם המדינה הפך למדינה שולטת, תשתנה דמותה בעולם.

ראש הממשלה: "אורח בא לרגע, רואה כל פגע". תפיסת עולמנו נשארה זו שהיתה לציונות. אנו מאמינים, כי ישראל היא המדינה אליה קשור עתידנו ואנו נמצא דרך לקבוע דמות המדינה. מה אנו רוצים? באשר לסיני אנו דורשים את זכותנו הטבעית לשייט בתעלת סואץ. הבעיה העיקרית היא ירדן. מירדן אנו דורשים רצועת בטחון לאורך הנהר ירדן. הערבים יוכלו להיות אז, אם ירצו, אזרחים ירדניים. אנו עושים מאמצים גדולים למצוא פתרונות לפליטים הערביים. באשר לרצועת עזה — נאצר חייב כסף לארה"ב. הנשיא ג'ונסון יכול לבקש מנאצר שטח אדמה בסיני ליישב עליו פליטי עזה בעזרת מים מותפלים.

פרופ' ארון: אם הצד השני ינצל הפליטים למטרות מדיניות, איך תוכל ישראל לפתור בעייתם?

ראש הממשלה: נקח קודם את תושבי הגדה המערבית שהם אזרחים ירדניים. אינני מתנגד שיישארו אזרחים ירדניים. ניתן להם מבוא לים ותיתכן בתנאי שתהיה לנו רצועת בטחון.

פרופ' ארון: ומה אם הערבים לא ירצו להגיע לעסק השווה עם ישראל וישתמשו בפליטים כנשק נגד ישראל?

ראש הממשלה: במקרה זה נשב בקוטותינו.

פרופ' ארון: האם אתה אופטימי בקשר לשיחות עם הערבים?

ראש הממשלה: היו לי סימנים, שהמלך יהיה מוכן לדבר איתנו. נאמר לנו שהוא מחכה לכישלון ועידת הפיסגה הערבית. אני מאמין שבעתיד הלא רחוק נגיע לשיחות עם חוסיין. לא עם נאצר. מכיון שנאצריזם עומד בדרך המועצות.

פרופ' ארון: האם אינך חושש מתנועת מרי בגדה המערבית?

ראש הממשלה: לא, אין זו אלג'יריה. אנו יכולים להבטיח את השקט והבטחון באיזור. ביכולתנו להעניק כל סדור בשטחים הכבושים. אנו נוקטים במדיניות של חופש כלפי האוכלוסיה הערבית ומאמינים שהמו"מ עם ירדן קרוב.

פרופ' ארון: האם אתה מעדיף שלטון חוסיין בירדן או האם תרצה שינוי?

ראש הממשלה: לא, אני מסמפט אישית את המשפחה ההאשמית. אולי מכיוון שפייסל ניהל בשעתו מו"מ עם ויצמאן, ועבדאללה ניסה להגיע לשלום עם ישראל.

פרופ' ארון: יש ידיעות, שערביי הגדה המערבית אינם רואים את חוסיין כמלכם.

ראש הממשלה: היתה היום ידיעה, שמאה נכבדים ערבים שלחו לו איגרת שהם מקבלים מרותו. אולם אם ירצו עצמאות הגדה המערבית, נסכים גם לזאת.

עד כאן תמצית השיחה בין פרופ' ארון ללוי אשכול.

יש לדעת, כי דבריו של אשכול לא היו תיאוריה או מליצה בלבד. לפי ידיעות שהתפרסמו בעתוני חוץ החלו בתקופת אשכול פגישות יסודיות עם המלך חוסיין. בהן השתתפו לסירוגין השרים אבן ואלון, הרמטכ"ל דאז חיים בר־לב ומנכ"ל משרד ראש־הממשלה ד"ר יעקב הרצוג ז"ל. מצד שני דאג ראש־הממשלה לקיים מגעים כודביים עם המנהיגות המקומית בגדה המערבית. מגעים אלה ניהלו שר המשטרה דאז אליהו ששון ובנו משה ששון, שנבנה עם הפקידות הבכירה במשרד החוץ. לפי מיטב ידיעתי התקיימו מגעים אלה על דעת שרי המערך, וגם יתר חברי הממשלה ידעו על כך. רק ההיסטוריונים, בעת שייפתחו בפניהם כל המסמכים בכל הארכיונים, יוכלו לקבוע מדוע לא הביאו המגעים הללו פרי בדמות של הסדר שלום.

לוי אשכול נפגש עם נכבדי הגדה

مكتب امن الأهل

هكذا من الاصل

איכות החיים

האמנם „אחרינו המבול"?

מאת יהודה גוטהלף

אין זו חזות קודרת לעתיד: הזיהום באוויר בכמה ערים ביפאן מחייב חבישת מסכות.

הסכנות האקולוגיות

נתבדו אשליות

איכות החיים מהי?

התפוצצות האוכלוסין

(מאמר שני יבוא)

הקראים נאבקים על ייחודם בכור־ההיתוך הישראלי

מאת דני צדקוני

לות השנה הקראי עצוי להבהיר את הדמיון השוני שבין הענף הק־ראי לבין גזע העץ היהודי שהצמיח אותו. בשנת תשל"ה יחולו החגים הנוראים לפי הלוח הקראי באותם מועדים, שבהם חלים החגים הנוראים של עם ישראל. אך יש שנים, שבהן חלים החגים הדומים במועדים שונים. הסבה לדבר הוא, שהלוח הקראי, המכונה בפי בני העדה — הלוח העברי, מבוסס על מחזורי הלבנה בלבד, ללא התאמה לשנת החמה.

ראשי העדה הקראית בישראל מבקשים לשמור על מסורתה ומנהגיה המיוחדים של העדה ולעמוד כנגד מגמות להתבולל בקרב העם היהודי. עדת הקראים בישראל, המונה כ־13,000 נפש מתארגנת אי־פוא כחדרה, ונאבקת באמצעות נציגיה למען מעמד כשפטי נפרד בבתי הדין הדתיים.

הרב שלמה בן שבתאי נונו

יגאל עילם

1000 יהודים בעת החדשה

לקסיקון

1000 ערכים על אישים יהודים, שתרמו לתרבות האנושית בכל התחומים — מדינאים, מצביאים, סופרים, רופאים, חוקרים, ממציאים, מנהיגי הציונות, אנשי קולנוע ותיאטרון ומקבלי פרס נובל.

זהו לקסיקון ראשון בסוגו, המביא תמונה היסטורית של היהדות והציונות בדורות האחרונים (משנת 1700).

מחירו בחנות — 34 ל"י

המוסיף — 28 ל"י לדמי החתימה יוכל לקבל במקום הספר מיקרוסקופ משוכלל, מגדיל 100 x 200 x 300.

מחירו בחנות 66 ל"י

• המחיר כפוף לשער הלירה ולהיטלי יבוא.

שי „דבר לילדים" לחותם לשנה מראש

לכבוד „דבר לילדים" ת.ד. 199, תל־אביב.

רצוני לחתום על עתונכם בשביל בני/בתי אני משלם את דמי החתימה לשנה מראש בסך 84 ל"י ומבקש לקבל*

☐ את הלקסיקון „1000 יהודים בעת החדשה"

☐ מיקרוסקופ משוכלל (מחירו בחנות 66 ל"י).

הריני מצרף בזה צ'ק/המחאת דואר על סך ______

שם הילד ______ שם המשפחה ______

תלמיד בית־הספר ______

כתובת מדויקת ______

חתימת הורה ______

* סמן x במשבצת המתאימה.

1) פרד הויל: „פנים חדשות ל...", ספרית אפקים — עם עובד, 1974.

2) ...: „חברת השפע", ספרית אפקים — עם עובד, 1973.

3) אלווין טופלר: „הלם העתיד", ספרית אפקים — עם עובד, 1974.

René Dubos: Der entfesselte Fortschritt, Gustav Lübbe Verlag, 1970.

(תרגום באנגלית)

ברכות · רחובות · לשנה הבאה

טחנת ירושלים בע״מ

מאחלת
לכל בית ישראל
במדינה ובתפוצות
שנה טובה
תחל שנת תשל״ה וברכותיה

״פרי ירושלים״
מפעלי קירור ואריזה בהר־טוב
מיסודו של ארגון הקניות
״מבואות ירושלים״
מברכים את כל הבאים עמם
בקשרי מסחר ואת כל בית ישראל
בשנת בטחון ושלום
בשנה טובה ומבורכת

מושב ברק
שולח ברכה חמה
לנשיא ולממשלה
לצהל ולכוחות הבטחון
להתישבות העובדת
ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת

אדלר ישראל
קבלן בנין
בני־ברק, רח׳ אברהם 10, טל. 781640
מאחל לכל לקוחותיו, ידידיו
ולכל הבאים אתו בקשרי מסחר ועבודה
שנה טובה ומבורכת
שנת שלום ובנין

שנת ברכה ושגשוג
הצינקוגרפיות
המאוחדות בע״מ
תל־אביב, רח׳ ליליינבלום 12
ערה״ש תשל״ה

חברת ״קם״
מאחלת לכל
ידידיה, לקוחותיה וספקיה
שנת שלום, בריאות ושגשוג כלכלי
כימיקלים לנקוי, חטוי, הדברה ואחזקה
ת. ד. 165, אשדוד

נעלי ״עדינה״
מרכז מסחרי
ברכות לשנה טובה
לראש העיריה
ולכל תושבי קרית גת

ברכת ״צבר״
מתנות וחפצי חן
כפר הי״37 — קרית גת
שנה טובה ומבורכת
לכל תושבי קרית גת

ברכת שנה טובה ומבורכת
לראש העיריה
ולכל תושבי קרית־גת
קיטרו ברקו
נגריה — קרית גת

בפרוס שנת תשל״ה הבעל״ט
מברכת מועצת פועלי רחובות
ומוסדותיה את:
נשיא המדינה
ממשלת ישראל
צבא הגנה לישראל
ציבור פועלי רחובות
וכל בית ישראל
בברכת שנה טובה
בנין המדינה, התרחבותה
ביסוסה והאדרת כוחה

החברה לבנין ולעבודות ציבוריות
מיסודו של סולל בונה סניף רחובות,
ראשון־לציון
יכין חק״ל איזור הדרום
קופ״ח איזור הדרום
ביה״ח ״קפלן״ רחובות
ביה״ח ״הרצפלד״ גדרה
קרן ביטוח ופנסיה של פועלי בנין
קרן ביטוח של פועלים חקלאים
תנובה מחוז הדרום
פרי תנובה
״התנועה״ קואופרטיב להובלה
מכשירן אופטי

לממשלת ישראל
לצבא ההגנה לישראל
להתישבות העובדת וישובי הספר
ולכל בנינו בצה״ל
שלוחה ברכת
המועצה האזורית שער הנגב
ומפעליה
לשנה טובה,
שנת שגשוג ועצמאות כלכלית
שלום ובטחון בגבולות
ביה״ס האזורי שער הנגב
האמפיתיאטרון האזורי שער הנגב
״מנפטת״ הנגב — מכון לנפוט כותנה
״עוף קור״ — מכון לשחיטת והקפאת עופות
חרושת, קרח וקירור
המכבסה האזורית
המכון למיון נשירים
סככת מיון לתפוחי אדמה
הישובים:
אור הנר; דורות; מפלסים; ארז; חוות איבים; נחל עוז; ברור חיל; מושב יכיני; ניר עם; גבים; כפר עזה; רוחמה.

צרור ברכות לשנה טובה ומבורכת
לראש העיריה ולכל תושבי קרית גת
האחים פרץ
פחחות וצביעת רכב
טל. 91941
איזור התעשיה קרית גת

בנישל את דוד
תכנון ובצוע עבודות מסגרות
פתוח בנין ותעשיה
איזור התעשיה — טל. 92720 —
קרית גת
שנה טובה ומבורכת
לצה״ל, מפקדיו וחייליו
ולכל תושבי קרית־גת ובני ביתם

לנשיא המדינה, לממשלת ישראל ולשריה,
לצה״ל ולעומדים במערכה,
למועצת פועלי רמת־גן וגבעתיים,
להנהלה ולעובדי המפעל ולמשפחותיהם
שלוחה ברכתנו לשנה החדשה
שתהא שנת שלום ובטחון, בנין ויצירה
ועד פועלי ״פלאלום״

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל ושריה
לצבא הגנה לישראל ומפקדיו
לועד הפועל של ההסתדרות
ולכל ציבור הפועלים באשקלון

שנת ביסוס כלכלי
ליכוד מחנה הפועלים
ושלום לכל בית ישראל

מועצת פועלי אשקלון
החברה לבנין ולעבודות ציבוריות מיסודו של סולל בונה אשקלון
בנק קופת עם סניף אשקלון
עמיגור — ניהול נכסים בע״מ אשקלון
מפעלי יכין חק״ל אשקלון
תנובה בע״מ אשקלון
תנובה אקספורט סניף אשקלון
המשביר לצרכן סניף אשקלון
מבטחים — מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע״מ אשקלון
קרן ביטוח ופנסיה לפועלי הבנין ולעבודות ציבוריות סניף אשקלון
קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים ובלתי מקצועיים סניף אשקלון
הרגל בע״מ סניף אשקלון
יהלומי אשקלון בע״מ תעשיית יהלומים אפרידר אשקלון
קרן אלקטרוניקה בע״מ אזור התעשיה הקלה אפרידר אשקלון
״איזומד״ בע״מ ציוד רפואי ומכשירים מדויקים אפרידר אשקלון
״אבניך״ תעשיות פלסטיות לבנין בע״מ אזור התעשיה אשקלון
״רגבי״ תעשיות בע״מ מפעל לייצור צעצועים טל. 2530
״פוכים״ בע״מ אשקלון
״אשקלון טורס״ משרד לנסיעות ותיירות המרכז המסחרי טל. 3651
קולנוע תיאטרון ״רחלי״ מכספת זלקין
אגודת השומרים בע״מ טל. 2349
דפוס אקספרס אשקלון טל. 2720
כהן יצחק חנות להיטים רח׳ הרצל 27 טל. 3320
אחים גזית ״להיטים גזית״ ״אלקטרו אור״ יהלומי צילית ומוצרי חשמל אשקלון
פינת ההסתדרות טל. 2145
ועד הפועלים וועד עובדי לבידי אשקלון

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצה״ל המפואר
למשקי הספר ולהיאחזויות החדשות
שלוחה ברכתנו לשנה החדשה
תהא שנת תשל״ה
שנת שלום ובטחון
עליה, יצירה ובנין
שגשוג ופיתוח משקי

המועצה האזורית באר־טוביה
המועצה האזורית ברנר
המועצה האזורית גזר
המועצה האזורית חוף־אשקלון
המועצה האזורית לכיש
המועצה האזורית שפיר

לממשלת ישראל
לצבא ההגנה לישראל
ולכל בית ישראל
תהא השנה הבעל״ט
שנה שפע ורווחה
שנת שגשוג ועצמאות כלכלית
בית חולדה

לממשלת ישראל
לצבא ההגנה לישראל
ולכל בית ישראל
בפרוס השנה החדשה
שנת שלום ובטחון
בגבולות ארצנו
שנת תנובה מבורכת
בית נצר סירני

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצ.ה.ל.
ולכל בית ישראל
תהא השנה הבעל״ט
שנת בטחון ושלום יציב
שגשוג ופיתוח כלכלי
מועצת פועלי נס־ציונה
קרן ביטוח לפועלי בנין

בנפי יצחק
עבודות עפר
משעול המליצות 13, טל. 91541
מברך את תושבי קרית גת
ובני ביתם
בברכת שגשוג ופיתוח

צילה ונתן הרשקוביץ
״צבע״
סוכנות ראשית לדרום — חומרי בנין וכלים
בנין פולגת, טל. 91051, קרית גת
מברכים את
ראש העיר, את לקוחותיו
וכל תושבי קרית גת
בברכת שנה טובה, שנת שגשוג
וקליטת עליה

לממשלת ישראל
לצה״ל המפואר
ולהיאחזויות החדשות בהר ובבקעה
שנת שפע ורווחה
שלום
וביצור הגבולות
קיבוץ פלמחים

״הנדסת בנין״
קרית־גת
משרד לתכנון ופיקוח
תכנון בתים בודדים ותוספות
טיפול בקבלת רשיון בניה
פיקוח באתר
חישוב כמויות
עריכת חשבונות סופיים
מברך את ראש העיריה
וכל תושבי קרית גת
בברכת שנה טובה ומבורכת
בהן שרלי - הנדסאי בנין
בנין גילת 25, טל. 91126
מעון: טל. 91766

לממשלת ישראל
לצבא ההגנה לישראל
לבנינו בצה״ל
ולכל בית ישראל
שלוחה ברכתנו
לשנת שלום ובטחון בארצנו
שנת עצמאות והתעצמות
מושב
כפר ורבורג

לממשלת ישראל
לצבא ההגנה לישראל
ולכל בנינו בצה״ל
תהא שנה זו הבעל״ט
שנת שלום ובטחון
שנת שגשוג ופתוח
ביצור הגבולות
ויצירות בלבליות
מושב באר־טוביה

לראש הממשלה
לממשלת ישראל
לצה״ל ומפקדיו
ולבנינו בצה״ל
שנה טובה ומבורכת
שנת שלום ושגשוג משקי
מושב ניר בנים

לממשלת ישראל
לבנינו בצה״ל
ולכל בית ישראל
שלוחה ברכתנו
לשנת שלום ובטחון בארצנו
שנת שגשוג ופיתוח משקי
בית נען

לממשלת ישראל
לצה״ל האדיר
לבנינו בצה״ל
לעם ישראל
שנת בטחון ושלום יציב
שגשוג ופיתוח משקי
תנופה כלכלית ותנובה מבורכת
בית גבעת ברנר

ברכות לשנה טובה ומוצלחת
לראש העיריה מר אריה מאיר
ולכל תושבי קריה גת
האחים זית
רח׳ סמדר 8, 6 קרית גת
טל. 91186, 91256

שלו סוכנות לבטוח
שרות ויעוץ לכל סוגי הביטוח
בנין גילת, טל. 91389 קרית גת
ברכות ואיחולים לשנה טובה
שנת שלום ויצירה לראש העיריה
ולכל בני קרית גת

פלידר דוד
חברה לביצוע עבודות בנין, שיפוצים ופיתוח בע״מ
ת.ד. 141 קרית גת — טל. 91649
מברך את ראש העיריה
וכל תושבי קריה גת
בברכת שנה טובה ומבורכת

מפעלי קרור וקרח בע״מ
איזור התעשיה קרית גת
מברכים את צה״ל וכל בית ישראל
בברכת שנה טובה

לנשיא המדינה
לראש ממשלת ישראל ושריה
לצה״ל, מפקדיו וחייליו
לתושבי קרית גת ובני ביתם
לתושבי חבל לכיש ובני ביתם
ברכות ואיחולים לשנה החדשה
שנת שגשוג ופיתוח
שנת שלום, עליה וקליטה
אריה מאיר
ראש העיריה
וחברי מועצת העיר קרית גת

לאה ושמעון ישראלי
חשבונאי — יועץ מס מורשה — יועצים לביטוח
סוכני ״מגדל בנין״
בנין גילת — טל. 91337 — קרית גת
מברכים את ראש העיריה
וכל תושבי קרית גת ובני ביתם
בברכת שנה טובה ומבורכת

האחים באבי
נגריה מכאנית קרית גת
מברכים את ראש העיריה
וכל תושבי קרית גת והסביבה
בברכת שנת שלום, פיתוח וקליטת עליה

רדיו חשמל
קראוס שלמה — שד׳ בית גוברין קרית גת
מאחל שנת שלום ואחוה
לכל בית ישראל

אהרון רייס ובנין בע״מ
חרושת ברזל וריתוך
ייצור קונסטרוקציות — עבודות ברזל —
מסגרות בנין
דרך החרושת קרית גת
מברכים את:
ראש העיר, העובדים ובני ביתם
וכל תושבי קרית גת
בשנה טובה ומבורכת

לצה״ל ומפקדיו
לראש העיר מר אריה מאיר
לחברי מועצת העיר
ולכל תושבי קריה גת
ברכות לשנה טובה
תהא שנה זו שנת שגשוג, שלום ופיתוח
אבישר
חברה לעבודות חשמל בע״מ
קרית־גת

לראש העיריה מר אריה מאיר
למגדלי הכותנה באיזור
ולכל תושבי קרית גת ובני ביתם
שנת שלום ואחוה
שנת שגשוג ויצירה
המכון לעבוד כותנה בע״מ
קרית גת

לתושבי מושבי איזור גת ובני ביתם
ולכל בית ישראל
ברכת שנות שפע,
יצירה ויבול מבורך
החברה לפיתוח מושבי איזור גת בע״מ
בנין פולגת, טל. 91251 קרית גת
למושב איזור גת
חברת תחנת דלק ״דלק״ — קרית גת
אגודה לניהול חשבונות מושבי לכיש

לראש העיריה מר אריה מאיר,
לכל תושבי קרית גת ובני ביתם
ברכות לשנה טובה,
שנת פיתוח ושגשוג כלכלי
אלקטרו אלבז
מכשירי חשמל — תקליטים — רדיו — טלוויזיה
מרכז מסחרי קרית־גת

ברכות לשנה החדשה

לבית ישראל בכל אתר ואתר
למנהיגי האומה ומגיניה
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה

שנת שלום, בטחון ושגשוג כלכלי

נאות פרי הגליל בע"מ
יצרני מיצים יצרני שימורים טבעיים

לבית ישראל
לצ.ה.ל.
למנהיגי האומה
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר לצרכן ובתי כל־בו

ברכת שנה טובה

אנוה Anva
יצרני עניבות
וצעיפים אופנתיים
רמת גן רח' קריניצי 5
טל. 728778

לנשיא המדינה, לממשלה, לצה"ל,
ולבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים

שנה טובה ומבורכת

ברכת

עוף ירושלים בע"מ
אזור התעשיה בית־שמש

לנשיא
לממשלה
לצה"ל
לכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודת הצרכנים
וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה

שנת שלום ובטחון

ביסקול בע"מ
יצרני סוכרזית
ללא ציקלומט

לממשלה, לצה"ל
לבית ישראל בכל אתר ואתר
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר לצרכן ובתי כל־בו

ברכת שנה טובה
שנת שלום ובטחון

דיוה הירשטל בע"מ
יצרני בגדי ים וחוף
המפיצים בישראל של חזיות
BIFLEX

לממשלה, לצה"ל ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה

גרדן פרוסט
מוצרי איבות קפואים

לנשיא המדינה, לממשלה, לצה"ל
ולבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה

ראדניק את הולצר
מאזני הארץ בע"מ
תל־אביב רח' גבורי ישראל 114
טל. 253705

לבית ישראל, למנהיגיה ומגיניה
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר לצרכן ובתי כל־בו

ברכת שנה טובה

שנת שלום, בטחון ושגשוג כלכלי

גוטקס מודלס בע"מ GOTTEX
בגדי ים וחוף

לממשלה, לצ.ה.ל., לכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה
שנת שלום בטחון ייצור ופתוח

סנפרוסט בע"מ
מזון איבות מוקפא
אשדוד, טל. 055-22141
משרד מכירות, תל־אביב
טל. 03-840131

לצה"ל וכוחות הבטחון
לבית ישראל
למנהיגי האומה
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר לצרכן ובתי כל"בו

ברכת שנה טובה
שנת רווחה כלכלית
שלום ובטחון

אומטיסו (ישראל) בע"מ
סוכנים בלעדיים
ומפיצים של שעוני
אומגה וטיסו

למנהיגי ומגיני המולדת
ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
ואגודות צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה

יד־בי בע"מ
יצרני מזון קפוא
בלינצס — בורקס — פיצות
בלינצס מישמיש

לנשיא המדינה, לממשלה, לצה"ל,
ולכוחות הבטחון
לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודת צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה ומבורכת

כרמית
ממתקי מעלה החמשה

לנשיא המדינה, לממשלה, לצ.ה.ל.
ולבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה

"מגלד" "מזונות מגלד"
מחסני קרור בע"מ
חב' ליבוא וליצוא בע"מ

לנשיא, לממשלה, לצה"ל, ולבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה

סיון
חב' למוצרי מזון
יצרני „סוקל" ו„משקל"

ברכה לכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר לצרכן ובתי כל־בו

ישראל רוזן Israel Rosen

לכל בית ישראל
מנהיגיה ומגיניה
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה
ומבורכת

עזריאל - אברמוביץ
חב' לשיווק מוצרי מזון בע"מ
סוכני: טנא מגה טרה וטנא ניר
מחסני קירור תל־ארזה ירושלים

לכל בית ישראל
למנהיגי ומגיני המולדת
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה

אפיפית בע"מ
תעשיות ביסקוויטים
יצור קרקרים, עוגיות
ופלים ומיסקוויטים

לממשלה, לצ.ה.ל., לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה

„איונו"
יצרני שמודי בשר ונקניק
לוד

לצ.ה.ל. ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר, בתי כל־בו והסופרמרקטים
שנת שלום ובטחון

ברכת

בית הלחמי
מוצרי גוי בע"מ
תל־אביב, רח' פנקס 33

לממשלה, לצ.ה.ל. לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר והסופרמרקטים

ברכת
שנה טובה
שנת שלום ובטחון

אלוף הארץ
ועלית הארץ
(יקבי הגליל)

לקברניטי האומה, למגיניה
ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר, לבתי כל־בו והסופרמרקטים
בברכת שנה טובה ומבורכת

שמיכות ישראל בע"מ
חולון
יצרנים של שמיכות, כריות
כיסויים למטות, חלוקים ושקי שינה
תוצרת מעולה

לצה"ל, מגיני המולדת
לבית ישראל ומנהיגיה
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה

ויטמן בע"מ
תעשיות גלידה

לממשלה, לצ.ה.ל., לבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לאגודות צרכנים וסופרמרקטים

ברכת שנה טובה

מעדני־עוף יחיעם
קבוץ יחיעם מעלה הגליל
מחסן מכירה מרכזי
ת"א רח' החשמונאים 95
טל. 03—263033

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצה"ל
לכוחות הבטחון
לכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
להמשביר לצרכן
ובתי הכל"בו

ברכת
שנה טובה
ומבורכת

וולה
תכשירים
לטיפול
בשיער
WELLA

לממשלת ישראל, לצה"ל, ולבית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר ולסופרמרקטים

שנת
שלום ובטחון

ברכת

יצהר
חרושת שמנים ישראלית בע"מ

לממשלה, לצה"ל ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר ולסופרמרקטים

ברכת שנה טובה
שנת שלום ובטחון

כתר
חברה למוצרי בשר בע"מ
חיפה, רח' הנמל 18, טל. 04-66018
הספקה בקירור בכל חלקי הארץ

לממשלה, לצ.ה.ל. ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
לבתי כל־בו והסופרמרקטים

ברכת שנה טובה

אופנת סלע בע"מ
יצרני הלבשת ילדים סרוגה

לצ.ה.ל. ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר, בתי כל־בו והסופרמרקטים
שנת עליה, שלום ובטחון

סריגים
תל־אביב, רח' הרכבת 32
טל. 37746
לבגדי הכותנה הטובים ביותר

לממשלה, לצ.ה.ל. ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר, ולסופרמרקטים

שנת שלום בטחון
שגשוג והצלחה

ברכת

חברת רנדי בע"מ
יבואנים של „גרבר"
מזון מובחר לתינוקות

לנשיא המדינה, לממשלת ישראל
לצ.ה.ל.
ולכל עם ישראל
לברית הקואופרציה, למשביר
לבתי כל־בו והסופרמרקטים

„ארטיק"
מונוגיל תעשיות מזון בע"מ
נס־ציונה

לממשלה, לצ.ה.ל. ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר, לבתי כל־בו והסופרמרקטים
ברכת שנה טובה

גבירץ בע"מ
תל־אביב, דיזנגוף 99

לנשיא המדינה לממשלת ישראל
לצ.ה.ל. העומדים על המשמר
ולכל בית ישראל
לברית הקואופרציה הצרכנית
למשביר והסופרמרקטים

שנת שלום בטחון ושגשוג
ברכת

מרבק בית מטבחיים בע"מ
מרבק תעשיות בע"מ

בת־שלמה, 1890

(מפרקי „ארעא")

הרולד שימל

אנחנו (בני האדם)
שאינו ערים

2

מים יש נקיה
וחמור לאשות לחם

לקבא סוסים מקהלת
בפת־הנגע

3

או שחורשים את האדמה
הלא־חרושה
או עובדים
בחורים

[illegible]

4

[illegible]

5

[illegible]

6

[illegible]

7

[illegible]

8

[illegible]

9

[illegible]

10

[illegible]

11

[illegible]

12

[illegible]

13

[illegible]

14

[illegible]

15

[illegible]

16

[illegible]

17

[illegible]

18

[illegible]

19

[illegible]

20

[illegible]

21

[illegible]

22

[illegible]

23

[illegible]

24

[illegible]

25

[illegible]

26

[illegible]

27

[illegible]

28

[illegible]

29

[illegible]

30

[illegible]

31

[illegible]

32

[illegible]

33

[illegible]

34

[illegible]

35

[illegible]

36

[illegible]

37

[illegible]

38

[illegible]

המערה של שמעון בבת־שלמה

ביתו של שמעון

„משא", גליון מס' 38 (144), מוסף ל„דבר", ערב ראש־השנה תשל"ה, 16 בספטמבר 1974
עורכים: אברהם שאנן, יצחק בצלאל

משא

לספרות, אמנות ועיון

מתוך „ספר המנהגים", אמסטרדאם, מאה 18 (מגנזי „היכל שלמה")

בגליון

ערב ראש השנה תשל"ה

* מאמרים ומסות — מאת: דב סדן, אברהם שאנן, יורם ברונובסקי.
* שירים — מאת אבות ישורון, מרדכי גלדמן, יונה וולך, הרולד שימל.
* סיפורים — מאת שלום עליכם, אהרן אפלפלד, מולי עש.
* זכרונות — מאת משה חיוג.

מפנקס הימים

בצדי דפים ומעשים

בעניין ברנר וסביביו

מאת דב סדן

א

ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף — הוא כתוב נודע, שבא לספר על מעשה רחוק שהיה, ושי־גויה של תיבה אחת בו עשאו־עניין למעשים קרובים שהיו, וכך נולדה תשיגרתו ויקם דור חדש אשר לא ידע את יוסף, וזכורני כי, לפני שנים, בהתגלגל הדיבור על י. ח. ברנר, נשמעה וחוזרת ונשמעה האמירה: ויקם דור חדש אשר לא ידע את יוסף חיים. והשאלה, תאמ־נם כן היא, תשובתה היתה גם הן גם לאו. ואף החוזר עתה על השאלה הזאת, תשובתו גם הן גם לאו.

ב

התשובה היא הן: אף שההתע־ניינות בברנר היתה ותנה כמעט רצופה, ומספר מהדורות כתביו, ל־פי הקאנון שנקבע בעיקרו על ידו עצמו, והשלימו ידידו המסור והנ־אציל, מנחם פוזננסקי, היא עדות נאה לכך, הרי הרציפות היא כאו־תה שלשלת, שלא כל חוליותיה שוות, שיש בהן חזקות הרבה ויש בהן רפות לא במעט, ואפילו מרו־פות למדי, וביחוד הדברים אמורים בימים ובנסיבות, שבהם הידיעה עליו היתה מופלגת על הידיעה בו. לעניין הידיעה עליו — יש רחובות על שמו, ויש בתים על שמו, ויש ישוב על שמו וכדומה. אבל טיבו של מוניטין כזה צריך בדיקה, שאם מלך מלכי המלכים, אפשר שיידרש בו הכתוב: אותי עזבו ותורתי שמרו, על דרך: הלוואי אותי עזבו ותורתי שמרו, בשר ודם על אחת כמה וכמה, וב־יחוד יפה אנת־הלוואי זו לסופר, שדבריו הרבים והשונים מצטמצ־מים, כדרכו או כנוחיותו של דור, על כמה מטבעות קצרים, כגון: טופר־האף־על־פי־כן, וכיוצא בזה, כשהפירוש לכך, הבא לשמש מיני אקטואליה שונים, מפריך את הד־סיטמה משורשה, הלא הם חיי ה־סופר ותפיסתו כחוויתם.

אמת, ערכו של סופר נמדד לפי בוחה, כוח יצירתו, לעמוד בפני חיי־לופי הטעמים, ושינויי הדעות של הדורות שלאחריו. אבל במה דברים אמורים, אם ההתעצמות היא עם דמותו הממשית ולא עם גררי־צלה המדומה. ודין להודות, כי לא מעט דיבוריים על ברנר, ביחוד אלה הנשמעים בשולי מערכים ומועטים של פומבי, חסרים כאותה התעצ־מות, בדומה לאותו בן, הבא לב־דוק ירושת אביו, ונוטל אך שניים שלושה כלים, היפים למתכונת ה־רהיטים של ביתו, ואינו נותן דע־[illegible]

עובדים המועט, שחי עמו ובתוכו, הרי אותו יישוב העובדים המועט נפתל על כורח־ראייה אחרת, שמי שנחשב לו סופרו אינו רשאי ל־התעלם הימנה, ואף עתה, כל ש־מתעלם מנפתולי־כפל אלה, מתעלם מצד גדול של המתיחות שבין הסו־פר וסביביו. אמרתי: צד גדול והייבני להוסיף: צד גדול של ה־מתיחות, שפעמים הוא מגיע כדי עיקרה.

אפשרות ההזדהות שראינו, חלה על סוג ניכר בקרב בני העלייה השנייה, שרבים בהם היה בהם מחילופם תקלוש או הגדוש של ראשי גיבוריו של ברנר על רוחם ומזגם, כשם שחיא גם על סוג ניכר בקרב בני העלייה השלישית, ולאחריה, שרובם ככולם היה בהם מתיקונו הגמור והחלוט של ראשי גיבוריו של ברנר, והיא כחידה ה־אומרת פתרוני.

בעצם, חזרתי עתה על הרהורים, שעשיתים פתיחה למה שאמרתי ב־סדר חלוקת הפרס על שמו של ראובן שנקר, וצירפתי לה המשך, הפרס הזה, שכמה ממוסדי ההס־תדרות שותפים לו, נועד למתן סיוע לעבודות חקר, הנעשות בעי־

י. ח. ברנר

קר בתחומיהם של מוסדי הלימוד הגבוה, ולפי, שבכללם ניתן גם פרס לעבודת חקר על י. ח. ברנר, ובהמלצתי ניתן, נעניתי לבקשה לומר בה מלה.

ד

ובכן, לעניין חידת ההזדהות הנ־זכרת, דומה עלי, כי נסיוני־הפתרונות המצויים הם, בעיקרם עתה, שניים, הפתרון האחד שקולו רם יותר, ופתרון אחר שקולו צנוע יותר, ותצד חשוות, שחידת ההז־דהות מתפרשת, לאור הפתרונות האלה, כפן אחד ברוב הפנים אשר [illegible]

העיקר, הדין נותן, שנכוון את עצם השאלה לבעלי הזכרונות, שהם עתה מועטים, ורוב דבריהם סדו־רים וערוכים לפנינו, אך יותרת הדין נותנת, שנכוון את עצם ה־שאלה, לבעלי־המחקר, שהגיע תו־רם גם הם, והם עתה מתרבים, שכן מרחק הימים מניח לו למחקר פתח מתרחב והולך, ואף מעודדו ותובעו, תביעה זו נענו לה, זה מקרוב, שני חוקרים — האחד, יו־סף אבן שיצא לבדוק בעיקר אמנותו של הסופר; האחר, יצחק בקון, שיצא בעיקר לבדוק אמ־תו. שניהם בני דור רחוק מברנר, ראשון — יליד גרמניה, מבני עליית הנוער, היה חבר בקיבוץ בגליל, אחרון — יליד פולין, מבני עליית השואה, חבר בקיבוץ בצר־פירני, שניהם זכו, אחד אחר על מחקרו, בתואר דוקטור באוניברסי־טת העברית בירושלים. ושניהם משמשים בהוראה אקדמית, ומחק־ריהם על ברנר, שקצת פרקיהם נד־פסו ברבים, עתידים להתפרסם ב־שלימותם במגילות־ספר, ולא יאמר בזה אלא קצת שבחם.

ו

להערכתו של הראשון, יוסף אבן, ייאמר, שמחקרו בנוי בעי־קרו על הקאנון המקובל של בר־נר, אלה כתביו במהדורת פוזננסקי, ודרך דיונו דו־סטרי — מן החו־מר שנבדק לו בדיקת ניתוח שקו־לה ומדוקדקת, אל התיאוריה, או התיאוריות; ומן התיאוריה, או ה־תיאוריות, שאנשי מעשה חוקרים, גם של בני דורו של הסופר, גם, ואפילו בעיקר, של בני דורנו, אל החומר; הליכה דו־סטרית זו היא כורח, שכן החוקרים ההם שלי־טים, אמנם, בענפים רבים של ספ־רות העמים, אך ספרותנו אינה בכללם. וממילא כמה גילויים של ייחוד טעונים גישה וטיפול מיו־חדים, והחוקר קיים תפקידו ב־אחריות־למופת, וסיכום מחקרו: ברנר הוא אמן מובהק, מעולה ב־כושר העיצוב ומושלם בכשרון ה־חיטוב.

ז

להערכתו של האחרון, יצחק בקון, ייאמר שמחקרו בנוי ב־עיקרו על תשלום הקאנון המקובל של ברנר, כי מחיית עניינו מצומ־צם על תקופת חייו ויצירתו של ברנר בלונדון, נטל עליו לבדוק את הפרשה הזאת עד מיצוית, ועלתה בידו לצבור ולבדוק רוב חומר, ששיעורו טציאותה, אך באמת לא שיפתו עין חוקר, הכוונה היא לכ־תיבתו הענפה של ברנר, שלא נקבצה במגילת ספר, והפזורה וזי־רויה על פני דוכנים הרבה, ורובם ככולם שפוגי טמוני אבק, והם עש־רות־עשרות דברים, נידחים ונשכ־חים, ביחוד בלשון יידיש, שחוסר ידיעתם גורר אחריו חסרון דעת בחייו ובפעלו.

ח

ואדגים את העניין בנקודה נחש־בה, והיא עמידתו של ברנר בתס־בוכת הייחוסים של המפלגות ב־ישראל, שהתנצחו זו בזו ברחוב היהודים וציבוריותם. ידענו כן ידענו, כי היה מעורה בחוגי ה־„בונד" ומעיליהם, ועם כל ריחוקו מהשקפתם, על תכניתם וטעימה, טייעם באופן ששיתף את עצמו בע־תונותם. אבל נער הייתי וגם זקנ־תי, וכל אותם חימים לא מש ה־אינטרס שלי בברנר, אך קובלו עליו, אם ידעתי תיבה ממה שע־שה ממש, על דרך הכתיבה וה־

(סוף בעמוד 7)

אבות ישורון

שירים סוף ספר 1974

אני שלום

הקביש שבין שני חלקי דיזנגוף,
שהם שני חלקי ארצה,
שהם שני אוקינוס,
שהם שני מים שהיו.

[illegible]

יד אבשלום - קוראים לי

[illegible]

באבל, באגריצקי — וספרות עברית

מאת משה חיזק

המאבק האחרון

סיפור מאת

אהרון אפלפלד

בענין ברנר וסביביו

ר' בנימין

על ברנר

(בקשר עם מאמרי „בצל האי־לוזיא" ומכתב שמוק אלי)

נפגשתי עם ברנר כשבוע לפני מותו. לעת ערב, כרחוב נחלתי בנימין מול ביתי. הפגישה היתה מקרית. הלכתי לטייל עם אשתי ונתקלנו בו. הוא בא כבצעדים מאר־שישים שלא כדרכו (רגליו דרכו אז עוז בניגוד לרישול הרגיל אצלו). היה לבוש יפה. זקנו מגודל ומ־סיך. הפגישה נרמה דשנינו מעט מבוכה, כי היה כבר איזה זמן כיסר ולא נכנס אלי. אני מצדי לא חפצתי ללכת אליו, כי אמרתי אם כמתחי הוא בודאי עסוק ונימוקו עמו. שאלתיו אם יכנס אלי והוא ענני, כמרומה, שהוא מסופק. אולי עוד החלפנו מלים אחרות. אך הרגע שתקפני היה שינה לגמרי מכל הרגשות הקודמים. הרגש אמר לי: אדם זה כבר לא מעלמא הדין. הוא נמצא כבר בעולם אחר. (מי הצורך לכנות רגש זה בשם מיסטי. מה לעשות). אך זוכר אני היטב ובבהירות ובלי שום ספק, כי נפעמתי עד מאוד ע"י הרגש הזה בשעת הפגישה וגם כאשר נפרדנו לא יכולתי במשך רגעי לספר לדי־בר עם אשתי.

צריך אני להוסיף, כי הכרתי אותו במשך פ"ז שנים וראיתי או־תו במצבים שונים. אך לא במצב כזה. ואף גם זאת: הוא התהנג בחייו תמיד במשפשות וכחולין, כי חולי־חולין. וגם אני נהגתי אתו כך. ולכן היה זר ומוזר הרגש הזה.

אך אם נניח, כי הוא בלא־יודעים שאל את נפשו למות, הרי מתעו־ררות השאלות: על מה ולמה? איני יודע אם איזה דעת בזה ול־איזה חוף הגעת. כמשפטות יש לק־את נכורות אלו:

1. חולניות גופנית (זה ידוע גם ממכתביו).

2. חולניות ספיכית, ספיכיות. חוסר חוש החדוה.

3. התסביך המיני (כאן יש עוד תעלומה).

4. ההכרה כי מצב הישוב והפו־עלים וכו' עולה לנפלה. להפכה, בניגוד לגרינשטיינוג של „אוכר עצות" ושאר גיבוריו, שהם היו התגלמותו הוא.

ואחרי כל אלה הרי אין כאן אלא השערה התלויה בשערה. הרגש שפעמני הוא אמנם מוזר אבל אין לבירור מכיוצא בזה.

הייתי יכול לספר לך בעי"ס (= בעל פה) אולי פמה דברים עליו, שלא נתבארו לך ממקום אחר.

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

ת"ד 4040, ירושלים

חיים שירמן
שירים חדשים מן הגניזה —.40 ל"י

דן פגיס
שירי לוי אבן אלתבאן —.17 ל"י

עזרא פליישר
פיוטי שלמה הבבלי 38.50 ל"י

שמואל הוגו ברגמן ונתן רוטנשטרייך
גבעת המורה לשלמה מימון 14.50 ל"י

יהודה אריה וידה
ספר משיב דברים נכוחים לר' יעקב בן ששת 21.50 ל"י

יהודה אריה וידה
ספר תיקון הדעות ליצחק אלבלג 21.50 ל"י

חנא שמרוק ושמואל ורסס
יוסף פרל: **מעשיות ואיגרות מצדיקים אמיתיים ומאנשי שלומו** 21.50 ל"י

טיפוסי מנהיגות בתקופת המקרא — יום עיון לרגל מלאת שמונים וחמש שנים לדוד בן־גוריון —.12 ל"י

דניאל קארפי
פנקס ועד ק"ק פאדוואה, של"ח—שס"ו —.44 ל"י

דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, כרכים א—ד

דברי האקדמיה יצאו לאור גם בחוברות בודדות: נושאי ההרצאות מופיעים ברשימת הפרסומים של האקדמיה.

לאחרונה יצאו לאור חוברות אלה:

ש' פרלמן, מוקדון ביוון ומוקדון במחשבתם של מנהיגי יוון לפני קרב כירוניאה ואחריו —.2 ל"י

א' פוקס, דפוסים וטיפוסים של נוהפכה חברתית־כלכלית ביוון מן המאה הד' ועד המאה הב' לפנה"ס —.2 ל"י

י' נוה, התפתחות הכתב הארמי —.4 ל"י

מ' אלטבאואר, כתב־יד סלאבי קדום שנתגלה מחדש במנזר על־שם סאנטה קאתרינה —.2 ל"י

א' זקס, **שקיעת חלץ** —.3 ל"י

זה עתה הופיע

עזרא פליישר
פזמוני האנונימוס —.35 ל"י

חיים ביינארט
מסמכי האינקוויזיציה הספרדית בסיאודאד ריאל (בלועזית) —.65 ל"י

תחת מכבש הדפוס

מנחם שטרן
יהודים ויהדות בספרות היוונית והרומית (בלועזית)

רשימת הפרסומים של האקדמיה תישלח לכל דורש

זה עתה הופיע בעברית
רב המכר העולמי

ארכיפלג גולג

מאת אלכסנדר סולז'ניצין

ארכיפלג גולג היא יצירת המפתח של אלכסנדר סולז'ניצין. ספר זה הוא אפוס לאומי מזעזע ויחיד במינו המייצג את ההיסטוריה הדיכוי של התקופה ומהווה מסמך המתאר את המערכת ששינתה והרסה חייהם של מיליונים.

כתב היד של הספר הוברח מברית המועצות למערב והפך מיד לרב־מכר עולמי שנמכר בכמה מיליוני עותקים. בעקבות הופעת הספר גורש סולז'ניצין מברית המועצות.

בספר 470 עמודים בכריכה רכה.

ש

הוצאת שוקן ירושלים ותל־אביב

מוסד ביאליק • ספרים חדשים

ביאליק יצירתו לסוגיה בראי הביקורת

אנתולוגיה, בעריכת גרשון שקד

ספר־יסוד להוראת יצירתו של ח. נ. ביאליק באור החוזר של הביקורת והקריאה־השירה בני־זמנו ובני־זמננו. המסות והמחקרים שהובאו בספר זה הם משל (לפי א"ב): ד. י. בורנשטיין, מ. בריזוקאל, ב"צ בנשלום, לאה גולדברג, יוסף האפרתי, א. א. הלוי, ש. ורסס, פ. לחובר, ד. מירון, ה. שדן, י. פיכמן, מ. פרי, ע. צמח, ב. קורצווייל, י. קלוזנר, נ. רוטנשטרייך, י. רטוש, א. שביד, א. ל. שטראוס, ג. שקד. 454 עמ', המחיר בכריכה קלה: —.24 ל"י; בכריכה קשה: —.28 ל"י.

*

בנימין מזר: כנען וישראל

מבחר ממחקריו ההיסטוריים של אחד מחוקרים המובהקים של תולדות ישראל וארצו (בשיתוף „החברה לחקירת ארץ־ישראל ועתיקותיה"). 320 עמ' וכן 12 לוחות של תצלומים, ציורים, שרטוטים ומפות. —.36 ל"י.

*

'דברי הימים' לאמיאנוס מארקלינוס

ספרים יד—יט. תרגמה מרומית שרה דבורצקי, הקדים מבוא ארנאלדו מומיליאנו והוסיף הערות ומפתח מפורט דוד רוקח. חיבורו של גדול ההיסטוריונים הרומיים בשלהי המאה הרביעית. (בסדרת ספרי מופת מספרות העולם). 25 עמ' + 184 עמ', —.25 ל"י.

*

מאקס וינר: הדת היהודית בתקופת האמנציפאציה

תרגמה מגרמנית לאה זגגי והקדים מבוא יהושע עמיר. היסטוריה פנימית של יהדות האמאנציפאציה על גישותיה ונאבקיה הרוחניים (בשיתוף עם מכון ליאו בק). 303 עמ' —.30 ל"י.

*

שמואל הוגו ברגמן
הפילוסופיה הדיאלוגית מקירקגור עד בובר

חיבור מקיף על התפתחותה של אחת התורות הפילוסופיות, המניחה את השיחה ביסוד הממשות. 242 עמ'. —.24 ל"י.

*

סיני אוקו: על האופי והטוב

בספר זה מבהיר המחבר מושגי־יסוד בחינוך ומעמידם על משמעותם המוסרית והמחייבת הלכה למעשה. 188 עמ' —.16 ל"י.

*

עומד לצאת לאור

גרשם שלום
מחקרים ומקורות לתולדות השבתאות וגלגוליה

קובץ מחקרים מפרי־עטו של גדול חוקרי השבתאות

להשיג בחנויות הספרים בארץ ובמדור ההפצה של מוסד ביאליק, ת.ד. 92, ירושלים

לשון חיות ולשון בני־אדם

מאת יורם ברונובסקי

מדי פעם בפעם, זה כמאה שנים, עולה מחדש בעיית „לשון החיות". שתי בחינות עיקריות לבעיה זו: האחת נדרשת לעצם שיטות־הקשר של החיות והשנייה לעימות שיטות־הקשר הללו עם הלשון האנושית, ובראש־וראשונה לשאלה באיזו מידה אפשר לדבר על שיטות־הקשר של החיות כעל „לשון": אף ששתי הבחינות הללו כרוכות זו בזו, אין הן מכוונות לאותה מטרה. החוקרים העוסקים בשיטות־הקשר של

ניטל מן הלשון האנושית ייחודה, וביסודה — בסטרוקטורה המהותית שלה — היא נמצאת שותפה לתופעה הכללית לעולם החי. הכיגמה הדארוויניסטית הכללית הזאת קיבלה חיזוק מהאתולוגיה, מדע התנהגות החיות, שהתפתח בעשרות השנים האחרונות, ויהיה ל„מדע אופנתי" בעשור האחרון. באופנה זו קשורה התעוררות ההתעניינות בבעיית „לשון החיות": עצם היכולת לחקור את התנהגות החיות מניחה חוקיות מסויימת של

אינו חוקרי־חרקים בתופעה מעניינת בהתנהגות הדבורים: לאחר שדבורה מגלה מקור של צוף היא חוזרת ברוב המקרים אל תאה ש...לה. מגירת כמות טיפות צוף ומציגה בפני הדבורים האחרות שבתא מעין ריקוד הנמשך זמן־מה. ואז יוצאות הדבורים לעבר אותו מקור־צוף, המרוחק לפעמים עד עשרה מטרים. תיאור של תופעה כזאת רשם הדומר ארנסט שפיצנר. מראשוני החוקרים של חיי הדבורים. עוד בשנת 1788 שפיצנר הוסיף שאין זאת אלא הדבורה המבצעת את

יורם ברונובסקי

הוצאת ספרית פועלים

מברכת

את ציבור הקוראים, הסופרים העובדים

בכל בית־ישראל

בשנת שלום ויצירה

ספרים חדשים — בפרוש השנה החדשה:

ספר רפאל מאהלר

מוגש להיסטוריון הדגול במלאות לו 75 שנה.
קובץ מחקרים בתולדות ישראל — כתובים בידי טובי החוקרים.

ע"י: שמואל ייבין

אוריאל אופק

חמש דקות פחד

ציורים: נורית יובל

סיפור רווי הומור, פיוט ונוסטלגיה המתאר ילדות בשכונה בשנות מלחמת העולם השנייה, הצלילה שראשיתה תעלולים והמשכה שליחות. מסוכנת כתובה בידו הברוכה של סופר אהוב על הקוראים הצעירים. לילדים בגיל 9—13 מלווה ציורים מעשה ידי נורית יובל.

עמירם קופר

שירים בסתיו

ידידי נפש ונוף. אסופת שירים ראשונה של המשורר.

מהדורה מיוחדת לבתי הספר

גנט הילדה מאטיופיה

מאת ח. ריבקין בריק

הספרים ישופקו לבתי־הספר לפי הזמנות מרוכזות

לבעיית תודעתו של היוצר

מאת אברהם שאנן

(עם קריאת „ארבעה פרקים ראשונים" מאת עמוס עוז. בספרו אנשים אחרים — מבחר. הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשל"ד. 248 עמ').

א

לא קל לחזור אל לאבירינט התודעה של עמוס עוז. קושי זה מתעורר במיוחד עם קריאת „ארבעה פרקים ראשונים", הסיפור הפותח את המבחר „אנשים אחרים" (שהודפס בשעתו ב„משא"). אין אתה מוצא הפעם אחת מאותן הפתיעות בנוסח התיאור של כוחות היקום העלורגיים, בנוסח הפאגאני של סופרי „האדמה", כניוונו וכאחרים.

אמנם, אנו מצויים שוב בקיבוץ „קיבוצני", ושילובם של קולות היקום בעונות השנה לא יחסר גם הפעם. אולם, יש כאן יסוד העלול להטעות ולהתעות אותנו לחשוף את תודעת המחבר במשמעות יחידה. (דברים מעניינים על החזרה לתודעת היוצר כתב ז'אן פולה במבוא לספרו של רישאר: „על הספרות והתחושה"). ל כ א ו ר ה, משוטה היא הסטרוקטורה של אותם ארבעה פרקים; אותו חלל־זמן של כאן־מוחש שם־משוער, זמן עבר, סיפורי שאבלונה, כמו הווי הקיבוץ ודמויות ילא פסיכולוגיזם מורכב ומייגע.

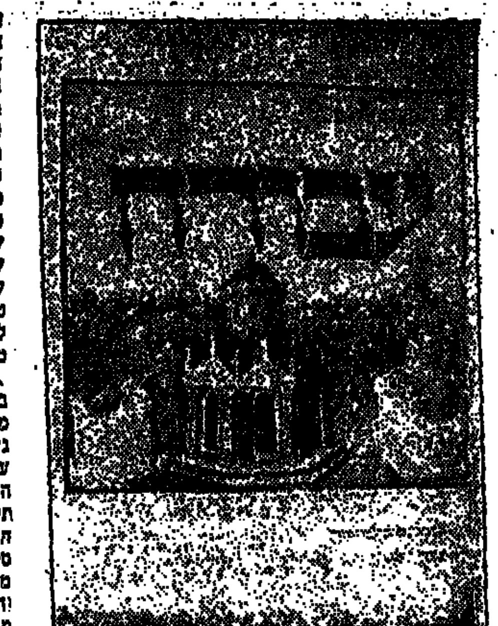

העבודה במקדש

איור לכתב־יד פראנקפורט של משנה־תורה להרמב"ם, מן המאה הי"ח, צפון איטליה.

מרדכי גלדמן

מפגש בוקר

בְּבֹקֶר־לֵב־מַחְקֶה. שְׁפוֹפֶרֶת־רֵיק
לְבֵית אָדָם

שֶׁקֶט. צוֹנֵן. אֲפַרְפַּר־לְבַנְבַּן. קְצָת מְנֻקָּד זָהָב.
קִשְׁקֵשׁ חֲפָצִים

לְבֵית אָדָם נוֹטֶה לְמִינְיָאטוּרִי
וְאַחֶרֶת: מִתְלוֹנֵן עַל חֶסְרוֹן צוּרוֹת־הַקְּטַנָּה
בְּעִבְרִית

אָדָם נָכוֹן בְּבֹקֶר־לֵב־מַחְקֶה וּשְׁפוֹפֶרֶת־רֵיק
לְהַטּוֹת לִבְּךָ אֶל לִבּוֹ.
הוּא פּוֹתֵחַ נָכוֹן:
„עַל סְדִינֵי כִּתְמֵי דָם בָּאַחֲרוֹנָה
אֲנִי הוֹרֵג יְתוּשִׁים בִּשְׁנָתִי"
וַאֲנִי מִתְרַפֵּה בְּזִכְרוֹנוֹ הַמְּתוּקָה כְּאֵיבָה
וּמִתְבּוֹנֵן בְּנוֹעוֹ בְּאַקְוַרְיוּם אֶכְלוּלִי
מְגַדֵּל עַצְמוֹ לִקְרִיַּת מְצִילָה
פּוֹקֵחַ עַיִן לִכְבוֹדִי קְלוּ מַגֶּרֶת חַיִּים נִזְדַּמְּנָה
וְאוֹסִיף: עַל שֻׁלְחָנוֹ רֹאשׁ בְּתוּלָה שָׁקוּף וְשָׁבִיר.
— סְפָה מֵאֵם אֱלֹהִים תִּינוֹק וְסָבִיל
מִיָּמִין נוֹצוֹת טְוָסִים וְיַעֲנִים
— וְמַזִּים לְאֶפְשָׁרֻיּוֹת יֹפִי
גֶּרַנְיוּם פּוֹרֵחַ בְּשֶׁבֶר סַרְקוֹפָג
הוּא נוֹף רוֹמַאִי
אוֹמְרִים: נְסִיעוֹת מְרַפְּאוֹת
אוֹמְרִים: אֲוִירוֹנִים הֵם אֶפְשָׁרֻיּוֹת צִפּוֹר וּמַלְאָכִים

נִצַּלְתִּי. חָשַׁבְתִּי. נִצַּלְתִּי
מְצַהֲלוֹת כְּשַׁחֲקִים מְרַחֲקִים הִדְהֲדוּ בַּחַלּוֹן

וְהוּא — הָאֶמְשָׁנָה. הַנִּצָּל. הַיִּשְׁתַּק?

שיר על פרפר עם התנצלות בסופו

בִּבְנֵי־מֹשֶׁה קְצָת אַחֲרֵי פִּנָּה וְעִירַת־קְשׁוּבִין
נָגַע בִּי פַּרְפַּר לְהֶרֶף
פַּרְפַּר לָבָן
אוּלַי לְבִנְיַן הַקָּרוֹב
חֲשַׁבְתִּי קָרוֹב
כְּרוּבִים קָרְבוּ כְּשִׁירִים
שְׂרָפִים נִשְׂרְפוּ כְּשִׁירִים
מַלְאָכִים נֶאֶכְלוּ כְּשִׁירִים
פַּרְפַּר פֶּתֶק חַי
פַּרְפַּר מְבַשֵּׂר כְּאֶצְבַּע
נָגַע בִּכְתֵפִי

עָנָיו קָשֶׁה הָיָה לְהִתְאַפֵּק מִשְּׁמֵּחִי.

התבגרות

יונה וולך

שים את הלטאה למרגלותי.
צותה הנסיכה בקול שהפתיעה תשוקה והרצינות שמשו בו
ביחד —

צרופו הרצינות
זאת חשוב והתגלה מאחר יותר בכל מסתה.
משנה לזו של הגלקסיה כלה לחלק לי
(יתם שאין הגלקסיה ובין אדם אחד לחלק למהירות הזמן
כפול כל מספר תושבי כוכב ארץ בשנת אלפים) —
הוא הסכום של הרצינות
אולם כל זאת קרה לאחר שהנסיכה עמדה על דעתה
או אז הבינה את רצינותה בכל משמעותה את גילה ואת דבר
התבגרותה

ותיותה לכן (מפני התבגרותה) נתונה לחסדי ההבנה
— תמיד יהיה כן — מפני שידעה שתמיד יהיה כן —
שקלה את עצמת התבגרותה בשלוה של מי־שיודע —
לפני זאת אמרה לו הנח את הלטאה למרגלותי
וישבה כמו נסיכה מלכה יושבת
הביטה בו והיתה כבר אוהבת ונאהבת, וכל מה שאשה אי־פעם
תוכל לחשק בו ולרצות היה מכבר בידה —
מפני שכאשר יוצאים בשלום מחלי גדול כל כך
שבו האהבה אינה ברת השג כלל וגם השיבות אין לה יותר
ובו היחסים האנושיים הם חסרי מובן ומשמעות אין להם
ותאוה הרציחה וההתאבדות נראים כפסגת החיים ותשגם
הנעלה ביותר

או אז יובן, מדוע נסיכתי לאחר נסיון מר כל כך
ברגע גלוי קצה חוש האהבה
כבר לא נשבעה לרצינות שבועת אמונים
ולא גם לאמר למוד עדין אחר מכל סוג שהוא —
אלא לקחה אותה בחשבון כאחד מגלויי החיים
כמו שתקח גם את האהבה להבא.
מי שעבר נסיון גדול כל כך לא נדון לחיותו שנית
ושנית ושנית צריך יותר למד שהרקלס המתנה שלו נאלץ
על "אם אין אני כאן אין איש כאן"
וכשהיתה נשמתה כאן היה איש אתה אהוב
שחכה לה כל אותו זמן שנשמתה נדדה בין שני המעגלים
של ידיעה ושל חסר הידיעה והממשות.
יודעת כל דבר על פני הארץ באפן טבעי ומשלם
כי כך נולדה מבלי לדעת את אי־הידיעה
ומשאבדה את חסינותה לנגד אי־הידיעה
ועם זאת אבדה את הערכת עצמה
ידעה כבר לשמר עליהם גם אם מתת כלשהו מיפה
עדין היתה יפה כדי להעתיק את נשימת עצמה מעצמה
כי כמו שקרה פעם
הרי זה היה עתיד ללוות אותה מעט כדי לשמר עליה
ולאזן את ידיעתה בחסר ידיעה
וכמו כל דבר שמתאבדים ומוצאים שוב לדעת את ערכו
כך היה גם בעקרה הפרטי הזה שלנו.
והאמת, לסוף שהתקים במקום שבו הדברים הפרטיים האמת
מתרחשים —

ושלאדם פרט לאדם עצמו אין גישה אליו. כי זה הוא עצמו
בהתאם לידע שברשותו שישתנה רק עם השתנותו. חס וחלילה.
היה קליל במדה מספקת כדי לא לשבר לב נסיכה
כמו זאת שמרמזת בספור —
סיפון שהאהבה והרצינות נמצאו מתחוות זאת על זאת בשני
נאהבים

ומשמצאה את היחס בין שתיהן בעצמה
מצאות שוב כח התיחסות שלהן אל הזולת.
המסת של הרצינות שלעתים קרובות כל כך נראתה לה כאימת
והמוצאות כלשהם אותה, כבעלת בריתה של האקזוריות השוטלית
עד כי רק מציאותה של האהבה יכלה לגרם לשנוי אפי
דרמטי ובעל אפקט קומי כמו שהתבטא הדבר באותו רגע. שבו
צותה הנסיכה הנח את הלטאה למרגלותי.

אפילוג

כי אכן הנגוד בין הרע מכל שהיה צפוי
ובין הטוב שהיה מבטח
לא יכול היה לגרם אלא לפרץ של אשר
שהפקרת העצמית שהתבטאה ברגע זה בידי העצלות
אחות השעמום המפתה בפילוסופיה המרקסיסטית שלה
אשר נסיכתנו קצרת הרוח נתפתתה לה
אבל אצילותה מלכה יצרה מצב מצחק כמו זה שנסחגו לקראות
מעט

כי אכן רק קצר־רוח יכול להביא למצב
שבו מחיר החיים נששש והנסיון נדחה מפני החוית.
אבל למי שיבקש מלך אחד לעמד בפני הכל מבלי לחלות לפחות
נדון לתעיות חמורות מאלו כל חייו
מבלי אשר יגלה גם חלק מהאמת שגלתה באותו רגע נסיכתי
כשאמרה הנח את הלטאה למרגלותי
וכמובן שיהיו לדבריו הרבה והרבה פחות מיבנים
על אף קלותם החיסית שתגבר ותלך ותגבר
כי מי שלא יוכל להתקרב אל מישהו אחר
לא יוכל להתקרב גם אל עצמו.
וסופו מאבד גם עצמו.

כשאין עוד אגדות

סיפור מאת מולי עש

„ויאמר קח נא את בנך (בראשית כב, ב).
אמר לו, שני בנים יש לי" (מדרש תנחומא)

עקידת יצחק

(עיטור על אבנט, גרמניה, מאה 18 (מגנזי „היכל שלמה")

[illegible]

„ישמעאלי? מי כאן „ישמעאלי?" נבהלתי. מישכת ממנו את ישמעאל.

הבחור יצחק החזיר לי את הספר. פונה אל המזנון.

„אתה שוב מצחק בי, יצחק," קראתי אחריו.

הוא הישיר בי רגע כבט עגמומי, אחר נכנס למזנון וסגר את התריס. ליבי קפא. לא רציתי לפגוע בבחור ביצחק, לא רציתי להבריחו גם אני, כנרדף אל מאורתו. עמדתי כהתבוננת בתריס, מחכה לאות.

„היי היטלר," שמעתי את קולו הצרוד של הייהיטלר, מתקרב כאחוליי, נרתעתי.

„את מפחדת ממני," התיז לעברי הייהיטלר, „רק ממנו לא. רק ממנו לא."

„למה עליי לפחד ממנו?"

הייהיטלר גיגל עיניו לכל צד, ומכמכשף רע לחש: „היא ערבי, הוא ערבי."

„ערבי ושמו יצחק?" דחיתי.

„יש פה ערבי יצחק וערבי בנימין, ואפילו ערבי דני," אמר הייהיטלר, „כולם אני מכיר. כולם."

החרשתי, והייהיטלר המשיך: „בשבוע שעבר בא הנה מהכוזר אחד מהכפר, ואומר לכולם שקוראים לו אורי. ׳חכה קצת,׳ אמרו לו החברים שלו, ׳שנה ראשונה ההיה יוסף או אברם. שנה־שנתיים יחזקאל או ניכה. רק אחרי שלוש־ארבע שנים הוכל להיות אורי.׳"

„למה הם עוזבים את הכפר שלהם?" אפרתי לשאול את הייהיטלר. הייהיטלר ירק יריקה גדולה לעבר המזנון. אחר הרים ידו לפני מצדיע, „היי היטלר!" קרא, והחל עולה במדרגות אל הרציף.

הסתכלתי בתריס הסגור, נעה לחופו של ים. גלים רדפו את עקביי צדפים חרקו תחת נעליי, ובגרביי דבקו האצות.

„את עצובה כתי," חייך אלי הלוליה, מתגלה ניצב על סלע. „ירי, ביתי, שירי."

„איך אשיר?" שאלתי, „וכולם עזבו אותי."

„הללויה, הללויה," מצח, מנסה לעודדני.

„למה הם עוזבים את הכפר?" חזרתי לשאול את הללויה. „למה?" הללויה התבונן בי רגע ארוך, מלטף את זקנו. „רק באגדות, הכפר. רק באגדות," ההגנן רטוה.

„ולמה בני עוב?" נאנקתי.

„שנים רבות רצינו ורצינו, ועכשיו איננו אגדה עוד."

„והבנים, מה יהא עליהם?" דאגתי.

„יחפשו להם אגדות חדשות," פרש זרועותיו ולא יסף.

הסתכלתי בעיניו הכחולות כבאר, נופלת מטה מטה. אחותי בישמעאל בכל הכוח, מאמצת אותו לליבי. דפיו כבדו מבוני, וכותותיי חלשו. הבטתי כה וכה, ולא ידעתי אנה אני באה.

מולי עש

שמואל

ספור מאת שלום עליכם

תרגם לעברית: ד"ר דב ירדן

[illegible]

שמואל כדי להוציא מלבס, שיש „הוראה" המחייבת אותם להכות יהודים שלושה ימים רצופים, והגויים התפזרו הביתה, וחיש מהר

מלחמת ישראל בעמלק

(מתוך מחזור „הכריזנטין" עתיק)

[illegible]

1905 לבקש מן הקיסר תרופי לעשות תיקונים כלכליים ומדיניים.

סיפור זה מתורגם לראשונה לעברית. המקור בסיפורו:

„שמואליק", מתוך: יובילעאום־אויסגאבע I, הוצאת „פראגרעס", ווארשא, 1909 (דפוס יוסף פישער, קראקא), עמודים 211—217. לפי י. ד. בערקאוויץ, דאס שלום־עליכם בוך, עמוד 365, נדפס לראשונה בעתון „יודגע" בשנת 1905.

השנה החדשה — השרון — המקבוצת

לנשיא המדינה

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצבא הגנה לישראל
לציבור הפועלים
בארץ ובכפר־סבא

תהא השנה
שנת עליה
שנת ביצור וביסוס
שנת שלום ואחוה

מועצת פועלי כפר־סבא

„הסנה", סניף כפר־סבא, רעננה והוד־השרון
חברה לבנין ולעבודות ציבוריות
מיסודו של סולל־בונה, סניף כפר־סבא
„מבטחים", מוסד לביטוח סוציאלי בע"מ, סניף כפר־סבא
קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין ועבודות ציבוריות, סניף כפר־סבא
קרן ביטוח לפועלים חקלאים, סניף כפר־סבא
„תנובה", מחסן ירקות ופירות, סניף כפר־סבא

לממשלת ישראל ולכנסת ישראל
לצבא ההגנה לישראל
לעירית כפר־סבא, לתושבי כפר־סבא והסביבה
לעובדי המפעל ומשפחותיהם
שנת שלום ושגשוג

הנהלת מפעל המים כפר־סבא
בריכות „גלי השרון" כפר־סבא
קולנוע „חן" כפר־סבא

י.ג. ברזל כפר־סבא בע"מ

מיסודו של יוסף גולדשטיין
כפר־סבא, איזור התעשיה, טל. 923909
מברכים את ראש העיר מר ז. גלר
את תושבי כפר־סבא, לקוחותינו וידידינו
בשנה טובה ומאושרת

לראש עירית כפר־סבא.
לחברי מועצת העיר ועובדיה
למוסדות המדינה וההסתדרות
לבני כפר־סבא והסביבה
לחברים, משפחותיהם ולבאים עמנו במגע
ברכת שנה טובה ופוריה
שנת שלום ואחווה

ארגון בעלי מלאכה כפר־סבא

י. את א. גנדלמן
בימ"ס לחמרי בנין, אינסטלציה, צבעים וכימיקלים
כפר־סבא, רח' ויצמן 95, טל. 92-3361
מברכים את הקרובים
הידידים, הלקוחות וצה"ל
בשנה טובה

„מילסט"

חברה קבלנית לבנין בע"מ
כפר־סבא, רח' סוקולוב 10
מברכת את מדינת ישראל, ראש העיר,
חברי המועצה, עובדי העיריה
וכל אלה הבאים אתה בקשרים
בשנה טובה ומבורכת
החברה בונה דירות מפוארות
במקומות שונים

יונה אברך בע"מ

כפר־סבא, טלפון 92-33-29
תחנת סונול
למוסדות העיר
ללקוחות, הידידים והמכרים
לבאים אתנו בקשרים
שנה טובה ומבורכת
שנת שלום

"מרץ השרון"
ארגון נהגי כפר־סבא בע"מ
רח' ירושלים 30, טל. 923149, 923732
שנה טובה לחברים ומשפחותיהם,
לעובדים, הבאים עמנו בקשרים

אלום כפר־סבא

(תריס-אסבסט)
כפר־סבא, רח' המלאכה, טל. 92 34 47
ייצור והרכבה: חלונות, דלתות, רפפות, ויטרינות, תריסים ועבודות אלומיניום
ביצוע עבודה בטיב מעולה
שנה טובה לכל לקוחותינו וידידינו

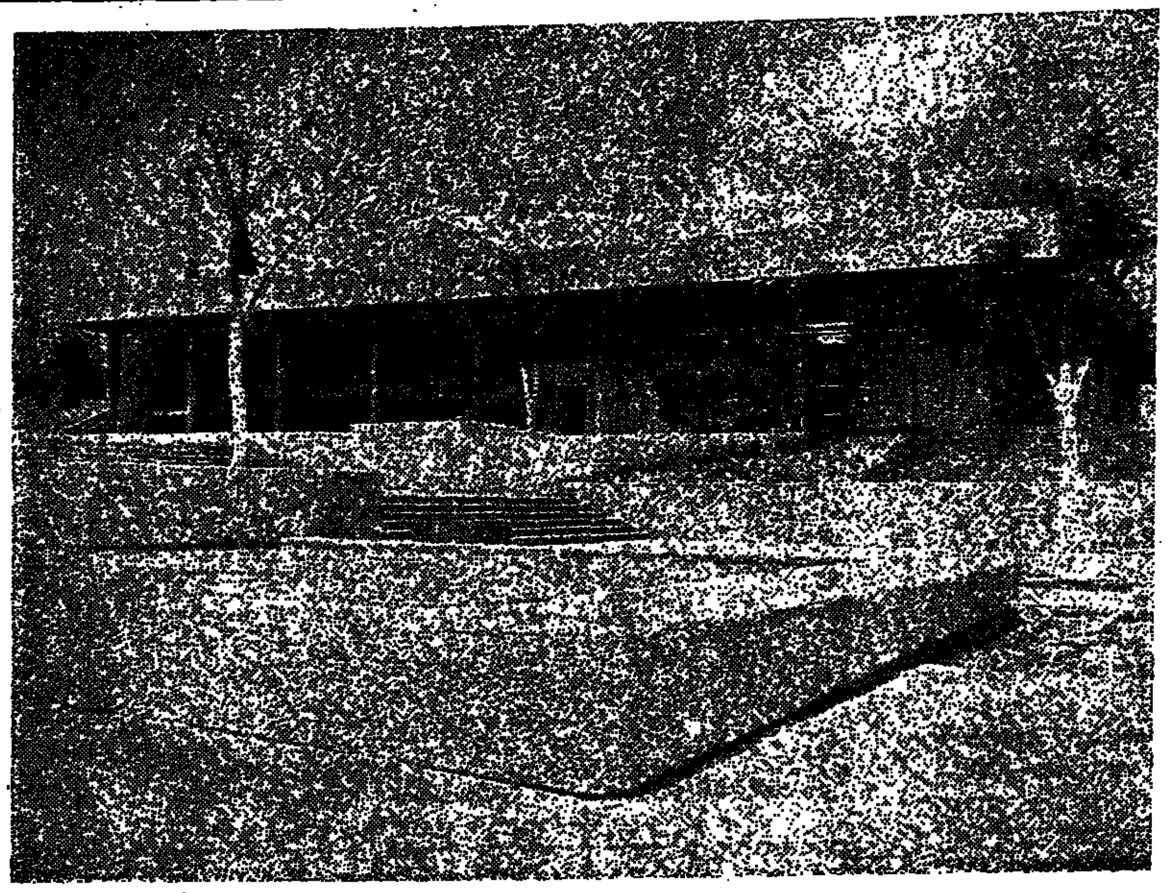

בית „יד לבנים" בכפר־סבא
צילום: ד' קפלן

שנת ביצור השלום
שנת בניה ושגשוג
שנת ברכה
לפועלי הבנין, לחברים ומשפחותיהם
מאחל

משרד קבלני קואופרטיבי
של העובדים כפר־סבא

ד. בלנרו ובנו בע"מ

קבלני בנין, כפר־סבא, רח' תל־חי 42, טל. 923822
מברכים את כל הבאים עמנו בקשרים
ואת כל קרובינו וידידינו
בשנה טובה,
שנת בנין ויצירה

לראש העיר,
לתושבי כפר־סבא והסביבה
שלוחה ברכת שנה טובה

אולמי „שרון" כפר־סבא

טלפון 92 34 97
לאחר שיפוץ האולמות בסגנון מודרני
נשמח לשרת את הקהל בנאמנות כבעבר

זיתוני אליהו בע"מ

קבלן בנין
כפר־סבא, רחוב ויצמן 54, טל. 923975
מברך את ראש העיר מר ז. גלר
את הלקוחות והבאים עמי בקשרים
בשנה טובה ופוריה

בלולו אליהו

חברה לבנין בע"מ
כפר־סבא, רח' ויצמן 32, טלפון 92 80 36
מברך את ראש העיר מר זאב גלר
את הלקוחות והבאים עמי בקשרים
בשנה טובה ומוצלחת

"סטר" כפר־סבא

דודי שמש וחשמל
✶ ייצור והרכבת דודי שמש וחשמל בלתי מחלידים
✶ מחלקה לשירותים ותיקונים — שירות מהיר ואחראי
איזור התעשיה המזרחי כפר־סבא
(מאחורי פקר פלדה)
סטרצבסקי ישראל טלפון 923541
שנה טובה לכל הבאים עמנו במגע

יצחק איצקוביץ ובנו

ביח"ר למרצפות כפר־סבא
טלפון 92-3384
שולחים מיטב ברכותיהם
לשנה החדשה
לממשלה,
לצה"ל,
לקרובים,
לידידים
ולכל הבאים עמנו בקשרים

סוכנות „רנו" בכפר־סבא
וסוכנות סוסיתא בשרון
מוסך „שרון" ותחנת סיכה
רח' ויצמן 2, טלפון 92 31 24
✶ מכירה ✶ החלפת מכוניות משומשות בחדשות
✶ שרות במקום ✶ מלאי חלקי חילוף ✶
שנה טובה
ללקוחות, לנהגים ולבאים עמנו בקשרים

יעקב ולד ובנו
נגריה מכנית ומחסן עצים
כפר־סבא, טלפון 92 57 46
מברך בשנה טובה
את לקוחותיו, קרוביו וידידיו

לנשיא המדינה ולממשלת ישראל
לצה"ל ולכוחות הבטחון
לבית ההסתדרות ולהתיישבות העובדת
לחברים ולמשפחותיהם

שנת עליה,
קליטה והרחבה,
שנת ביצור,
שפע ושלום

מושב צופית

לנשיא המדינה, לראש הממשלה
לצה"ל ולכל בית ישראל
שנה טובה ומאושרת
שנת פריחה וששון

כפר־הס

למדינת ישראל,
לצבא הגנה לישראל
להנועת המושבים ולעם ישראל
שנת ברכה יצירה וביצור השלום

מושב אלישמע

עוזי - דרוין
פרחים זרעים, צמחים ושתילי בית
כפר־סבא, ויצמן 125, טל. 923237, בבית 923939
שנה טובה למשפחה ולבית ישראל

לראש עירית כפר־סבא
לעובדים, לקרובים, לידידים
ברכת שנה טובה

מרדכי דבורסקי ורעיתו
כפר־סבא

קנ"ג
בימ"ס להלבשה בכפר־סבא
רח' רוטשילד 51, טל. 923298
מאחל ללקוחותיו וידידיו
ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת

יצחק אייזנקייט
כפר־סבא, רח' ויצמן 107, טל. 923641
מכונות תפירה למכירה ותיקון באחריות
מכירת מכונות כביסה ואופניים
שנה טובה

אריה טסלר
כפר־סבא, רוטשילד 43, טלפון 92 35 89
מבחר גדול של חליפות, שמלות, מעילים לנשים, גברים וילדים
מחירים נוחים ושרות אדיב
לצה"ל, לקרובים, לקונים ולידידים
שנה טובה

שנת ברכה ופריחה
שנת ביסוס ושגשוג
שנת הישגים ושלום
מאחל

קיבוץ איל

לממשלה
לצה"ל ולכל בית ישראל
בפרוס השנה החדשה
תהא שנה זו שנת שלום ובטחון,
יצירה ושגשוג, פריחה וקיבוץ גלויות

מושב רשפון

שדי־חמד

מושב עובדים להתישבות שיתופית, ד. נ. המרכז
לנשיא, לממשלה, לצה"ל, למשמר הגבול, למוסדות, לחברי המושב ומשפחותיהם
שנת ביסוס, פריחה ורווחה
שנת שפע, בריאות ושלום

שנת ביצור וביסוס
שנת התעצמות וברכה
שנת פריחה ושלום
לכל בית ישראל!

קיבוץ גליל־ים

לנשיא מדינת ישראל
לראש הממשלה
לצה"ל
לוועד הפועל של ההסתדרות
למרכז החקלאי
לפועלי הוד־השרון וציבור הפועלים בארץ

שאו ברכה נאמנה
לשנה החדשה
שנת תשל"ה

מועצת הפועלים בהוד־השרון

יכין־חק"ל, אזור השרון
„מבטחים", סניף הוד־השרון
קולנוע בית־הפועלים, הוד־השרון
קרן ביטוח והפנסיה לפועלי הבנין,
ועבודות ציבוריות, הוד־השרון

לועד הפועל של ההסתדרות על מוסדותיו
לברית הקואופרציה הצרכנית
לחברי האגודה, ההנהלה והעובדים
ברכת שנה טובה
שנת שפע, שנת שלום

אגודה צרכנית יצרנית שיתופית
הדר

בפרוס השנה החדשה - שנת תשל"ה

אנו מברכים את
לקוחותינו
ספקינו
עובדינו
ידידינו
וכל הבאים עמנו בקשרים
בשנה טובה
שנת פיתוח, בטחון,
בנין ויצירה

יצחק ועמוס בוקרה

קבלנים בע"מ

דוד צאלח שלמה בע"מ

קבלני בנין
רח' הבנים 5, הוד־השרון
טלפון 92-48-97

חברת סמי את פריזט לבנין בע"מ

רעננה, רח' אחוזה 83, טל. 926411
מברכת את לקוחותיה, ספקיה, ידידיה וכל הבאים עמה בקשרים
בשנה טובה, שנת פיתוח
בנין ויצירה
מציעים למכירה
בהוד השרון רח' משאבים
דירות פאר בנות 3, 4 חדרים
עם כל השכלולים ובתנאים נוחים

ש. נח

חברה קבלנית לבנין
מברכת את
לקוחותיה
עובדיה
ספקיה
וכל הבאים עמה בקשרים
בשנה טובה, שנת בנין
פתוח, שלום ויצירה.
מציעים למכירה
בהוד־השרון רח' חבצלת ושורון
דירות פאר ויוקרה בנות 3, 3½ ו־4 חדרים
לפנות: הוד השרון רח' חבצלת 13
או למשרד: רח' רש"י 33 רמת־גן
טלפון 79 76 39

למדינת ישראל ומוסדותיה
לכל בית ישראל
לצבא הגנה לישראל
שנה טובה ומבורכת
שנת פריחה ושלום

מושב נוה־ירק

שנת ביצור למדינה
שנת ביסוס למשק
שנת התעצמות לצה"ל
שנת ברכה ושלום
מאחל

בית ניר־אליהו

בית ברל — מרכז לחנוך, השכלה ומחקר

ברכת שנה טובה

לכל באי בית ברל
לכל ידידינו
לכל העובדים
המורים והתלמידים

מכללת בית-ברל

ביהמ"ד הממלכתי למורים ולגננות שליד המכללה
הקורס הקדם אקדמי
סמינר למדריכי נוער
סמינר מדיני ציוני קלמניה
החוג הרעיוני
בה"ס המקצועי
בית ספר אזורי על יסודי שש שנתי ע"ש עמי אסף
בית ספר קיבוצי אזורי עין השרון
אולפן לסטודנטים מחו"ל
בי"ס מיאמי
קורס להכשרת עובדים קבוצתיים
הסמינר לעולים

هكذا من الأصل

נתניה

בפרוס שנת תשל"ה
מיטב הברכות
לממשלה, לעם ולמדינה

המועצה האזורית עמק חפר

תהא השנה החדשה
שנת שלום וברכה
לליכוד והתעצמות המדינה
להתישבות חדשה
לעליה וקליטה

המועצה האזורית השרון הצפוני

לממשלת ישראל, לצה"ל,
לועד הפועל של ההסתדרות
למרכז החקלאי
ולציבור הפועלים בעמק־חפר
שנה טובה,
שנת ליכוד, אושר וברכה
מאחלת
מועצת פועלי עמק חפר

בפרוס השנה החדשה
שלוחה ברכת שנה טובה
למוסדות ההסתדרות והממשלה
למרכז החקלאי, לאנשי העבודה
ולכל תושבי המדינה
שנת שלום וקליטת עליה
שנת בטחון ושגשוג המדינה
מועצת פועלי כפר יונה ומוסדותיה
ארגון אמהות עובדות

המועצה המקומית פרדסיה
מברכת את נשיא המדינה, הממשלה,
כוחות צבא הגנה לישראל
תושבי הכפר וכל בית ישראל
בשנת שלום וברכה
ימיני יצחק
ראש המועצה

שנה טובה
שנת ליכוד, עליה ויצירה
מוסדות ההסתדרות:
אגודה צרכנית יצרנית שיתופית
בע"מ — אבן יהודה
„הסנה", סוכנות לביטוח
אבן יהודה והסביבה

לממשלה
לצה"ל
ללקוחותינו
ולכל בית ישראל
שנת שלום ובטחון
מאחלים:
"עמק - חפר"
אגודה שתופית חקלאית
של משקי עובדים ותובלה בע"מ
מוסך להובלות

תווך „מרכז השרון"
בהנהלת יוסף יהדיו ובנו
נתניה, הנוטע 2, טל. 22378, 25744
מברך את קרוביו, ידידיו ולקוחותיו
בברכת שנה טובה
מציע מבחר דירות למכירה והשכרה
ברבע צמוד לרשות הלכה, קצר אלהנא והשדרה אלקטריה

תהא שנת תשל"ה
שנת שלום ובטחון
שנת עליה ושגשוג
בית שקד
נתניה

"אטלס"
משרד נסיעות ותיירות
בגוון „אל־על"
בהנהלת
י. אייפרמן
נתניה, רחוב הרצל 29
טל. 24831/2
מאחל שנה טובה לכל לקוחותיו וידידיו

שמעון בר־יוחאי
תכשיטן
נתניה, רח' הרצל 19, טל. 053—25006
מברך את לקוחותיו, ידידיו וקרוביו
בשנה טובה ומבורכת

כהן ובניו
מפעל יהלומים "אוריון"
נתניה, רח' הזהב 8, טל. 28205
מאחלים שנה טובה
לעובדים, ידידים וקרובים
ולכל הבאים עמנו בקשרים
שנת שלום ופיתוח התעשיה

שלף מ. ובניו בע"מ
קבלני בנין
נתניה • רחוב סמילנסקי 23 • טל. 23378
מאחלים שנה טובה ומבורכת
לכל הקרובים, הידידים,
והבאים עמנו בקשרים

קולנוע ותיאטרון
"שרון" נתניה
ובית אהרן לנדה
בפרוס תשל"ה מיטב האחולים
ללקוחות, לידידים, לקרובים,
לכל תושבי נתניה והישובים בסביבה
שנה טובה

אוריאל אריה ובניו
קבלני בנין בע"מ
נתניה • רח' שמואל הנציב 17 •
טל. 22667
מברך את כל קרוביו, ידידיו, את העובדים,
הלקוחות והבאים בקשרי עבודה
בשנה טובה וברוכה
שנת שלום, פתוח ובניה

בית־אבות
פטריה בע"מ
נתניה, שד' איתמר בן אב"י 11 טל. 28953
מברך את לקוחותיו, אורחיו וידידיו
בשנה טובה ומבורכת

הנהלת בתי המלון:
„מטרופול"
ו„מטרופול" גרנד"
תיירן מוסמך
נתניה, רח' גד מכנס, טל. 24074—22768
מאחל לכל האורחים, הקרובים והידידים
שנה טובה ומועדים לשמחה

חוף ימה של נתניה

מראה כללי של נתניה ממעוף הציפור

סניף „דבר"
נתניה, רח' הרצל 31, טל. 23148
מברך את כל קוראי „דבר", „אמר", „דבר לילדים"
ואת כל הבאים עמנו בקשרים
בשנה טובה ומבורכת

טובה ונתן וינשטוק
מלון גן־המלך נתניה
דוד המלך 10, טל. 23914, 23913
מברכים את אורחיהם קרוביהם וידידיהם
וכל הבאים אתם בקשרים
בשנת שפע בריאות ושלום
*
נשמח לארח לקוחותינו בחג הסוכות
במחירים עממיים

פנסיון דקל
נתניה, רח' בן־יהודה 3, טל. 22065
מברך את ידידיו, לקוחותיו
והמוסדות העומדים עמו בקשרים
בשנה טובה
מתקבלות הזמנות לסוכות

מלון **„מצפה־ים"**
נתניה, רח' קרליבך 4, טל: 23730
מברך את האורחים, הקרובים והידידים
וכל הבאים בקשרים
בשנה טובה ומאושרת
נשאר מספר מקומות לחג הסוכות

מלון פנסיון גרינשטיין
נתניה
רח' דיזנגוף 47, טל. 22026
כשר
מאחל שנת שלום ושגשוג
לממשלה, לצה"ל, לאורחיו ידידיו וקרוביו
נא להזמין מקומות מראש לסוכות

מלון **"הדר"**
חבצלת השרון
ומשפחת אורבוך
מברכים את הקרובים הידידים והאורחים
בשנה טובה

לחברינו ולקוחותינו
למוסדות הממשלה וההסתדרות
לתושבי קדימה ולכל בית ישראל
שנה טובה ומאושרת
מאחלת
אגודה צרכנית יצרנית שיתופית
קדימה בע"מ

עזריאל פולק ומשפחתו — נתניה
מאחלים שנה טובה ומבורכת
ללקוחות, לעובדים, לקרובים ולידידים

לנשיא המדינה, לממשלה,
לצבא הגנה לישראל
לועד הפועל של ההסתדרות וחבריה
ולכל בית ישראל בארץ ובתפוצות

תהא שנת — תו, שין למד, הא
שנת שלום וברכה
לביצור וקידום תנועת העבודה
העם והמדינה

מועצת פועלי נתניה ומוסדותיה

„בית יערי", בית הבראה של עובדי המדינה ביתן אהרון
ע"י כפר ויתקין
בית הבראה של קופ"ח ע"ש אברהם ניסן נתניה
גמיד — מוצרי גומי ופלסטיקה בע"מ נתניה
חברה לבנין ולעבודות ציבוריות מיסודו של סולל־בונה סניף נתניה
יכין־חקל סניף נתניה
לשכת המס המחוזית „השרון הצפוני" נתניה
„מבטחים", מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ סניף נתניה
קרן ביטוח של פועלי הבנין ועבודות ציבוריות בע"מ סניף נתניה
קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים סניף נתניה
קופת חולים מחוז חפר
„תנובה" סניף נתניה
„דבר" סניף נתניה

חלומו של זוג צעיר

בדרך דוגמה
ראשות בעבודה
דירות לזוגות צעירים
בנות 2, 3 ו־4 חדרים בשכונות מרכזיות בנתניה
נתניה, רח' שמואל הנציב 5
טל. 28487
שכלולים חדישים ומחירים מיוחדים
כמו כן לבחירה דירות, חנויות ומשרדים במרכז העיר במצב נוח
ללקוחותינו, לעובדינו וכל הבאים עמנו
בקשרי עבודה ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצה"ל ולכוחות הבטחון
לראש עיריית נתניה וחברי המועצה
ללקוחותינו, ידידינו וקרובינו
שנה טובה ומבורכת
מאחל:
אליהו מנופלה
מנהל חברת המעלה נתניה
מייצר דוד' שמש וחשמל
נתניה שכון ותיקים רח' ארלוזורוב 42
טל: 24056

לחברים, לעובדים, ללקוחות
ולכל הבאים עמנו בקשרים
איחולים לשנה טובה
מולטו
מ.ל.ס. בע"מ —
מפעל למוצרים טרומיים
תל־יצחק, ד.נ. השרון התיכון
טל. 053—99215/6

אבל משה — מתקן מכוני בנין
נתניה, רחוב הרצל 50, טל. 23052
מברך את לקוחותיו וידידיו
בשנה טובה וחג שמח

רום ישראל ובניו בע"מ
מבצע עבודות שרברבות
נתניה, שד' חן 16, טל. 23429
מאחל שנה טובה ומבורכת
למוסדות הממשלה, למוסדות ההסתדרות
לחברי העיריה, ללקוחותיו, לעובדיו,
לקרוביו ולידידיו

מושקוביץ
סוכנות לבטוח בע"מ
נתניה, רחוב הרצל 15 (בנין העיריה)
טל. 22290 — ת.ד. 149
כל ענפי הביטוח
מאחל שנה טובה לכל לקוחותיו,
ידידיו וקרוביו

א. שועלי מ. פאליק בע"מ
קבלני בנין
נתניה, רח' שמואל הנציב 5, טל. 22593
מאחלים שנה טובה ומאושרת
שנת שלום, בנין ופיתוח
ללקוחות, לעובדים, לקרובים וידידים
ולכל הבאים בקשרי עבודה

מאירי יצחק
חברה קבלנית לבתים משותפים ובנין בע"מ
נתניה, שד' בנימין 22, טל. 23918
מאחל
שנת שלום ויצירה
לצבא הגנה לישראל
לקרובים, לידידים, ללקוחות, לעובדים
ולכל הבאים בקשרי עבודה

רונן יצחק
מפעלי בניה בע"מ
נתניה, רח' דיזנגוף 2, טל: 27829
בונה דירות בבתים משותפים
באזורים היפים של נתניה
מאחל:
שנה טובה ומבורכת
ללקוחות, לעובדים, לקרובים וידידים

שטרן את האן
ברוך מסיקה
קבלני בנין
נתניה, הרצל 25, טל. 23841
לידידינו, קרובינו, פועלינו, לקוחותינו
למשרד השיכון, בניה כפרית
לראש העיר ולסגניו
ולכל הבאים אתנו בקשרי עבודה
שאו ברכה לשנה החדשה

תמרוקיה טייבמן
נתניה, רח' הרצל 27 טל. 23937
מברכת את לקוחותיה וידידיה
בשנה טובה

עירית נתניה
מחלקת הקיט והתיירות
התאחדות בתי מלון - נתניה
מברכת את אורחי נתניה בשנה טובה - שנת נופש ושלוה

לשנה החדשה — השרון, נתניה רמת-גן — הברכות

לנשיא המדינה
לראש הממשלה ולשריה
לצבא ההגנה לישראל
לועד-הפועל של ההסתדרות
לציבור העובדים ברמת-גן וגבעתיים
ולכל בית ישראל

שלוחה ברכתנו לשנה החדשה
תהי שנת תשל"ה
שנת שלום, התעצמות, החדשות
ויצירה

מועצת פועלי רמת־גן וגבעתיים

מועצת המשנה לפועלי גבעתיים
קופת חולים מחוז דן
קואופ. תל-אביב, דן-השרון,
אגודה צרכנית שיתופית בע"מ
לשכת המס מחוז דן
„הסנה", חברה ישראלית לביטוח בע"מ, סניף גוש דן (רמת-גן)
קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין ועבודות ציבוריות, סניף רמת-גן וגבעתיים
„מבטחים", מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ, סניף רמת-גן וגבעתיים
משען, סניף רמת-גן—גבעתיים
ארגון אמהות עובדות, רמת-גן וגבעתיים
ארגוני הבנין (ארגוני השרברבים, הצבעים, המרצפים והטייחים) על-יד אגודת פועלי הבנין ברמת-גן וגבעתיים
„הפועל" — רמת-גן וגבעתיים

לנשיא המדינה
לראש הממשלה ושריה
לחברי הכנסת
להסתדרות העובדים הכללית
לצה"ל
לתושבי המועצה האזורית אונו
ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה ומבורכת
שנת שלום

המועצה האזורית אונו

לנשיא המדינה וממשלת ישראל
לצה"ל ולעומדים במערכה בישובי הספר
ולועד הפועל של ההסתדרות
למועצת פועלי רמת-גן וגבעתיים ועובדיה
להנהלת המפעל
ולכל עובדי המפעל ומשפחותיהם

שלוחה ברכתנו לשנה החדשה
שתהא שנת שלום, בטחון, בנין,
יצירה ובריאות טובה

ועד פועלי "ירושלמי"
ועד פקידי "ירושלמי"

בריכת השחיה - גבעת רמב"ם
טלפון 250873
פתוחה לקהל כל יום כולל שבתות וחגים
מי הבריכה מחוממים בחורף
*
לראש העיר מר קובה קרייזמן וב"ב
לחברי מועצת העיר
לכל תושבי גבעתיים
ולמבקרים בבריכה
איחולי שנה טובה
שנת שלום ועבודה פוריה

פיבל פרבמן בע"מ
בית חרושת למרצפות
בני-ברק • רח' השומר 17 • טל. 782029
מברך את ממשלת ישראל, צה"ל,
מוסדות ההסתדרות
ואת כל הבאים אתנו בקשרי מסחר ועבודה

בשנה טובה
שנת שלום, בנין ויצירה

נגריה מכנית פנחס יצחקי
(סיקולסקי) ושות'
כפר-סבא אזור התעשיה
שנה טובה ומבורכת
לכל הקרובים, הידידים, העובדים
והבאים עמנו בקשרים

למבצר הפועלים
ומוסדותיו
לעובדי המפעל
ומשפחותיהם
שנה טובה
ועד פועלי „פרימן" בע"מ

בפרוס השנה החדשה
הבעל"ט
שולחים אנו את
ברכתנו הלבבית

לנשיא המדינה, ראש הממשלה, שריה
צה"ל, משמר הגבול, ההסתדרות,
תנועת המושבים,
איגוד המושבים של הפוה"מ
על כל שלוחותיה,
הסוכנות היהודית, תושבי האיזור
וכל בית ישראל

המועצה האזורית
הדר־השרון
והיישובים:

בני־דרור	משמרת
חרות	עזריאל
כפר־הס	עין־ורד
כפר־יעבץ	עין־שריד
כפר־עבודה	פורת

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל ושריה
לצה"ל ולעומדים בספר
לתנועת מושבי עובדים
לתושבי הכפר
ולכל בית ישראל
עם פרוס השנה החדשה
שלום, בטחון וקליטת עליה
בנין והתעצמות כלכלית
ברכת
ועד כפר אז"ר

לנשיא המדינה, לממשלה ולצה"ל
לוועד הפועל של ההסתדרות ומוסדותיה
למרכז החקלאי ומחלקת המושבות
לעיריית הרצליה ומוסדותיה
לציבור הפועלים בהרצליה ובישראל
תהא השנה
שנת עליה וקליטה
אחדות תנועת הפועלים
וביצור המדינה

מועצת הפועלים הרצליה

קרן הביטוח והפנסיה לפועלי הבנין, סניף הרצליה
„מבטחים", מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ, סניף הרצליה ורמת־השרון
קרן ביטוח לפועלים חקלאיים, סניף הרצליה
„תנובה", סניף הרצליה
סולל בונה, סניף הרצליה ורעננה

לנשיא המדינה
לממשלה ולכנסת
לצה"ל ולכוחות הבטחון
לתושבי האזור ולכל ישראל

שנת שלום: בטחון ועליה
שנת בנין ויצירה
שנת ליכוד ואחווה

המועצה המקומית אבן־יהודה
המועצה המקומית כפר־יונה
המועצה המקומית קדימה
המועצה המקומית תל־מונד

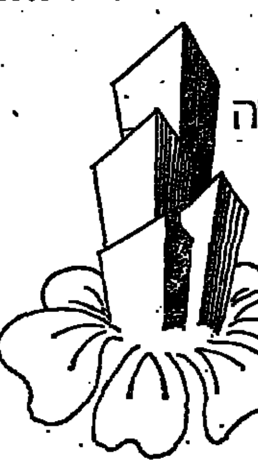

שנת שגשוג ופריחה

מאחלים
בדדר דוגרי
ושות' בע"מ
שמואל הנציב 5
נתניה
טל. 23487

לחברינו, לקוחותינו וידידינו,
לבאים עמנו בקשרים
ולכל בית ישראל
שנת ברכה ויצירה
שנת שמחה ושלום

אגודה צרכנית שתופית בע"מ, רעננה

שנה טובה !
ומיטב הברכות לתושבי כפר-סבא
בית מרקחת „כפר-סבא", מגר' י. פינגולד
רח' רוטשילד 47, טל. 923386, כפר-סבא

לנשיא המדינה,
לראש הממשלה,
השרים וחברי הכנסת,
לצבא-הגנה-לישראל,
לועד הפועל של ההסתדרות,
למרכז החקלאי, לחברי המושבים,
ולכל ציבור הפועלים
בארץ וברעננה

שנת שלום ושגשוג,
שנת יצירה וקליטה,
שנת ביצור ובטחון,
שנת איחוד וליכוד,

מועצת הפועלים ברעננה

קרן ביטוח לפועלים חקלאיים, סניף רעננה
„מבטחים", מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ, סניף רעננה
קרן ביטוח לפועלי הבנין, סניף רעננה
יכין־חק"ל איזור השרון, רעננה
„הפועל", סניף רעננה
ארגון אמהות עובדות, סניף רעננה
הנוער העובד והלומד, סניף רעננה

"דבר"
סניף השרון
כפר-סבא, וייצמן 95
טלפון 923301
מברך את
מנוייו
עובדיו
וכל הבאים בקשרים
בשנה טובה ומאושרת

יעוץ קוסמטי חינם
מטעם הלנה רובינשטיין ורבלון
"יעלת־חן"
כפר-סבא, רח' וייצמן 151
מול התחנה המרכזית
שנה טובה!

בפרוס השנה החדשה תשל"ה,
מירב הברכות
לנשיא המדינה, ראש הממשלה ושריה,
לצה"ל, לתנועת המושבים,
לחברי המושב
ולכל בית ישראל

כפר חיים

תהא השנה החדשה
שנת שלום, בנין ויצירה,
שגשוג, פיתוח ויבולי ברכה

מושב בורגתא

מיטב הברכות
לשנה החדשה
לשלום, פיתוח ושגשוג המדינה

מושב בית הלוי

שנת ביצור וביסוס
שנת התעצמות וברכה
שנת פריחה ושלום
לכל בית ישראל

מושב תנובות

בפרוס שנת תשל"ה
שלוחה ברכת שנה טובה
לתושבי הכפר
למנהיגי העם
ולכל בית ישראל

כפר נטר

לממשלה, לצה"ל,
ולכל בית ישראל
שנה טובה
שלום ושגשוג למדינה

ועד מקופי בית ינאי

בפרוס שנת תשל"ה,
ברכת שנה טובה ועבודה פוריה
שנת שלום ושגשוג המדינה

מושב בית יהושע

בשנת ה־26 למדינת ישראל
אנו מברכים
את מוסדות המדינה וההסתדרות
צה"ל ומשמר הגבול
ידידינו, מכרינו, לקוחותינו וספקינו
בשנת שלום,
קליטת עליה,
ברכה, פריחה,
שגשוג ויצירה מבורכת

משק דמת־הכובש
"דורס" גומי בהזרקה

המועצה המקומית אל־טירה
(במשולש)
مجلس الطيرة المحلي
שולחת מיטב ברכותיה לשנה החדשה
לעם היהודי ומוסדותיו
תהיה השנה
שנת שלום וקירוב לבבות

טארק עבדאלחי
ראש המועצה המקומית

איגוד ערים השרון
מברך את נשיא המדינה
ראש הממשלה ושריה
מוסדות הממשלה, צה"ל
משטרת ישראל ומג"ב, מרכז מ.ד.א.
מפקד כבאות ראשי ועובדי משרדו
את ראשי העיריות,
המועצות המקומיות והאזוריות
ואת תושבי רשויותיהן

בשנה טובה ומבורכת

וזאת ברכתנו
בפרוס השנה החדשה לעם ולמולדת:
ימשיכו ללוות את מדינת ישראל
אחריות חלוצית והרגשת בטחון,
אשר יעמדו לנו כחומה בצורה
במבחנים הנכונים לנו בעתיד,
כפי שעמדו לנו בעבר.

מושב אביחיל

שנת ביצור וביסוס
שנת התעצמות וברכה
שנת פריחה ושלום
לכל בית ישראל
מאחל
כפר־ויתקין

שנת שלום וברכה
שנת עבודה פוריה
שנה טובה בשנת תשל"ה
לכל בית ישראל
מאחל
מושב בית־חרות

ברכות נאמנות לקראת השנה החדשה
לממשלה, לצה"ל
ותושבי המדינה
שנת שלום וברכה

כפר מונאש

שנת ברכה ופריחה
שנת ביסוס ושגשוג
שנת הישגים ושלום
מאחל
גבעת שפירא

לחברינו ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת
שנת שלום,
בטחון ושגשוג כלכלי

מושב צור־משה

לממשלת ישראל, לצה"ל, לכל המוסדות
לחברי המושב
ולכל בית ישראל
שנת שלום ובטחון בישוב
מאחל:
מושב ינוב

לשנה טובה תכתבו ותחתמו
ברכת שלום ושגשוג למדינה
ולאחים בתפוצות גאולה שלמה

מושב גאולים

שנת בטחון, פיתוח ויצירה
במדינתנו השלמה
ושלום על כל בית ישראל
מאחל
מושב חניאל

לממשלה, לצה"ל המפואר
לתנועת המושבים
ולכל בית ישראל
שנת פיתוח, שלום וברכה
בגבולות המורחבים של המדינה

מושב ניצני־עוז

לשנה טובה תכתבו ותחתמו
מיטב הברכות לממשלה, לצה"ל
למשמר הגבול, לאיש העמל
ולכל בית ישראל

מושב שער אפרים

ח ד ר ה

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לשריה
לצבא הגנה לישראל
לועד הפועל
של ההסתדרות
למרכז החקלאי
לתושבי חדרה
ולכל בית ישראל

שנת שלום ויצירה

מועצת פועלי חדרה

קופת חולים מחוז השומרון
אגודת הצרכנים והמשביר לצרכן — חדרה
חברה לבנין ועבודות ציבוריות מיסודו של סולל בונה — חדרה
„חרות" בע"מ — חדרה
„הסנה", חברה ישראלית לביטוח בע"מ, חדרה
„תנופה", חברה קבלנית לעבודות חפירה, הובלה והעמסה — חדרה
תנובה ביעף — חדרה
תנובה אכספורט בע"מ בית אריזה — חדרה
קרן ביטוח ופנסיה לפועלי בנין ועבודות ציבוריות — חדרה
קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים שכירים — חדרה
מבטחים, מוסד לביטוח סוציאלי — חדרה
דפוס „חדיש", רחוב הנשיא — חדרה
הסתדרות המורים סניף חדרה והשומרון
ביה"ס לפקידות שע"י הסתדרות הפקידים — חדרה
„דבר", עתון פועלי ארץ ישראל — סניף השומרון חדרה

לנשיא המדינה
לממשלה ושריה, כוחות הבטחון
למרכז המפלגה
לחברינו ומשפחותיהם בחדרה
ברכת שנה טובה
בפרוס השנה החדשה

מפלגת העבודה חדרה

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה, לממשלה, לצה"ל
להסתדרות הכללית על מוסדותיה
ולכל בית ישראל
שנת שלום
ברכה ויצירה

מועצת הפועלים פרדס חנה—כרכור
מועצת הפועלים גבעת עדה
מועצת הפועלים אור עקיבא

ערה"ש תשל"ה

מאפיה קואופרטיבית „דגן"
מ ב ר כ ת
את כל הבאים אתה בקשר
בשנה טובה

ערה"ש תשל"ה

לביצור עצמאות ישראל
להאדרת תנועת הפועלים
וההתישבות הקיבוצית
לשלום ועליה גדולה
למיזוג כל שבטי ישראל

קב' מעין צבי

ערה"ש תשל"ה

ברכות נאמנות
לצה"ל ולכל בית ישראל
לממשלת ישראל
בפרוס השנה החדשה

קבוץ בחן

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה
לממשלה ושריה
לצבא הגנה לישראל
לתושבי האיזור ומשקיהם
שנה טובה

המועצה האזורית מנשה

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה
למוסדות הממשלה והישוב
ולכל בית ישראל
שלוחה ברכתנו
בפרוס השנה החדשה

מועצה מקומית בנימינה
מועצה מקומית גבעת עדה
מועצה מקומית זכרון-יעקב
מועצה מקומית פרדס-חנה—כרכור
איגוד ערים לחינוך — השומרון
החברה לפיתוח השומרון

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה, לממשלה ושריה
ללקוחותינו, לעובדינו ומשפחותיהם
ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת

הלואה וחסכון זכרון-יעקב

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה
לממשלה וכוחות הבטחון
לתושבי עתלית
ולכל בית ישראל
בפרוס השנה החדשה
ב ר כ ה

מועצה מקומית עתלית

ערה"ש תשל"ה

לממשלת ישראל
לתנועת המושבים
ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה

מושב גן יאשיהו
(נחל ראובן)

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה, לממשלה ושריה
לכוחות הבטחון
לתושבי כפר חגלה ולכל בית ישראל
שנת שלום, בנין ויצירה

כפר חגלה

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה, לממשלה ושריה
לתושבי כפרנו
ולכל תושבי מדינת ישראל
שנה טובה ומבורכת

המועצה המקומית ג'ת

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה
לשרי הממשלה ולצה"ל
לתושבי אמץ ולכל בית ישראל
שנת ברכה ושלום

מושב אמץ

ערה"ש תשל"ה

למדינת ישראל
לתנועת המושבים
לתושבי כפרנו
ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת

מושב אחיטוב

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה
לשרי הממשלה, לכוחות הבטחון
להסתדרות העובדים הכללית
לתנועת המושבים
לתושבי בית חנניה
ולכל בית ישראל

שנת שלום, שגשוג ופיתוח

מושב בית חנניה

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה
לממשלה ושריה
לכוחות הבטחון
ולכל מדינת ישראל ועם ישראל
שנה טובה ומבורכת

אגוד ערים אזור חדרה שרותי בבאות

ערה"ש תשל"ה

ושמחות בחגך עם יינות יקבי אליעז

אנו מברכים את נשיא המדינה
את הממשלה ושריה, את צה"ל
את לקוחותינו, עובדינו ומשפחותיהם
בשנת שלום ורווחה

יקבי אליעז

ערה"ש תשל"ה

חרושת חמרי נפץ בע"מ

שולחת ברכותיה הנאמנות
לשנה החדשה הבעל"ט

לנשיא המדינה, לממשלה, לצה"ל
לפקידי ופועלי המפעל ומשפחותיהם
ולכל בית ישראל

ערה"ש תשל"ה

למדינה והעם היושב בציון
לצה"ל, לתושבי חיבת ציון
לכל בית ישראל
שנת ברכה ושלום

כפר חיבת ציון

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה
לחברי הממשלה
לתושבי הכפר ערערה
ולכל תושבי מדינת ישראל
שנת שלום ויצירה
בריאות ושפע

המועצה המקומית ערערה

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לתושבי כפרנו
ולכל תושבי מדינת ישראל
שנה טובה ומבורכת

מועצה מקומית אום אל פחם

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה, לממשלת ישראל
לתושבי ג'סר איל זרקא
שנת שלום ואחוה
שנת שפע ויצירה

המועצה המקומית ג'סר איל זרקא

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה, לממשלה ושריה
לכוחות צה"ל, לתושבי אור עקיבא
ולכל בית ישראל
שנת שלום
ברכה ושגשוג

מועצה מקומית אור עקיבא

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה
לממשלה ושריה
לתושבי כפרנו בקה אל גרביה
ולכל תושבי הארץ
שנת שלום וברכה

מועצה מקומית בקה איל גרביה

ערה"ש תשל"ה

למדינה והעם היושב בציון
ללקוחותינו, לעובדינו ומשפחותיהם
ולכל בית ישראל
שנה טובה ומבורכת

הלואה וחסכון חדרה

ערה"ש תשל"ה

רדיו בס
חדרה, רח' הגיבורים, טלפון 22166
שרות טלביזיה

מברך את לקוחותיו
וכל הבאים אתו בקשר
בשנה טובה ומבורכת

ערה"ש תשל"ה

אחים ויכמן (שומרון) בע"מ

חברה לכבישים ועבודות ציבוריות
חדרה, רח ירושלים 26
טלפון 25061, 25062, 23263, 22263

לנשיא המדינה, לממשלה ושריה
למשרד הבטחון, למשרד השיכון
למחלקת עבודות ציבוריות
לכל העומדים אתנו בקשרים
לעובדינו למשפחותיהם, ולכל בית ישראל

שנת ברכה
בנין ויצירה

ערה"ש תשל"ה

לצבא ההגנה לישראל
לממשלת ישראל ולשריה
לראש עירית חדרה
למחלקה הטכנית
לכל העובדים
לכל לקוחותינו
ולכל בית ישראל

שנה טובה ומבורכת
שנת בטחון, שלום ובניין

"חברת אוהד"
השקעות חדרה בע"מ
חדרה, רח' הרצל 10, טלפון 22128

ערה"ש תשל"ה

רדיו הכם פלומניק
חדרה, שדרות רוטשילד 38, טל. 22726
סוחר מורשה אמקור בחדרה
מציע הנחות גדולות לרגל החגים

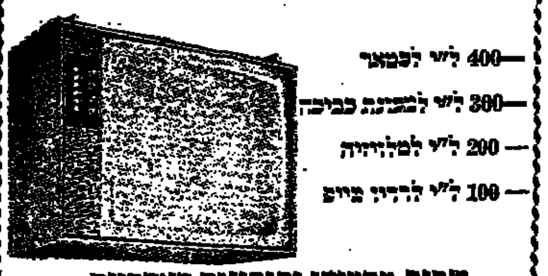

— 400 ל"י למקרר
— 300 ל"י למכונת כביסה
— 200 ל"י לטלויזיה
— 100 ל"י לרדיו טייפ

שרות מקצועי ותיקונים באחריות
ע"י צוות מומחים שהשתלם בחו"ל
שפע ברכות
לבאים אתנו בקשר
ולכל בית ישראל
לראש השנה תשל"ה

לממשלתנו
נשיאנו
ולכל בית ישראל
לעירית חדרה, התשביה
ולכל לקוחותינו

שנת בנין, יצירה,
בטחון ושלום

א. דהן
חברה לבנין בע"מ
חדרה, הרצל 6, טל. 25247

ערה"ש תשל"ה

"הצמיג" הרמן אהרון
בית מסחר לצמיגים
ואיזון גלגלים אלקטרוני
חדרה, כביש חיפה—תל-אביב, טל. 22870

מברך את כל הבאים אתו בקשר —
בשנה טובה ומבורכת

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה
למדינת ישראל
לתושבי כפרנו
ולכל תושבי המדינה
שנת בריאות ואושר רב

המועצה המקומית פריידיס

ערה"ש תשל"ה

לתלמידינו ולמורינו
ולכל הקשורים בנו

ברכת הרחבת השכלה ודעת

המכללה האזורית מנשה

ערה"ש תשל"ה

לממשלת ישראל ולצה"ל
להתישבות העובדת
ולכל בית ישראל
שנת ברכה ושלום
יצירה ורווחה כלכלית

קבוץ שדות-ים

ערה"ש תשל"ה

למדינה ולעם
לתושבי עין עירון
ולכל בית ישראל
שנה טובה

מושב עין עירון

ערה"ש תשל"ה

בית העיריה בחדרה

לנשיא המדינה
למוסדות הממשלה
ההסתדרות והישוב
לתנועה הקיבוצית

שנה טובה ומבורכת

קב' עין הכרמל

ערה"ש תשל"ה

לממשלה ולצה"ל
להתישבות העובדת
ולכל בי ישראל
שנת שלום, יצירה ובנין

קבוץ מגל

ערה"ש תשל"ה

שנת שלום ובטחה
יצירה ובנין, שגשוג ופריחה

קבוץ נוה ים - עתלית

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה
לממשלה, לצה"ל
ולכל בית ישראל
שנת שלום
יצירה ובנין

קבוץ רגבים

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה
למוסדות הממשלה
ההסתדרות והישוב
לתנועה הקיבוצית
שנה טובה ומבורכת

קבוץ נחשולים

ערה"ש תשל"ה

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל, לצה"ל
להתישבות העובדת
לתנועה הקיבוצית ולכל בית ישראל
שנה טובה

קבוצת משמרות

ערה"ש תשל"ה

לשנה החדשה — בברכות

פתח־תקוה

לנשיא המדינה
לממשלת ישראל וחברי הכנסת
לכוחות צה"ל באשר הם שם
לוועד הפועל של ההסתדרות על מוסדותיו
ולכל ציבור הפועלים בעיר ובכפר
שנה טובה
שנת שלום ובטחון
שנת עליה, בנין ושגשוג כלכלי

מועצת פועלי פתח־תקוה

מפעל פועלי פתח־תקוה
החברה לבנין ולעבודות ציבוריות מיסודו של סולל־בונה בע"מ סניף פ"ת
לשכת המס מחוז פתח־תקוה
תנובה, סניף פתח־תקוה
יכין חק"ל פ"ת
מרכז רפואי בילינסון
הנהלת בית חולים השרון
הנהלת קופ"ח מחוז פ"ת
הנהלת בי"ח גהה
משען, סניף פתח־תקוה
„הפועל", סניף פתח־תקוה
„הסנה", חברה ישראלית לביטוח בע"מ, סניף פ"ת, רח' חיים עוזר 15
„מבטחים", מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ, פ"ת
קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין ועבודות ציבוריות בע"מ,
סניף פתח־תקוה
קרן הביטוח והפנסיה לפועלים חקלאיים ובלתי מקצועיים
א. ש. בע"מ, סניף פתח־תקוה

הישובים והשכונות:
כפר מעש
גת רמון
כפר סירקין
שכ' נוה כבוש
שכ' נוה עוז
מעונות עובדים

ועדי עובדים:
ועד עובדי מועצת פועלי פ"ת
ועד עובדי עירית פ"ת
ארגון היציבים והקבועים בסולל־בונה פ"ת
ועד עובדי בי"ח השרון
ועד עובדי קופת חולים מחוז פ"ת
ועד ופועלי ביח"ר „יכין" שימורים פ"ת

קואופרטיבים וארגונים:
„חומה", קואופרטיב לחמרי בנין
קואופרטיב למרצפות וחמרי בנין „רצף" פ"ת
„המקדים", ארגון נהגי מוניות
„נתיב", ארגון מכוניות משא
קבוצת צבעים „גיר"
ארגון מובילי בשר פ"ת

בית יד לבנים בפתח־תקוה

מצבת הזכרון לברון רוטשילד בפתח־תקוה

ברכת שנה טובה

שנה טובה ומבורכת
למדינת ישראל
ולעם ישראל
ולכל הבאים אתנו בקשרי מסחר
ישראל דנברג בע"מ
חברת מצות ישראל בע"מ

אולמי „גיל" בפתח־תקוה
להתונות, נשפים ומסיבות
רח' נחלת צבי 21, פתח־תקוה, טל. 913014
מברך את עירית פתח־תקוה
מועצת הפועלים
ואת כל הבאים אתנו בקשרים
ב ש נ ה ט ו ב ה
שנת שלום, בנין ושגשוג

יצחק נוה פ"ת
חברה לבנין ולהשקעות בע"מ, טל. 913703
מברך את ידידיה לקוחותיו וכל הבאים אתו
בקשרי מסחר
וכל בית ישראל
בשנה טובה, שנת בנין ויצירה

„פרימה"
מפעלי עורות בע"מ
פתח־תקוה, סגולה טל. 911362
מברכים את הלקוחות, הידידים והקונים,
פועלי המפעל, מדינת ישראל, צה"ל
וההסתדרות הכללית
בשנה טובה ומבורכת

דב גלזר בע"מ
בית חרושת לעורות
פתח־תקוה — סגולה — טל. 912325
תל־אביב, רח' הגליל 4, טל. 31866
מברך את קרוביה, ידידיה, לקוחותיו, עובדיה, את אה
כל הבאים אתו בקשרי מסחר ועבודה וכל עם ישראל
שנה טובה ומבורכת
שנת שלום
עבודה ויציבות כלכלית

נעים אברהם בע"מ
חברה לבנין ולהשקעות בע"מ
המשרד: רח' הובב־ציון 32
פתח־תקוה, טל. 909473
פתוח 17.00—19.00 פרט ליום שלישי
מברך את צה"ל, הידידים,
הלקוחות וכל הבאים אתנו בקשרי מסחר ועבודה
ואת כל בית ישראל
בשנה טובה
שנת שלום, בנין ויצירה

עירית פתח־תקוה
מברכת את
נשיא המדינה
חברי הממשלה והכנסת
כוחות צ.ה.ל.
מרכז השלטון המקומי
כל תושבי פתח תקוה
בשנה טובה ומבורכת
שנת שלום, בנין ופיתוח
לעירנו ולמדינתנו
ישראל פינברג, ראש העיר

בפרוס השנה החדשה
שלוחה ברכתנו הלבבית
לנשיא המדינה
לממשלת ישראל
לצה"ל
ולכל בית ישראל
ולעובדי המפעל
שנת שלום ובטחון
שנת יצירה ובנין
הנהלת "מרבבים"
מפעלי מתכת בע"מ

רוטברד ברוך ושות' בע"מ
קבלן בנין
המשרד: פתח־תקוה, רח' מונטיפיורי 14
טל. 912037
מ ב ר כ י ם:
את ראש עירית פתח־תקוה מר פיינברג וסגניו,
מהנדסי ועובדי המחלקה הטכנית בעיריה
מועצת פועלי פתח־תקוה,
קרן ביטוח ואגודת פועלי הבנין
קבלני המשנה וכל ידידיה, לקוחותיו
וכל הבאים אתו בקשרי מסחר ועבודה
בשנה טובה ומבורכת
שנת בנין ויצירה

בק אברהם • קבלן בנין
המשרד: פ"ת רח' חפץ חיים 5, טל. 912493
הבית: 914606
מברך את ידידיה, לקוחותיו וכל הבאים אתו
בקשרי מסחר ועבודה
בשנה טובה ומבורכת, שנת בנין ויצירה

בית היוצר בע"מ
יצרני קרמיקה
אומנותית־שימושית
פתח־תקוה, איזור תעשיה סגולה,
טל. 913113
ללקוחותינו ולכל בית ישראל
ש נ ה ט ו ב ה

רמת סיב בע"מ
מטוית כותנה וסיבים סינטטיים
הנה"ר תל־אביב שד' שאול המלך 33
המפעל בפתח־תקוה
מברך את
לקוחותינו, עובדינו
וכל הבאים אתנו בקשרי מסחר
שנה טובה ומבורכת
בשנה שלום, יצירה ורווחה כלכלית

שרון
מפעלי טקסטיל בע"מ
טלפון 909371
מ א ח ל י ם
שנה טובה ומבורכת
ללקוחותינו, עובדינו
ולכל בית ישראל

לקראת השנה החדשה
שלוחה ברכתנו לתושבי אזורנו
ולכל בית ישראל
כי יתן והשנה זו יגבר בטחון מדינתנו ויקום
שלום אמת בינינו לבין שכנינו והעולם כולו
המועצה האזורית
מפעלות אפק
וישוביה:
גבעת השלושה, גני יהודה, גת רמון,
חגור, חורשים, כפר סירקין, מגשימים,
מעש, נחשונים, סביון ועינת.

למשלת ישראל
לבנינו בצה"ל
ולכל בית ישראל
שלוחה ברכתנו
שנת שלום ובטחון בארצנו
שנת שגשוג ופיתוח משקי
בית עינת

בפרוס השנה החדשה
ברכתנו לשנת שלום ובטחון
עליה וקליטה
שנת ביסוס ושגשוג
גבעת השלשה
הקבוץ המאוחד

נגריה דרוקר דוד ושות'
פתח־תקוה, רח' פינסקר 14 בחצר,
טל. 912721
מ ב ר כ י ם:
את כל הבאים אתנו בקשרים
בשנה טובה ומבורכת

דפוס „המרכזי" • דוד רובינוב
פתח־תקוה, רחוב שטמפפר 13
(פינת פינסקר), טל. 912635
למוסדות, לידידים והבאים אתנו בקשרים
מיטב האחולים לשנה החדשה

ועד עובדי סופרגז
מחסן פתח תקוה
מברך את
פועלי המפעל ומשפחותיהם
מועצת פועלי פתח־תקוה
וצבור הפועלים
בשנה טובה, שנת שלום ובטחון

עירית לוד
מברכת את
נשיא המדינה, חברי הממשלה והכנסת
כוחות צבא הגנה לישראל
מרכז השלטון המקומי
כל תושבי לוד ובתי
וכל בית ישראל
בשנה טובה ומבורכת
שנת שלום, בטחון ובנין
פיתוח ושגשוג לעירנו ומדינתנו
צבי איצקוביץ — ראש העיר

המועצה המקומית גני־תקוה
לממשלת ישראל, לצה"ל
לציבור התושבים במקום
ולכל בית ישראל
ברכתנו לשנה החדשה
מרדכי וייס — ראש המועצה

צמח
חברה להספקת ציוד הנדסי בע"מ
חלקי חילוף לטרקטורים "caterpillar"
ומייצגים בלעדיים לשרשראות וחלקים
מתוצרת ברקו "Berco" איטליה
פתח־תקוה, איזור התעשיה, רמת סיב,
(הכניסה מפינת „שופרסל")
טלפון 911168, 911262
ת.ד. 600
שנה טובה

„הצינור" אחים המבורגר
רח' פינסקר 21, טל. 912417, פתח־תקוה
רהיטי מתכת ואלומיניום
אצטבאות ועמודים לספריות,
סוכות מוכנות וסכך
מפיצי רהיטי פלדה „האורגו"
בפרוס השנה החדשה אנו שולחים ברכה
למועצת פועלי פתח־תקוה
ולכל הבאים אתנו בקשרים ולכל בית ישראל
שנה טובה

ג.פ.ת.
חברה קבלנית בע"מ
בהנהלת
משה ועמרי גלבאום
המשרד: רח' בר־כוכבא 26, פתח־תקוה, טל. 913075
פתוח: 8.30—12.30, 17.00—19.00
מברכים את הלקוחות,
הידידים וכל עם ישראל
בשנה טובה

בית חרושת לעורות
בני ישראל מגדלבוים בע"מ
פתח־תקוה (סגולה), טל. 911995
מברך את כל הבאים אתו בקשרים
ואת כל בית ישראל
ב ש נ ה ט ו ב ה
שנת יצירה ושגשוג

"הבית" חברה קבלנית בע"מ
פתח־תקוה, רח ההגנה 15, טל. 912049
המנהל: אינג' ש. פישברג
מאחלים
שנה טובה ומבורכת
שנת בנין ויצירה לכל עם ישראל

י. קויפמן בע"מ
קבלן בנין
המשרד: הרב קוק 2, פתח־תקוה,
טל. 914316
בונה דירות מפוארות
מאחל שנה טובה ומבורכת
לכל לקוחותיו וידידיו
וכל עם ישראל

ג.י.ל. תעשיית בלוקים
כביש ראשי, קרית מטלון, טל. 914580
מברך את לקוחותיו,
ידידיו וכל עם ישראל
בשנה טובה, שנת שלום, יצירה ובנין

המדור הערבי
במועצת פועלי פתח־תקוה
القسم العربي بمجلس عمال بيتح ـ تكفا
ברכותינו לשנה החדשה
למדינת ישראל השבויה
לוועד הפועל של ההסתדרות
למועצת פועלי פתח־תקוה
כי יתן ותהא השנה החדשה
שנת שלום ושלווה
שנת רעות וידידות
אבוחגלה עבדאלרזק

תעשיית חותמות, קלישאות, שלטים
שבלונות וכל סוגי עבודות פיתוח
ג' ברינר ובניו
תל־אביב, דרך פתח־תקוה 11, טל. 623043
המפעל: רח' יסוד המעלה 21, תל־אביב
פתח־תקוה, רח' אבן ספיר 9, טל. 917790
מברך את לקוחותיו
ב ש נ ה ט ו ב ה

מהנדס אדריכל **שמחה זילברושר**
פ"ת, רח' מונטיפיורי 20, טל. 912132
מברך את ראש עירית פ"ת מר י. פינברג
ראש המחלקה הטכנית, מהנדסיה ועובדיה
וכל הבאים אתו בקשרים
בשנה טובה ומבורכת

הרלינג את בנימיני
„חברת „נדבך" לבנין בע"מ
פ"ת, רח' הרצל 30, טל. 913104
מברכים את כל ידידיהם
והבאים אתם בקשרי מסחר ועבודה
בשנה טובה ומבורכת

אחים זילברבוים
רח' בר־כוכבא 28, טל. 912875, 911673
קבלנים לרמקולים ולתאורה
מברכים את
עיריה פתח־תקוה
מועצת פועלי פתח־תקוה
ואת כל הבאים אתנו בקשרים
בשנה טובה ומבורכת

נוימן צבי קבלן בנין
משרד: פתח־תקוה רח' מוהליבר 7, טל. 905573
דירות מפוארות בבניה במקומות שונים
מברך את ידידיו, לקוחותיו וכל הבאים אתו
בקשרי מסחר ועבודה
בשנה טובה ומאושרת, שנת שגשוג ויצירה

מפעלי בונים פ"ת
קבלני בנין ב"מ 1973 בע"מ
המשרד: פ"ת, רח' חובבי־ציון 15, טל. 911070
מברכים את לקוחותיהם, ידידיהם, וכל הבאים אתנו
בקשרי מסחר ואת כל עם ישראל
בשנה טובה ומבורכת, שנת שלום, בנין ויצירה

מ. פינברג בע"מ
קבלן בנין
פתח־תקוה, טל. 911354
מאחל לכל ידידיו
ולכל בית ישראל
שנה טובה

סוכנות השרון
להספקת דלק בע"מ
פתח־תקוה, רח' ברון הירש 1, טל. 911714
מברך את תושבי ישראל
ואת לקוחותיו
בשנה טובה
ושגשוג כלכלי

ק.ו.פ. חברה קבלנית לבנין בע"מ
פתח־תקוה, רח מוהליבר 27, טל. 914004
המנהלים וינר יואל את פינקלשטיין
מאחלים שנה טובה ומבורכת
שנת בנין ויצירה לכל עם ישראל

ביח"ר לעורות „אורזיל"
פתח־תקוה, סגולה, טל. 911049.
מייצר עור זמש, הלבשה, שמוא ובטנה
מברך את לקוחותיו ועובדיו בשנה טובה

אביה - בע"מ
קבלני בנין
המשרד: פתח־תקוה, רח' מונטיפיורי 41
טלפון 911354
מאחלים שנה טובה ומבורכת
לכל ידידינו, לקוחותינו
וכל הבאים אתנו בקשרי מסחר ועבודה
וכל בית ישראל

תבור בע"מ
בית חרושת לעורות
פתח־תקוה, סגולה, טל. 911052
מברך את הלקוחות, הידידים והקונים
בשנה טובה ומבורכת

חברת "היוצר" קישון
מהסני קירור בע"מ (משק יפעת ושות')
בר־כוכבא 17, טל. 911971 מחסני קירור בע"מ
רח' גיסין, טל. 916491
פ ת ח ־ ת ק ו ה
בית אריזה ומחסני קירור לפירות נשירים
ב א ו י ר מ ב ו ק ר
מברכים את לקוחותיהם וידידיהם
ואת כל הבאים אתם בקשרי מסחר ועבודה
בשנה טובה ומבורכת

مكتبات الامل

טיולים לחגים • כתב וצילם צבי אילן

משער הגיא דרך בית־זית לבירה

שער־הגיא ידוע כאיזור קרבות כרים בדרך לירושלים הנצורה ב־תש״ח. עתה רצות בו רבבות מכו־ניות. אפשר להיעצר בו, לפחות לזמן קצר ליד תחנת הדלק ולבקר בכמה מקומות סמוכים.

בנחל עברה כנראה דרך בתקו־פת המקרא, אף כי אין לכך הו־כחה מובהקת. הרומאים, שלא אהבו ללכת בתוך נחלים, סללו דרך מצפון לנחל, מאבו־גוש ישר ל־אמאוס, היא לטרון. המלכים ה־ערבים סללו דרך בוואדי, אך היא נשתבשה כשהתנועה התנהלה בציר בלתי־סלול. במאה ה־19 גדלה ה־תנועה בציר, בגלל עולי־הרגל ה־רבים וגידול מספר תושבי ירו־שלים. התורכים שיפרו את ה־תוואי, וכדי להבטיחו מפני שודדים הקימו שבעה־עשר מגדלי שמי־רה לאורך הדרך. לקראת השלמת תעלת סואץ סלל השלטון התורכי את הכביש, בין השנים 1867 ו־1869. העגלות שהיו נוסעות בו חנו ברמלה ובשער־הגיא, וכאן הוקם פונדק שהוחכר למשפחה יהודית. עד היום עומדים הפונדק ובית־המגורים של המשפחה היהו־דית בצד הכביש. החניה במקום היתה לכאורה חינם, אך למעשה נדרש כל אחד לשלם בעד כוס הקפה שהוגשה לו, גם אם לא שתה את המשקה הדלוח.

כשהוחלה התנועה המוטורית נעזב החאן ומשפחה ערבית הקימה לידו בית־קהווה קטן. בימי הבריטים הוקמה כאן תחנת־משטרה. בניינה הנטוש עומד מאחורי תחנת הדלק. ליד הבניין יש חניון־יער קטן ובו אנדרטה לזכר נופלי חטיבת הר־אל, לוחמי הדרך לירושלים. כ־50 מטרים ממערב לתחנת הדלק, מ־עבר לבית־משאבה, יוצאת דרך עפר טובה לעמק איילון ואל חניון־יער, במרחק 100 מ׳. ליד החניון עומד בניין מרובע, אחד ממגדלי השמירה התורכיים. מגדלים כמותו נותרו גם בבית־דגן ובגבעת לטרון.

אפשר לעלות על הגג ולצפות אל פתח הגיא, באב אל־ואד. ה־באשי־בוזוקים התורכיים שחנו כאן היו מתפקדים צלית. החניון ממוקם ליד חורבת הרטיס, ששרי־דיה עדיין נראים בבקעה.

•

כשעולים במעלה הכביש לירו־שלים עוברים על־פני "שמורת שירותי" בין נתיבי הכביש. בשמו־רה עצי אלון ענפים וביניהם קברו של הצדיק המוסלמי האימאם עלי. את מקומות קבורתו, או נסיבות קבורתו, מראים בכמה אתרים נו־ספים בארץ.

כמה קילומטרים משם לעבר ירו־שלים, ליד שורש ושואבה, שמורת אנדרטות פורצי הדרך לירושלים. מהכביש מובילה אליה דרך קצרה, אל חניון־יער־יזכור של הקק״ל. אחרי ק״מ נוסף בהמשך הכביש מסתעף כביש צפונה (שמאלה) ל־קריית־יערים, אבו גוש, מעלה ה־חמישה, קריית־ענבים ומוצב ה־ראדאר.

הכביש הראשי מוליך אל עין חמד, הקסטל ומוצא. לפני שרגיל להיכנס לירושלים במבוא הראשי הדומה לגנון, יש לנו הצעה: ב־מוצא התחתית, אחד הישובים ה־ותיקים בארץ, פנה לבית־זית. במושב זה יש אתר בדיר, משטח סלע ובו טביעות רגלי דינוזאורים שנטבעו לפני 70 מיליון שנה. הטביעות הן בחצר משפחת שראב־ואלד, סמוך לסילו שבמרכז הכפר. הכביש הראשון הפונה מזרחה (שמאלה), בכניסה לכפר, מוביל לירושלים. אחרי בריכת־השחיה של הכפר מתפצל הכביש לשניים, ב־תוך יער ירושלים. שמאלה מוביל כביש, בין הגיתים והצפיות, ו־מגיע לגבעת שאול ומשם, דרך קריית־משה, למרכז העיר. ימינה מוביל הכביש דרך הציונים אנד־רים, ביניהם "שן הפיל", אל כביש־טבעת היוצא ליד "יד ושם" והר הרצל.

המצד התורכי בשער הגיא

חורשת ה־40 והר ההגנה

נותר כמה אתרים המצויים בהר־של רגלו הרכבו של כל אוהב הט־בע, סמוכים לכביש חיפה—עוספיה. "חור־שת הארבעים" נמצאת בק״מ ה־12 בכביש. במקום זה יוצא כביש גישה צר המתנה קשת, עובר ליד הפ־מזרה וחוזר לכביש הראשי. זה הכביש הראשון המסתעף שמאלה אחרי האוניברסיטה, שנבנתה על פסגת הסללים. לרחבת האוניברסי־טה באים רבים לצפות על חיפה ועל הגליל המערבי. לחורשת ה־ארבעים אין כניסה ברכב, אלא רק ברגל. מהכביש אפשר לראות קשת תצפית נאה, עד החרמון, צפת וסולם צור.

בחורשה 80 עצי אלון־מצוי עתי־קים, בני 400 שנה ויותר. ערבים מספרים שאחת לשנה נאספים כאן ארבעים אבות עולם ומבתיקים מוח, והבא בסודם יידע את העתיד. קדו־שתם של העצים שמרה עליהם מפני הגרזן. גם הדרוזים מייחסים קדושה למקום; ביום העליה לנבי שועיב, הוא יתרו, הם באים לכאן להודות על מילוי משאלותיהם. אז ידליקו נרות על גזע עץ מת הנטוי על הקרקע, הנראה בדרך ועליו שא־ריות של חלב־נרות. החורשה חצויה לשנים בגדר, החלק הגדול הוא שמורה סגורה, השני מיועד לקהל.

אחרי סיור בחורשה שבים לכביש הפנימי המוביל לכביש הראשי. חוצים אותו וממשיכים בכביש הפ־נימי דרומה. הכביש עובר בין חורשות אורן־ירושלים וחורשות אלון־מצוי, מגיע עד רחבה שיו־צאת ממנה דרך להולכי רגל העו־ברת במדרון נחל כלח, אשר בו "שווייצריה הקטנה". בדרך נראים המצוקים והמדרונות התלולים ה־מצמיחים צמחייה־בר סבוכה. יור־דים בדרך ורואים את "מערת כלח", המשמשת מחסה לצאן. ה־דרך מקיפה את היישוב יערות־הכרמל, שעמד במרכז הכרמל. ו־בימי מאורעות תרצ״ו נפלו בה שבעה מחבריו, מידיהם של מתנקשים ערבים. גם חברי בית אורן השתמ־שו בדרך בשנים הראשונות לעליי־תם לכרמל. מהשביל הראשי אפשר לפנות למיצפור הצוק שמדרום־מזרח, מעל לנחל. הדרך הראשית לאפיק נחל כלח יורדת לעבר גשר. ממולו לגשר רואים שקירות קניון "שווייצריה הקטנה" מתקר־בים זה לזה, ועל קירות הסלעים רואים מעין חריצים מאונכים (צנו־רים), כמו ברוב נחלי הכרמל. באחד רונה הועלתה השערה שהצנירים בכרמל הם תולדה של גידוד ימי וקיומם מצביע על קווי־חוף קדומים.

מעבר לגשר מטפס השביל בגדה הדרומית. באים אל יער אורן־ירושלים שמסביבו שטחי חורש טבעי. מכאן ואילך מזמנת צעידה בנוף הכרמל הירוק והרגוע. עד כביש הפניה לבית־אורן, איזור שיש בו חניון גדול נוסף, שהתקינה רשות הגנים ב"פארק הכרמל".

הכביש הראשי לעבר עוספיה מטפס על "גבעת האנטנות". עובר ליד פונדק "בוסתן הכרמל" ומגיע אל הפניה ל"הר ההגנה". על ההר הסמוך יש חניון נאה ובראשו אנדרטה להנצחת פעולות ההגנה בחיפה וסביבתה. מן ההר יש תצ־פית נאה על המפרץ וצפונה, וכן אל השטחים הקרובים שכורסמו ב־שיני "נשר" עד שניצחו מבניי הטבע, והמחצבה העבריה לגבעות כפרעם.

מעוספיה ממשיך הכביש הראשי לדליית אל־כרמל, הדרוזי הגדול שבין כפרי הדרוזים בישראל, יותר מ־6000 נפש. במערב הכפר עומד ביתו של אוליפנט, שקשורות בו פרשיות מתולדות הארץ, בקירבת קבר־הכיפה של הקדוש אבו־אבר־הים. אוליפנט היה נוצרי חובב־ציון ובעל תכנית ליישוב יהודים בגלעד. הוא טיפל ביישוב יהודים בארץ־ישראל, לרבות בגולן. בש־נות ה־70 של המאה ה־19 והשתדל למען יהודים בארץ אצל הממשלה התורכית. ב־1881 התיישב בחיפה, וכדי לברוח מהחום הקים בית־קבע בדליית אל־כרמל. במהלך ע־בודת הבניה נתגלו שרידים עתי־קים.

אוליפנט, שחקר את עתיקות ה־ארץ, גילה בית־כנסת בגולן ובצפון מזרח הכינרת. בית אוליפנט בנוי בסגנון אירופי, בשתי קומות, ועל הגג סוכה לאורחי קיץ. בימי אוליפנט המה הבית משייחים דרוזים וער־בים שבאו להתארח אצלו ואצל אשתו אליס. זמן־מה ישב אתם גם נפתלי הרץ אימבר, מחבר "התקוה", שהיה מזכירו של אוליפנט. מכאן היה אוליפנט יוצא למסעות. ב־1886, בטיול לכינרת ולגולן, חלתה אליס בקדחת. המלווים הערבים נש־אוה באלונקה עד ביתה. שם מתה, ונקברה בבית־הקברות הצבאי ב־חיפה. ליד הבית בדליה מוצב עמוד שיש ועליו שתי כתובות ל־זכרה, באנגלית ובערבית, עם הצי־טטה "אני ישנה ולבי ער". אוליפנט נשא בלונדון אשה אחרת ועמד לשוב עמה לכרמל, אך נפטר ב־1888 ומאז שמם ביתו. ליד הבית יש כמה שרידי עתיקות שנתגלו בזמן הבניה (חלק הועבר למוזי־און בחיפה) ובחורבת דבלה הס־מוכה.

מדליה אפשר ללכת ברגל לבית־הכנסת העתיק בחורבת סומקא, ולנסוע בכביש לקרן הכרמל (מוח־רקה) ולנחל יקנעם, ליד אליקים.

אנדרטת „גבעת ההגנה" בכרמל

אנדרטאות הירקון וכיכר היל

התקנת גן כיכר היל בתל־אביב נשלמה, וזאת הזדמנות נאה לבקר בו ובשני האתרים האחרים שליד הירקון, עם האנדרטאות לזכר ה־צליחה במלחמת העולם הראשונה.

האתר הראשון הוא מצפון ל־ירקון, סמוך לשפכו. בקרבו מצודה עתיקה, ליד תחנת "רדינג", מוצב עמוד־שיש ועליו כתובות בעברית ובאנגלית, המזכירות פרשה מעניי־נת בתולדות הארץ: ב־1917 יצאו הבריטים ממצרים, התקדמו לפנים הארץ והגיעו לירקון, הנהר הרא־שון שנפגשו אחרי תעלת סואץ. מעבר לירקון היו התורכים. ב־24 בנובמבר צלחה יחידת פרשים מ־ניו־זילנד את הנהר וכבשה את שייח׳ מוניס, אך נהדפה חזרה, ואז הוכן מבצע הצליחה של ה־דיוויזיה הבריטית ה־52 בפיקוד גנרל היל. שבועות אחדים נבנו רפסודות, החיילים אומנו בהשטתן בנחל איילון, וכל אחת משלוש ה־בריגאדות של הדיוויזיה קיבלה פקודה לעבור את הנהר במקום אחר. הצליחה היתה בליל 21 ב־דצמבר. הבריטים התקדמו כמה קילומטרים מעבר לנהר וייצבו קו הגנה. לזכר הפריצה קבעו הברי־טים מצבות־זכרון בכיכר היל וב־תחום רמת־גן. הכתובות על המצ־בות כמעט זהות. במצבה שבתל קודאדי נאמר: "בלילה, אור לד׳ טבת שנת התרע״ח עברה הבריגדה 157 של הדיוויזיה ה־52 (לולנד) את המעברה הזאת ולכדה את ה־עמדות התורכיות".

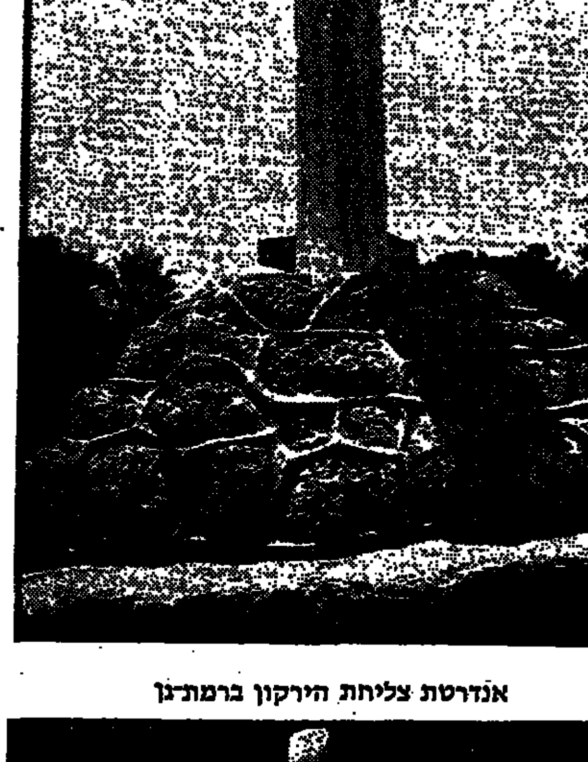

אנדרטת צליחת הירקון ברמת־גן

כאמור, עומדת המצבה במצודה קדומה, היא נחשפה עם הקמת תחנת־הכוח ועם הרחבתה. השרי־דים הנראים הם של מצודה יש־ראלית מהמאה ה־9 לפנה״ס. אחרי זמן מה הוקמה ממזרח לה מצודה נוספת, כבש, שסרד אף הוא. הר־ביל אליה ממזרח. המצודה חרבה בימי מסע תגלת־פלאסר האשורי (732 לפנה״ס), שבהם חרב הישוב גם בתל־קסילה הסמוך.

כיכר היל

המצבה השניה עומדת, כאמור, בראש גבעת הכיכר שנקראה על־שם מפקד הצליחה, גנרל היל, ליד בית־המטבחיים לשעבר, בין רחוב שבצון התרסי ורחוב הורקנוס. רק חלק קטן נשאר מהגבעה הגדולה ששלטה על הירקון. הבניינים מס־תירים את הירקון הסמוך. בכתובת שבמרכז גן הכיכר החדש, נאמר, כי הבריגדה 156 הצתה כאן את הנהר בעזרת גשרים קלים ורפסו־דות, ולכדה את העמדה התורכית שייך מואנס. ד״ר י. קפלן חשף כאן שרידים שונים, החל מהתקו־פה הכלקוליתית, נתגלו גם שרי־די ישוב שנחרב בשריפה, בסוף המאה ה־8 לפנה״ס, בזמן התואם את זמן מסע סנחריב, שלכד את ערי צידקא מלך אשקלון בקירבת הירקון. ייתכן שהיה כאן מאחז של צבא אשקלון, שהוטל עליו לעצור כאן את צבא סנחריב, ב־התאם לברית בין אשקלון ויהודה.

האנדרטה בכיכר היל

אנדרטת עשר טחנות

אנדרטת הצליחה השלישית עו־מדת ממזרח לתל־גריסה (גריסה, "תל־נפוליון"), ליד מפעל "יוד־שלמי", מדרום לאיצטדיון הפוי־רוני. בין כיכר היל ומקום זה יש שטח רחב של בידוד: בדרום לירקון ונחל איילון ו"שבע טח־נות" ומצפון לו פארק הירקון של עיריית תל־אביב. על המצבה כתוב שבריגדה 155 עברה את הירקון בעזרת רפסודות וגשר קל ובכב־שה את העמדות התורכיות בחירבת חדרה, חורבה קדומה מעבר לגשר "עשר טחנות" בירקון, שנתגלו בה שרידים מהתקופה הרומית המאו־חרת ומסר בבתים החדשים של שיכון "דן" הסביבה.

לפסגת גבעת המורה

דרך־עפר טובה לכל רכב מולי־כה אל פיסגת גבעת־המורה, וב־זכותה היה לאתר עממי. הדרך אל הפיסגה הבולטת במרכז עמק יזרעאל יוצאת מהבתים העליונים של שיכוני גבעת־המורה, וראשי־תה ליד שיכון וילות חדש, בקיר־בת מגדל המים. נוסעים כמה מאות מטרים בדרך קשה במקצת, המגי־עה אל מולגדרכים. משמאל הכפר הערבי דחי, ומימין עולה הדרך לפיסגה. היא עוברת על הצלע הדרומית, בין חורשות, פונה ל־צפון, סובבת ובאה לפיסגה. כאן יש חניון־יער ומצפה שריפות ובו עובד הק.ק.ל. מהמצפה נראים ה־חלק הצפוני של בקעת בית־שאן, עמק חרוד ומרכז עמק יזרעאל, ההרים מסביב עד הרי הגלבוע (בשעות אחרי־הצהריים). לרגלי ה־גבעה נראה הכפר סולם, שונם ה־מקראית.

מגדל התצפית בגבעת המורה

ליד המיצפור שוכן הכפר נבי דחי. לפי המסורת חי הנביא דחי בארץ בראשית המאה ה־7 בימי הכיבוש הערבי ונקבר כאן. נערים מדחי סיפרו לי, שדחי חי לפני 1400 שנה ועזר הרבה לכפר. אלו־הים אהבו, וכאשר מת העלה אותו מפיסגת הגבעה השמימה. פעמיים בשנה עולים כל תושבי הכפר (500 במספר) להתפלל על הקבר ה־קדוש, ההרוס בחלקו (הכפר מב־קש לשפצו). בית־הקברות של ה־כפר ממוקם ליד קבר הקדוש. ב־קבר ובסביבה שלובים נדבכים עתיקים המעידים שהיה כאן מבנה עתיק. בנעורינו היינו מטיילים ברגל לפיסגה דרך הכפר דחי, האומרים שאנו הולכים מדחי אל דחי.

גבעת המורה נזכרת במקרא: "וישכם ירובעל, הוא גדעון וכל העם אשר אתו ויחנו על עין־חרוד ומחנה מדיין היה לו מצפון מ־גבעת המורה בעמק" (שופטים ז, א). בגבעת־המורה יש אבני בזלת, עדות להתפרצות געש. היו ש־פירשו את מקור השם גבעת־המו־רה ביריות־הלבה. ספק אם לנותני השם היה מושג על פרץ הלבה. ייתכן שמקור השם במקדש ש־עמד על הגבעה הרמה, וכהניו היו מורים לשונים אליהם את ה־דרך, כמו שעשו לפי ההשערה ב־אלון מורה שליד שכם. בימי־הבי־ניים כונתה גבעת המורה בשם "החרמון הקטן", לפי פירוש (מוט־עה) של תהילים פ״ט, י״ג: "צפון וימין אתה בראתם וחרמון בשמך ירננו". בפיסגת הגבעה מנשבות רוחות עזות. לפני שנים אחדות הציב המכבין אנטנות למדוד את עוצמתן, אך הן קרסו ברוח, ועד היום הן מונחות במקום.

על גבעה סמוכה לפיסגה יש שמורת־טבע, ובחודשי מרס—אפריל פורח בה איריס נצרתי. יש בה מפי סלע ובהם שרידי חורש עבות של אגס קוצני ואלה אט־לנטית. כשירדנו מהגבעה ראינו עוף דורס גדול. ייתכן שיש שוב קינון של עופות דורסים בצוקים שבמורד השמורה.

השילוב הסטריאופוני.

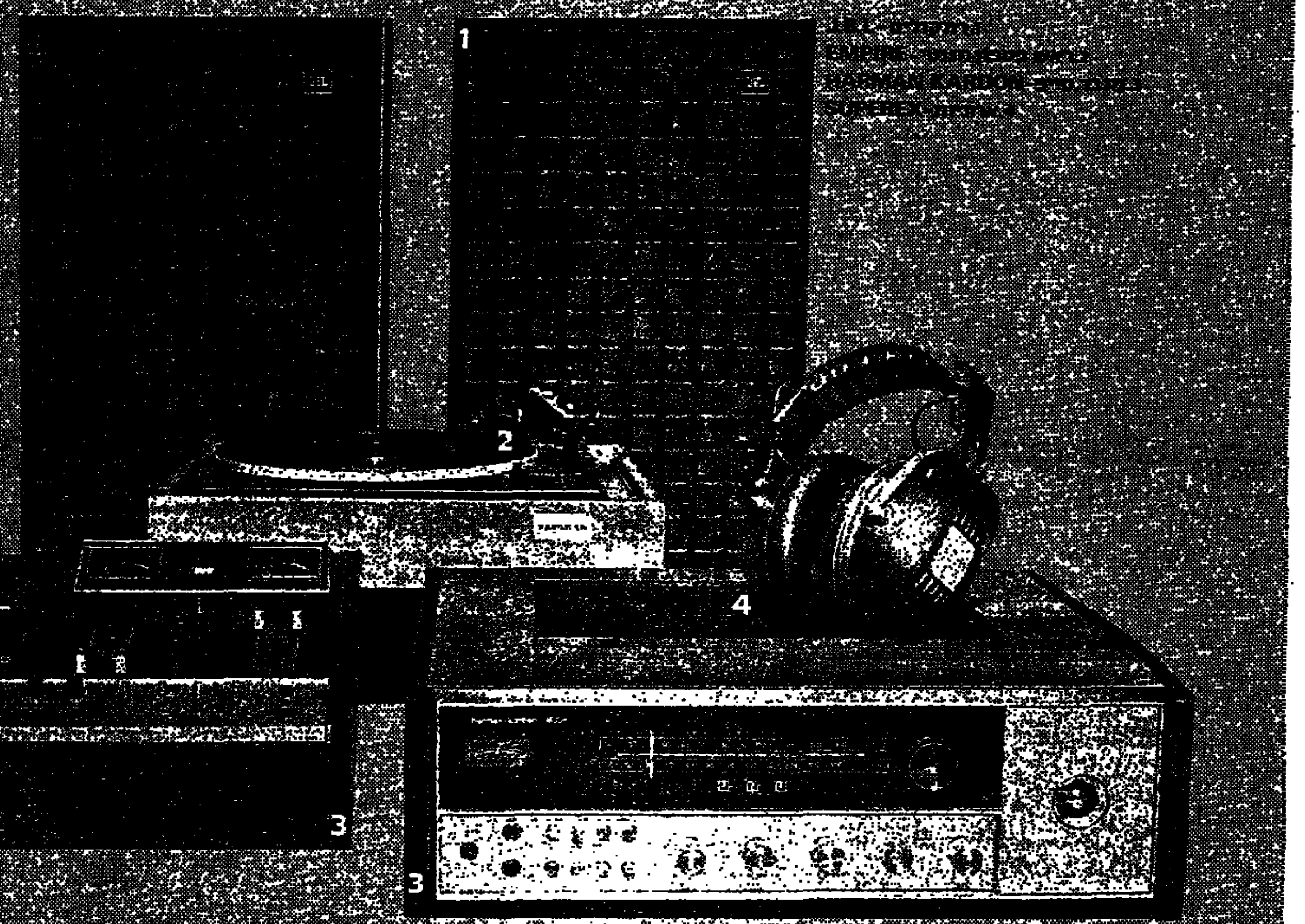

בתחום הסטריאו לכל חברה התמחות משלה.
לכן, בחרנו ב־4 ושלבנו אותן.

בחברת ענק ישראלית בעלת מוניטין בייצור מכשירי־חשמל ואלקטרוניקה, יודעת "תדיראן" היטב כי יצרן של מגברים מעולים אינו בהכרח גם יצרן של רמקולים משובחים. ומאידך, יצרן של רמקולים באיכות גבוהה ייתכן שאינו מייצר אוזניות טובות.

וכמו כל מומחה מקצועי בעל־ידע בשטח הקול והאלקטרוניקה יודעת גם "תדיראן" כי כדי ליהנות ממערכת אידאלית יש לרכוש מכל חברה את החלק שבתחום התמחותה, ולשלב. וזה בדיוק מה שעשתה:

מומחי "תדיראן" נסעו לארה״ב - מולדת הסטריאו - בחנו בדקדקנות חלקי־סטריאו שונים של טובי היצרנים. השוו, בדקו ולבסוף הרכיבו למענך את השילוב הסטריאופוני הטוב ביותר, כשכל חלק הוא מתוצרת החברה המומחית הנודעת ביותר באותו תחום:

1. המקלט־מגבר בעל רגישות הקליטה הגבוהה והעוצמה הכפולה, ופייפ־הקסטות הכולל מערכת DOLBY, הם מתוצרת HARMAN-KARDON. החברה המנוסה ובעלת המוניטין, שמיטב הביטאונים המקצועיים גמרו עליה את ההלל וחברות כה רבות מנסות לחקות אותה.

2. הרמקולים - מתוצרת J.B.L. החברה הצועדת בראש יצרני הרמקולים בעולם - מצליחים לשחזר בדייקנות את הצליל המקורי. בין המשתמשים ברמקולים אלה אולפני ההקלטה הידועים ביותר בארה״ב.

3. האוזניות - מתוצרת SUPEREX מעבירות לאוזניך ישירות את כל מגוון הצלילים האפשרי ומצטיינות בקלות ובנוחות.

4. ראש הפטיפון המגנטי בעל מחט היהלום - ליבו של המכשיר - הנו מתוצרת חברת EMPIRE הנודעת. ראש זה מאריך את משך חייו של התקליט ומצטיין בהפרדה סטריאופונית מושלמת.

את כל מה שקורה כשכל החלקים המעולים הללו מצטרפים לשילוב הסטריאופוני - תוכל לשמוע בעצמך אצל הסוכנים המורשים של השילוב הסטריאופוני. כי אחרי הכל, כשמדובר בשילוב סטריאופוני, לא המילים הן שישכנעו אותך, אלא הצלילים:

לכבוד
השילוב הסטריאופוני
תדיראן שיווק ושירותים בע״מ
ת.ד. 36262
תל־אביב
אנא, שלחו לי פרטים על השילוב הסטריאופוני
שם ____
כתובת ____

תדיראן
שיווק ושרותים בע״מ

תל־אביב - קרליבך 27. טל. 285151 ירושלים - רח׳ יפו 68. טל. 234867 חיפה - כיכר מאירהוף 5. קרית אליעזר. טל. 539292 באר־שבע - רח׳ הדסה 22. טל. 79526

סוכנים מורשים: תל־אביב — בונק זאב, סירקין 15א׳ גבעתיים; תל־אור, שמואל הנציב 15 נתניה; כל אלקטריק, הרצל 187 רחובות; סיגנל רמת־השרון, סוקולוב 60 אורית, אחד־העם 19 ת״א; אולטרא־סטריאו, אבן־גבירול 23 ת״א, אברוצקי מתי, רוטשילד 83 ראשל״צ; סוכנויות דרום — רוזנין 34 אשדוד. חיפה — רדיו זוסמן, מוריה 107 חיפה; רדיו ריבר, הרצל 25 חיפה; א. בורנשטיין, שפירא 13 חיפה; א. ברס, הנשיא 27 עפולה. באר־שבע — סטריאו השירות האלקטרוני, העצמאות 49 באר־שבע. ירושלים — רדיו לוי, רח׳ שמאי 17 ירושלים.